بيليمسل شعره دوْغرو

سليمان اوغلو

قاپاق رسیمی:

م. سئزئر

رسیمین آدی: "دوٚشونمک گیبی"

بیرینجی باسقی: سئپتامبر ۲۰۰۳

یاییمجی: آذربایجان کوٚلتور اوْجاغی (بئرلین)

کیتابین یئنی یایینی ایله چئویریسی ایجازه سیز یاساق دیر!

ایلیشکی آدرئسی:

Email: s_oglu@yahoo.fr

اینترنت‌ده یاییملاما حاققی **www.royalar.org** سیته‌سینه وئریلیب.

تیتیز یؤنتم (مئتود)لرله بۇلونموش گرچکلری، مئتافیزیک چاغلاردان و خالق (کۆلتوروندن) قایناقلانان لذت وئریجی و گؤز قاماشدیریجی یانیلغیلاردان داها اۆستون تۇتماق,داها یۆکسک بیر کۆلتۆرون ان آچیق بلیرتی (نیشانه)سیدیر آنجاق.

ف. نیچه

اۏره کله ندیرمه

نیته کیم اوْ دئنلی یاخیندیرلار چاغداش تانریلار
اؤیله سانمالییام کی اوُزاقدادیرلار آنجاق: قارا دوُمانلار
ایچریسینده.
آدلارینی قوْروْمالییام من اونلارین یالنیزجا.
دان آغارمادان اؤنجه:
و یاشام گۆن اورتادا اریمه دن
دینگین لیکله آدلاندیرارام اونلاری من
شاعیر کندی پایینی آلسین دییه اونلاردان.

آیریجا ایستکلی سوْلارسا گؤکسل ایشیق آنسیزین
گئچمیشی آنیمسایاراق:
هی! شیمدی چیچکلن بؤیله سینه دئرم من.

ف. هؤلدئرلین

آلمانجادان چئویره نلر :

اینگریت ریشتئر   سلیمان اوغلو

** فرانسیزجا چئویریری ده گؤز اؤنونه آلینمیشدیر.*

اؤنسؤز یئرینه:

بو یازی نین آنا چیزگیلری ۱۹۹۵.٦–نجی ایللـرده بئرلینـده بؤلوندوغوم اوْرتامدا چیزیلمیشدیر.

گئجه لـر دوْسـتوم حبیـب لـه (آرا–سـیرا آشـیق دنیـز ده گـؤزه ل سـازییلا بـو ایکـی کیـشیلیك توْپلانتییـا قـاتیلاردی) آذربایجان سوْرونلاریندان دانیشار، شعر اوْخویار؛ شعر اؤزه رینده قوْنوشـار و بیـر چئـشیت یـالنیزلیغیمیزی، کنـدی کیشیـسل سـوْرونلاریمیزی دا اوُنوتماغـا چالیـشاردیق داهـا دوغروسـو. آذربایجـان شـعرینه گلینجـه؛ شـعریمیزین قـایغی وئریجـی و اؤزدوروجو دوُرومونون نـدنی ده سؤزسـوز، سـؤز قوْنوسـو ایـدی سؤرکلی.

بیـر گئجـه؛ اؤنلـو بیـر "شـاعیر"یمیـزین "شـعر"لرینـی اوخویـارایکن، ایکیمیـز ده دوْغـرودان اوُتانمیـشدیق! مـن ایـسه؛ اؤرکله نیب فرانسیز بیر شـاعیرین، فرانـسیزجایا چئـویریلمیش: **آذربایجان شعر آنتولوژیسی** (قـوُزئی) آدلـی کیتـابی اوخودوغونـدان سونرا: " *آذربایجان شاعیرلری (چاغداش شـاعیرلری) شـعردن عـوذور دیلـه مـه لیـدیرلر"* کـسین و دؤشـوندوروجو سـؤزونو سؤیلمیـشدیم حبیبـه. آیریجـا او شـاعیر: گرچگـی گؤرمـه یـن کؤردور. گؤروب ده دانان ایسه، آخماق–کؤر دئمیشدی".

او گئجه؛ شعر و اؤزه للیکله **موْدئرن شعر** اؤزه رینده چوقلو قوْنـوش-تارتیـشیمیز اولموشـدور. شـعر اؤزه رینـده یؤروتـدوگوم دؤشـونجه لـری مـاراقلی بـولان دوسـتوم؛ نـدن بـونلاری یازماییرسـان سوْرموشـدو؟ شـاعیرم دئمیـشدیم مـن؛ شـعر قورامجیسی دئگیل ده.

بیـر نئچـه آیـدان سـونرا، قـوُزئی آتلانتیکـده بولونـدوغوم اوُزون سؤره لی یوْلجولوغـدا، حبیبـین سوْروسـو آنـسیزین، بیـر **شـعر اؤنجه سی** (اوْلای) کیمـی یاخالامیـشدی منـی. بـیلمم نـدن او

آنـدا؛ اوْنـو یانیتلامـاق ایـسته میـشدی جـانیم. گؤردوگونـوز بـو **یانیت–یازی** ایشته؛ اؤزه ل او **آن**ین وئریمـی اولا–اولا، ایگیرمـی ایلـدن آرتیـق کلاسـیك و مـوْدئرن شـعر ایلـه اوُغراشـمیش بیـر شاعیرین **شعر** دئنه ییملری ده ساییلابیلیر آیریجا.

۱۹۹۷–نجـی ایلـین آرالیـق (دئـسامبر) آییـندا بیتمـیش و ۲۰۰۰–نجی ایلین ماییس(مئی) آییندا "بئرلین؛ *آذربایجان کۆلتور اوْجاغی"* ندا قونوشما (کوْنفئرانس) اوْلاراق سـوُنولان بـو یـازی، اینـدی ایـسه، بیـر کیتـاب بیچیمینـده یـاییملانیر. بـو یـازینی سـئویملی آرخاداشـیم حبیـب جلیلـی باشـدا اولمـاق اؤزه ره ؛ بۆتون گـنج قاشـقای، گـونئی تورکمنـستان و گـۆنئی آذربایجـان شاعیرلرینه سوُنماق ایستردیم.

سلیمان اوغلو ؛ پاریس ماییس آیی ۲۰۰۱

بو کیتابین بیلگی سایار ایشلرینده منه یاردیمجی اوْلان بوتون آرقاداشـلارا؛ اؤزه للیکله آیقـین قاراداغلی، اینام آزادگر و منصور منصوری یه آیریجا تشکورو، بیر بورچ بیلیریم.

خلقه آغزین سیرّینی؛ هر دم قیلار اظهار، "سؤز"

بو نه سیرّدیر کیم؛ ائدر هرلحظه "یوق"دان"وار، "سؤز"

فضولی

شعرین بیلیمسل لشمه سؤره جی

(بیلیمسل شعره دوغرو)

چاغـداش و مـوْدئرن شـعر؛ **رومـانتیزم** (I) آخیمینـدان باشلایاراق، **پارناسچی** (II)، **سـمبولیزم** (III)، **یئنـی روح** (IV) **سـؤررئالیزم** (V) و ... بـو کیمـی اؤنجـول (آوانگـارد) شـعرین دوغوشونا دا، ندن اولموشدور. آیریجا بـو گونکـو آوروپا شـعری: ایتالیادا، اونگارئتی، مونتالئه، **فؤتـؤریزم** (VI) و **هئرمئتیـك** (VII) آخیمی، آلمانیادا: گؤته، شـیلئر، هؤلـدئرلین، نـووالیس، هاینـه، بئن (و آلمان دیللی) تئراکل، ریلکه، سـئلان و **ائکسپئرسیونیزم** (VIII) ایلـه **لئتریـزم** (IX) آخیمـی، آمئریکـا-اینگلتئـرا دا ایـسه: والت ویـتمن، ائدگارآلئن پـو، روبئـرت فروسـت، ویلیـام کـارلوس ویلیام ایله باشلانمیش و **ایماژیست**(X) (باق! اكI)لر: ائـزرا پانـد و تی. اس. ائلیوت له ائوره نسل لـشن، شـعر آخـیملاری نـین هامیـسی، رومـانتیزم آخیمینـدان قایناقلانمیـشدیر آشـاغی-یوقاری.

گؤنوموزون شعری ایسه؛ بؤتون بو چرچیوه لشدیرمه لردن قوُرتـولاراق، چاغـداش شـاعیر، مـوْدئرن شـعر آخـیملاری نـین دؤزگون دئنه ییم (تجروبه)لرینه دایاناراق، بـو آخـیملاری اؤتـوب–

گئچمیشدیر آرتیق. آد چکدیگیم آخیملار چرچیوه سینده، بو گۆن شعر یازانلار بئله قالامیشدیر.

بیلیمسل شعر (۱) آدلاندیردیغیم شعر؛ کسین لیکله بیر آخیم یوق، موْدئرن شعرین ائوره نسل گله نك (عنعنه) و دئنه ییملرینی گؤز اؤنونه آلار و اؤزه ل بیر چئشیت تئکنیک و یاپیغچی لیق (معمارلیق) کیمی دگرلندیره رک، بیلیمسل لشدیرمگه دوغرو یؤنه لدر. بو بیلیم آنجاق؛ دقیق و اؤزه نلی بیلیملردن (فیزیک، شیمی و...) آیریملی اولاراق، **دیل** آلانیندا یارانان و **گؤرونمزلیك** (**گؤرونه مزلیك**) ایله **بیلینمزلیك** (**بیلینه مزلیك**)ی آماچلایان، **سایدام سؤزجوكلر**له (شفاف-ترانسپران كلمه لر) سرگی لین بیر **بیچیم** (فوْرم)دیر. بیلیمسل شعر نه بوسبوتونجه سینه **نسنل** (اوْبژئکتیو) بیر شعردیر و نه ده **اؤزنل** (سوبژئکتیو). هم نسنل و هم ده اؤزنل بیر شعر بیچیمی اولماغا چالیشیر سورکلی.

آیریجا بیلیمسل شعری؛ **آق شعر** ایله **اؤزگور شعر** (سربست) چرچیوه سینده بئله، سیغیشدیرماق اولماز. باشقا بیر دئییشله: *بیلیمسل شعر، تک باشینا بیر سیمگه (سمبول) اولان سؤزجوک اۆزه رینه قورولموش، و بیلیمسل بیر یاپیغچی لیق ایله اۆیوملو بیچیملر بۆتونلوگو اولاراق، سایدام سؤزجوکلرله، موْدئرن شعری متئماتیکسل سویوتلوغا دوغرو یؤنه لتمه چاباسی دیر. بیلیمسل بیر استروکتۆر ایله متئماتیکسل بیر دیل بیلگیسی (گرامئر) کاراکتئری داشیبان تۆرک دیلینده یازیلان شعر ده؛ آرتیق بو اؤزه ل کاراکتئرلری یانسیمالی اولور.* بیلیمسل شعر؛ بو اۆلکو–دۆشونجه لری گرچک لشدیرمگه چالیشیر باشلیجا.

اوْزان؛ -آتالار دئمیشکن- : گؤردوگونو چاغیریرسا، بیلیمسل شعری یازان شاعیر ایسه؛ گؤردوگونو، بیلدیگینی دئگیل ده،

گؤرون(ه)مزلیك ایله بیلین(ه)مزلیگی آراماغا قویولار، گؤروننلر ایله بیلیننلری گؤز اؤنونه آلاراق. بو باخیمدان؛ ائگزیستانسییالیستلرین دئدیگی کیمی، **کندینه بوراخیلمیش کیمسه سیز**(Délaissée) (Abandonné) و **یالنیز** بیر **بن-بیره ی** (Le Moi/ Individu) دیر بلکی موْدئرن شاعیر. اوزان ایسه؛ **قاموسال=هاموسال** (Collective) و توْپلومسال بیر **بیز کیملیگینی** داشیماقدادیر سورکلی (باق! اكII).

بیلیمسل شعر فلسفی–دؤشونسل باخیمدان؛ اؤچ آنا تمل و ایلکه (پرنسیپ) اؤزه رینده قوُرولموشدور. بو ایلکه لر ایسه؛ بیر-بیرینه سیق–سیق باغلی اولدوقلاری اؤچون، بیر–بیرینی ده بؤتونلشدیریرلر:

بن ایله بیره ی.

لاییك دؤشونجه ایله اؤزگور دؤنیا گؤروشو (موْدئرن کیملیك).

بیلگی ایله بیلیم.

بن ایله بیره یسل لیك (فردچیلیك) دؤشونجه سی بیلیندیگی کیمی؛ بؤیوك فرانسیز دئوریمی ایله باشلانیب، چاغداش اینسانین بؤتون آلانلاردا: فلسفی،دینسل،تینسل، توپلومسال و... دؤنیا گؤروشونو دگیشرك، **بن** ایله **بیره ی**ین مئیدانا چیخیب، باش قالدیرماسییلا، باشلیجا دؤشونجه لرده و سونرا ایسه، توپلومدا گرچك لشمیشدیر.

اوْرتاچاغدا؛ اینسانین، تانری و دین قارشیسیندا، دگرسیز بیر "بیولوژیك وارلیق" اولاراق، هئچ بیر **ارده م** ایله کیملیگه ییه اولمادیغینی بیلیریز. دین ایله کیلیسا؛ اینسانلارلا بیر بیره ی اولاراق دئگیل ده، بیر "سؤرو" کیمی داورانیب، اونون بیره یسل حقوقونو دین ایله کیلیسا، و یالانجی اخلاقا قوربان ائدیب، هئچ بیر: بیره یسل، دوشؤنسل، کیشیسل و توْپلومسال حقوقونو تانیمازلاردیر.

بیـره یـسل حقوقونـو؛ الـده ائتمـیش چاغـداش و مـوْدئرن اینسـانین وارلیغی، بن ایله بیـره ی (اؤز) اؤزه رینـده قـورولاراق، باشـلیجا شعر ایله ادبیات و صنعتین باشـقا آلانلارینـدا، کنـدینی آچیق–آیدین گؤسـتریب و گؤسـترمکده دیر آرتیق.

لاییك دؤشـونجه ایلـه اؤزگـور دؤنیاگؤروشـو: کیلیـسا ایله دئولتین (گنل لیکله دین و دئولتین) بیر–بیریندن آیریلماسـی و بیــره ی ســلّلیك ایلکــه ســی اؤزه رینــده قــورولان *اینــسان حاقلاری، لاییك(سـئکولار) دئولـت و ائگیتـیم* (تربیـه)لـه گرچـك لشدی.

دینسل دؤشــونجه و اؤزللیکلـه دیـن؛ اؤزه ل (خـصوصی) و کیشیسـل (شـخصی) بیر دؤنیا گؤروشـو کیمی دئولت، ائگیتـیم، سیاســت و... آلانلاریـنــدان آیریلیــب، کیلیــسالارا ســیغینماق زوْروندا قالـدی. چاغـداش و مـوْدئرن اینـسان؛ لائیـک دوشـونجه لی و اؤزگـور بیـر بیـره ی و مـن اولماغـا چالیـشاراق، دیـن ایلـه کیلیــسانین اؤیــدوردوغو اخلاقــسال و گلــه نکــسل قــوراللاری (عنعنــه وی قاعیــده لــری) و دیکــدیگی ســینیرلاری آرادان قالـدیریب، وارلیغـا، دوْغایـا، توپْلومـا و دینـه بئلـه، **بیلیمـسل** و **فلسفی یؤنتم** (مئتود) له یاناشـماغی اؤگرندی.

رؤنئسانسلا باشلانان آوروپا **اؤیانیش** ایله **رئفرم** دئـوینیمی (حرکتـی) و اؤزه للیکلـه دئکـارتین (Discoursde la méthode ۱٦٣٧) بیلیمـسل-ریاضیاتـسال یـؤنتملی فلـسفی دؤشـونجه لری سوْنوچوندا (-آیریجا؛ اوْبژه نین سوژه یه یئنیلدیگی و سوژه نـین کـسین ائگمـن لیگـی ایـسه، بوتـون آلانـلاردا ان آزینـدان هایدئگرین "وارلیق ایله اؤد"ینـه دک سورموشـدور قورامـسال و فلسفی باخیمـدان-)؛ بؤیـوك فرانـسیز دئـوریمی نـین دؤشـونور

(متفکر)لری: " آنسیکلوپئدی یازارلاری" ایله بیرلیکده، ژان ژاك رؤسو و ائمانوئل کانتین (Kritik der reinen Vernunft ۱۷۸۳) <آرئ اوُسون الشدیریسی> و هئگل ایله نیچه نین یئنی چاغ اؤزه رینده یؤروتدوکلری فلسفی دۆشونمه–الشدیریلر، آوروپا اینسانی نین دونیا گؤروشلرینی، بؤتون آلانلاردا آلت–اؤست ائده رك، **مؤدئرن چاغ** ایله **چاغداش اویقارلیق** (مدنیت) و **مودئرنیته** Modernité یه ده یول آچدی باشلیجا.

ایلک کئز اولاراق؛ مؤدئرن(یته) سؤزجوگونو قوللانان شاعیر ش. بودلئره گؤره (۱۹۸۵): مؤدئرنیته سؤرکلی دئوینیم (حرکت) ایله یؤرویوش دئمکدیر. و آیریجا صنعتین یاریسی دئوینیم و او بیر یاریسی ایسه؛ سونسوزلوقدور... و مؤدئرن اینسان دوُرماقسیزین کندینی یئنیدن یاراتماغا چالیشار. بو یؤزدن مؤدئرن شعرین ان دوغرو قوروجوسو کیمی تانینان آرتور رمبو دا (Il faut etre absolument moderne): کسین لیکله مؤدئرن اولْماق گرکیر؛ دئییر و بودلئر: مؤدئرن اولماق؛ ایلك اؤنجه کندیمیزی اولدوغو کیمی قبول ائتمه ییب، کندیمیزه قارشی بئله، باش قالدیرماق (عصیان) دیر داها دوغروسو، دئردی.

بیلیمسل شعر آدلاندیردیغیم شعر آنلاییشی؛ دوْغال اولاراق، مؤدئرن چاغین *"دۆزگون و اوُلوسلار آراسی"* ایلکه لرینی منیمسه یرك: بیره یسللیك، لاییك و اؤزگور دۆشونجه ایله بیلیمسل لیك اؤسته قوُرولموش و تۆرک دیلی نین ده،اؤزه ل اؤزیاپی(کاراکتئریستیک)لارینا، ان اوُیغون بیر چئشیت مؤدئرن شعر بیچیمی دیر.

آچیقلاما:

بیلیمسل شعر؛ بیره یسل لیك ایلکه سیندن یولا چیخاراق، شاعیرین **من** ایله **من** آراسیندا کی شعرسل، فلسفه سل، توپلومسال و تینسل سوْرون (پروبلئم)لارینی دا، **سایدام سؤزجوك-نسنه لر** (بیچیمی) ایله گؤسترمگه چالیشیر.

بو باخیمدان شعر؛ شاعیرین **کیشیسل** و اؤزه ل **من** ایله **بن** چلیشکی (تناقض)لریندن باشقا بیر شئی دئگیلدیر بلکی. باشقا بیر دئییشله؛ بیلیمسل شعر آینی زاماندا: "***وارلیق*** *دوْغرولوقوندان اوُزاقلاشمیش؛ موْدئرن چاغ اینسانی نین، کندینه بوراخیلمیش لیق و غوربتلیک اؤزله می نین اؤیکوسو اولماغا دا چالیشیر آیریجا"*. بوندان دولایی **من** ایله **من**ی ایمگه لشدیرن سایدام سؤزجوکلر، **اؤز** آلانینی قاورایاراق، سالت (مؤطلق) و کسین کیشیسل بیر چئشیت شعر یارادیر نسنه لره دایاناراق.

بو شعر ایسه؛ "اینسان–شاعیرین"، ان درین، اؤزه ل، کیشیسل، تینسل و شعرسل یاشاییشی اولاراق، من ایله من کیمی پایلاشیلماز و بؤلوشولمزدیر. بوُندان اؤترو؛ بیلیمسل شعر: توْپلومدان، کؤتله دن و گنل لیکله "باشقاسی ایله اؤته کی"دن اوزاقلاشاراق، بو کیمی قوْنولاری، اوْزانلارا و **سن**ه بوراخیب، بؤسبوتون کیشی سللیگه دوغرو یؤنه لیر.

اوخوجویا گلینجه؛ بیلیمسل شعر، یالنیزجا بیر نئچه **گرچك اوخوجو** (اومبئرتو ائکو؛ گرچك اوخوجونو،" اؤرنك اوخوجو" آدلاندیرمیشدیر.) آراییر آنجاق. شاعیر؛ گرچك اوخوجویا **متن** و یا **متن هؤرگوسونو** سوُناراق، "*بؤتون لشمیش متن* هؤرگوسونو" *بیتیریب–تاماملایان گرچك اوخوجو، متنین حاشیه سینده، باشقا بیر شعر یارادان "یوْرومجو–اوْخوجو"* دور داها

دوغروسـو. یاکوبـسون: شـعرین آنلامینـی، اوخوجـو یـاراتیر، دئییــردی حــاقلی اولاراق. و استرۆکتۆرآلیــستلر ده: شــعرین آنلامی اوخونارایکن، اولوشور،دئرلر.

بیلیمـسل شـعرین ان اؤنملـی اؤگـه (عنـصر، Elemant) لرینــدن ســاییلان کومپوزیــسیون (شــعرین بۆتونلوگــو) ایــسه؛ شــعرین اؤز ایچریــسینده بیــر **بۆتــون** اولاراق، بارچــا و توکــه ل (کامیل)لشمه سی آنجاق، شـعرین **بیتمـك**ی دئمـك دئگیلـدیر. کـسین لیکلـه هـئچ بیـر شـاعیر، شـعری بیتیـره مـز. شـعری بیتیرمـك ایـسه؛ گرچـك اوخوجویـا بیـراخیلمیش و اونـون اۆچـون **اوخوما** بوْرج و گؤره وی ساییلیر.

بیلیمسل شعرده؛ شاعیر یئری گلدیکجـه، *مـن ایلـه سـن آراسیندا* و ***سن**ه* ایلیـشکین(عایـد) شـعر ده، یـازابیلیر. بـو سـن شــاعیره؛ بیــر *تاپــشیریق و بۇیورتمــا* کیمــی یـوق، شــاعیرین اولدوقجا آرئ و ایچدنلیک (صمیمی لیک) **من**یندن قایناقلانمیش و بیلیمسل شعرین سایدام سؤزجوك و بیچیمی ایله یازیلمالی دیـر. اویـسا ؛ بیلیمـسل شـعرده، شــاعیر هرشـئیدن یـازابیلیر. اؤنملی اولان؛ شاعیرین **نئجه** یازماسیدیر.

بیلیمسل شعرین؛ "شـعر"دن باشـقا هـئچ بیـر آمـاج؛ ائـره ك(مقصد) و هدفی یوقدور. بیلیمسل شعر؛ **دیل** ایله **سـؤزجوك** اۆزه رینه قورولموش و یالنیزجا بیر **شعر دیلی** یاراتماغا چالیشیر. باشقا بیر سؤزله؛ شعر دیلی ایله <*دیـل ایچریـسینده*> باشــقا بیر دیل یاراتماق (**شعرسل دیل** Langage poétique) =**اۆسـت دیل**. بـو یـۆزدن؛ شـاعیر <*دیـل سـینیرلارینی*> آشـیب–گئچمـه لیدیر بـو چئـشیت شـعرده آرتیـق. پ. والئـری دئمیـشکن: دیـل ایچینــده؛ باشــقا بیـر دیـل یاراتمـاق دیـر شــاعیرین ان چتـین و اؤنملی چاباسـی.

بیلیمسل شعر؛ فئردیناند دؤ سوْسؤرله باشلانمیش و گؤنوموزه دک سؤروب–گلن موْدئرن "دیلچیلیك" (داها دوغروسو دیل بیلیم Languistique) آنلاییشینی کندینه اؤرنك گؤتورموشدور. بو آنلاییشدان یولا چیخان شاعیر اوچون: دؤشونجه (و دوغال اولاراق شعر)؛ **دیل-سؤزجوک-نسنه** بیر و بیر **بوتون**دور (و یا اولمالیدیر داها دوغروسو) قیساجاسی. اؤرنگین: آلمان دؤشؤنورو ائرنست کاسیرر(Ernst Cassirer)؛ دیل: سیمگه (سمبول) یارادان دؤشونجه گؤجلری نین توپلوسودور، دئردی. و اوکتاویو پاز <سؤزجوک؛ سیمگه(سمبول) دیر و اونون ایچیندن باشقا سیمگه لر دوغار سؤرکلی>دئییر. م. هایدئگر(M. Heidegger) ده: **وارلیق** سؤزجوك له کندینی گؤستریر دئر. و اینسان؛ یالنیزجا سؤزجوکلرله وارلیغین نه و نئجه اولدوغونو سورار... نیته کیم دیل: یاشامدان قایناقلانان اولوشومون ائویدیر... ایچینده اوتوراراق **وار-اولان** اینسان؛ کی او اولوشومون گرچگی نین بارینداغینا (سیغیناجاغینا/ملجاء) آییددیر. دئمك؛ اینسان دیل ایچینده یاشایاراق، "**وار- دیر**" (ek–sistier) و "**وار**" اولور... آیریجا دؤشونورلر (متفکرلر) ایله شاعیرلر بو بارینداغین قوْرویوجوسودورلار. و نیچه(NIETZSCHE) ده یازیردی:دیل؛ اؤز ایچینده بؤتون(لشمیش) سؤیله نسل(میتولوژیك Mythologique) بیر دوْزه ن و دیزگه(سیستمSystéme)دیر و اینسان یالنیزجا؛ دیل بیچیمینده دؤشونه بیلیر و هؤلدئرلینین: دیل ایفلاسا اوغرارسا؛ هر شئ اونونلا بیرلیکده ایفلاسا اؤغرار، (او دیلی قونوشان اینسانلار دا، دوْغال اولاراق ایفلاسا اؤغرارلار) سؤزونون ده دوغرولوغونو ؤورغولاییردی.

بیلیمسل شعر: فولکلور؛ کؤتله، و موسیقی:

بیلیمسل شعر؛ بو اؤچلوگو **شعر دیشی** اؤگه لر کیمی دگرلندیره رک، شعر سینیرلاریندان دیشلاماقدادیر. نیته کیم؛ فولکلور: اسکی شکیل (قالیب) و دیلی ایله (۲) و کؤتله: بیتمز-توکنمز گؤنده لیک و شعردیشی آلیشقانلیق لاریلا و موسیقی ایسه: تاریخ بویونجا شعرین دوستاغی اولاراق، اؤزه ل قوراللارینی، شعره یؤکلمك و کندی قوللوقونا آلماغا چالیشیرلار. بیلیمسل شعر؛ بو اؤچلوکدن اوُزاقلاشاراق: دانس، رسیم و ریاضیاتا یاخینلاشیر.

دانس (اوْیون): قوْجامان فرانسیز شاعیری پوْل والئری؛ شعر ایله نثرین آیریمینی یانیتلارکن یازیردی: شعر؛ دانسا بنزر. نیته کیم دانس؛ کندیندن باشقا هئچ بیر آماجی گؤدمز اؤزلوگونده. دانس؛ یالنیزجا کندینی بؤتونلشدیریب– بارچالاشدیریر. اویسا دانس؛ یالنیزجا دانسا آماچ و آراچ (وسیله) دیر. نثر ایسه؛ یؤرومگه، یول گئتمگه بنزر. یؤرومکدن؛ اؤزه ل بیرائره ک–آماچ گؤدولور: بیر یئره ائرمك–یئتیشمك. آیریجا نثر؛ یؤرویوش کیمی ان آز دئوینیمی (حرکتی) گرکدیرن یولو، دئمك دؤز یولو ایزله ییر... شعر ایسه؛ دانس کیمی هئچ بیر یئره گئتمز، کندیندن باشلاییر و اؤز ایچریسینده بیتیر. سؤزگلیمی؛ نثر گونده لیک قاوراملار(مفهوملار)لا دؤشونوب-قوْنوشور، شعر ایسه؛ دیل و ایمگه لرله دئییردی بارچاآق تویون موزلراوغلو. اوکتاویو پاز دا: سوقرات اؤنجه سی دؤشونؤر-شاعیرلرین؛ کندی شعرلرینی اوْیونا (دانسا) چئویردیکلرینی یازماقدادیر حاقلی اولاراق. دئمک هئراکلیتین قیساجیق "شعر"لری آینی زاماندا بیر دانس دیر و یا داها دوغروسو دانس

اولماغا جان آتار سؤرکلی: Ni ne dit, ni ne cache, mais signale. *<نه قوْنوشار نه ده گیزله در. یالنیزجا ایشارت ائدر>*. و یا Je me cherchai *< کندی- کندیمی آرادیم>*. آیریجا هئراکلیت؛ کیچیجیک بو شعرلرله موْدئرن شعرین نه اولدوغونو دا آچیقلاماغا چالیشمیشدیر سانکی: la nature aime à se cacher *<کندینی گیزلتمه گی سئور دوْغا>*. موْدئرن شعر ده؛ دوغا کیمی کندینی گیزلتمه گی سئور و کندینی گیزله در بیر تؤرلو ایمگه لرله. پازا گؤره: دؤشونجه (لر) داها اؤنجه؛ هئچ بیر زامان بؤیله سینه بیر گؤزه لليک ایچینده گیزلنمه میشدیر. بونلار آیریجا بیرر دانس (اویون) اولان دؤشونجه بیچیمیدیر ده آرتیق.

رسیم: رسیمده قوللانیلان بویا-رنگ؛ شعرده، **سایدام سؤزجوکلر**دیر آنجاق. موْدئرن رسیمین **بیریم**ی (واحید Unité) بویادیر. بویا ایسه؛ تك بوْیوتلو (بعدلو Dimention) بیر اؤگه دیر اوست-اوسته. شعرین بیریمی سؤزجوکدور و سؤزجوك ایسه؛ **چوق بوْیوتلو** اولاراق، بیر **اوْیلوم** (حجم Espacementale)دور آیریجا.

رسیمین تئکنیك؛ بیچیم (ایچ و دیش)، قارشیت لیق(کوْنتراس)، یاپی(استرؤکتؤر)، بیله شیم(کومپوزیسیون) و... چوق آنلاملیغی، نئچه یانلیغی و بلیرسیزلیگی (۳) بئله، گئنه شعره بنزر. بو آچیدان؛ موْدئرن رسیم، شعره یاخینلاشیب و بیر چئشیت شعرلشیر. بوندان دوْلایی؛ موْدئرن بیر تابلو (رسیم) اؤزلوگونده، بیلیمسل بیر شعر یا دا ترسینه، بیر پارچا بیلیمسل شعر، بیر رسیمه چئوریله بیلیر. بوندان اؤترو؛

بیلیمسل شعر، یالنیزجا **ائشیتمك** و **دینلمك** له قاورانیلاماز. بو چئشیت شعره؛ بیر تابلو کیمی ده باقماق گرکیر: **گؤز شعری**.

ریاضیات (متئماتیک): بیلیمسل شعرین؛ ریاضیاتا بنزرلیگی ایسه: بیلیمسل شعرین ان اؤنملی اؤگه لریندن بیریدیر.

بیلیمسل شعرین؛ **دیل** ایله **سؤزجوك** آلانیندا یارانان بیر چئشیت **بیلیم** اولدوغونو سؤیلمیش ایدیم. بو شعرین دقیق لیگی (بیچیمده، استرؤکتورده، سؤزجوك قوللانیشیندا، ایمگه لرده و... دیلیمیزه اوُیغون بیر چئشیت بیلیمسل یاپیغچی لیق)، ریاضیاتین دقیق لیگینه چوقلو بنزرلیگی واردیر.

بیلیمسل شعر؛ بو اؤگه لری (شعرده اسینتی-ایلهام؛ ایچگؤدؤ و راستلانتییا اوُیمایاراق) ریاضیاتسال و بیچیمسل اولاراق، ریاضیات سوره جینده اولدوغو کیمی **سوْیوتلاشدیرماغا** (مجردلشدیرمگه)دوغرو یؤنه لتیر. سؤزقونوسو یؤنه لیشده ریاضیات؛ -ان اؤزه نلی (دقیق) بیلیملردن بیری اولاراق-، **سوْموت** (Concréte) لوغدان یولا چیخیپ، **سوْیوت** (Abstrait) لوغا یؤنه لیر. بو سوره جی بیلیمسل شعرده ایزله مک اولور.

بیلیمسل شعرده شاعیر؛ شعری هئچدن (صیفیردن) باشلایاراق، ("هئچ" و "بوشلوق"، آق کاغیذدیر.) آیریجا؛ قلم ایله کاغیذ آراسیندا کی بوشلوغو دا، سایدام سؤزجوکلرله شعرلشدیریر. بیلیمسل شعرین هر ایکی اؤنملی اؤگه سی: *سؤزجوك ایله تئکنیك=بیلیمسل یاپیغچی لیق* (بو تئکنیکلر بیلیمسل شعرین آناتوْمیسی بؤلوموندە آچیقلاناجاقدیر.) سوموت اولاراق، شعر سؤره جینده، سوْیوتلاشیر. سویوتلاشدیرما سؤره جی ایسه؛ (بیلیمسل شعر؛ بیچیم لشمیش سؤزجوکلرین سویوتلاشدیرما چاباسیدیر بیر باخیمدان.) ریاضیاتین سویوتلوغا دوغرو اوُزانان سؤره جی

کیمـی آلغیلامـاق اولـور. مـوْدئرن رسـاملار دئمیـشکن: رسـام هارداسا بیر بنیزه (سیمایا) مؤحتاجدیر. بیلیمسـل شعری یـازان شـاعیر ده؛ سـوْموت بیـر اؤگـه اولان دیلـدن یـولا چیقـاراق، بـو "دیل-بنیزی" آشیب و سویوتلوغا وارماغا چالیشمالی دیر. داهـا دوغروسـو بـو ائـدیم(عمـل)؛ رسـیمده اولـدوغو کیمـی، سـاده دئگیلدیر آنجاق. آیریجا؛ بو سـوْره جـی شـعر آلانینـدا "خولیـا" و "اوْلمازین" سایانلار دا چوقدور!

بیلیمسل شعر: نـسنه، سـئوگی، "آرا(لیـق)" (Distance) ایلـه "اؤزامساال آرالیق" (Espacemant):

بیلیمـسل شـعر؛ نـسنه ایلـه سـؤزجوکلر آراسـینداکی **آرا**(لیـق) و **اؤزامـسال آرالیـق**ی، آرادان قالـدیرماغا چالیـشارایکن، سـایدام سـؤزجوکلر، شـعر سـوْره جینـده نـسنه لـشیر. و سـؤزجوك؛ نـسنه نـین **اؤز**و اولاراق -یانـسیماسی دئگیـل ده– اینسانین ایلکل (پریمیتیو) یاشاییشیندا اولدوغو کیمی (سؤیلن -اسطوره- چاغی) کندی اؤز-وارلیغینی گؤستریر. شـعر؛ نـسنه ایله ائوره ن(عالم) آراسینداکی آرالیغی قالدیرماقلا، نسنه لـری ایلك گؤرونوش و وارلیقلارینا دؤنوشـدورور م. هایدئگر دئمیشکن. اؤرنـه گـین: دنیـز، گـؤك، داغ، آغـاج، اوْلـدوز و یـول سـؤزجوگو، بیلیمسل شعرده، بیچیم سیز سـؤزجوکلر دئگیـل آرتیـق: دنیـز، گـؤك، داغ، آغـاج، اوْلـدوز، و یولـون سایداملاشـمیش **اؤز– وارلیق**یـدیر آنجـاق. چوْنکـو بیلیمـسل شـعر؛ شـئیین **اؤز-کنـدی** اولماغا چالیشار سوْرکلی: نسنه ایله سؤزجوک آراسیندا اولان اؤزامسال آرالیغی، آرادان قالدیراراق.

بـو سـوْره جـده ایـسه؛ بیلیمـسل شـعرین اوخوجوسـو، یالنیزجا بیچیم سیز سؤزجوکلری یوق، **نـسنه لـشمیش**، **یئنیـدن واراوْلموش** و **سایداملاشـمیش** نـسنه لـره یاخینلاشـیر و اونـلارا

توْخونـور. بؤیلـه جـه اوخوجـو؛ شـعرده یاشـاییب، شـعری ده یاشـاتیر. نیتـه کـیم؛ بـو **توْخـو: توْخونـوش**، یاشـام دیـر بارچـاآق توْیون مؤزلراوغلو دئمیشکن و بیلیمسل شعر؛ بیر چئشیت اؤزه ل و کیشیسل یاشاییش دیر داها دوغروسو: شعرسل یاشام.

توخونـــوش ائـــدیم (Acte)ی؛ **آرا**(لیــق) ایلـــه **اوُزامـــسال آرالیق**ی، یئنمك دئمكدیر دوْلایـی سـییلا. بیلیمـسل شـعرده؛ ائروتیزم، **سـئوگی**نـین **گیزلـی یـوْزو** اولاراق، توخونـوش ائـدیمی ایلـه گرچـك لـشمكده دیـر. سـئوگی (اینـسان ایلـه نـسنه و اینـسان ایلـه اینـسان و باشـقا وارلـیقلار آراسـیندا) نـین آنـا قایناغی؛ **توخونوش ائدیمی** ایله اوْلوشور. آیریجا دیلیمیـزده كـی **سئوگی** سـؤزجوگو: سئومك، سـئویلمك، سئویـشمك و... بئلـه بو سـوْره جی آیدینجاسینا گؤسـترمكده دیر.

سئوگییه -توخونوشا- ائرمك؛ سـوموت بیچیمـده، آرا(لیـق) ایلـــه اوُزامـــسال آرالیغـــی آرادان قالـــدیرماقلا گرچكلـــشیر. سؤزقونوسـو آرا(لیـق) ایلـه اوزامـسال آرالیـق؛ ائروتیـك ائـدیمی ایله آرادان قالدیریلیر.

پ. پیكاسـو دا: *صنعت؛ بیر چئـشیت ائروتیـك ائـدیم (عمـل) دیر*، دئردی. بـو ائروتیـزم ایـسه؛ یالنیزجـا اینـسان ایلـه اینـسان آراسـینداکی جینسل ایلیشکی دئگیل ده، اینسان ایله نسنه و اینسان ایلـه اینـسان (باشـقا وارلـیقلار) آراسـیندا دا گئچرلیـدیر آیریجا. شعر بو باخیمدان (سؤزجوك ایله نسنه آراسینداکی آرا-لیـق- و اوزامـسال آرالیغـی قالـدیرماق ائـدیمی) بیـر چئـشیت ائروتیزم ائدیمی ده ساییلابیلیر.

ائروتیزمین اؤزه ل یانلارینی تانیماق اوچـون؛ ائروتیـزمین بیـر چئـشیت تینـسل (معنـوی-روحـی) و قوُتلـوُ (مقـدس) ائـدیم اولدوغونو دا بیلمه لی ییک. اؤرنك اوچون: یونان تاپیناق- آنیـت-قالیقلاری نین گرگین دئنگه (توازون) لیگینده و بوُدیسـت تاپیناق

(معبد)لاری نین یوارلاق لیغینـدا و اوریـسا عیبـادت ائـولری نـین دووارلارینی بزه ین ائروتیك چیزگی (دئسـن)لر آرتیق، ائروتیزمین بیر تؤرلو <*أؤزه ل دیل*> اولدوغونو آچیق–آیدین سـرگی لمـک ده دیر، دئر شـاعیر اوکتاوییو پاز.(٤)

بیلیمسل شعرین تئکنیکسل قوُراللاری (آناتوْمیك بیر باخیش):

بیلیمسل شعر؛ **دیوان** ایله **فولکلور شعری**ندن بؤسبوتون آیریملی اولاراق، چاغیمیزین موْدئرن (یست) شعری نین ان اؤزگو (مخصوص) و اؤزگون (اوریژینال) اؤگه و قوُراللاری اؤزه رینده قورولماقدادیر:

۱– **دیش بیچیم** (۵) ایله **دیش اوُیوم**(هارموْنی) (۶): **دیش یاپی** (استرؤکتؤر).

دیش بیچیم؛ شعرین ایلك باخیشدا، گؤزه چارپان گنل (عمومی) ژئومئتریك (هنده سی) قوُرولوشونون گؤرونوشو دئمکدیر.

شاعیر؛ بیلیمسل شعرده، دیش بیچیمی قورماقلا، (قوُرماق: باغداشیق -هوْموژئن- اؤگه لری بیر یئره توپلاماق دئمکدیر، دئر؛ رسام ژرژ. براک) **دیش اوُیوم** (هارمونی)ی دا یارادیب و **ایچ بیچیم**ین نئجه اولدوغونو دا (نئجه لیك ایله نیته لیك) گؤستریر آیریجا. دیش بیچیم؛ سؤرکلی ایچ بیچیمدن و **دیش اوُیوم**(هارمونی) ایسه، **ایچ اوُیوم**(هارمونی)دان آسیلی اولاراق، بیلیمسل شعرین تمل داشی اولان **دیش یاپی** سی(استروکتؤر) ایله **ایچ یاپی**(استروکتور)سی دا یارانیر.

بیلیمسل شعرین؛ دیش (یاپیسینی) استروکتورونو (بیر اینسان گؤوده سینی اؤرنك گؤتوره لیم)، دیش بیچیم ایله دیش اوُیوم(هارمونی) قوُرمالیدیر. باشقا بیر دئییشله؛ بیر شعرین (اوخوماقدان اؤنجه) ایلك باخیشدا گؤرونن، قیسا-اوُزونلوغو، دیزه(میصراع) لرین ائنی–بویو، و گنل هنده سی و باخیشیملی (سیمئتریک) آخار–باخارلی گؤرونوشو، **دیش بیچیم** آدلانیر.

شـاعیر ایـسه؛ بیلیمـسل شـعرین، دیـش بیچیمـی ایلـه اوخوجونـون **گـؤزونـو** قوللانـاراق، گـؤزو اوْخـشایان، یاراشــیقلی، اؤیوملـو بیـر شـعر بیچیمـی یارادمـاقلا بیرلیکـده، **دیـش اؤیـوم** (هـارمونی)نـو دا، یـاراتمیش اولـور آرتیـق. آیریجـا دیـش بیچـیم سـورکلی؛ دیـش اؤیـوملا ایـچ–ایچـه باغلیـدیر. اویـسا؛ دیـش بیچـیم، دیـش اویومـو و دیـش اویـوم ایـسه، دیـش بیچیمـی اولوشـدوروپ-بۆتـون لـشدیررك، **دیـش یـاپی**(اسـترۆکتور) نـی دا یاراتیر.

دیـش اؤیـوم ؛ دیـش بیچیمـین سـوْیوت (مجـرد، آبـستره) اؤیومو (ریتمی) دئمکدیر (**گؤز اؤیومـو**). اؤسته لیک دیش اویـوم؛ <قـولاقلا ائـشیدیلن>، بیـر سـس بیچیمـی یـوق، <گؤزلـه گؤرونن>، سئزیلن و گـؤزو اوْخـشاییب، تۆمارلایـان <**ائـشیدیلمز بیر سس چالاری**>نین بیچیم لشمیش سـایداملیغی دیـر. سـن یوهان دئمیشکن:<*بیر چئشیت سـس سـیز موسـیقی*>. بـو یۆزدن؛ دیش بیچیم ایلـه دیـش اؤیـوم بیـر–بیرینـدن آیریلمـازدیر. دیـش بیچیمـین اسـکیك لیگـی و بوزوغلوغـو، دیـش اویومـو دا ائتکی له ییـپ، بیچیمـین قورولـدوغو اؤزد ه ك(ملـزه مـه؛ مـاده)لری و دیش یاپی(استرۆکتور)نی دا پوزور.

۲– **ایچ بیچیم** ایله **ایچ اؤیوم**(هارمونی): **ایچ یاپی**(استرۆکتۆر).

سـایدام سـؤزجوکلر (ایمگـه، ایمـاژ)لـه قورولمـوش **ایـچ یاپی**(استرۆکتور) و **گنل اؤزای** (عمـومی فـضا) ایـسه، بیلیمـسل شعرین **ایچ بیچیم**ی دئمکدیر بورادا.

بیلیمـسل شـعرده؛ شـاعیر، **آناایـده** (Mère-Idée)نـی، (سمبولیسـت لرین اورتایا آتدیقلاری اؤنملی قونو)، شـعرین بیـر پارچـالیغی، بیرگـه لیگـی و باخیـشیملی غینـی (سـیمئتریك لیگی: شعرین مرکزه اویغون، یؤنده ملی و اؤیوملو بیر بیچیمـده

یئرلشمه سی.) شعرده، سؤزکلی گؤز اؤنونه آلاراق، ایمگه لرله (سایدام سؤزجوکلرله) بیچیم لشدیریر. بو "آناایده" ایسه؛ دیشاریدان شعره یؤکله نمه میشدیر. نیته کیم؛ بیلیمسل شعرده، شاعیر، هئچ بیر "شیعر دیشی" دؤیغو–دؤشونجه یه قاپانمایاراق، یالنیزجا سؤزجوکلری ایزلر.(۷)

آیریجا شعر؛ دؤشونجه لرله -مالارمئه دئمیشکن- دئگیل ده، سؤزجوکلرله یازیلیر هر شئیدن اؤنجه. و "*سؤزجوك ایسه؛ دوغرولوغون تؤز (جؤوهر) و اؤزه ت*(خلاصه)*یدیر*" بیلیمسل شعرده. یاکوبسئنه گؤره: *شعرده؛ سؤزجوگون نه آنلاتاجاغی(آماچ) دئگیل ده، <سؤزجوگون اؤزو>* (و نئجه قوللانیلماسی؛) *دیر اؤنملی و آماچ اولان.*

ایمگه (۸) لرله گؤستریلن، باشقا بیر سؤزله **رسیم لنن**، آناایده (۹)نین بیر پارچالیغی، بؤتونلوگو و شعرین آیری–آیری اؤگه لری نین بیر–بیریندن آسیلی لیغی (آیری–آیری پارچالارین بیر بؤتون یاراتدیغی: بؤتونلوك)، **ایچ بیچیم** ایله **ایچ اؤیوم**(هارمونی)و دا یاراتیر. ایچ اویوم ایسه؛ بیلیمسل شعرین دوْغال (طبیعی) و دوْغما اؤیومو (سس-ریتمی)دیر. شعرین دوغال و دوغما سس چالارلاری نین آنسامبلی (Ansamble) سایيلان ایچ اویوم (هارمونی)، **گؤز** ایله **قولاق**لا دؤیولوب-ائشیدیلن بیر **سس** دیر داها دوغروسو. بو سس ایسه؛ عروض اؤلچوسو ایله هیجا بؤلگوسونده اولدوغو کیمی، دیشاریدان **یاد سس**لری و اؤزه للیکله اورتاچاغین پاسلی-چؤروموش سسینی شعره یؤکله مز. بیلیمسل شعر؛ تؤرك دیلی نین دوغال و دوغما **تانیش سس** چالارلارینی، ان اؤزگون(اوریژینال) بیر بیچیمده و مودئرن چاغین چئشیتلی و آیری–آیری قارماشیق(کومپلئکس) سسلرینی بئله، یئنی بیر دیلده سایداملاشدیراراق رسیمله ییر. اؤرنه گین:

(اؤیوم)

آرا–سیرا قوُشا قوش دئسم   سؤیا   سو
و سؤسسام سؤزجوك اؤنونده:
دئمك بیر قاورام   بیر قاریش دؤشونسم
نه اوُلور   سنجه   نه اولور کی

گئجه نی قارانلیقدان قوْپارسام بیر تؤرلو (گئجه یه گؤندوز
دئمه دن) اوْندا:
سنجه   نه اولور کی   نه اولور

اونا   سنه آلدیرمادان   بیر دیل یاراتسام: ***اؤست دیل***
اؤرنك اؤچون:
نه اولور   سنجه   نه اولور کی

نه یازارسام   نه یاپارسام   :   قورالّلارا اؤیاماز ***بن***
پکی؛ قوُرال سیز داورانسام:
دئمك بایاقکی گیبی گئجه نی قارانلیقدان قوپارسام
بیر تؤرلؤ (گئجه یه گؤندوز دئمه دن)
اوندا:
سنجه   نه اولور کی   نه اولور...

(باق! اک III)

بیلیمسل شعری؛ دیری بیر اؤرگه ن (اوْرگانیزم) اولاراق، اینسانا بنزه درسك، ایچ بیچیم، اونون سکولتی و دیش بیچیم ده، ظاهیری گؤرونوشو و ایچ اویوم (هارمونی)، تینسل و ایچ

دۆنیاسی نین جوشغولو و ائنیش–یوْقوشلو چالخانتی لاری و اوندان قایناقلانان، سس چالارلاری (شعرین ریتمی) و دیش اویوم ایله دیش یاپی(استرۆکتور) ایسه، قونوشماق و سوسماق یئته نگی اولاراق، ایچ یاپی(استروکتور) بو جانلی-دیری اؤرگه نین(اورگانیزمین)، قانی، اؤره گی و بئینی دیر، دییه بیلیریز.

۳– **دیش یاپی(استرۆکتۆر)** ایله **ایچ یاپی(استرۆکتۆر)** = **کوْمپوْزیسیون** (۱۰)

یاپی(Sturcture) سؤزجوگو؛ بیر نسنه-شئی-یاپیتین اسکیك سیز قوُرولوشو و دۆزه نلی (منتظم) و یؤنده ملی-اوُیوملو بیچیمی دئمکدیر اؤست-اؤسته. آیریجا یاپی(استروکتور)؛ بیر **بۆتون** (کومپوزیسیون) ایله **پارچالار** آراسیندا کی و بو پارچالارین آراسیندا کی دۆزه نلی، یؤنده ملی و اوُیوملو ایلیشکی (ایلیشکی لری) نی ده ساغلاندیریر. استرۆکتورآلیستلره گؤره: پارچا بوتونو گؤستریر(داها دوغروسو سرگی له ییر). نیته کیم؛ هر بیر پارچا کندی وارلیغیندا بیر بوتون-بارچا(کامیل) دیر آینی زاماندا.

استرۆکتوره یؤنلمیش و استرۆکتورآلیزم آخیمی نین دوغوشوندان اؤنجه، چوقلو موْدئرن صنعتچی کندی یاپیتلاریندا، استرۆکتور اؤگه سینی بو گۆنکو آنلامدا قوللانمیشلاردیر آنجاق. اؤرنگین: رسام ژرژ براکین؛ **نسنه لره یوق، نسنه لرین آراسینداکی ایلیشکیلره اینانیرام** دئدیگی، استروکتورآلیزم اؤنجه سی و استروکتورآلیزمه یؤنه لیش، بیر دۆشونجه بیچیمی کیمی دگرلندیریلیر آرتیق صنعت تاریخینده.

"بیر نسنه و یا یاپیتین(شعر، روْمان و...) استروکتورونو اینجه لمك، اونون باشلیجا، اؤزه للیك لرینی گؤز اؤنونه آلیپ،

گؤسـترمك، دئمكـدیر". اسـتروکتورآلیزم آدلانمـیش آخـیم: بیـر نسـنه و یاپیت(اثر)، نئجه قوُرولموشـدور؟ نه ایله قورولموشـدور؟ و قورولوشـوندا ایـسه؛ هـانگی "اؤگـه–بیـریم–پارچـالار" و نـه اؤلچـوده ائتکـین (مـؤثر) اولموشـدور؟... سوروسـونون یـانیتینی آراییر داها دوغروسو.

داهـا اؤنجـه ده سـؤیله دیگـیم کیمـی؛ دیـش بیچـیم ایلـه دیش اویوم (هارمونی)، **دیش یاپی**(استرؤکتور)نی ، و ایـچ بیچـیم ایله ایچ اویوم ایسـه، **ایچ یاپی**(استرؤکتور)نی ، اوْلوشـدورور. و بو اؤگه–بیریم–پارچالار آراسینداکی ایلیشـکی لری اوُیغون و یؤنـده ملـی بیـر بیچیمـده (بیـر بؤتـون کیمـی) قـوُراراق (سـایدام سؤزجوکلرله شعرده)، ساغلام بیر **کومپوزیسیون**ون یارانماسـینا دا نـدن اولـور. بـو کومپوزیـسیون؛ آیریلمـاز–بؤلـونمز بیـر **بؤتـون** اوْلوشدورارسـا، شـعر، دیـری و جـانلی بیـر **وارلیـق** اولاراق، چئشیتلی اؤگه (عنصر) و اوْگه (عضو) لری نین بؤتونلوگونـو ده، قورویوپ–ساغلاندیرابیلیر.

کومپوزیسیون؛ چئشیتلی اؤگـه–بیـریم–پارچـالارین آیـری–آیری سس چالارلاری نین (ایـچ هـارمونی) یاراشـیقلی و یؤنـده ملی توپلوسـونو بیر آرایا گتیررسـه، بیلیمسـل شعرین **چئشیتلی سس**لرینی ده یارادابیلیر. دوُیغو؛ دؤشونجه، بویا، داد و... کیمی اؤگه لرین ائگره تیله مه سی، (Métaphore، مئتافور-استعاره-؛ سایداملاشمیش سؤزجوکلرین بیـر بؤلومـودور آرتیـق بیلیمـسل شـعرده و کلاسـیك مئتـافورلا فرقلـی) شـعرین ایـسه، **نئچـه بویالیق** و **نئچه سس لیك**ینـی یـاراداراق، شـاعیرین بیـر **بیـره ی** اولاراق، من ایله بن آراسینداکی **اؤز** ایله **بن**نین چئشیت لیـك و چلیـشکی لرینـی ده، سـرگی لـه یـه بیلیـر. کومپوزیـسیونلا واراوْلوپ، استروکتورلـشمیش نئچـه بویـالیق ایلـه نئچـه سـس لیك ایسـه، **چوق سس لیك** (Polyphonique)ی یاراتیر بیلیمسل

شعرده. بو "**سسلرین هره سی نین بام-باشقا جینسلری واردیر آنجاق**"، سن پوٚل دئمیشکن.

بیلیمسل شعرده؛ شاعیر، شعری **تک سس لیک(Monologique)**دن، **چوق سس لیک**ه، یؤنه لده رك، ایمگه لرین یئنی سس چالاری، دیرلیگی، اوْیناق لیغی، یؤنده ملیگی و سؤرکلی دئوینیمی (حرکتی) ایله شعرده، **چوق سس لیک**ی اوٚلوشدوراراق، ایچ اوٚیومو (هارمونی) دا گئت-گئده زنگین لشدیریر و بیلیمسل شعره، اؤزه ل-اؤزگون و موسیقیدن آسیلی اولمایان بیر اوٚیوم (ریتم) و ائزگی (مئلودی) ساغلایاراق، شعری، موسیقی بوْیوندوروغوندان دا قوتارمیش اولور. و شعرین ده؛ چئشیتلی اؤگه-بیریم-پارچا و آیری-آیری ایمگه لری ایسه، دیش و ایچ استرؤکتورون ساغلاملیغی، یئنی سس چالارلاریلا بیچیم لشیر.

اؤزه ت اولاراق؛ **دیش یاپی**(استروکتور)؛ شعرین **دیش بیچیم**ی ایله **دیش اوٚیوم**و(هارمونی) و **ایچ یاپی**(استروکتور) ایسه، شعرین ایمگه لر (سایدام سؤزجوکلر) اؤزه رینه قورولموش **ایچ بیچیم**ی(گنل اوٚزای) ایله **ایچ اوٚیوم**و(هارمونی) دئمکدیر.

کومپوزیسیون ایسه؛ بو اؤگه-بیریم-پارچالارین اؤرگه نسل(اوْرگانیك)، دؤزه نلی و اویغون بیر بیچیمده، بیرلشمه سینی قوروب و شعرین **باخیشیملی** (سیمئتریك)غینی دا قوْرویور.

سؤزجوکلر اؤزه رینه قورولموش بیلیمسل شعرین؛ بؤتون اؤگه-بیریم-پارچالاری، دیش و ایچ یاپی(استروکتور)نی قوٚراراق، کندی-اؤزلوکلریندە، اؤزلریندن آسیلی اولوپ، اؤزگور بیر دویغو-دوشونجه نی ده داشیماقدادیر. بو دویغو-دوشونجه نی ایسه شاعیر، شعره یؤکلمه میشدیر آنجاق. نیته کیم؛

بیلیمسل شعری یازان شاعیر، دؤیغو–دؤشونجه لری دئگیل ده، سؤزجوکلری ایزلر سؤرکلی.

بیلیمسل شعرده؛ شاعیر، دیل ایله سؤزجوکلری اولدوغو کیمی یوق، **ایمگه لمه** و **ایمگه**لرله **سوْیوتلاشدیریپ–سایداملاشدیریر.** اویسا؛ دیلین سینیرلارینی اؤتوپ–آشاراق، بیر **شعرسل دیل** یاراتمیش اولور. والئری نین دئدیگی کیمی: شعر دیل ایچینده (باشقا) بیر دیلدیر. اؤرنه گین: سؤتول، آق، باخیش و یؤرویوش سؤزجوکلری اؤزگور و یالینچ(ساده) آنلاملار داشییان سؤزجوکلردیر ایلك باخیشدا. بو سؤزجوکلرین هر بیریسی ایسه؛ بیر دویغو–دوشونجه بیچیمی اولاراق، هر کسده یالینچ آنلامیندان باشقا، آیری–آیری آنلاملار دا یارادا بیلیر. شاعیر، بو سؤزجوکلری ایمگه لرله سایداملاشدیریپ، **شعرسل دیل**ی ده یاراتیر. بو سؤره چده (پروسئسده): سؤتول و باخیش سؤزجوکلری ایله **سؤتول باخیش**، یورویوش و آقلا؛ **آق یؤرویؤش** کیمی ایمگه لر (سایدام سؤزجوکلر) دیل آلانینا گیرمیش اولور آرتیق. دیل ایچریسینده؛ بام–باشقا بیر دیل یاراتماق. بو دیل بیر **شعرسل دیل** اولاراق، آینی زاماندا بیر **اؤست دیل** – اؤته دیل- (Méta-langage)دیر دا رولن بارت دئمیشکن.

بیلیمسل شعری یازان شاعیر؛ بو ایمگه لری بئله آشیپ **،سویوتلاشدیرما سؤره جی**نی سونسوزلوغا گؤتوره بیلیر. اؤرنه گین: آدیل(ضمیر)لاری، آدلاری، اکلری، باغلاچلاری(ربط حرفلری) و... بئله بام–باشقا بیر بیچیمده قوللانیر: **یول "هارا"سیندا \ مین بیر " اورا "./ مور توپراق "هاچان"ی \ سارامتیل یؤرویوش "هانگی"سی...**

شاعیر؛ بو تؤر **سویوت ایمگه** یاراتماقلا یاناشی(دیلین سؤزدیزیمینی –نحوینی- پوزماقلا)، نسنه لری بیر چئشیت

"گیزلده رك" گؤسترمك و "گؤسترمك له گیزلتمك" ایسته بیر داها دوغروسو (ایشارت ائتمک هئراکلیت دئمیشکن). آینی زاماندا بو تۆر ایمگه لر (و دیله یاناشماق)، اسکی و کلاسیك ایمگه لره آلیشمیش **گؤز** ایله **بئیین**لرین **آلیشقانلیق**لارینی آرادان قالدیرماقلا، **تانیش (لیق) سیز لاشدیرما** (Défamiliarité) اؤگه سینه ده یول آچیر. تانیش(لیق)سیزلاشدیرما ایسه، مۏدئرن شعرین ان اؤنملی اؤگه لریندن بیریدیر. باشقا بیر دئییشله؛ **ایمگه**نین تمل داشلاریندان بیری ده تانیش(لیق)سیز لاشدیما ائدیمی دیر. شاعیر یانی–سیرا، قوللانیلمامیش و یا آز قوللانیلمیش و اسکی سؤزجوکلرله ده، تانیش(لیق)سیزلاشدیرابیلیر شعری. آیریجا:< la poe'sie. mène du connu à l,inconnu شعر تانینمیش لیغی؛ تانینمامیش لیغا گؤتورور سؤرکلی> دئییر فلسفه جی ژورژ باتای.

اؤرنه گین:

...شو تانیش و قونشو سؤزجوکلر بیله:– دنیز گؤلگه سی گیبی– / " اؤز"دن اوُزاقلاشاریکن اؤزگه لشیر" کندی"ندن. /"بو"! "شو" دئگیل یاوروم و "بن" ایسه، گؤروندوگو گیبی یوق، اولدوغو گیبی دیر / بیر نسنه یوق و بیر نسنه وار: ندن می یاوروم شو یوق ایله وار/ یوقسا،"اؤزو"نو، کندینده آرایان دا وار.../

بیر ده؛ ساقین!/ سؤزجوك قاچاقچیلارینا اوُیما یاوروم / باق! باقدیقجا گؤزللشر گؤزلرین./

گؤروندوگو کیمی شاعیر بو شعرسل ائدیمله (بیر چئشیت تانیش سیز-لیق-لاشدیرما)؛ **من** ایله **بن** و **نسنه**نین آرقاسیندا

گیزلنن، **گیزلی گیزی** (سیرّ)نی، سایدام سؤزجوکلرله الده ائتمگه چالیشمیشدیر.

بیلیمسل شعر؛ –ان سوندا– سونوچ اولاراق، "**گؤرون(ه)مزلیك** ایله **بیلین(ه)مزلیك**ی آراماغا قویولموش بیر چابا و شعر آنلاییشی دیر یالنیزجا: " *گؤرونن* نسنه نی، نسنه نین <*اؤزونه*> *یؤنه لتمك" (ا.کانت) و بؤیله سینه؛ "نسنه نین* <*اؤزونه*> *دوْغرو یؤللانماق"* (ا. هوسئرل). بو چابا و آراییشدا ایسه؛ سؤزجوکلرین –شاعیرین دئگیل ده– ایزلری و ایزلری نین، **بلیرتی**سی (نیشانه،علامت) ایسه، بیلیمسل شعری یاراتیر. باشقا بیر سؤزله بیلیمسل شعری یازان شاعیر؛ یالنیزجا <*نسنه لشمیش سؤزجوکلرین بلیرتی سیندن خبر وئرن*> بیریسی دیر بلکی.

سوْنوچ:

بیلیمسل شعر ایله دیوان شعری نین آیریملاری:

تورک دیوان شعری نین؛ نه دئنلی(نه قدر) عرب شعریندن ائتکی لندیگینی بیلیریز آرتیق. آیریجا عرب دیوان شعری؛ تاریخسل اسکیکلیک و شعرسل(پوئتیک) اؤغورسوزلوغونو دا تؤرك دیوان شعرینه یؤکله میشدیر. (باق! اكIV) اؤرنه گین: بیلیندیگی کیمی عرب دیوان شعری نین؛ شعر اولاراق دئگیل ده، **تؤرکو** (ماهنی) کیمی دوغوپ، بؤیومه سی و گلیشمه سی چوقلو چاغداش عرب شاعیر و الشدیرمنلرینجه

سؤیلنمیشدیر (اؤرنه گین: **مودئرن** عرب شعری نین گؤرکملی تمثیل جیسی ادونیس).

عرب شعری؛ ازبرلنمك اوچوندور و الیفبایا گیرمه دن اؤنجه، سسده (عروض اؤلچوسونون سسینده) یاشاییب-بوی آتمیشدیر دئییر ادونیس. بو یۆزدن؛ عرب شعری باشلانیشدا، آغیزدا اولوشاراق، **ائشیت سل** و **سس سل** بیر اوُیغارلیغا آییداولوپ، **آغیزسال لیق** (شفاهیّت) اۆزه رینه قوُرولموش بیر چئشیت اورتاچاغ شعری دیر.

۱- دیوان شعری؛ عرب شعریندن ائتکی لنرك، **ائشیت سل-سس سل** و **آغیزسال** بیر شعردیر داها دوغروسو (فولکلور و شفاهی ادبیات کیمی!). بیلیمسل شعر ایسه؛ **یازیسال** بیر شعر اولاراق **گؤز شعری**دیر. (باق! اك ۷)

۲- دیوان شعری؛ ایمگه لره اؤنم وئرمه یرك، عرب شعرینده کی ایمگه، ترکیبلری تیکرار-تیکرار قوللانمیشدیر تۆرک شعرینده. بیلیمسل شعرده ایسه؛ یئنی ایمگه لر و **ایمگه لمه** (Imagination) اؤگه سی، شعرین **اؤزه ل** و **کیشیسل دیل**ی کیمی سرگی لنیر.

۳- دیوان شعری؛ عرب-فارس شعرینده کی اؤرگه("موتیو")لری آزاجیق دگیشیك لیکله قوللانمیشدیر (بیرسیرا ایستیثنالارا باخمایاراق). بیلیمسل شعرده ایسه؛ هر بیر شاعیر کندینه گؤره *اؤزه ل و کیشیسل اؤرگه (موتیو)*لر آرایاراق، قونو ایله اؤرگه چئشیت لیگینی ده زنگین لشدیریر: **بیچیم** ایله **بیچئم (Biçem)**اوُسلوب، استیل) چئشیت لیگی.

٤- دیوان شعرینده کی؛ سیمگه (سمبول) و سؤیلن (میت، اسطوره)لر بۆتونلوکله، دینسل (و بیرسیرا دا عرب-فارس) سیمگه و سؤیله نلریدیر. بیلیمسل شعرده ایسه؛

سیمگه–سؤیله نلر، اؤلوسال (میللی) و اؤلوسلار آراسی (بین الملل) و **دین دیشی** (غیردینی) دیر.

۵– دیوان شعرینده؛ شاعیرین دۆنیاسی، **قاپالی** بیر دونیا اولدوغو اوچون اؤد ایله اؤزام (زامان ایله مکان) دیشی اولاراق، **چئوریمسل**(دئوری) **اؤد** (Le temps cyclique) قاورامینا اؤیغوندور اۆست-اۆسته. بیلیمسل شعرده ایسه؛ شاعیرین دونیاسی آچیق و سینیرسیز دیر و بللی بیر "اؤد ایله اؤزام"دا یاشایاراق،<مۆدئرن چاغین اؤد آنلاییشینی> **چیزگیسل اؤد**و (خطی زامانLe temps linéaire) اؤزومسه میشدیر.

٦– دیوان شعری نین باخیشی؛ اینسانا، دوغایا، توپلوما و وارلیغا اوْرتاچاغ فلسفه سیندن آسیلی اولاراق، (مئتافیزیک و تانری بیلیمسل باخیش) تومئل (کلی) بیر باخیش اولوب، تیکئل(جزء)لره، هئچ بیر دگر وئرمه میشدیر. بیلیمسل شعرده ایسه؛ شاعیر **موْدئرن چاغ** فلسفه سینه (دئکارتدان گۆنوموزه) دایاناراق، تیکئل(جزء)لری گؤز اؤنونه آلاراق، دگرلندیریب و تیکئل(جزء)دن تومئله، یول آچماقلا یاناشی، شعری مئتافیزیکسل و تانری بیلیمسل(تئولوژیک) تومئل لیک (کلیت)دن قورتارماغا چالیشیر.

۷– دیوان شعرینده؛ اینسان ایله توْپلوم، اوْلایلار و... شاعیر ایله سئوگیلیسی (تانری یا دا اینسان) آراسیندا ایتیب– یوق اولموشدور. بیلیمسل شعرده ایسه؛ شاعیر اینسانلارلا بیرلیکده بیر توپلومدا یاشایاراق، اونلارین یاشاییشینی دا، من ایله سن آراسیندا رسیمله یه بیلیر.

۸– دیوان شعری؛ اورتاچاغ اینسانی نین دینسل دۆشونجه سی ایله دونیا گؤروشونه دایانمیش و یا ان آزیندان دیندن آسیلی بیر دونیا گؤروشونه ییه ایدی (مئتافیزیکسل و تانری بیلیمسل دۆشونجه). بیلیمسل شعرده ایسه شاعیر؛

دین قورالّلاری نین بؤیوندوروغوندان قورتولموش و یئنی چاغین مؤدئرن، لاییك دؤشونجه و دۆنیا گؤروشونو منیمسه ییب- اؤزومسه میشدیر <مئتافیزیک سونراسی دؤشونجه نی>. (۱۱)

۹- دیوان شعری؛ ایلکل (پریمیتیو) بیر رؤمانتیزم داشییار اؤز-تؤزونده سؤرکلی. اویسا؛ دیوان شاعیری دۇرماقسیزین؛ **تانینماز-گؤرونمز** (سؤیوت و اؤزنل) بیریسیندن گیلئیله نمکده دیر (بیر چئشیت مازوشیزم داها دوغروسو!). بیلیمسل شعرده ایسه؛ رومانتیزم شعرین ان باریشماز دؤشمانی اولاراق: <شعر اؤره ك تؤرکوسودور> (ویکتور هۆگو) سؤزونو چوقدانـدیر "شعر مؤزه سینه" تاپشیرمیشدیر. و سئوگی اؤرگه سینی(مؤتیوینی) **بـن** ایله **اؤز** سئوگی سینه چئویره رك، سئوگی نین تؤز(جئوهر)ونده کی ائروتیزمی ده گؤسترمگه چالیشیر.

۱۰- دیوان شعرینده؛ عشق و سئوگی،**تانریسال- صوفییانه**دیر (گؤکسل سئوگی). بیلیمسل شعرده ایسه؛ عشق ایله سئوگی **اینسانسال** و **یئرسل** اولاراق، ائروتیزمین **دیش یۆزو** و اخلاقسال توتوق (پرده)و دور.

۱۱- دیوان شعرینده؛ دیل آلانیندا، گؤزه چارپان بیر یئنی لیك یوقدور گنل لیکله. بیلیمسل شعرده ایسه؛ شاعیر یئنی بیر دیل یاراتماقلا یاناشی، **شعرسل دیل** (Langage poétique) ایله **شعرسل سؤیلم**ی (Discours poètique)، گؤز اؤنونه آلیب-ایزله یرک یئپ-یئنی بیر دیل یاراتماغا چالیشیر.

۱۲- دیوان شعرینده؛ شاعیر دیل ایله سؤزجوکلره گؤونمه یرك (و یا گؤونه بیلمه یرك، عروض اؤلچوسوندن دولاییی)؛ تورك دیلینی (شعر دیلینی و دیلیمیزین سؤزدیزیمینی ده)، یاد سؤزجوك-ترکیبلر آلانینا چئویره رك شعرسل دیلی پوزوب، قارما(قاریشیق) و بایاغی بیر دیل اۇیدورموشدور. بیلیمسل

شعرده ایسه **دیل؛ شعرین نسنل** و **اؤزنل یاپیسی(استروکتورو)** اولاراق، یئنی–یئنی ایمگه لر، آنلاتیم(ایفاده) لار، دئییم (اصطلاح)لر، اؤزدئییش(آفوریزم=اؤزلوسؤز)لر و... یارانمیش و یارانماقدادیر.

١٣– دیوان شعری؛ گنل لیکله، شعری بیر آراچ (وسیله) کیمی قوُللانیب، **اؤنجه دن دؤشونولموش** بیر سیرا آماچلارا (دینسل، اخلاقسال، سیاسال و دؤشونسل...) گؤره دگرلندیرمیشدیر. بیلیمسل شعر ایسه؛ شعرین کندیندن باشقا و شعرسل بیر دیل یاراتماقدان اؤته، هئچ بیر آماچ گؤدمه ییر آنجاق. نیته کیم؛ بیلیمسل شعری یازان شاعیر اؤچون، فرانسیز دؤشونورو ژورژ باتای دئمیشکن: شعر (ادبیات) یا هر شئی دیر و یا هئچ بیر شئی دئگیلدیر!

١٤– دیوان شعرینده؛ شعری موسیقی یه اوْیغولاما سونوجوندا، **دیل** دوْغال اوُیومونداان (ریتمیندن) و دوْغما ائزگی(مئلودی) سیندن یوْقسون ائدیلمیشدیر. بو شعرده؛ سسلنن اوُیوم، توْرك دیلی نین دوغال و دوغما سس چالارلاری دئگیل ده، پاسلانمیش یاد بیر سسین قارماقاریشیق و بایاغی چالاریدیر. بیلیمسل شعرده ایسه؛ "اؤنجه دن قوُراشدیریلمیش" دوُرغون و داشلاشمیش "قالیب"لر یئرینی، اوْیناق و دئوینیملی(حرکتلی) ایچ و دیش بیچیملر آلمیشدیر.

بیلیمسل شعرده اوُیوم ایله ائزگی؛ دوغال دیلین کندی-اؤزوندن دوغماقدادیر. سؤزجوکلر توْپلوسوندان تؤره نمیش اوُیوم، ائزگی و سس، موسیقی ایله هئچ بیر ایلیشکیده بوُلونماماقدادیر. دیوان شعرینده ایسه؛ دیل ایله شعره اؤستونلوك قازانان موسیقی، اؤن پلانا چیقمیش و شعر؛ دگرسیز بیر موسیقی آراجینا چئوریله رك، **موغامچیلار**

اوْیونجاغی اوْلموشدور. بیلیمسل شعرده؛ **سؤزجوك** اؤن سیرایا چیخاراق، اوُیوم ایله ائزگی، دیلین دوغال و دوغما سسیندن تؤره نیب، موسیقییه هئچ بیر گرك قالمایاراق، بو ایکی صنعت قولو بیر–بیریندن آیریلمیشدیر.

۱۵– آیریجا دیوان شعری ایله بیلیمسل شعرین ان اؤنملی و وازگئچیلمز آیریملاریندان بیریسی ده: دیوان شعری نین بیچیم سیزلیگی ایله کومپوزیسیون سوُزلوغودور. دیوان شعرینده؛ **بیچیم** یئرینه، **شکیل** و **قالیب** واردیر (روباعی قالیبی، غزل قالیبی، مثنوی قالیبی و...). اویسا؛ دیوان شعری بیچیم سیز بیر شعر اولاراق: "تك بیتلر" و یا "بیر بیت" لر شعریدیر. بو شعرده؛ دوغال اولاراق، کومپوزیسیون (قوْنوسال لیق و بؤتونلوك) اولابیلمز. دیوان شعری نین قالیبینی، "فوْتوگرافیا" بنزتمك داها دؤزگون اولور. هالبوکی؛ بیلیمسل شعرین بیچیم لری (ایچ و دیش) موْدئرن رسیمه بنزییر.

اتك یازیلار:

۱– **بیلیمسل شعر؛** فضولی نین: <*علم سیز شعر، اساس سیز دووار اولور و اساس سیز دووار غایتده بی اعتبار اولور*> سؤزوندن آلینمیشدیر (باق!دیوان،اؤنسؤز). آیریجا گ. فلوبئر ده <ادبیات بیلیمسل لشیر. بیلیم ایسه ادبیاتلاشمالیدیر آرتیق.> دئردی. و بیر سیرا آلمان رومانتیکلری ده بو دؤشونجه-اؤلکونو دؤزه نلی بیر بیچیمده اورتایا آتمیشلار. اؤرنه گین: شئلینگ<ائسته تیک دئگیل ده، صنعت بیلیمیندن> سؤز آچار سؤرکلی و شلئگئل ایسه؛ <بؤتون صنعت قوْللاری بیلیمسل لشمه لیدیر و بوتون بیلیملر ده صنعت لشمه لیدیر آرتیق. شعر ایله فلسفه ده بیر اوْلمالیدی> دییه یازیردی. هایدئگر ده شعر ایله فلسفه تاریخینی دگیشه جک و چاغیمیزین ان قوْرخونج و

تارتیشیلاسی سؤزونو اوْرتایا آتاجاقدیر سونرالار. فیلسوفا گؤره **شعر** فلسفه نین گله جگی اولاراق؛ Philosophie dürfte < man eigentlich nur dichten >**:داها دوغروسو شعرسل لشمه لی(شعرله یازیلمالیدیر) دیر فلسفه**.

۲- باق!: جمال ثورییانین ***فولکلور شعرین دوشمانی*** یازیسینا<**شاپکام دولو چیچکله**> آدلی یاپیتیندا. بو کیتابدا؛ موْدئرن تؤرك شاعیر و قورامجیسی(تئوریسیینی) جمال ثورییا؛ موْدئرن تورك شعرینی اینجه له یرك، ناظیم حیکمتین شعرینی ده، موْدئرن شعر قوُراللاریلا الشدیرمیشدیر.

آیریجا؛ آینی قوْنونو (فوْلکلور و شعر ایلیشکی لرینی) سونرالار اوکتاویو پاز دا شعر اؤزه رینده یازدیغی ان اؤنملی یازیسی سایيلان <L,arc et la lyre> آدلی کیتابیندا اله آلمیشدیر: *<کیمی شاعیرلر فولکلورا ساریلار. کیمی ایسه دانیشما گؤنلوک(یومیه) دیله. آنجاق مؤزه لرده و بیر بؤلوک دیلرین قاپالی دونیاسی ایچینده قوْرونماقدا اولان فولکلور؛ دیل اولما اؤزه للیگینی چوقدان ایتیرمیشدی. آیریجا فولکلور دیل اولماق اؤچون گئچمیشده اوْیوملو (موْزون) و یاپیجی اولموش بیر بؤتونون گئری یه قالمیش قیرینتی لاریدیر آرتیق.>*

۳- گرچك صنعت اثری آچیقلایاراق؛ بلیرسیز (ایبهام، غیر-ی معین) لشدیرر، دئییر فرانسیز فیلسوفو، ژاك دئریدا و پاز دا <بوتون یارادیشلار بلیرسیز قوْخوبورلار آنجاق>، دئر. و اومبئرتو ائکو ایسه: هر بیر گرچك صنعت اثری نین تملی بلیرسیزلیك اؤزه رینه قوُرولموشدور. ندنسه؛ بلیرسیزلیك Ambiguité (یا دا آنلام بلیرسیزلیگی،قایغانلیق) ایله چوق آنلاملیق (یا دا آنلام چوْقلوغو) بیر-بیرینه باغیملی ایکی قاورام دیر. آیریجا؛ آنلام بلیرسیزلیگی نین بؤلوندوغو یئرده، قاچینیلماز اولاراق، آنلام چوقلوغو دا سؤز قوْنوسودور آرتیق. آینی زاماندا؛ "شعرین

بلیرسیزلیگی (ابهامیت،قایغانلیق) بئله، چوق آنلاملیغی یارادار و چوق آنلاملیق ایسه؛ شعرین آییرت ائدیجی تمل اؤزه للیک لریندن بیریدیر،" دئیر و ائرنست کاسیرره گؤره: شعرین آناتمل اؤزده گی(ماده سی) سؤزجوك؛ اینسانین ایلکل (Primitive)؛ یاشاییشی نین تمثیل جیسی دیر. اینسان سؤزجوکلرله قوْنوشور. سؤزجوکلر آنجاق؛ اینسانی ایبهاملا یانیتلاییر سؤرکلی. بو یؤزدن شعر ایکی "بلیرسیزلیك"ین بیرلشمه سیندن یارادیلیر:

I– **گیزی** (سیرّ Mystére). و یا وارلیغین گیزیسی.

II– **سؤزجوك** (دیل).

۴– اوکتاویو پاز.

۵– **بیچیم** (Forme)؛ هانری مالدینه دئمیشکن: ایچ ایله دیشین، گؤرونوش و توْپلانما نؤقطه سیدیر". هر بیر نسنه (Objet) و وارلیغین، هنده سی و باخیشیملی (سیمئتریك) گؤرونوشو بیچیم و گؤرونن یان **دیش بیچیم** و گؤرونمز یانی ایسه، **ایچ بیچیم** آدلانیر. (بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو)

ائزرا پاندا گؤره: بیچیم آنلامین<اؤزو> دئمکدیر آنجاق و گ. فلوبئر ده: دؤشونجه بیچیمدن دوْغار سؤرکلی دئردی. و رولن بارت اوچون: دیلسیز دوشونجه اولمادیغیندان دولایی؛ **بیچیم**، یازینسال (ادبیLitteraire) سوْروملوغونون ایلک و سوْن دایاناجاغی دیر".

دیل بیلیمجی فئردیناند دؤ سوْسؤر: **دیل** بیر تؤز (جئوهر Substance) یوق، یالنیزجا بیر **بیچیم** دیر، دئییردی. بو آچیدان؛ دیل ایله سؤزجوك اؤزه رینده قوُرولان بیلیمسل شعر ایسه، هر شئیدن اؤنجه بیر بیچیم ایله یاپی (استروکتؤر)دیر. رولن بارت یازیردی؛ والئری: La forme coute cher بیچیم؛ باها باشا گلیر دییه؛ آلایلی(ایرونیک) بیر سؤز سؤیله ییر؛ ندن "کولئژ دؤ

فـرانس"دا وئردیگینیـز بیچـیم اۆزه رینـده کـی درسـلرینیزی یاییملامابیرسینیز ؟ سوْروسونون یانیتینا.

۶– **هـارموْنی** (Harmonie) سـسلرین آینـی زامانـدا بیـر- بیرینـه اوُیغـون (و اوُیوملـو) بیـر بیچیمـده؛ بیـر یئـره توپلامـا (جالاشدیرما) صنعتی دیر، دئر تئودور دۆ بوآ.

۷– بیلیمسل شعر؛ جـانلی بیـر اؤرگـه ن(اوْرگـانیزم) اولاراق (اینسان کیمی)، بیر سیرا چئشیتلی، آیری–آیری اؤگه–پارچا– بیـریم لـرین بیرلـشمه سـیندن آرایـا گلیـب و بؤلـونمز بیـر شـعر بیچیمینـه گئیینیـر: دوُیغـو، دوُشـونجه، قوْخـو، بویـا، داد، اوُیـوم (ریتم)، ائزگی (مئلودی)، ایشیق، گؤلکه، دئوینیم(حرکـت)، اؤد ایلـه اوُزام و... ایـچ بیچیمـین، اؤزه ل اؤگـه–بیـریم–پارچـالاری کیمی، سایدام سؤزجوکلر (بیچیم لشمیش ایمگه لر)له گرچك لـشیپ و بیلیمـسل شـعرین یارانماسـی نـین دا نـدنی اولـور. شاعیر ایسه؛ بو اؤگه–پارچا–بیریملری شعره یۆکله مز. هـر بیـر سؤزجوك؛ کندی وارلیغیندا، اؤزه ل بیر آنلام و دوُیغـو–دۆشـونجه داشـــیماقدادیر. بیلیمـــسل شـــعر؛ بـــو ســـؤزجوکلرین سایداملاشـدیریلمیش(بیچـیم لـشدیریلمیش) سـۆره جـی دیـر آنجاق.

بیلیمسل شعرده؛ شاعیر قوْنوشماز. سوُسـار. و بیـر قـام (شامان) کیمی سؤزجوکلری چاغریـپ (احـضار ائـدیب)، آیـری– آیری ایمگه لر بیچیمینه گئیـدیررك **گؤسـترير**. دویغـو-دوشـونجه- اؤگـه سـی بیلیمـسل شـعرده، **سـایدام سـؤزجوکلر**یـن **اؤز**ودور آرتیق.<نه قوْنوشار نه ده گیزله در. یالنیزجا ایشارت ائدر>. و یـا شاعیر ژاک روُبوْ دئمیشکن: هئچ بیر نسنه نـی گیزلتمـه ییـرم/ گؤسترمه ییرم ده هئچ بیر نسنه یی/.

بارچا آق تویون مؤزلراوغلو دئمیشکن: شاعیر؛ قوْنوشماغی دئگیل ده، قوْنوشماماغی اؤگره نمه لیدیر: *دیل، قوْنوشـار ایکـن*

شاعیر سوسمالیدیر آرتیق. باشقا بیر سؤزله شاعیر، یالنیزجا **دیل**ی دینله ییب و سؤزجوکلری ایزله مه لیدیر نیته کیم دیل؛ یالنیزجا شعرده قونوشماغا باشلاییر و آیریجا شاعیردن ده داها اؤنجه قوْنوشور(م. هایدئگر).

۸– بیلیمسل شعرده؛ شعرین اوْنورغا ستۆنو اولان، **ایمگه** لر (سایدام سؤزجوکلر)، قونوشار و شعری ایسه، قونوشدورار. اگر شعر: " **گیزی**لری دینلمك دیر" (هایدئگر دئمیشکن)سه، بو گیزی لری باشقالارینا دینله تدیرمك اۆچون، شاعیر ایمگه لردن یارارلانمالیدیر. ندنسه **گیزی**، **سایدام** بیر اؤگه (اؤگه سؤیله یه بیلرسك)دیر و ایمگه، بیلیمسل شعرده، **سایدام لاشمیش سؤزجوك**لردیر سؤیله دیگیم کیمی. شاعیرین ان اؤنملی گؤره وی (وظیفه سی) آنجاق، سایدام سؤزجوکلری (ایمگه لری)، بیچیم لشدیرمك دیر (تئکنیك و یاپیغچیلیق سورونو).

ایمگه (Image): ظاهیری گؤرونوشده؛ ایلیشکی سیز گؤرونن ایکی، ویا بیر نئچه سؤزجوك ویا نسنه آراسیندا (نسنه آرقاسیندا دا) بولونان، **گیزیلی گیزی**لری، الده ائتمك و یئنی بیر گؤرونگو (فئنوْمئن) و وارلیق بیچیمی یاراتماق چاباسی دیر بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو دئمیشکن. اوُستا شاعیر پییئر رئوئردی اوچون: ایمگه ذهن نین قاتقی سیز (خالیص) بیر یارادیسیدیر. بیر قارشیلاشدیرمادان(مقایسه دن) دئگیل ده؛ بیر-بیریندن آز چوق اوُزاق اولان ایکی گرچگین یاخینلاشدیریلماسیندان دوْغور. آیریجا یاخینلاشدیریلان ایکی گرچک آراسینداکی ایلیشکیلر نه دئنلی (قدر) اوزاق و دوْغرو اولورسا او دئنلی(قدر) گوجلو اولور. ایمگه نین هیجان وئریجیلیگی و شعرسل (پوئتیک) گرچک لیگی ده او دئنلی آرتار اوُسته لیک". و شاعیر اوکتاویو پازا گؤره: *<ایمگه؛ ایفاده ائدیلمز اوْلانی، ایفاده ائدر.>* بو ایفاده ائدیلمز اولان ایسه، داها

دوغروسو **گیزلی گیزی**لردن باشقا بیر شئی دئگیلدیر بلکی. آیریجا سمبولیستلرین، ایمگه: "بیر دؤشونجه نی آنلاتماق آراجی دیر" سؤزو، شعری بو گیزلی گیزیدن یوْقسون ائتدیرمیشدیر دییه شاعیرلر ده واردیر . نیته کیم؛ شعر و ایمگه، دؤشونجه آراجی دئگیل ده، **دوشونجه نین اؤز–تؤزو**دور. ایمگه نین تؤزو (جئوهری)، هایدئگر دئمیشکن: بیر چئشیت **گؤرمک**دیر. بو گؤرمک ایسه؛ **گؤرونمزلیک** ایله **گؤرونولمزلیگی گؤرمک دیر** بلکی. بوندان دوْلایی؛ شعر کندی بؤتونلوگونده، گیزلی بیر گیزی اولاراق: دوْغرولوغو آچیقلاییر و **وارلیق** (Sein)ین حضورو ایسه؛ **دوْغرولوق** (حقیقت)دور. بو یؤزدن هایدئگر؛ **وارلیق**ین **گیزی سینی**، شاعیرلر بولورلار (آنلارلار) آنجاق، دئر. بو باخیمدان شعر؛ یالنیرجا **آری اؤیکو** ایله **آری ایمگه لمه** (سمبولیست و سوررئالیستلرین گؤروشو) و بیر **دؤشؤنجه آراجی** دا، دئگیلدیر آرتیق. شعرین تؤزو؛ شعرین اؤزودور و اؤز ایچینده اؤزگوردور. شعر هئچ بیر شئی اؤچون آراج و ملزه مه اولمامالی دیر: نه آچیقلار نه ده تمثیل ائدر. او "*شئی–نسنه نین اؤزو*"دور پاز دئمیشکن.

شعرده؛ اؤچ تؤر ایمگه یارادابیلیر شاعیر گنل لیکله:

I-**سوْموت ایمگه** (کنکرئت ایماژ): آیدین سؤزجوکلر. (دیوان شعری نین ایمگه لری).

II-**سوْموت** و **سوْیوت ایمگه** (کنکرئت و آبستره ایماژ): قارانلیقسو(و) سؤزجوکلر (چاغداش شعرین ایمگه لری).

III-**سوْیوت ایمگه** (آبستره ایماژ): سایدام (شفّاف) سؤزجوکلر (بیلیمسل شعرین ایمگه لری).

بیلیمسل شعرده؛ شاعیر گیزلی گیزی لری الده ائتمک اوچون (آیریجا م. هایدئگر بو گیزلی گیزینی<**وارلیغین گیزیسی**

و دوغرولوغو آدلاندیرار>) سویوت ایمگه (سایدام سؤزجوکلر) تؤره تمه یه قویولور.

۹– **آناایده:** بیلیمسل شعرده؛ شاعیر، دیش بیچیم ایله دیش هارمونی=دیش استروکتورو و ایچ بیچیم ایله ایچ هارمونی=ایچ استروکتورو، **آناایده**نین چئوره سینه توْپلاییب **بیریم ایشلوی**نی ده قوْرویاراراق، **کومپوزیسیون**و دا یاراتمیش اولور.

بیلیمسل شعرده؛ شاعیر قونودان قونویا، آتلامایاراق، یؤنده ملی بیر بیچیمده، آناایده نی گؤز اؤنونه آلیب، سایدام سؤزجوکلرله، بیغجام بیر بیچیمده، شعرین سیمئتریك لیگینه دوغرو یؤنه لدیر. چئشیتلی قونولو شعرلر ایسه؛ گنل لیکله، شعری یؤنده مسیزلیگه، شؤعارا (چیخیشا) چئویریب، قارما سؤزجوکلر توْپلوسو ایله کوْبود دؤشونجه–دوُیغولار و بوْش اؤگوتلره دؤنوشدورر.

ان درین؛ قارماشیق (Complexe) و سویوت دویغو–دؤشونجه لری، شاعیر دئگیل ده، سایدام سؤزجوکلر یارادیر. شاعیر ایسه یالنیزجا؛ سؤزجوکلرین **سویوتلاشدیرما سؤره جی**نی ایزله یر ك، **سایدملاشمیش سؤزجوکلر** آرقاسیندا گیزلنن **گیزلی گیزی**نی الده ائتمگه چالیشیر.

بیلیمسل شعرین؛ بؤتون ایمگه لرله رسیمله دیگی اؤگه–بیریم-پارچالارین آناایده چئوره سینده، بیغجام بیر بیچیمده توْپلاناماسی، شعرین ساغلام، یؤنده ملی، بوْزولماز و سارسیماز بیر کومپوزیسیون یییه سی اولدوغونو دا قورویور. بیر پارچا شعر؛ بیر **بؤتون** اولماقلا یاناشی، استرؤکتورلشمیش و باخیشمیلی بیر کومپوزیسیون دور دا. کومپوزیسیون ایسه؛ کندی نین اؤزه ل اؤزیاپیسی (کاراکتئر) ایله چارپاشیق لیغا قارشی، شعرین **آنلام** (Sense) ایله **آنلامسال لیق**

(Sémantique) و **چوق آنلام لیق** (Polysémie)ینی دا ساغلاندیریر. اومبئرتو ائکونون دئدیگی کیمی: شعرین بلیرسیزلیگی بئله، چوق آنلاملیغا یول آچیر و چوق آنلاملیق ایسه، شعرین آییرت ائدیجی تمل اؤزه للیك لریندندیر. بو یؤزدن چئشیتلی پارچا–اؤگه–بیریملردن <هؤرولموش سایدام بیر متن> اورتایا چیخیر. آیریجا سایدام بو متن؛ هر بیر <گرچك اوخوجویلا>بام–باشقا بیر **آنلام** ایله **یوْروم** (تفسیر) دا یارادیر.

۱۰– **کومپوزیسیون** (Composition): چئشیتلی، آیری–آیری اؤگه–پارچا–بیریملری، اوُیغون بیر بیچیمده بیر آرایا گتیررك، (هوْموژئنلشدیرمک داها دوغروسو) بوْزولماز بیر **بؤتون** اوْلوشدورما چاباسیدیر.

۱۱- بو قوْنونو <**وارلیق شاعیرین پایی**> (شعر ایله هایدئگر) آدلی یازیمدا؛ فیلسوفون شعر ایله صنعت اؤزه رینده یازدیغی آناتمل یازیلارینا دایاناراق، یئترینجه آچیقلامیشام. بو یازی "بئرلین آذربایجان کؤلتور اوْجاغی"ندا قونوشما(کوْنفئرانس) اولاراق سؤنولموشدور.

اك(I):*

I–فرانسیز شعری نین **روْمانتیزم** (Romantisme) آخیمیندان اؤنجه کی شعرینی؛ **کلاسیك** شعر آدلاندیرمیشلار گنل لیکله. کلاسیك؛ سؤزجوگونون کؤکو، "بیرینجی صینیفدن اولان یورتداش"، آنلامینداکی لاتینجه classicus دان قایناقلاناراق:

آنتیکیته یازارلاری نین یازیلاری.

۱٦٦۱–۱٦۸۷ ایللری آراسینداکی فرانسیز ادبیاتی.

آیریجا بو گؤنکو آنلامدا؛ یازار هانسی چاغ و اوُلوسا آیید اوُلورسا اولسون، اوْستون نیته لیک (کیفیت)لی و قالیجی اثرلرین گنل آدی.

فرانسیز شعرینده؛ بو آخیمی یؤنه تنلر، باشلیجا: بوآلو و مالئرب دیر. کلاسیک آخیمی نین فلسفی تمللری: سوقرات سونراسی یونان فلسفه سیندن، دئکارتا کیمی سؤروب-گلن <**اوُسچولوق** (Rationalisme) ایله مئتافیزیک آنلاییشی> و صنعتده ایسه، اؤزه للیکله ارستوتونون poetika سیندان قایناقلانان، شعر و ادبیاتلا ایلینتی لی قوُرال (قاعیده)لارا اوُیغون، اوْرتاچاغین گوجلو و ائگه من (حاکیم) شعر آخیمی دیر.

کلاسیک لره گؤره شعر؛ باشلیجا تانریلارین دیلی اولوب، اونلاری یئر اؤزونده تمثیل ائتمه لی ایدی. موْدئرن شاعیر ایسه: <*...و تانری منیم (گیزلی) آدیمدیر*> سؤیله دی کلاسیک شعر ایله شاعیره قارشی باش قالدیراراق.

قوُراللار و هیرارشیک دؤنیاسی اولان، کلاسیک دؤنیا گؤروشونده **بیره ی** (فرد)ین هئچ بیر دگری یوقودور. کلاسیک دونیا گؤروشونون کؤکونو بالتالایان؛ بؤیوك فرانسیز دئوریمی ایله (۱۷۸۹)، یئنی بیر دؤنیاگؤروشو، یئنی بیر دؤشونجه، یئنی بیر دؤزه ن و یئنی بیر اینسان دیرچلیب-بوْی آتمیشدیر. رومانتیزم آخیمی ایسه؛ بو دئوریمین ان اؤنملی و گؤرکملی وئریم (محصول)لریندن بیری ساییلیر.

آیریجا یئنی اینسانین یاراتدیغی رومانتیزم؛ یالنیزجا صنعتسل بیچیمی، توْپلومو و اقتصادی دوُرومو آلت-اؤست ائتمکله، بیتمه میشدیر. نیته کیم بو آخیم؛ آینی زاماندا یئنی بیر فلسفی دؤشونجه بیچیمی ایدی ده.

آلمان فلسفه سی نین دگیشیك؛ چئشیتلی آخیملاری، رومانتیزمین تمل فلسفه سینی قورماقدا ان بؤیوك ائتکی

(تـاثیر)ســی اوْلموشــدور. رومـانتیزم آخیمـی؛ فلـسفه ده، ای. کانــت مئتافیزیکینـــدن قایناقلانـــاراق: لئـــسینگ، شـــوپئنهاور، فیـشته، گؤتـه، شـیلئر، شـئلینگ، نـووالیس، هؤلـدئرلین و بـو کیمـی قوْجامـان شـاعیر و فیلـسوفلارلا گلیـشیب و فرانـسیز رومانتیزمی ایله دؤنیایا یاییلمیشدیر.

آیریجـا ایمانوئـل کانـت: <"شـئیین اؤزونـو" (Das Ding an sich) تانیماق مؤمکون اولسا بئله چتیندیر. **گؤرونن شئیی** (Das Ding für sich) ایسـه تانییـا بیلریـز آنجـاق. اینـسانی؛ **شـئیین اؤزونـه**، یاخینلاشـدیران ان اؤنملـی ائتکـین لیکلـردن بیـری ده، صنعتدیر دئییردی. اؤســته لیـک <بیـر صـنعت اثـری ایلـه ایلگـی لنمه یـه باشـلادیغیمیزدا، ائـسته تیـك بئگـه نـی(ذئـوق) دوُیمـا آماجی دیشیندا، هئچ بیر آمـاچ گؤدمـه دن، صـنعت اثرینـه یؤنـه لینیر. دئمـک "*شـئیین اؤزو*"نـه اوْلاشـمایا چالیـشینیر>. کـانتین صـنعت اؤزه رینـده یؤروتـدوگو بـو کؤکلـو دؤشـونجه نـی، بؤتـون رومانتیکلرده گؤرورواز. بیـر سـیرا بـاتیلی آراشـدیرماجیلارا گـؤره: رومـانتیزم داهـا دوغروســو؛ آلمـانلی بیـر آخـیم اولاراق، آلمـان فلسفه سـی نین دوْغال سوْنوجودور (پوْل هؤنئرفئلد).

رومانتیزم؛ باشلانقیجدا شعر ایله ادبیات آلانیندا باشلانسا دا، باشلیجا موسیقی و صنعتین او بیری قوْللارینی دا ائتکی له یـــرك، بؤتـــون دؤشـــونجه آلانلارینـــدا، گنـــیش بیـــر بیچیمـــده یاییلمیشدیر. "صنعت و اؤزه للیکله ده شعر؛ دوْغا ایلـه اینـسان آراسینداکی ایلیشکینی قورار"، رومانتیکلر اوچون. آوروپا ادبیـات الشدیرمنلری؛ رومانتیزم آخیمینی چاغـداش و مـوْدئرن شـعرین باشـــلانقیجی کیمـــی دگرلنـــدیریرلر حـــاقلی اولاراق. آیریجـــا رومـانتیزمین اؤنملـی شـاعیرلریندن سـاییلان آلمـان شـاعیری؛ نووالیسین شعر اؤزه ینده یؤروتدوگو دؤشـونجه لـری، سـونرالار

فوْرمالیستلر ایله **استروْکتورآلیست**لره ده اؤرنك و یول گؤستریجی اولموشدور.

فرانسیز رومانتیزمی نین قوُروجوسو کیمی تانینان، ویکتور هوْگو (۱۸۸۵–۱۸۰۲)، **کئراموئل** آدلی تیاترال یازیسینا یازدیغی اؤنسؤزده، رومانتیزمین بیلدیریش (مانیفئست)ینی ده یازمیشدیر.

رومانتیزم؛ اوْن دوْققوزونجو یوْز ایل لیگین اورتالارینا دك، تك باشینا شعر ایله صنعته ائگه من اولوپ و سونرالار یئرینی **سمبولیزم** آخیمینا بوراقماق زوروندا قالسا دا، بوْسبوتون آرادان گئتمه ییب، **پارناسچی** و سمبولیزم آخیمی ایله ایچ–ایچه، اون دوققوزونجو یوْز ایل لیگین سوْنونا دك کندی وارلیغینی سوْردورموشدور آنجاق.

II– **پارناسیزم** (Parnassisme/ Parnassien): پارناس چئوره سی قالیجی و ائتکیلی بیر صنعت آخیمی یوق؛ رومانتیزم ایله سمبولیزمین آراسیندا بیر سوْره چ (پروسئس) و کؤپرو ایدی. بو چئوره نین شاعیرلری، بؤیوك بیر صنعت آخیمی اولان رومانتیزم ایله سمبولیزم شاعیرلری نین ایچرسیندن باش قالدیریپ، (بیر چئشیت) کلاسیك شعره دؤنمك ایسته ییردیرلر. اویسا؛ صنعت آلانیندا، اؤزه ل بیر یئر آچا بیلمه ییب، قیسا بیر سوْره (مدت)ده آرادان گئتدیلر.

پارناسچی لارین؛ ان اؤنملی و قالیجی دوْشونجه لری، رومانتیك لرین **ایچریکلی** (مضمونلو) شعر دوشونجه سینه قارشی یوروتدوکلری کسکین دؤیوش و **آریْ** (صاف) **شعر** (La poésie pure) ایله **صنعت، صنعت اوْچون** (L´art pourl´art) کیمی دوشونمه لری، یوْرولمازجاسینا ساوُونماق ایدی. پارناسچی لارین بو گؤروشلرینی، سونرالار سمبولیستلر قورا‌ملاشدیریپ (تئوریزه ائدیب) منیمسه دیلر.

III– **سمبولیزم** (Symbolisme): پارناس چئوره سـی ائگـه مـن اوڵـدوغو دؤنمـده (۱۸۵۱ دن سـونرا) ش. بـودلئر (۱۸۲۱– ۱۸٦۷)، آ. رمبو (۱۸۵٤–۱۸۹۱)، س. مالارمئـه (۱۸٤۲–۱۸۹۸) و پ. وئـرلئن (۱۸٤٤–۱۸۹٦)، سـمبولیزمین دؤرد اؤنجولـو کیمـی **سـوْیوق پلاسـتیك گـؤزه للیگـی** ایلـه **سـوْموت نـسنه جیلیـگ**ه (کنکرئت اوْبژه کتیویزم) قارشـی چیقاراق، اینـسانین و دوغـانین امپئرسـیوْن(دؤیـو- ایزلـه نـیم)لارینـی و **بیلینـچ آلتـی** (شـعور آلتی)نین سسلرینی، آراشدیرماغا قویولدولار.

بو شـاعیرلر؛ **اؤز** ایلـه **بیچـیم** آراییـشـی ایچینـده بولونـاراق، شعر اؤزه رینده بیر سیرا اوْرتاق گؤروش–دؤشونجه لـری اورتایـا آتـدیلار. بـو **یئنـی آخـیم** ۱۸۸٦ لاردا، سـمبولیزم آدیـلا گـؤن ایشیغینا چیقیب، گونش یۆزو گؤردو.

موْدئرن فرانسیز شعری؛ رومانتیزملـه باشـلاناراق، شـارل بودلئرین les fleurs du mals (اؤغورسوز چیچکلـر۱۸۵۷) و رمبـو (۱۸۵٤- ۱۸۹۱)، لـوتره آمـون (۱۸٤٦- ۱۸۷۰)، مالارمئـه (۱۸٤۲- ۱۸۹۸)، ژ. لافـورگ (۱۸۵٦- ۱۹۱۰) و سـونرالار ایـسه، گییـوم آپولینئرین (۱۸۸۰- ۱۹۱۸) شعر–دؤشونجه لری (پوئتیکی) ایلـه تملله شیپ، دؤنیایا یاییلمیـشدیر. مـوْدئرن شـعرین قوروجوسـو سـاییلان بو شاعیرلری یاقشی تانیمادان، موْدئرن شـعرین نـه و نئجه اولدوغونو بئله، (اؤگره نه) بیلمریز.

بودلئرین **اؤغورسوز چیچکلری** رومانتیزمدن قالمیش گۆجلـو و جوْشـغولو تئمـالاری سـۆردورمک یئرینـه؛ بؤیـوک شـهرین اؤساندیریجی و سـانجی دوڵـو گـؤرکمی ایلـه تینینـی(روحونـو) یانسیتاراق، شعرین تئما ایله تئکنیکلرینه یئپ-یئنی بیـر اؤفـوق آچمـیش اولـور. او Correspondances (اؤیوشـوملار) آدلـی شعری ایلـه ایلـک کئـز اولاراق، سـمبولیزم آخیمـی نـین ایلکـه

لرینی ده اوْرتایا قویْموشدور. بوندان دولایی **اؤیوشوملار** شعری؛ موْدئرن شعر تاریخینده اؤزه ل بیر اؤنم داشیماقدادیر:

بیر تاپیناق (معبد) دیر دوْغا ؛ جانلی سوْتونلاریندان / بللی–بلیرسیز سسلر دؤیولار آرا–سیرا / اینسان اورادان گئچر؛ تانیش باخشیلارلا / کندینی گؤزه تله ین سیمگه (سمبول) اوْرمانلاریندان / ...

باشلانیشدا؛ بیر **چؤکوش** (Décadence) آنلاییشینی تمثیل ائدن و **دئکادانلار** و **قارغانمیش شاعیرلر** (Poétes maudits) دییه آدلاندیریلان بو شاعیرلر، گله نکسل صنعت قوراللارینی بوراقیب و داها سونرا، سمبولیزم آخیمی ایچرسینده یئر آلاراق، *شعرین گرچگی یوق، گرچگین، اؤزه ریمیزده بوراقدیغی ائتکی لری سمبوللارلا یانسیتماسی گرکدیگینی ساوْوندولار.*

سمبولیزم آخیمی؛ مالارمئه نین اؤنجوللوگویله، او گؤنه دک گؤرونمه میش یئنی بیر شعر دیلی آراشدیرماسینا گیردی آیریجا. مالارمئه؛ *<نسنه نی دئگیل ده، او نسنه نین یاراتدیغی ائتکی نین یانسیتماسی گرکدیگینه اینانار و شعرین ایسه، **آنلام** (معنا) باقیمیندان قاپالی، دوشونسل چاغریشیملارا (تداعی معانی لره) یول آچان و دگیشیک یوْروملارا الوئریشلی، سؤزجوکلرله یازیلا بیله جگینی اوْرتایا آتار.>*

"موْدئرن فرانسیز شعری نین؛ ان اؤنملی آخیملاریندان سایبلان سمبولیزم: سوْیوق پلاستیك گؤزه للیگی ایله سوْموت نسنه جیلیگی ساوْونان، اؤزده کچی (ماده جی Materialiste) و اولغوجو (پوْزیتیویست Positiviste) پارناسچیلارا تئپکی (عکس العمل) اولاراق، اورتایا چیقمیشدیر".

اؤلکوجولوگو (ایده آلیزم) و سئزگی چیلیگی (Intuillionalisme) منیمسه ین سمبولیستلر؛ بوْتون اؤلکه لر

اؤچون و بۆتون دؤنملره ده، گئچرلی بیر **گؤزه للیک قاورامی**نین اولدوغونا اینانمایاراق، ائسته تیک (Esthétique) قارشیسیندا، یئر آلان **اوْلوشومو** (صیرورتDevenir) دگرلندیریپ، گؤکلره یۆکسله تدیلر. رومانتیزمین آچیق لیغینا و سفیللر اۆچون گؤز یاشی دؤکمه سینه، دوغاچی لیغین(ناتۆرآلیزمین) ایسه، تین سیزلیگینه(رۇحسوزلوغونا) ده کسین الشدیری(تنقید)لر یۆروتدولر.

سمبولیست آخیمی صنعتده؛ <**اؤرتولو گؤزه للیگی**> سئور و دوْغایا، نسنه لره، اولایلارا "بۇغلو بیر جامین آردیندان باخار". آنلامدا دا؛ اؤرتولوگو ساۇونان سمبولیستلر، گرچگین، چیپلاق و چوق آیدین بیر بیچیمده دئگیل ده، سیمگه لر(سمبوللارلا)له سؤیلنمه سینی، شعرین آنلامینا گلدیکجه؛ اوْخوجونون **بیلینج** ایله **بیلینج آلتی** و **سئزگی** لرله یاناشیپ–یاخینلاشماسینی اۇمارلار. سمبولیست شاعیر؛ قوْنویا بیر سیمگه(سمبول)، یا دا بیردن چوق سیمگه لردن اوْلوشان،<**سؤزجوکلر توْپلوسو**> ایله باخیب، دۆشونجه نی گلیشدیریر. <**آنا ایده**>نی؛ اوْرتایا قوْیان سمبولیستلره گؤره: بوْیا، قوْخو، سس، داد و... دۆشونجه لرین سیمگه–ایشارتلری اولاراق، دۇیوم (Sensation) ایله دۆشونجه یه یول آچار. آیریجا سمبولیستلر؛ آوروپانین **تینسل جیلیک** (Spritualisme) و امپئرسیونیزمی نین (Impersionnisme) چئوره سینی ده، صنعت آلانیندا، یاراتدیلار. گرچگین ایچینده کی **گیزی** (سیرّ)نی آرادیلار. اؤرنك اوچون: *پارناسچی شاعیر؛ اوْرمانی یازارسا، سمبولیست شاعیر اورمانین تینینی (روحونو) یازماغا قالخار و وارلیق ایله دوْغانین گیزی سینی الده ائتمگه چالیشار.*

شعر؛ سمبولیستلره گؤره: بیره یسل (فردی) بیر اؤزه للیگی یانسیتار. آنلاملار بۆسبوتون: *قاپالی دئگیل، قاپالی و*

اؤرتولـــودور. نـــسنه نـــی؛ آنلاتمامـــالی ییـــز، اؤستاجاســـینا چاغریشدیریپ–گؤسترمه لی ییز. **دیل؛ گرچك دیشی**(غیر-ی واقعی) ایله **بیلینچ آلتی** و **دؤیوم**لارین قاپیلارینی آچماغا یارایان، بیر **آنا‌آچار**دیر. سمبولیستلر اوچون شاعیر؛ **سؤزجوکلرین تینی** (رؤحو) ایله **چاغریشیم**ینی اؤگرنمه لیدیر هر شئیدن اؤنجه.

سمبولیستلرین باشقا بیر اؤزه للیك لری ده؛ شعر آلانیندا، شعرین **اؤزو**ندن چوق، **بیچیم**ینی دگرلندیریپ، **اؤزگور شعر**ی (Vers libre) گئت–گئده قؤللاندیقلاری اوچون، بو گؤنکو اؤزگور شعر(سربست شعر)ین قوروجوسو کیمی ده تانینمیش اولاجاقلاردیر. سمبولیستلر؛ **اؤلچو**نون زنگین لشدیرمه سی دییه، اؤزگور شعری، **آق شعر** (Versblanc) ایله **الکساندره ن** (فرانسیز شعری نین اوْن ایکی هیجالیق کلاسیک شعر اؤلچوسو) اؤنونده، قوروپ–ساؤوندولار. آیریجا مالارمئه نین: بؤسبوتونجه سینه اؤزگور بیر بیچیمده یازیلمیش و **گؤز شعری**نین باشلانقیجی کیمی دگرلندیریلمیش شعری (Un coup de dès)، بیچیم باقیمیندان فرانسیز شعری باشدا اولماق اوزه ره، دؤنیا شعرینی ده دریندن ائتکی لندیرمیش بیر شعر تورودور. بو شعرین باشقا بیر دیله چئویریلمه سینی؛ اولاناقسیز سایانلار دا چوقدور.

IV–**یئنی روح** (L´esprit nouveau): موْدئرن فرانسیز شعرینده؛ باشقا بیر یئنی لشمه نین، ان اؤنملی شاعیری کیمی تانینان، گییوم آپولینئر (۱۹۱۸– ۱۸۸۰) و اونون Alcools (آلکوللار) آدلی شعر توْپلوسودور. آپولینئرین اورتایا آتدیغی **یئنی تین**؛ بیر صنعت آخیمینا چئوریلمه دیگینه باقمایاراق، گله جك آخیملاری دریندن ائتکی لندیردی. آپولینئر؛ یئنی و موْدئرن ایمگه لرله، کؤبیست تئکنیکلرینی قوللاناراق، کلاسیك گله نکلری کؤکدن **سوْرغولاییب**، یئپ–یئنی و موْدئرن بیر شعر

یاراتمــــاقلا یاناشــــی سۆررئالیــــستلره ده یــــول آچــــدی. سۆررئالیـستلرین باشـدا آ. رمبـو و ژ. نئـروال اوْلمـاق اۆزره؛ ان چوق سئودیکلری شاعیرلردندیر آپولینئر.

۷– **ســــۆررئالیزم:** (Surréalisme):۱۹۱٦ لاردا؛ تریــــستان تئزارانین (۱۸۹٦–۱۹٦۳) اؤنجولوگو ایله ایسویچره ده باشـلانان **دادا** و یـا **داداچیلیــق** (Dadaisme) و آنــدره بروتوْنــون (۱۸۹٦–۱۹٦٦) قــــوُراملاریلا، فرانــــسادا، ۱۹۲٤ ده بیلدیریــــشینی یاییملایان سۆررئالیزم، داداچیلیقدان آیری بیر آخیم اولسا دا، گئنـه بیـر سـیرا اوْرتـاق دۆشـونجه–دوُیغـولار بـو ایکـی صـنعت آخیمینی بیر–بیرینه دریندن باغلامیشدیر.

"بــو شــعر آخیمــی؛ آوروپــانین توْپلومــسال دگیــشیم (تحـول)لرینــدن و اؤزه للیکلــه فرانــسانین، یئنــی دۆزه ن و توپلومسال دوُروموندان، باشقا اؤلکه لرده کی ادبیات، صنعت و دوشـونجه ائتکـین (Active)لیکلرینـدن و اسـکییه اوُسـانج ایلـه بیقینتــی و یئنـی لیگـه ایـسه، مـاراق ایلـه اؤزلـم (حـسرت) دوُیغوسوندان قایناقلاناراق دوْغموشدو".

بـو ایکـی صـنعت آخیمـی؛ مـوْدئرن دۆنیایـا، ساواشــا، بورژووازییـه و گنـل لیکلـه، توپلومـا بیـر چئـشیت بـاش قالـدیری (عـصیان) اولاراق، هـر شـئیی ییقیـب–داغیتمـاق و هـر شـئیه قارشی چیقماق: شعره، صنعته و دیله بئله. بـو بـاش قالـدیری ایسه ش. بودلئر و اؤزه للیکله، آ. رمبـو ایلـه فرانـسیز شـعرینده باشلانمیشدیر آرتیق: *آمئریکا / آوروپا / آسـیا! گیـرین یئـرین دیبینه ...* (رمبو).

موْدئرن فرانسیز شعرینین اوُستالارینی ایزله ییـپ درینـدن آراشـدیران آندره بروتون، شعرین اؤزگون (اوریژینال) قایناقلارینی آرایاراق، سۆررئالیزمی بولدو. (گ. آپولینئرین **سۆرناتورالیزم**ینـی اؤرنك آلاراق). سوررئالیستلر؛ اخلاق قوُراللارینی سـایمایاراق،

بۆتون دوشـونجه–دویغولارین سـانسـورسـوز اورتایا قوْیولماسـینی سـاۆونار و آیریجـا **دۆش** (رؤیـا)ون گیزلـی دونیاسـی نـین، آچیقجاسینا سؤیله نمه سینی ایسترلردی. سوررئالیستلر؛ بـو ایده لرینی زیگموٚند فئرویدون (۱۸۵٦– ۱۹۳۹) دۆشـونجه لرینی، اؤرنك گؤتوررك ایره لی سۆرورلردی.

سۆررئالیزمین آناتمل دۆشـونجه لری:

١- دۆش.(Reve)

٢- پیسکولوژی و پسیکانالیز (فئرویدچیلیق).

٣- اوْتوماتیك یازی Ècriture Automatique *(دۆشـونمه دن یازماق).*

٤- اوُس دیشـی لیق (Irrationalisme غیر عقلانّیت لیک).

٥- دئوریمجی لیك.

سوررئالیزم بو بئش آناتمل ایلکـه لـر اۆزه رینـه قـوُرولاراق، گنیش بیر صنعت آخیمینا چئوریلدی. سوررئالیزم؛ داداچیلیقـدان یـولا چیقـسا بئلـه، داهـا یئرلـشیك و داهـا دۆزه نلـی و اوْلوملـو (مثبت) بیر صنعت آخیمیدیر.

سوررئالیزم؛ سـمبولیزمی ایزله یرك، اؤزه للیکله آپولینئرین **بکله له نمه دیک-شاشـقین لیـق** (Surprise) ایـده-اۆلکوسـو اوزه رینده قورولموش و سۆررئالیزمین باشلانیشی کیمـی سـاییلان **یئنی تین**ی ده، گرچك لشدیرمیشـدیر. سـوررئالیزم؛ دئـوریمجی بیر صنعت آخیمـی اولاراق، باشـلانیـشدا اؤزونـه بللـی ائتمـیش آماچلارا وارماسـا دا(ائرمه سـه ده)، شـعر ایلـه صـنعت آلانینـدا، ایگیرمینجی یۆز ایللیگین ان بؤیوك و گنیش یاییلمیش و اؤنملی صـنعت آخیمـی اوْلاراق، دانیلمـاز باشـاری–اوُغـورلار الـده ائتمیشدیر.

سـوررئالیزم؛ **بیلیـنچ دیـشی**نـی قاورامـاق آمـاجی یـلا، بیلینچـین، قوْیـدوغو انگللـرین اۆزه رینـه یۆرویـوپ، **بیلیـنچ آلتـی**

قاپیلارینی آچاراق، **اینسانجیل بۆتونلوگو** و **اسکیك سیز اؤزگورلوگو**، گرچك لشدیرمگی آماچلادی. سوررئالیستلر؛ *<نسنه نین، گرچك لیگینی، یئنی بوْیوت (بعد)لارینی بولماق* اوچون، بیلینچ آلتیدان یارارلانماقلا یاناشی هئچده، گرچك و *گرچکلیگی دانماق ایستمه ییردیلر>*. ترسینه؛ گرچگی و گرچك لیگی دریندن گؤروپ–تانیماق و اونون گؤرونمز درینلیگینه وارماغا چالیشیردیلار. "آیریجا **سوررئال** اولان؛ گرچگین ایچینده دیر. نه اوندان اۆستوندور؛ نه ده اوندان آشاغی دیر"، سوررئالیستلر اۆچون.

سوررئالیستلره گؤره؛ **گرچك** (Réel) یالنیزجا گؤردوگوموز–دوُیدوغوموز نسنه لردن اوْلوشماز. **دۆشله یه** بیله جگیمیز نسنه لر ده، گرچك آلانینا گیرر. گرچك نه دئمکدیر؟ سوْروسونو یانیتلاماق؛ –سانیلدیغی کیمی– چوق دا ساده دئگیلدیر. *<ایچدن؛ دیشا، اؤزنل (Subjective)دن، نسنله (Objective)، درین بیر باق و ایلیشکی واردیر (یا دا ترسینه). سوررئالیست شاعیر؛ بو گؤرونگو (Phénomène)نو، یاقشیجاسینا بیلمه لیدیر>.*

آشاغی–یوقاری ۱۱۰– ۱۲۰ یاشیندا اولان موْدئرن شعرین؛ ان اؤنملی دئنه ییملریندن بیری اولان سۆررئالیزم، شعرین **آنلام** ایله **سس** آلانلاریندا یاپدیغی دئنه ییملر(تجروبه لر)له، فرانسیز و آیریجا دۆنیا شعرینی یئپ–یئنی بیر ائوره نه گؤتوردو. نسنل دونیانین ایمگه لری بیر کئز داها سوررئالیستلرله پارچالاندی. سوررئالیزم؛ موْدئرن اینسانین **ایمگه لمه** (تخیل) دونیاسی نین سینیرلارینی آشاراق، شعر و صنعت او گۆنه کیمی تانیمادیغی، یئپ–یئنی دونیالاری دا قازاندی آرتیق:<**بیلینچ آلتی** ایله **بیلینچ دیشی**>.

آنجـــاق مـــوْدئرن فرانـــسیز شـــعری؛ ایکینجـــی دونیـــا ساواشیندان سونرا، بیر داها کندی-اؤز کؤکلرینی آراشدیراراق، آ. رمبو، ش. بودلئر، س. ژ. پئرس، پ. کلودئل، پ. والئری، پ. رئوردی، ف. پونژ، ر. شـار و...کیمـی اوُسـتا شـاعیرلرین گلـه نکلرینـی بئلـه، سـوْرغولاماغا باشـلادی. بـو سـورغولامانین سوْنوچوندا؛ سوْن درجه جانلی، دیری، پارلاق و یئپ-یئنـی بیر شعرین اورتایا چیقماسی دا ساغلانیلدی. بو شعر ایسه؛ هئچ بیر آخیمدان آسیلی اوْلمایاراق، بـو گۆنکـو فرانـسیز شـعریدیر و اونون گؤرکملی تمثیلجیلری: ائدموند ژابئس؛ ایـو بونفـوآ، آنـدره دؤ بوشه، فیلیپ ژاکوتئه، ژاك دۆپئن، میشل دؤگی، ژاك روُبوْ، دنیس روْش، هانری میشو، بئرنارد نوئل، مارسئلین پئله نـه، هانری پیشه ت، کریستان پریژان و... دیر.

VI– **فۆتۆریزم** (Futurisme): دئوریمجی بیـر ادبیـات آخیمـی اولاراق؛ ایگیرمینجـی یـۆزاییللیگین باشلانیـشیندا، ایتالیـادا باشـلانمیش و آیریجـا، روُس فۆتـوریزمی نـین (۱۹۱۲) قوُرولماسـی نـین دا نـدنی اولموشـدور. فوتـوریزم؛ صنعتین او بیـری قوْلّارینـا دا یـاییلاراق، رسـیم و موسـیقیده داهـا چـوق یـاییلان بیـر آخـیم ایـدی. مرکزلـری؛ پـاریس و بئـرلین اولان فوتوریـستلرین بیلدیریـشی ۱۹۰۹ لاردا، ف.فـون مـارینئتی طرفینـدن یـازیلمیش و پاریـسده **فیگـارو** قازئتـه سـینده یاییملانمیشدیر. یئنی دۆنیانین و اؤزه للیکله تئکنولوژی نین و دئوریمجی اینسانین دیل ایله دوُیغوسـو اولماغا چالیشان بـو آخیم، دادائیست و سوررئالیستلر اؤزه رینده ده بیر سـیرا بللـی ائتکیلر بوراقمیشدیر آنجـاق. نـاظیم حیکمـت، تۆرکیـه ده ایکـن، یازدیغی دئنه مه–الشدیری لرینده، بو آخیمین دوشونجه لرینی ده یایمیشدیر (اؤرنک اوچـون: نـاظیمین "ماکینـه لـه شـمه" شعری بو آخیمین ائتکی سییله یازیلمیشدیر.).

VII– **هئرمئتیك** (Hermetik) آخیمـی: ۱۹۳۰ لاردان سـونرا باشـــلانمیش و ایتالیـان فۆتـوریزم، ســمبولیزم، آرئ شـــعرینی (اونگارئتی و...) آراشدیریپ-الشدیرن، مۆدئرن و کۆکلو بیر شعر آخیمی ایدی. هئرمئتیـک آخیمـی چاغـداش و مـۆدئرن ایتالیـان شـــعری(لیریـــک) و آیریجـــا اونگـــارئتی و مونتالـــه نـــین شـــعر آنلاییـشلاری نـین اؤنونـده، یئنـی و "باشـقا" بیـر شـعر دئنـه یـیم(تجـرۆبـه)ینـه آچیلمیـشدی ۱۹۳۰ لاردا. آردینـدان گلـن اوۆچ نسیلین شعری؛ دئمک بو گونکو یئنی ایتالیان شـعرینی بـسله ین بیر "آخیم" دیر. بو آخیم گونوموز یئنی ایتالیـان شـعری نـین تمـل لرینـی ده آتمیـشدی. بـو آخیمـین گـؤرکملی-تـانینمیش تمثیلچی لری:

۱– مـــارییو لـــوزی ۲- آلفوْنـــسو گـــاتتو.۳– لئونـــاردوْ سینیسگاللی.٤– آتیلییوْ بئرتولْوچی.٥– جیئورجییوْ کـاپروْنی ٦- ساندرو پئنا ۷- ویتورییو سئرئنی و...

VIII– **ائکسپئرسیونیـــــــــــسموس:** (Expertionismus) رومانتیزمـدن سـونرا؛ آلمانیـانین ان اؤنملـی و ائتکیلـی صـنعت آخیمی دیر. بو آخیمین اؤنجوللرینـدن سـاییلان ویکتـور هـاتوْیگئر <**من بویام**> آدلی اؤنلو (مشهور) شعر کیتـابی نـین باشـلیغی ایله، بـو صـنعت آخیمـی نـین ییغجـام بیـر شـکیلده، دۆشـونجه لرینی ده گؤسـترمگه چالیشمیشدیر.

ائکسپئرسیونیست لره گؤره: رسام ایله شاعیر، نسنه لـره کندی وارساییم(فرضیه) لارینی ایزله یرک، بویـا و بیچـیم وئرمـه کیمـــی بیـــر حاققـــا ییـــه دئگیلـــدیرلر. رســـام ایلـــه شـــاعیر **وارلیـــق(Sein)**ی گؤســـترمگه آراجیلیـــق ائـــدرلر یالنیزجـــا. ائکسپئرسیونیـست صـنعتچی ایـسه؛ *دیلـسیز اوْلمـادیقلاری سـۆره جـه (سـۆره چلـره)، نـسنه لـرین دیلینـی یئنیـدن وئـرن کیمـسه دیـر.* بـونلار اؤزه ت اولاراق؛ ائکسپئرسیونیـست لـرین

آناتمل دؤشـونجه لـری دیـر. بـو صـنعت آخیمـی؛ م. هایـدئگرین دوشـونجه لرینه چوقلو بنزه رلیگی واردیـر. آیریجـا هـم هایـدئگر، هم ده ائکسپئرسیونیست لر او دؤنـه مـده ادبیـات و دوشـونجه آلانینـــدا ائگمـــن اولان **پـــسیکولوژیزمه** قارشـــی چیقـــاراق، **پـــسیکوآنالیزمی** ســـاوُونارلار. ائکسپئرسیونیـــست لـــرین قورامجیـــسی(تئـــوری ســـیینی) ســـاییلان مـــاکس پیکـــارد: ائکسپئرسیونیزم "پسیکولوژیک" دئگیلدیر؛ "پـسیکوآنالیتک" بیـر داورانیش سایيلابیلیر آنجاق. بو بیر چلیـشکی (تنـاقض) دئگیـل ده، تام ترسینه: پسیکولوژی بیر تک شئیدن مـین لرجـه شـئی چیقاریر. اویسا پسیکوآنالیز؛ مینلره جـه شـئیی تـک بیـر شـئیه باغلاماغا چالیشیر. چؤنکو ائکسپئرسیونیـست صـنعتچی؛ بیـر شئیین نئجه مئیدانا گلـدیگینی و بیـر شـئیین مئیـدانا گلیـشی اعتباری ایلـه نـه اولْـدوغونو دئگیـل ده، یالنیزجـا او شـئیین **"او"** اولدوغونو بیلمک-اؤگرنمک ایسته ییر.

بـو دوشـونجه ایـسه؛ م. هایـدئگر دؤشـونجه سـی نـین ده اؤنملـی بیـر پارچاســی دیــر، دئییــر پــولْ هؤنئرفئلــد. آلمــان ائکسپئرسییونیزمی نین **یاشام بـاغی:** < *قوْرخـو، اؤلـوم و هـئچ* (هئچلیـک) *دیـر*. بـو آخیمـین **ائکزیستانـسی**؛ هایـدئگر فلـسفه سی نین ده (**وارلیق ایله اؤد** کیتابی نین) ان اؤنملی اؤگه لـری اولان قـــاوراملار اؤزه رینـــده قورولماســـی، دوْغـــرودان دا شاشیردیجی و ماراقلی دیر.

IX- **لئتریـــزم** (Lettrisme/Lettrismus): ۱۹٤٥لـــرده **ایزیـــدور ایسوْ**نون اؤنجوللوگویله پاریسـده قورولان؛ شعر آخیمی ایدی. بو آخیم قالیجی و ائتکیلی بیر آخیم اولمایـاراق، قیـسا بیـر سـؤره دن سونرا آرادان گئتدی. لئتریسلر؛ فؤتوریـست و دادائیـستلرین دئنه دیکلرینی، یئنیدن دئنه مگه باشلامیـشلاردی. لئتریـستلر؛ **حـرف** ایلــه **ســس** و حرفلــردن دوْغــان ســسلرله اوْینامــاغی

سئورلردی. شعر ده؛ **آنلام**، هئچ بیر دگر و اؤنم وئرمه یرك، آنلامسیز حرف ایله سس شعرینی قورماغا چالیشارلاردی. بو آخیم دۆزه نلی و دیزگه لی (سیستماتیك) اولاراق، حرف ایله سس اؤگه لرینی قوُللاندیغیندان اؤترو، **کنکرئت شعر** قاورامینا دا یاقینلاشمیشدیر.

X– **ایماژیستلر** (Imagistes): اینگیلتئرا-آمئریکان بیر آخیم اولاراق؛ ۱۷–۱۹۱۲ لرده، لندنده **موْدئرن اینگلیس لیریزم**ینی قوُرموشدور. بو آخیمین قوروجولاری کیمی تانینان: آ. لووایل، ه. دولئتول، آ. آلدینگتون و اۆنلو شاعیرلری، ائزرا پاند و تی. اس. **ائلیوت** دیر.

گله نکسل اینگلتئرا لیریزمی نین؛ ایمگه سیزلیك و دوُرغونلوغا چؤکموش بیر دؤنه مده، موْدئرن بو آخیم اؤزه ت (خلاصه) اولاراق، شاعیرین بۆتون گۆجونو بیر **ایمگه** (ایماژ) و ایمگه لر اۆزه رینه توْپلاماسینی ایسته ییر. ایماژیستلره گؤره؛ موْدئرن بیر ایمگه یاراتماق اۆچون؛ شاعیر: *آچیقلاییجی و یانسیتیجی* اؤگه لری قوُللانمادان، *آیدین و اؤزه نلی* (دقیقExecte) *بیر دیل ایله ایمگه یاراتمالیدیر*. آیریجا ایماژیستلر و اؤزه للیکله ائزرا پاند ایله ائلیوت؛ فرانسیز سمبولیزمینی اؤنملی بیر شعر قایناغی کیمی دگرلندیردیلر. ائزرا پاندین ان چوق سئودیگی شاعیرلر؛ لافوُرك ایله هانری میشو دور.

اوکتاویو پاز: *پاندین شعرلری هئچ بیر یئره گؤتورمه یه جك، سونسوز بیر یوْلجولوقدور*؛ کیمی بیر دگرلندیرمه یاپمیشدیر اونون شعرلری نین اۆزه رینده. و فرانسانین شاواش سونراسی ان اۆنلو و اؤنملی شاعیری سابیلان دئنیس روْش، *پاندین* "کانتوْلار"ینا یازدیغی تاریخسل اؤنسوزده اونو: شعرین ان سوْن شاعیری (ویا داها دوغروسو شعرین سون شعری):

Dernier po‘eme de la poe’sie دییه دگرلندیرمیشدیر. دئنیس روْشا گؤره؛ پانددان سونرا شعر یازماق یئرسیز و بوش بیر شئی دیر. اویسا شعر یازماغی بوراقماق گرگیر و د. روْش گرچکدن ده شعر یازماغی بوراقدی. و اؤنلو یازیسینی یازدی: شعر قبول ائدیله مز آرتیق؛ داها دوْغروسو شعر دییه بیر شئی یوْقدور". و شعرین سون شاعیری (ائزرا پاند) سوْن کئز اولاراق شعرین بؤیوک شعرینی یازماغی دئنه میشدی. پاند آنجاق؛ "بیر یانیلساما(توهّم)یی سوردورن سون شاعیر"دیر.

پاند ایسه؛ یاشامی نین سوْنوندا، ایللر بویونجا سوسدوقدان سونرا بیر ایتالیان درگیسینه: *سورکلی کندیمی آلداتدیم. آنجاق؛ هئچ بیر شئی بیلمه دیگیمی آنلادیم بیر گون. اوْندا ایسه؛ بوتون سؤزجوکلر آنلامسیزلاشدی گؤزلریمین اؤنونده (آنلامدان بوشالدیلار)*، دئدی. و ۱۹۷۲ ده کسین بیر سوسقو(سوکوت) ایچریسینده "ونیز"ده اؤلدو.

**: آخیملار اؤزه رینده کی ائتك یازی نین آناچیزگی لری؛ موْدئرن فرانسیز و آوروپا–آمئریکا شعری اؤزه رینده یازیلمیش چئشیدلی و آیری-آیری آناتمل و گؤوه نیلیر (معتبر) یازیلاردان آلینمیش و دیلیمیزه چئویریلمیشدیر.*

اك (II):

مؤدئرن شاعیر نه توپْلومون دیلینی قوللانار. نه ده ائگه من (حاکیم) اؤیغارلیغین دگرلرینی بؤسبوتونجه سینه پایلاشار.

اوکتاویو پاز

سهند و سؤیله نیلمه میش سؤزلر...

(اوْزان ایله سؤی قاورامی و شعر ایله شاعیرین ایشلوی) (١)

بؤلوت قارا چوْرلو (سهند)؛ گؤنئی آذربایجانین گؤرکملی<اوْزان–سؤیجو>لریندن بیری ایدی. سهند؛ دده قوْرقوت کیمی بیر سؤیجو و آشیق علسگر، قاراجا اوغلان، تیلیمخان و... سوْیوندان گلن بیر اوْزان ایدی.

سهندین ان بؤیوك یاپیتی، **سازیمین سؤزو (دده مین کیتابی)** آدلی سؤی لریدیر. اؤلوسوموزون گئچمیشینی قوْرویوپ-یئنیدن جانلاندیران بو یاپیتلا سهند؛ چاغداش بیر سؤیجو–اوْزان کیمی مئیدانا چیقماقدادیر.

اوْزان؛ تۆرك اؤلوسونون گله نکسل **شاعیر**یدیر. اوزان؛ **سؤی** ایله **قوْشوق**ونو قوپْوزویلا **بیرلار (ایرلار)**، (٢). گئچمیش چاغلاردا اوزان؛ گنل لیکله یازماز ایدی، ییرلاردی.

گئچمیشده اوْزانلاریمیز؛ کؤکلو بیر **یازی** اؤیغارلیق گله نه گینه ییه اولمادیقلاری اوچون، قوْشدوقلاری **سؤی**لرینی ازبرلردیرلر.

اوزان **سؤی**لری ایسه؛ –چاغداش دیل ایله سؤیلرسك– **آغیزسال** (شفاهی) و ائشیت سل–سس سل بیر **سؤی–قوْشوق**دور آنجاق. اۆسته لیک تۆرك اوزانلاری؛ اوْرتاچاغدا،

قوْپوزلـو–سـؤزلو اولموشـلاردی. اؤزلـری قوْشـار و اؤزلـری ده چالیپ– اوْخویارلارمیش.

یانلیـشجاسینا "شـاعیر"؛ آدلانـدیریلمیش چاغـداش اوْزانلاریمیز ایسـه، **سؤزلو اوْزانلار**دیرلار.

تـۆرك دیلینـدن یۇرتداشـلیق آلمـیش؛ **شـعر** ایلـه **شـاعیر** سؤزجوکلری، **سؤی**، **بیر** و **قوْشـوق** سـؤزجوکلریندن بۆسـبوتون آیریملـی دیـر. شـعر ایلـه شـاعیر سـؤزجوگو باشـلیجا: **بیلیـنچ** (شـعور) و شـاعیر: **بیلینچلـی** آنلامینـی داشـیماقدادیر. اویـسا؛ **بیلـیم** ایلـه **بیلگـی** سـؤزجوگو ایلـه سـیق-سـیق ایلیـشکیده بۇلوناماقدادیر. فضولی نین سؤیله دیگی کیمی، شعر بیلیم دیـر و دوْغال اولاراق، بو بیلیم **ائپیستئمه** (آنلاق-معرفت) ایله **تئکنیك** و دۆشـونجه ایله عاطیفه (Affection آنلامیندا) و اؤزه للیکله **یازی** (Écriture) اؤگه سـی اۆزه رینده قورولموشـدور. بو یـۆزدن؛ شـعر ایله شـاعیر و اوْزان ایلـه سـؤی بیـر–بیرینـدن آیریلمـاق زورونـدا قالمیشـدیر.

شـعر؛ صـنعتین تـؤزو (جئـوهری) *اولاراق؛* (م. هایـدئگر) دۆشـونجه–دۇیغـو و بیلـیم ایلـه بیلگـی و آیریجـا *آغـیلا گلمـز اؤلچـوده قارماشـیق (کـوْمپلئکس) بیـر اوْلای اولان، ادبیـات* آلانیـدیر (روْلـن بـارت). و سـؤی–قوْشـوق ایـسه، سـس، (موسیقی و اؤزه للیکله تۆرک خالق مۆزیکی) هیجان، دویغو (۳) و گنل لیکله فوْلکلور آلانینا آییددیر. باشـقا بیـر دئییـشله؛ شـعر **یـازی** ادبیاتی و سؤی ایـسه آغیـز (شـفاهی) و خـالق بیلگـی-کۆلتورودور.

بو ایکی قاورامین؛ تمل آیـریملاری: شـعر بیلیمـسل دیـر و فلـسفی بیـر ادبیـات (*یـازی*) اۆزه رینـه قۇرولموشـدور. سـؤی–قوْشـوق ایـسه؛ **بیلـیم دیـشی** (غیـر-ی علمـی)، دۇیغوسـال و ایلکل خالق بیلگیلری اۆزه رینه.

فضولی: *علم سیز شعر؛ اساس سیز دووار اولور و اساس سیز دووار غایتده بی اعتبار اولور*، دئردی و مؤدئرن فرانسیز اؤیکو–رومانی نین قوُروجوسو، گوستاو فلوْبئر ده: *ادبیات؛ بیلیمسل لشیر و بیلیم ده؛ ادبیاتلاشمالیدیر آرتیق* سؤیله ییردی.

فلوبئرین بو سؤزونون نه دئنلی گرچك اولدوغونو؛ چاغداش و **موْدئرن** شعرین **دیل** ایله **بیلیم** اؤزه رینه قوُرولدوغو آیدینجاسینا گؤسترمك ده دیر آرتیق.

اوْزان ایله شاعیرین فلسفی–دۆشونسل کیملیك لرینه گلینجه؛ اوزان گؤردوگونو چاغیریرسا، شاعیر، گؤردوگونو-بیلدیگینی دئگیل ده، **گؤرون(ه)مزلیك** ایله **بیلین(ه)مزلیك**ی آراماغا قویولان کیمسه دیر. بو باقیمدان؛ شاعیر، توْپلومدان آتیلمیش و کندینه بوراقیلمیش یالنیز بیر **بن–بیره ی**دیر آنجاق و ف. نیچه دئمیشکن: *سسی ایسسیز چؤل (کویر) قوخار سؤرکلی*. اوزان ایسه؛ **قاموسال** (کولئکتیو) و توْپلومسال بیر **بیز**دیر. شاعیرین **ائوی– یوُردو: دیل**دیر (*دیل ایسه؛ وارلیغین ائویدیر*، هایدئگر دئمیشکن) و اوْزان نینکی ایسه: بودون(خالق) ایله توْپلوم.

شاعیر؛ **دیل** ایله **اؤز** اۆچون یازار. اوزان ایسه: بودون ایله یورت اوچون...

اوزان؛ اؤلوسو قوْشار. اؤلوسو **بیرلار**. اؤلوسو و **بیزی** باغریپ–چاغیرار. شاعیر ایسه؛ **دیل**ی یازار و آیدین–قارانلیقسو(و) سؤزجوکلری **سایداملاشدیراراق**، کیشیسل (شخصی)، اؤزه ل (خصوصی) و تینسل **بن**ی، **بنلشدیرمگه** چالیشار. بو یۆزدن؛ شاعیر ایله شعر، چاغداش، مؤدئرن و فلسفی بیر **قاورام** (Concept-Notion) اولاراق، موْدئرن چاغین **بن** ایله **بیره یسل** شعرینی یازار. اوْزان ایسه؛ **بیز** و **باشقاسی**

نین (–**باشقا** نین جهنم اولـدوغونو مـوْدئرن شـاعیر هـر کـسدن داهـــا یاقـــشی بیلیـــر.– ژ. پ. ســـارتر-.) **قاموســـال لیـــق** (Collectivité) قـاورام و دوْشـونجه ســی اوْزه رینـه قـوُرولاراق، اوْرتاچـاغ فلـسفه و دوْشـونجه ســی و چاغـداش سیاســال و توْپلومسال ایدئولوژی (لری) داشییان کوْلتوره آییددیر.

آیریجا؛ **چاغداش آذربایجان شعری** اوْســت-اوْســته (گـوْنئی–قــوُزئی) اوْزان و **ســؤی–قوْشــوق** اؤزیــاپی (کــاراکتئر)ســـینی داشـــییان، بیـــر ســـؤی–قوشـــوق اولـــدوغو اوْچـــون، مـــوْدئرن و بیلیمسل شعر ایله ادبیات قاورامیندان چوق اوُزاقدیر ایندیلیک.

اتك یازیلار:

١– اوْرتاچاغـدا؛ آشـیق یئرینـه **اوْزان** و ایـسلامدان اؤنجـه، اوزان یئرینـــه ایـــسه، **قـــام**، **توْیـــون** (آق، قـــارا) ســـؤزجوکلرینی قوللانیرلارمیش توْرکلر.

٢– **ســـؤی** و **بیـــر**؛ دده قوْرقـوت کیتابینـــدان (و شـاهـسئون دئییشیندن)، **قوْشوق** ایسه ؛ کاشـغری دده نـین سـؤزلوگوندن آلینمیشدیر. موْدئرن توْرك (توْرکیه) دیلینده؛ آرا-سیرا، قوْشـوق، شعر و اوْزان ایسه، شاعیر یئرینه ایشله نیر "یانلیشجاسینا"!

- موْدئرن صنعتچی یاپیتینی <اسینتی(*ایلهام) ایلـه ایچگوْدو* (غریزه) *و دوُیغو و هیجانلا یوروتمز*. آیریجـا یـارادیجیلیق اونـون اوْچـون چاغــداش و مــوْدئرن صنعتین دئنـه ییملـری(تجـروْبـه لـری) ایلـه بیلگـی (بیلـیم) لـری دئمکـدیر. مـوْدئرن صـنعت اوْلـدوقجا؛ دویغـو ایلـه هیجانـدان اوُزاقلاشـمالیدیر، دئییـر م. بلانشـو. و م. هایدئگر ایـسه؛ < Was ist das- die Philosophie> کیتابیندا آندره ژیددن آختارمیـشدیر (نقل ائتمیشـدیر): c, est avec les beaux

sentiments que l,on fait la mauvaise -
littérature.

گۆزه ل و اینجه دوُیغولاردیر پیس ادبیات اوٚره تن.

اك (IV):

(پاریسده یاپیلمیش بیر سؤیله شیدن)

باقماق-سئزمک-گؤرمک

(بیلیمسل بیر شعری نئجه اوْخومالی ییز؟)

بیرسیرا سؤزجوکلر؛ بیره یین قارانلیق دونیاسینی آچان آلتین آچاردیر. بو سؤزجوکلری حرکت وئریجی و بیره یی چکیب گؤتورن "یولجو سؤزجوکلر" آدلاندیرمیشدیر ز. فئروید.

آیریجا فئروید: دیل اینسانین **نه لیگینی** (Wesen) اؤرتدوگو دئنلی؛ شو نه لیک اوزه رینده کی اؤرتوگو ده قالدیریر آنجاق، دئییر.

موْدئرن و بیلیمسل شعر؛ فئرویدون بو سؤزلری نین نه دئنلی دوغرو اولدوغونو آچیق-آیدین گؤسترمک ده دیر. باشقا بیر سؤزله فئرویدون؛ دیل آنلاییشی نین دوغرو اولدوغونو موْدئرن شعر و گنل لیکله "یازیسال صنعت"، چاغداش اینسانین گؤزلری نین اؤنونده سرگی له ییب و سرگی له مکده دیر آرتیق.

پکی؛ **سؤزجوک** دیلین بیر **بیریم(واحید/)**ی اولاراق نه دیر؟ بو اؤنملی قوْنونون آیرینتی لارینا گیرمه دن، سؤزجوگو اولدوقجا گنل بیر بیچیمده اله آلماق ایسته ییرم بورادا. سؤزجوک ان آزیندان بیر سیمگه (سمبول) اولاراق؛ سورکلی باشقا سیمگه لر تؤره دن بیر دیل بیریمی دیر. و آیریجا بیزی "بیر چئشیت گؤرمگه گؤتورن (یؤنه لدن)" بیر دوشونجه بیریم و بیچیمی و او دوشونجه نین ده اؤز-تؤزو (جئوهری) دیر.

یازیسال صنعتده؛ سؤزجوک نئجه و هانگی یوللارلا شعرسـل لـه شـیب و بیـر پارچـا شـعره دؤنوشـور؟ سـؤزجوک شعرسـل لشدیکدن سونرا؛ یالینچ و هر کیمسه نین آنلاییب-قاورادیغی آنلامینی دا قوْرویارمی، یوقسا باشقا بیر آنلام و قاوراما یوکله نیر؟
سـؤزجوک شعرسـل بیـر متنـده یـالینچ (سـاده) آنلامینـی قوْرویاراق؛ یئپ-یئنی بیر آنلاما دا یوکلـه نیـر آرتیـق (شعرسـل آنلام). شـو اوْلایـین نئجـه لیـک ایلـه سـوره جینـی گؤسـترمک اوچون قیسا بیر شعری اله آلالیم:

گؤز اؤته:

(گؤرمک)

اگیبلیب گؤزلریمین ایچینه باخیرام
قوْرخو دییه بیر شئی یوق
اؤپوپ ده؛
گؤزلریمین اوْستونه قوْیورام

قورخو دییه بیر شئی وار آنجاق: سنده سلیمان اوْغلو...

گؤروندوگو کیمی بو شعر بیر نئچه آناسؤزجوکدن اوْلوشموشدور. دئمک شعری یاقشی قاوراماق اوچون؛ ایلک اؤنجه شعرین اوزه رینده قورولدوغو آناسؤزجوکلری آییرت ائتمه لی ییز. بو شعر اوْچ آناسؤزجوکدن اوْلوشموشدور: گؤز+باقماق+قورخو. بو شعر؛ اوخوماق اوچون آچیق بیر شعر دیر آیریجا موْدئرن الشدیرمنلر دئمیشکن. دئمک هر بیر گرچک اوخوجو؛ کندینه گؤره بو شعری یوْروملایا بیلیر. باشلیجا بو

شعرین ان اؤنملی چؤزوم یولو (فئروید دئمیشکن آلتین آچاری) **گؤز** سؤزجوگودور. بو گؤز ایسه؛ بیزیم گؤز کیمی تانیدیغیمیز ویا آدلاندیردیغیمیز گؤزمو یوقسا گؤزدن باشقا بیر آنلام دا داشیماقدادیر بو شعرده؟ اؤرنگین هر شئیی گؤرن (*و یا اؤنملی شئیلری گؤرن گؤز**) بیر گؤز: **کندی** ایله **اؤز**ونو بئله.

بیلیندیگی کیمی اگیلیب گؤز ایچینه باقماق اولدوقجا چتین و اولاناقسیزدیر. ترسینه اگیلیب بیر قویویا (یا درینلیگه و قارانلیغا دا) باقماق اولدوقجا دوْغال دیر. شاعیر بورادا یالنیزجا اگیلیب بیر قویویا باخمیشدی بلکه ویا درینلیک و قارانلیغی قصد ائتمیش بورادا ائگره تیله مه(استعاره) ایله اؤرنه گین. نیته کیم قارانلیق و درینلیک سوْنسوزدور و آینی زاماندا سونسوزلوغو دا چاغریشدیرار(تداعی ائدر). توتالیم گؤز بو شعرده درین بیر قارانلیقدیر. آیریجا گؤزون درینلیک و سونسوزلوغو دا سؤزقوْنسو اولابیلیر بورادا. بیر فرانسیز آتاسؤزو "گؤز(لر) تینین (روُحون) گوزگوسو دور" دئر.

بیر ده؛ دؤشونه لیم کی شاعیر اگیلیب یالنیزجا بیر قویویا باقمیشدی. درین و قارانلیق بیر قویویا. بو قویونون دیبی ایسه گؤرونمز و قارانلیق دیر: دئمک درینلیک دیر و درینلیک ایسه؛ قارانلیق و قارانلیق لیغی دا ایفاده ائدر آیریجا. (شیلئر ده؛ دوْغرولوق-حقیقت- درینلیکده دؤشرگه سالمیش، دئردی. شیلئرین دئمک ایسته دیگی بلکه بؤیله دیر: دوغرولوق قارانلیغدا یووا قورموش!) اؤسته لیک هر چئشیت گؤرونمز بیر شئی-نسنه قارانلیق دیر و یا ان آزیندان قارانلیقسودور. بیلیندیگی کیمی قارانلیق و گئل لیکله هر بیر درین، دیپ سیز و گؤرونمز(تانینمازلیق ایله گؤرونمزلیک باشدا اولماق اوزه ره)نسنه؛ اینسانلاردا بیر چئشیت قوْرخو و قایغی یارادیر. اینسان اوْغلو تانیمادیغی نسنه دن قوْرخار سورکلی. بیر ده؛

قورخو قورخودوجو گوجونو بلیرسیزلیکدن (ابهامیّت) آلیر بیلدیگینیز کیمی. م. هایدئگر دئمیشکن: قوْرخو هئچی آچیقا چیقاریر". شو هئچ و یا هئچلیک ایسه؛ گئنه ده قورخونو دوْغورور. یاقشی؛ بو اۆچ آناسؤزجوگو (گؤز+قورخو+باقماق) گؤز اؤنونه آلاراق؛ شعری بیر کئز داها اوْخویالیم:

اگیلیب گؤزلریمین ایچینه باقیرام/ بو گؤز گؤردوگوموز کیمی شعرده یالینچ آنلامیندان بوْشالدیلمیش آرتیق و باشقا-باشقا آنلاملارا دا یوکله نیلمیش دیر. شعرده کی سؤزقوْنوسو **گؤز**؛ کیمین گؤزودور؟ دییه باشقا بیر سوْرو داها سوْرالیم. شعرده اولدوغو کیمی شاعیرین گؤزودور. شاعیر گؤزلری نین ایچینه باخیب دا قورخو دییه بیر شئی بولمادیغینی سؤیلر. بوندان دوْلایی سئوینه-سئوینه اؤپوپ ده گؤزلری نین اۆستونه قوْیور. داها دوغروسو شاعیر گؤزلری نین ایچینه باخیب دا قورخونو گؤرمه لی ایدی. بیر ده؛ شاعیر گؤزلری نین ایچینه یالنیزجا باخمیش و گؤزلرینی گؤر(ه) مه میش دیر. او هله لیک "گؤرمه گین" نه اولدوغونو بیلمه ییر! بیلسه ایدی: قورخو دییه بیر شئی یوق/ کیمی بیر ایمگه نی قوللانماز (قوللاناماز) ایدی. ایمگه لره ده دیقت ائتمه لی ییز شعرده. گؤروندوگو کیمی شعر یاواش-یاواش نسنل لیکدن(کوْنکرئت لیکدن) اؤزنل لیگه (بیر چئشیت آبستره لشمه یه) دوغرو یؤنه لمکده دیر (بیلیمسل شعرده؛ شعرین سوره جی دیر بو یؤنه لیش).

قیسا بیر آرادان سونرا (بلکی بو آرادا شاعیر باشقا شئیلری ده سئزمیش. آنجاق شعرده بو سئزیشدن سؤز آچمامیشدیر. بلکی ده گرچک اوْخوجویا بوراخیلمیش شو سئزیشی):

قورخو دییه بیر شئی وار سنده سلیمان اوغلو/ دییه ایعتراف ائدیر. ایلک باخیشدا بو دیزه (میصراع) ایله یوخاریداکی دیزه آراسیندا آچیق بیر چلیشکی(تناقض) گؤزه چارپیر. یوخاریدا:

قورخو دییه بیر شئی یوق.../ دئر شاعیر. بورادا قورخو سؤزجوگونو ده قوللانمیشدیر: **قورخو** دییه بیر شئی یوق.../ قورخو سؤزجوگو قیسا بیر آرادان سونرا؛ قورخونون قورخونچ و قورخودوجو بنیزی (قارالتیسی) شاعیرین گؤزلری نین اؤنونده سرگی له نمیش اولور. شاعیر ایسه؛ ایچ آجیسی دولو قورخونو دؤیومساییر آنسیزین. آنجاق هله قورخونو بوسبوتونجه سینه گؤرمه میش او. و کندی-کندینه: قورخو دییه بیر شئی وار سنده آنجاق/ دئییر. دئمک شاعیر بو دیزه ایله یوخاریداکی دیزه نی هارداسا "نسخ" ائتمیشدیر بیر تورلو. اوایسه؛ قورخو سؤزجوگو اولان یئرده و آیریجا بو سؤزجوک قوللانیلاندان سونرا قورخونون قورخونچ و قورخودوجو حضورو قاچینیلماز دیر آرتیق. بؤیله جه شاعیر بیلمه یرک باشینی بلایا سوخموش اولور و قورخو آلانینا گیریر. شو آلانا گیرمیش اولان شاعیر آرتیق اوندان قورتاراماز کندینی.

ندن شاعیر قورخو دییه بیر شئی یوق/ دییه بیر ایمگه نی قوللانمیشدیر کی؟ چونکو شاعیر گؤزلری نین ایچینه باقمیش دئدیگیم کیمی. ایندیلیک شاعیر یالنیزجا باقماقدادیر. او **گؤرمه یر** آنجاق. شو گؤرمک ندیر؟ سوروسونو آچیقلامادان اؤنجه بیرآز داها گؤز اؤزه رینده دورالیم: گؤز هامیمیزین بیلدیگی-تانیدیغی و نسنه لری بیزه گؤردورن؛ فیزیکسل بیر اؤرگه ن(اورگان) دیر جانلی وارلیقلاردا ایلک باخیشدا. گؤز ایسه؛ گؤرونن نسنه-وارلیقلاری گؤره بیلیر. یالنیزجا کندی ایله گؤرون(ه)مزلیگی گؤره بیلمز. دیلیمیزده کی گؤزو آچیق؛ گؤزلرینی آچدی، گؤزو قاپالی... کیمی دئییملری ده گؤز اؤنونه آلماق گرکیر. گؤز اصلینده آچیق دیر. پکی؛ گؤز هاچان دوغرودان-دوغرویا آچیلابیلیر؟ ندن گؤز کندینی گؤر(ه) مز؟ و

کندینی گؤرمه ین گؤز باشقاسینی نئجه گؤره بیلیر؟ دییه بیر سوْرو داها اکله یه لیم یوخاریداکی سوْرولاریمیزا.

اوْرتاچاغ صوفیلری: کندی ایله اؤزونو و باشقالارینی گؤرمک اوچون گؤزونو قاپاتمالیدیر صوفی و ایچدن گؤرمه لیدیر، دئییرلردی. آیریجا: "گؤزو قاپالی؛ ایچدن گؤرن بیریسی ده اوْلامام: نیته کیم شاعیردیر من"/ دئییر سلیمان اوْغلو بیر شعرینده.

گؤرن؛ آنجاق کندی سینی گؤرمه ین بیر گؤز کیمی ده بیر دئییم(اصطلاح) وار قارشیمیزدا. بو چلیشکیلری هربیر دۆشونور(متفکر) اینسان یاشاییر کندی یاشاییشیندا بیر کئز اولسا بئله. باشقا بیر سوْرو داها سوْرالیم: گؤز نئجه آچیلیر و بو آچیلیش سوْنوجو اولاراق؛ کندی ایله اؤزونو ده گؤره بیلیرمی یوقسا، یالنیزجا باشقالارینی گؤرمگه یاراقلانیر؟

گؤز شعرله و شعرده آچیلیر و **کندی** ایله **اؤز**ونو گؤره بیلیر و اونونلا بیرلیکده نسنه لری و باشقا وارلیقلاری دا دریندن گؤرمگه یاراقلانیر. *هر گؤزون ایکی کئز گؤرمه سی دیر شعر بلکی: باقماق ایله گؤرمک.* بیز باخارایکن یالنیزجا باخیریز. داها دوغروسو گؤره بیلمه ریز. پکی بیز نئجه گؤره بیلیریز و نه ایله نه لری گؤره بیلیریز؟:

ایلک اؤنجه بو قوْنویا ایلیشکین دیلیمیزده کی اوچ آناسؤزجوگو اله آلالیم: باقماق؛ سئزمک و گؤرمک. بو آناسؤزجوکلرین ایسه؛ هره سی نین اینسان یاشاییشی نین بیر آشاما (مرحله) ویا دؤنه مینی

ده گؤستریر آیریجا. حایوانلار ایله باشقا جانلی-گؤزلو وارلیقلاردا گؤرمک ایله سئزمک یئته نه گی یوقدور. بیر ده؛ اینسان ایله اونلارین آیریمی (فرقی) دا بورادان قایناقلانیر بلکی. سئزمک ایله باقماق؛ گؤرمه گین ایلکل(پریمیتیو) و

یالینچ بیچیمی دیر. من باقیرام... بو باقماق ایسه؛ گؤرمک دئییل آنجاق. آیریجا باقماق *پاسیو* بیر ائدیم اولاراق، چوقلو کئز ایسته مه دن اوْلوشماقدادیر. ایندی ایسه؛ سیز منه باقیرسینیز. بو باقماق؛ منی گؤرمک دئمک دئگیلدیر! سیزین آرانیزدان کیمیسه (بلکی) منی سئزیر...

دئمک ایسته دیگیم هر بیر باقماق؛ سئزمک و اؤزه للیکله **گؤرمک** دئگیلدیر.

بیز اینسانلار گنل لیکله باشقالارینا و چئوره میزه باقیریق یالنیزجا. اوْنلاری سئزیب-گؤرمه ییریز داها دوغروسو. باقماق ایسه؛ اینسانلار اوچون بیر آلیشقانلیق دیر آنجاق. اینسان اوغلو هاچان سئزمک ایله گؤرمگه باشلاییر؟ سئزمک ایله گؤرمگه باشلارایکن. سئزمک ایله گؤرمک ائتکین (*آکتیو*) بیر ائدیم اولاراق؛ ایسته نچ (اراده) ایله ایستک ایله اوْلوشور. باشقا بیر دئییشله؛ بیز گؤرمک اوچون ایلک اؤنجه قرار وئریریز: ژرژ براکین رسیم سرگی سینی **گؤرمک** ایسته گی ایله گئدیریز "موْدئرن پاریس موزه سینه"، باقماق اوچون دئگیل ده یالنیزجا. باقماق اوچون ایسته نچ ایله ایستک دییه بیر شئیه گرک دوُیماییریز اوْست-اوْسته. اؤرنه گین من بیر نئچه یول بئرلینه گئدمیشم؛ آنجاق بئرلینی گؤرموشم دییه بیر ادیعادا بولونا بیلیرممی؟

بو آچیقلامادان سونرا شعره دؤنه لیم: شاعیر بو قیسا شعرده باقماقدان باشلامیش. او یالنیزجا اگیلیب گؤزلری نین ایچینه باقمیش و دوْغال اولاراق؛ قورخونو سئزیب-گؤر(ه) مه میش. اوایسه؛ بیر ایمگه یاراتماقلا یئتینمیشدیر یالنیزجا. یوخاریدا دئدیگیم کیمی قیسا بیر آرادان سونرا؛ قورخو سؤزجوگو دوغرودان دا اونو سئزمگه سوروکله میشدیر (قورخو بورادا حرکت وئریجی دیر). بو دا ایمگه نین ایشلو(فونکسییون)

و سوْنوجودور. شاعیر بو ایمگه نی بئله؛ دریندن آنلاییب-قاوراپامامیشدی. آیریجا ایمگه له شمیش سئزگی اونا؛ قورخونون قورخونچ قورخوسونو آنیمساتمیشدی. بوندان دوْلایی: قورخو دییه بیر شئی وار سنده آنجاق سلیمان اوغلو/ دئییر ان سوندا شاعیر. آنجاق بو هانگی قورخودور و نه بیچیمده و نئجه دوْغموشدور؟

شاعیر بو سوْرونو یانیتلامادان (بلکی ده قورخوسوندان!) شعری بیتیرمیش. شعر آنجاق بیتمه میشدیر. شعری بیتیرمک داها دوغروسو "گرچک اوْخوجو"نون اوْخوما بوْرجودور شعره، "بیلیمسل شعره دوْغرو" دا سؤیله دیگیم کیمی. قیساجیق بو شعر قورخو ایله باشلامیشدی... شاعیر ایسه؛ کندینی گؤرمک اوچون یئترینجه یاراقلی دئگیلدیر. دئمک کی باقماقدان یولا چیخمیش و سئزگی نین ایلک آشاماسیندا؛ قورخو اونو بوروموش و گؤرمگه بوراقمامیشدیر. داها اؤنجه ده سؤیله دیگیم کیمی؛ بیر شئیی گؤرمک اوچون ایسته نچ ایله ایستک گرکیر ایلک اؤنجه. شاعیر ایسه؛ شو ایسته نچ ایله ایسته گه ییه دئگیلدیر بو شعرده. بوندان اؤترو؛ زورونلو اولاراق شعری بیتیرمیشدی. شاعیرین ندن بو شعری **گؤزاؤته**: (گؤرمک)/ آدلاندیردیغی دا ماراقلیدیر. بیلیندیگی کیمی دوْغوشدان سونرا آدلاندیرما ائدیمی اوْرتایا چیخیر. شاعیر شعری یازدیقدان سونرا آدلاندیرمیش اولمالی. بو آدلاندیرما ایله شاعیر کندینه توْقداقلیق وئرمک ده ایسته میشدی آیریجا. دئمک ایسته دیگیم؛ شاعیر اینجه جیک بیر جیغیر یول دیکمیش اؤنونده: **گؤرمک یولو**.

شاعیر قیسا بو شعرله کندینی و بونونلا بیرلیکده گرچک اوخوجونو دا سونسوز بیر یولجولوغا چاغیریر دوْلایی سییلا: **گؤرمک یولجولوغو**. م. هایدئگر ده: *شعر داها دوْغروسو بیر*

چئشیت گؤرمک دیر"، دئردی. پکی ندیر بو بیر چئشیت گؤرمک؟ شاعیر نه ایله نه لری گؤرو ر و یا گؤره بیلیر ؟ شعرده هر بیر گؤزون ایکی کئز گؤرمه اوْلاناقی وار اؤست-اؤسته:

"بیرینجیسی کندینی (کندی سینی گؤرن بیر گؤرمه).

ایکینجیسی ایسه؛ کندی ایله اؤزونو و باشقالارینی گؤرمه اوْلاناغی".

ایکینجی گؤرمه ایله گؤرونن شئی دؤیومسال نسنه دن فرقلی دیر. یالنیزجا آینی زاماندا او نسنه نین **"گؤرونه بیلیرلیگینی"** بلله گینه (حافیظه سینه) ییغیر. بو قوْنودا دیلیمیزده اولان سؤزجوکلر اولدوقجا آیدینلادیجی دیر: باقماق؛ سوزمک، زیلله نمک، سئزمک، گؤرمک... بورادا اوچ آناسؤزجوک اوزه ریندە دۇرموشدوز: باقماق؛ سئزمک و گؤرمک. ایندی ایسه؛ **دؤیغو** ایله **دۆشونجه** سؤزجوکلری نین ایلیشکی لرینی ده بو اوچ سؤزجوکله بیرلیکده گؤز اؤنونه آلالیم: دویغو ایله دوشونجه داها دوغروسو؛ گؤزون اکیز چوجوقلاری دیرلار. دئمک ایسته دیگیم گؤرمک ائدیمی ایله گرچک لشیرلر آشاغی-یوخاری. باقماق: دؤیوم (Sensation) ایله دؤیغونو تؤره دیر اینسانلاردا و باشقا وارلیقلاردا دا (حایوانلاردا اؤسته لیک). بیر نسنه؛ بیر اوْلای و بیر اینسان گؤزه للیگی اؤرنک اوچون؛ بیر باخیمدا بیزی دویغولاندیریر و یا دویغولاندیرابیلیر. و دوْغال اولاراق ائتکی لندیریر و کندینه قارشی یاقشی-پیس بیر دویغو و تئپکی یارادابیلیر. او ایسه؛ دویغو بیچیمی گئچیجی؛ اؤزه یسل و دایاز دیر و درینلیگه وارااماز. نیته کیم دویغو باقماقین سوْنوجودور. دایازلیق و اؤزه یسللیکدن دایازلیق و اؤزه یسللیک دوْغار سورکلی. سئزمک ده؛ باقماقین گلیشمیش (دییه لیم بیلیمسل) بیچیمی دیر. او دا درینلیگه وارااماز. آیریجا وارماق دا ایسته مز. نسنه لرین و اوْلایلارین یالنیزجا بیچیمینی؛

بوْیاسینی، ائنی-بوْیونو، اویلومونو (حجمینی)... سئزیب و آراشدیریر. اونلارین نه لیگینی(ماهیت) و ندن وار اوْلدوقلارینی سوْراماز... (بو سوْرونو شعر ایله فلسفه یانیتلایاجاقدیر هایدئگر دئمیشکن).

پکی؛ دوشونجه دئدیگیمیز نسنه ندیر؟ باشقا بیر سؤزله؛ دوشونجه دئدیگیمیزده نه یی ائره کله ییریز (قصد ائده ریز) و یا هایدئگر دئمیشکن: "*نه یی دۆشونجه آدلاندیریریز*"؟ بو قوْنویا گیرمه دن؛ یالنیزجا بونو سؤیله یه بیلیرم کی: دوشونجه گؤرمه گین ان دوْغال سوْنوجودور. گؤرمه دن دۆشونوله مز. گؤرمه ین کیمسه یالنیزجا باخار و دویغولانار دا آرا-سیرا. اینسان اوْغلو گؤرمک له دوشونمگه سوروکله نیر داها دوغروسو. بوندان دوْلایی هایدئگر: شعر بیر چئشیت گؤرمک دیر، دئییر و گؤرمک ایسه دوشونجه نین **اؤزو** دور آیریجا. بو دوشونجه ایسه هایدئگرین دئدیگینه گؤره: گله جک دوشونجه سی اولاراق؛ فلسفه نی بئله آشاجاقدیر. بو گؤرمگ یالنیزجا گؤرولنلری گؤرمک دئگیل ده؛ گؤرونمه ینلری ده گؤرمک دیر: (دۆشونمک). موْدئرن و بیلیمسل شعر داها دوغروسو باقماقدان یولا چیقاراق؛ سئزمک و ان بارچا(کامیل) بیچیمینده گؤرمگه وارماق چاباسی دیر. دوُیغو و دوُیوملا اوُغراشانلار: نسنه لره؛ اوْلایلارا و باشقا وارلیقلارا یالنیزجا (ان گلیشمیش و یوکسک شکیلده) سئزگی ایله یاناشیرلار.

گؤرمک یوْلجولوغونا قوْشولان شاعیر ایسه؛ آرادیغیمیز او گؤزه لیم "یوْق شعرین" ایزلرینه یاخینلاشا بیلیر بلکی بیر گون.

* ان اؤنملی اوْلان گؤزله گؤرونمز؛ دئییر Sant-Exupery .

اک (۷)

" گرچگی گؤرمه ین؛ کؤردور، گؤروب ده دانان ایسه؛

آخماق- کؤر!"   آلن روبییه

چاغداش آذربایجان شعرینه اؤترى بير باخيش:

آذربایجان دیوان شعری؛ حسن اوغلو ایله قاضی برهان الدیندن باشلایاراق، واقیفه کیمی عروض اؤلچوسونده یازیلمیشدیر (بیر نئجه ایستثنایا باخمایاراق). دیوان شعری نین ایکی اؤنملی و چوق یاییلمیش **قالیب**ی: غزل و مثنوی دیر بیلیندیگی کیمی. دیوان شاعیرلری؛ غزلی عرب شعریندن و مثنوینی ایسه؛ فارس شعریندن آلیب، دیلیمیزی(شعریمیزی) **یاد بو قالیب** لره "اؤیغولاماغا" چالیشمیشلار. آیریجا بو قالیب لرین؛ اؤزه للیکله عروض اؤلچوسونون، دیلیمیزده تؤره تدیگی " اؤغورسوزلوقلاری" دا یاقشی بیلیریز آرتیق.

آذربایجان دیوان شعری؛ واقیف له شعریمیزده یئنی بیر یول آچمیش اولور. واقیف له شعریمیز؛ یئنیدن تۆرك اؤلوسال (میللی) اؤلچوسونه (هیجا بؤلگوسونه = فولکلور شعره) دؤنموشدور. واقیفین هیجا بؤلگوسونده یازماغی؛ شعریمیزده بیر چئشیت اؤزه ل یئنی لیگه ده، ندن اولموشدور.

آیریجا واقیفین یئنی لیکلری، گؤزه چارپان ایمگه لری و ایچریك (مضمون) باخیمیندان، دیری و جانلی بیر لیریزمله آذربایجان تۆرك اینسانی نین تینسل، توپلومسال، سیاسال و... یاشاییشینی "شعرلشدیرمگه" چالیشماسی ایسه، اوْن دوققوزونجو یۆزایللیکلرده یاشایان شاعیرلریمیزه ده اؤنملی و یول گؤستریجی بیر اؤرنك اولموشدور. واقیف؛ شعریمیزده

عشق ایله سئوگینی گؤکلردن یئره ائندیرمیش و **گؤکسل سئوگی**نین قارشیسیندا اینسانسال و یئرسل سئوگیدن سؤز آچمیشدیر. او ایسه اونو؛ آذربایجان *ائروتیك شعرینین* قوروجوسو کیمی ده، دگرلندیره بیلریز اؤست-اؤسته.

اون دوققوزونجو یوزایللیکلرده یاشایان آذربایجان شاعیرلری؛ بیر سیرا بللی ندنلره گؤره، توپلومسال، ساتیریك و گرچکچی (رئالیستی) شعره یؤنه لمیشلردیر آنجاق (میرزا فتحعلی نین شعریمیزین بو دۇروما گلیب چیقماسیندا چوقلو پایی اولموشدور سؤزسوز). بو شاعیرلر؛ واقیفین **"اؤلچوسل"** دئنه ییملرینه آلدیرمادان، عروض اؤلچوسونده یازماغی سؤردوروب، شعرین ایچریگینی ایسه دگیشدیررک؛ شعری بیر **آراج** (وسیله، ابزار) کیمی *میللی اؤیانیش* اؤغرونـدا قۇللانمیشلاردیر.

بو یؤزدن؛ آذربایجان شعری، اوْن دوققوزونجو یوزایللیگین سونلاریندان اعتبارن، توپلومساللاشماقلا یاناشی، چاغداشلاشماغا دا باشلامیشدیر. بو چاغداشلاشما ایسه؛ هئچده موْدئرن*لشمه* (موْدئرن یست اولماق)دئمك دئگیلدیر آنجاق. نیته کیم؛ چاغداشلاشما، موْدئرن شعرین ایلك آددیملاریدیر و موْدئرن لیك و موْدئرنیته ایسه، فلسفی– دؤشونسل بیر دؤشونجه بیچیمی اولاراق، هله لیك آذربایجان کؤلتوروندە آلغیلانیب، قاورانیلمامیشدیر.

آذربایجان شعری سونرالار؛ م. رفیعلی و اؤزه للیکله رسول رضا ایله (اؤزگور شعرین قورولماسی؛ ماياکوفسکی و ناظیم حیکمتین ائتکی سییله) بیر آددیم داها چاغداشلاشماغا دوغرو آتمیش اولور.

شعریمیز؛ آوروپادا یارانمیش **موْدئرن شعر** آخیملاریندان (روْمانتیزم، سمبولیزم، سؤررئالیزم و...)، یالنیزجا رومانتیزم له

(تورکیه یولو ایله) تانیش اولدوغوندان دوْلایی، موْدئرن شعرین فلسفی، دوْشونسل و بیچیمسل دئنه ییم (تجروْبه)لرینی یاشایا بیلمه میشدیر. آذربایجان شعری؛ قوُزئیده –اوْکتبر دئوریمیندن سونرا– *سوسیالیزم رئالیزمی* (بویورتما ادبیات) آخیمینی منیمسه میش و گوْنئیده ایسه؛ آذربایجان دیلینین یاساقلیغی؛ ادبیاتیمیزی بو گونکو دوُروما گتیرمیشدیر. او ایسه؛ گوْنئی شاعیرلری زوْرونلو اولاراق، **توْپلومسال روْمانتیک** شعر توُزاغینا سوْروکله نمیشلردیر. بوندان دولایی؛ گوْنئیین هر اوْچ آدلیم **اوْزان–شاعیر**ی ده: شهریار، ساهیر و سهند، توپلومسال رومانتیک اوْزان–شاعیرلردیر. آیریجا آذربایجان دیل، کوْلتور و ادبیاتینی کؤکلی بیر بیچیمده موْدئرنلشدیرمک و اونونلا بیرلیکده، آذربایجان اوُیغارلیغینا اوُیغون، بیلیمسل بیر شعر ایله ادبیات آخیمی یاراتماق، گنج شاعیر-یازارلاریمیزین گوْنده مه گلمیش ان وازگئچیلمز گؤره ولریدیر. بو یولدا ایلک اؤنجه کندی ادبی-دوْشونسل وارلیغیمیزی الشدیرل(تنقیدی) بیر شکیلده آراشدیریب؛ موْدئرن آوروپا فلسفه و ادبیاتی نین سئچگین اؤرنکلری ایله بیرلیکده اؤگرنمه لی ییز.

اك (VI):

I-اؤلوم تاریخی

II-دیل ایله اؤلوم جوْغرافیاسی

III-(شعرسل سئزگیلر و بیر چئشیت یاشام)

گیریش اؤنجه سی:

و اوُستاد محمدتقی زهتابی.

*(– **بن**لشه جك سؤزجوكلر سؤره جی –)*

*[**بن** ایله **اؤز** ایشلوی و **دیل** ایله **سؤزجوك** سورونو]*

گیریش:

دیل؛ (=**وارلیق**) سینیرسیز **بن** چاباسی نین **اؤست بن**ه،
وارماق سؤره جی دیر:
اؤز ایله **کندی** قارشیسیندا، دئییردی بارچاآق توْیون
مؤزلراوغلو.

بن؛

من ایله سندن قوْنوشماغا چالیشارسا،
بندن اوُزاقلاشار: **بن**.
بن؛
من ایله بیزدن قونوشماغی دئنه سه بئله،
بندن قوْنوشار گینه ده.
نیته کیم **بن**؛ یالنیزجا **بن** ایله تانیشدیر.
بن؛
یالنیزجا **بن**دن قونوشماغی باشاریر.

I

(**شعر**: و من اؤته سینده کی:

اوْست بن : لوگوس گؤلگه سی.)

بن؛

من ایله سندن قونوشاماز.

بن؛

من ایله بیزدن قونوشاماز.

بن؛

کندی ایله **اؤزدن** قونوشماغی بئله بئجره مز.

بن؛

یالنیزجا (من اؤته سینده) **بن**دن قونوشاندا،

آرقایین لیقلا قونوشور و آرقایین لیقلا قونوشور ایکن،

شعر آدلانان **بوراسیزلیق**ا، آزاجیق یاخینلاشیر:

(–**بن**لشه جك سؤزجوکلر سوْره جی–).

شعر؛

- سلیمان اوْغلو دئمیشکن- :

بیر هیجالی **بن**نین ایکی حرفلی:

ب+ ن ایله یوْغورولور.

بو **بن** ایسه؛ بؤلونمز–پایلاشیلمازدیر آرتیق

(لوگوس گؤلگه سی گیبی).

II

(**بن**؛ یالنیزجا **بن**دن قوْنوشـور.)

بن؛

بندن قونوشـورایکن: من ایله سـلیمان اوغلوندان بئله قونوشـاماز.

بن؛

مندن قونوشـاندا، -ایندیکی کیمی- سـؤرکلی پلتکله ییر.

بن؛

آرا-سـیرا (ائوئت!) منه اوُیور

و **بن**ی، من قولاغینا قوُرنازجاسـینا پیچیلداییر:

شـو پیچیلتی ایسـه

–دینله یاوروم!– :

[–**ائرمه مگه** دك **یؤرومك** و **ائرمك**:

من ایله آق کاغیذ شؤلنی.]

(–**بن**لشـه جك سـؤزجوكلر سـؤره جی–)

و شعر؛

آدلانان **بوراسیزلیق**ا آزاجیق یاخینلاشـمیش

و من اؤته سـینده کی:

اؤسـت بن = لوگوس گؤلگه سـی.

III

(و **اؤز**

یانیت سیز سۇرودور: آلیق لیق تاریخی)

شعره آزاجیق یاخینلاشمیش بو:

بن؛

-بارچا آق توْیون مۆزلراوْغلو دئمیشکن-

بیر تۆرلو **اؤز**دن اوُزاقلاشیر آیریجا.

اؤز؛

سوْرو آلانی دیر و **بن** ایسه:

من اؤته سینده کی او

اؤست بن = لوگوس گؤلگه سی:

شعر.

[–*حاشیه*I :

اؤز؛ نه دئمکدیر و **کندی** کیمدیر سوْروسونو، *سوْرغولایان*

سوْرو (=**اؤز**)، سوْرماقلا: **شعر**ی دیشلاییر. و **دیل** (=**وارلیق**)

ایسه؛ بؤیله سینه پارچالانیر سؤزجوک دیشیندا:

A– *شعرسل دیل*.

B – *شعرسل دیشی دیل*.–]

A – منه دۆشن سؤزجوك پایی (–**بن**لشه جك سؤزجوكلر

سۆره جی–)؛ لوگوس گؤلگه سی:

شعر:

سوْرولار سوْروسو = **اؤز** سوْرونو .

سوْرویو؛ سوْرغولاماق سوْرونو:

من اؤته سینده کی **اؤست بن**.

B –**اؤز**ه دۆشن سؤزجوك پایی ایسه:

یانیت سیز سوْرو =آلیق لیق تاریخی.

بو آرادا؛ *سنه؛*
–یازیقلار اولسون–
(*ای سن*!):
هئچ بیر پای دؤشمز.

سوْنوجا دوْغرو:

سن؛

-بارچاآق توْیون مؤزلراوْغلو دئمیشکن-

یوْقسان: *نیهیلو*:

آق بیر یالان:

دیل (=**وارلیق**) یانیلتیسی.

و **بن** ایسه؛

من اؤته سینده کی: **اؤست بن**=

لوگوس گؤلگه سی: **شعر.**

بن؛

شعر

(-شاعیر دئگیل ده-)

اوْلاراق:

نئجه **اؤز** ایله **کندی**ندن قونوشور ؟

[–*حاشیه* II:

کندی ایله **اؤز؛**

شعر دیشی

و **قارانلیقسو سؤزجوک**لر دؤزه نی دیر سلیمان اوغلو

دئمیشکن.–]

و **بن** ایسه:

(–**بن**دن باشقا کیمسه یوْق!–).

و *سن*:

سؤز قوْنوسو بئله اوْلامازسان بورادا!

و من؛

(-دئگیل ده-)

من اؤته سینده کی: **اۆست بن**
(–**بن**لشه جك سؤزجوکلر سۆره جی–):
لوگوس گؤلگه سی = **شعر** :
سوْرولار سوْروسو = **اؤز** سوْرونو .
سوْرویو؛ سوْرغولاما سوْرونو .

و سایدام شو پیچیلتی سوْنراسی:
<**کیمسه؛ کیمسه یی تانییاماز یاوروم***>.
(*سؤزجوکلر بئله بیر–بیرینی*).

هانی؛ **بن**
نئجه من ایله *سن*ی یازا بیلیر کی شو :
اۆست بن سؤزجوکلرله.

(سوْن)

*باق! **نوْم کیتابی**؛ "*اؤلوم تاریخی" بیرینجی* بؤلوم ص۳٦٥، یئدینجی قوْشوق.

سلیمان اوْغلو ایله گؤروش-دانیش:

(سؤیله شی)

بیر ده ساقین!

سؤزجوك قاچاقچیلارینا اؤیما یاوروم

باق!

باقدیقجا گؤزللشر گؤزلرین.

سلیمان اوْغلو؛ "*گئری گئییمك*" شعریندن

اؤنونوزده کی بو موصاحیبه ایکی مین بیر ینجی ایلین مئی آییندا؛ بئرلینده گئچیریلن **تاشکندن تبریزه** (*ایپك یولو*) آدلی سمیناردا سلیمان اوغلویلا آپاریلمیشدیر. سلیمان اوغلو دوقسان آلتی- نجی ایلدن بری؛ اۆچ دفعه **اوجاق**یمیزین قوناغی اولموشدور. بیرینجی دفعه **دۆنیا مدنیت ائوینده؛** ایکینجی دفعه **بئرلین ادبیات ائوی**نده و اۆچونجو دفعه ایسه، آدی چکیلن سمیناردا (Werkstatt der Kulturen) ایشتراك ائتمیش، چاغداش و موْدئرن شعر اۆزه رینده کوْنفئرانس وئرمیش و شعر اوخوموشدور.

سلیمان اوغلونون "بئرلین ادبیات ائوینده" کی **بیلیمسل شعره دوغرو** آدلی کوْنفئرانسی؛ چوخلو آذربایجانلیلارین دیقت و ماراغینی جلب ائتمیشدیر. بو کوْنفئرانسدان سونرا؛ بیر سیرا آذربایجانلیلار؛ ائله جه ده اوجاغین عضولری، اثرین ساده بیر دیلده چاپ اولونماسینی اوجاقدان ایسته میشدیلر. سلیمان اوغلو بو ایشه راضیلیق وئردیکدن سونرا؛ بو یازی نین چاپیندان اؤنجه؛ بللی چتین لیکلری آرادان قالدیرماغا چالیشمش اولدوق. مؤوضونون آغیرلیغی و سؤزلرین یئنی لیگی و سلیمان اوغلونون **موْدئرن تۆرکجه** آدلاندیردیغی آغیر و ایشلتدیگی یئنی-اسکی سؤزجوك و ایفاده لر؛ یازی نین یاخشی آنلاماسیندا بیر سیرا چتین لیکلر تؤره ده بیلردی. بونا گؤره؛ بیرینجی نؤبه ده شاعیرله **دانیشیق دیلیمیزده** بیر موصاحیبه

آپاریــب اوخوجــولاریمیزا چاتــدیرماق هابئلــه **بیلیمــسل شــعره دوْغرو**دا ایشـلـه نیلمیش چتـین سـؤزجوك و ایفـاده لـری ایـسه؛ پرانتز ایچریسینده آچیقلاماغا قرار وئردیك.

ضیالیلاریمیزدان؛ خـصوصییله شـاعیر و ادبیـاتچیلاریمیزدان خــواهیش اولونــور اؤز فیکیــر؛ تنقیــد و یــا تکلیفلرینــی بیــزه بیلدیرسینلر.

حبیب داغشـهرلی

بئرلین–سئپتامبر آیی ایکی مین بیر.

آذربایجان کوْلتور اوْجاغی

Aserbaidschanischer Kulturverein e.V.

–یئنی شعر و ادبیات اؤزه رینده نه سؤیله یه بیلرسن؟

بیلیمسل شعره دوْغرو آدلی یازیمدا؛ بیر شئیلر سؤیلمگه چالیشدیم. بو یازینی اوخویوبسان. اونلارین بورادا تیکرارلاماسیندا بیر یارار گؤرمه ییرم. ادبیاتین نه اولدوغونو یاخشی بیلمم داها دوغروسو. **ادبیات** روْلن بارت دئمیشکن: *آغیلا گلمز اؤلچوده قارماشیق* (کوْمپلئکس) *بیر اولای* (حادثه) *آلانیدیر.* شعر اؤزه رینده بیر شئیلر سؤیله یه بیلرم آنجاق. ایلك اؤنجه؛ شعرین یئنی سی، اسکی سی یوخدور. شعرین داها دوغروسو؛ یاخشی سی، پیسی واردیر. فضولی ایله ویرژیلین (ویرژیلییوس) شعری او بوْیدا شعر ساییلیر کی؛ ایلهان برك ایله گییوم آپولینئرین اؤرنك اؤچون. منجه اوچ چئشیت شعریمیز وار گنللیکله: *کلاسیك و دیوان شعری. چاغداش شعر. اؤچونجوسو ایسه؛* ***موْدئرن*** *و* ***بیلیمسل شعر.***

کلاسیك شعر آوروپا؛ اؤزه للیکله فرانسیز شعری نین بللی بیر آخیمیدیر. کلاسیك شعر دئدیگیمیزده؛ هومئردن ویرژیله، ویرژیلدن دانته ایله شئکسپیره کیمی گنیش بیر شعر جوْغرافیاسینی دا قصد ائدیریك هردن. آیرینتی (دئتای) لارا گیررسك کلاسیك شعر؛ بوآلو ایله مالئربین قوراللاری ایله فرانسیز شعرینده باشلانمیش، بیر چئشیت اوْرتا چاغ شعر آنلاییشیدیر آنجاق. اؤرنك اؤچون بو باخیمدان؛ بیزیم کلاسیك شعریمیز یوخدور داها دوغروسو، دیوان شعریمیز وار و کلاسیکلریمیز (کلاسیکلشمیش شاعیرلریمیز).

ایکینجی شعر آنلاییشی؛ چاغداش شعردیر. بو شعرین کؤکونو؛ رومانتیزم آخیمیندان باشلانمیش شعر آنلاییشیندا، آراماق گرکیر. بیچیم (فوْرم)؛ بیچئم (استیل؛ اوُسلوب) و

ایچریك (مضمون) باخیمیندان. اؤرنك اؤچون بـو گؤنكـو آذربایجـان شعرینی؛ چاغداش شعر آدلاندیرا بیلریك اؤسـت–اؤسـته.

اؤچونجو شـعر آنلاییشـی ایسـه؛ موْدئرن شعر آنلاییشـیدیر. بو شـعر؛ بـودلئر دن اعتبـارا باشـلانمیش و گؤنـدن گؤنـه اؤزونـو موْدئرن لشـدیرن بیر شـعر آنلاییشـیدیر.

–بونو بیر آز اینجه له یه بیلرمیسـن؟

قارداش تؤرك شعرینی اؤرنك گؤتـوره لـیم. تـؤرك شـعرینده **یئنـــی لیـــك** و چاغداشلاشـــما **تنظیمـــات**دان باشلامیـــشـدیر. تنظیماتـدان؛ آلتمیـشـلارا دك سـؤروب گلـن "شـعر آنلاییـشـی"؛ تـــؤرك شـــاعیر و تنقیـــدچیلری طرفینـــدن، *چاغـــداش شـــعر* آدلانمیشـدیر. دئمك كی؛ ایبراهیم شیناسیدن احمد هاشـیمه، احمـد هاشــیم ایلـه یحیـی كمالـدان نـاظیم حیكمتـه، نـاظیم حیكمتـدن **بیرینجـی یئنـی** شـاعیرلرینه: اوْرهـان ولـی؛ ملـیح جئودت، اوْختای ریفعـت و... تـؤرك شـعری هلـه، مـوْدئرن *شـعر* دئییـل. آنجـاق؛ مـوْدئرن لـشمگه دوغـرو آددیملاییـر سـؤركلی. موْدئرن ائلئمان (عنصر) لار چوخدور بو شـعرده. نـاظیم حیكمـت ایله احمد هاشیم و اؤزه للیكله بیرینجی یئنی شـاعیرلری نـین شعرلرینده. *هله شعرین قایغیسـی شعر دئییل. شعر بیر سـیرا بللی ایدئولوژیلردن آسـیلیدیر. شعر هله **آراج** (وسیله) دیر. هلـه شعر؛ شعرین قوْنوسـو هابئله؛ آماجی اولمامیشـدیر آنجاق.*

مـوْدئرن و بیلیمـسل شـعر ایـسه؛ مـوْدئرن بیـر دؤشـونجه بیچیمی اولاراق؛ شاعیرین **من** ایله **بـن** آراسـیندا یارانـان و " **اؤز** ایله **اؤست بن**ه دوغرو آددیملایان بیر شعر آنلاییشـی دیر منجه. مـوْدئرن شـعر؛ **شعرسـل سـؤیلم** (Discours poetique) ایلـه **شعرســل دیــل** (Langage poetique) اؤزره قورولمــوش بیــر بیچیمــدیر. بــو تــؤر(نــوع) شـــعر ســـونرالار؛ **ایكینجــی یئنــی**

آدلاندیریلمیش شعر آخیم و آنلاییشیبیلا گرچکلشمیشدیر تورک شعرینده آنجاق.

-آنجاق آذربایجاندا دا؛ شعریمیز یئنی لشمگه باشلامیشدیر!

آذربایجاندا ایسه اصلینده؛ **یئنی لیک** واقیفدن باشلامیشدیر. بو یئنی لیک سؤرکلی اولماییب دوُردورولموشدور. و اؤزه للیکله **شعرسل**لیکدن اوُزاقلاشدیریلمیشدیر. "*میللی اوُیانیش ادبیاتی*" آدلاندیردیغیمیز ادبیات آنلاییشی؛ شعریمیزی سیاست؛ وطن، خالق قوللوقچوسو اولماغا دوغرو یؤنلتمیشدیر. بونونلا یاناشی؛ شعریمیز ساتیریك، گرچکچی(رئالیستی)، توپلومسال و دؤیوشکن بیر شعر کاراکتئری قازانمیشدیر اؤزونه، شعرسللیك یوخدور بو شعرده. سنگرلرده اوخوماق؛ میدانلاردا، چیخیشلاردا باغیرماق شعری دیر بو چئشیت شعر. **نطق** ایله **خطابت**دیر. شعر دئییل. شعریمیز؛ نه بیچیم باخیمیندان یئنی لشمیش، نه ده استیل(اوسلوب)، یالنیزجا ایچریك (مضمون) دگیشمیشدیر دئدیگیم کیمی. "*سئوگیلی ایله تانری*"نین یئرینی "*خالق ایله وطن*" و آیریجا "حسرت" موْتیوی آلمیشدیر، بو قده ر!

شعریمیز هرکسه و هر شئیه قوللوق ائتمیشدیر؛ بیر اؤزوندن ساوایی. نووالیس: *بوتون صنعتلر شعره دایانار، شعرین اؤزو بئله،*" دئییردی. بیزده ایسه؛ هر شئی شعره دایانمیشدیر (داها دوغروسو شعرین قالیبینه). شعر ایسه؛ هئچ بیر شئیه دایانا بیلمه میشدیر، اؤزونه بئله. هاوادا قالمیشدیر. بیر سیرا شاعیرلریمیز بونو گؤرورکن؛ بیر چاره قیلماق ایستمیشلر. شعریمیزی فوْلکلورا دایاندیرمیشلار. بو دا؛ آذربایجان شعرینی پوپولیستی بیر شکیلده فولکلورلاشدیرمیشدیر. باخ! صمد وورغون؛ سلیمان رستم، وهابزاده، خزری، حسین عاریف، نریمان حسن زاده، قابیل و... کیمی شاعیرلرین "شعر"لرینه.

فولکلور ایله خالق دیلی نین؛ نه بویدا **فاجعه** تؤره تدیگینی گؤره بیلرسن آچیقجاسینا.

–بس رسول رضا؟

واقیفدن سونرا شعریمیزده باشقا بیر یئنی لیك ایسه؛ رسول رضانین چابالاریلا باشلانیر. مایاکوفسکی و ناظیم حیکمتین تاثیری ایله؛ بیر چئشیت **فۆتوریزم** شعر آنلاییشی دیلیمیزه گیرمیش اولور. رسول رضا ایکی–اۆچ دفعه اۇسلوبونو دگیشمیش بیر شاعیردیر. یازیقلار اولسون! رسول رضا بئله؛ اؤزونو آذربایجان شعری نین گنل فضا و کلیشه لریندن قورتارا بیلمدی. ندنسه بو شعرین ان سون سؤزونو؛ صمد وُورغون و اونون دوامجیلاری سؤیله ییردی. او آذربایجان شعری نین تك سوواری (شوْوالیه)سی ایدی بیلدیگین کیمی. بو شعر؛ گنج نسیل ایله (واقیف صمداوغلو، رامیز رؤوشن؛ واقیف جبرائیل زاده و...) بئله بیر یئره وارامادی. وارامـاز ایدی ده. بیزیم شعریمیز؛ **سربست شعر** بیچیملرینی بئله، دئنه ییب یاشایا بیلمه دی دۆزگونجه سینه. بو شعر فولکلور؛ هیجا، قافیه، آشیق شعری و خالق دیلی نین هاواسیندا یاشاییر آنجاق. آذربایجان چاغداش شعری نین دیل ایله قوْنولارینا باخ! قالیبینه باخ! **بیچیم** ایله **اۇسلوب**دان دانیشمابیرام. چونکو بو شعرین نه بیچیمی وار نه ده اۇسلوبو. بو شعرین؛ دیوان و فولکلور شعری کیمی بیر **قالیب** و **شکیل**ی واردیر. دوْنموش-داشلاشمیش بیر قالیب!

آذربایجان شعری ایندی ده؛ همن–همن فولکلور و آشیق شعری هاواسیندادیر. اۇفوقسوز و گله جك سیز بیر شعر. البته غزل، بایاتی، گرایلی یازانلاریمیز دا کی سایسیز–حیسابسیز؛ گؤك تانری قوْروسون! او ایسه؛ آذربایجان (قۇزئی–گۆنئی) شعرینده، موْدئرن شعردن قونوشماق: *یوخ قارا بیر پیشیگی؛*

قارانلیق بیر اوتاغدا آراماق" کیمی بیر شئیدیر منجه! بو تکجه آذربایجاندا دئییل ده؛ قونشو فارس شعرینده ده، دوُروم آشاغی–یوخاری بئله دیر.

–بو دوُرومون سببلرینی نئجه آچیقلایا بیلرسن؟

سبب یا ندنی منجه؛ آذربایجان و قونشو فارس شعری نین آوروپا و اؤزه للیکله چاغداش و موْدئرن شعرینی تانیماماقدیر. دئمك ایسته دیگیم؛ بو ایکی اؤلکه نین شعری؛ هئچ زامان آوروپا شعری ایله دوْزگون بیر ایلیشکییه گیره بیلمه میشدی. آذربایجاندا؛ ادبی نثر اوْست–اوْسته شعردن داها چوخ گلیشمیش. ندن؟ چونکو بیزیم یئنی نثر تجروْبه لریمیز اولموشدور. میرزه فتحعلی؛ میرزه جلیل، مالانصرالدینجیلر و جعفر جبارلی کیمی قوْجامان بیر دئراماتورگ واردیر بو نثرین آرخاسیندا. اؤرنك اوْچون؛ قوْنشو فارس ادبیاتیندا بونلار هئچ زامان اولمامیشدیر. میرزه فتحعلی آوروپانی تانییردی. بیر نئچه آوروپا دیلینی بیلیردی. اونون یازدیغی "آلدانمیش کواکبلر" (اؤلدوزلار)ین فارسجایا ترجومه سی، فارس دیلینین ده ایلك رومانیدیر. بو بیر گرچکدیر و آرتیق هئچ بیر فارس بونو دانابیلمز. آیریجا شعرده ده؛ آذربایجان داها چوخ ارکن باشلامیشدیر آنجاق. قوُزئیده ساتیریك شعر (میرزه علی اکبر صابیر، ایچریك باخیمیندان) و گوْنئیده ایسه؛ فارسجا یازان تقی ریفعت و اوستاد ساهیرین ایلك فارسجا شعرلری. تقی ریفعت؛ نیما یوشیجدن داها ارکن باشلامیشدیر چاغداش و سربست شعری. نه ایسه؛ بیز آوروپا شعری ایله داها ارکن تانیش اوْلموشوق. بیزیم رومانتیك شعریمیز وار. رومانتیزمی توْرکیه یولو ایله اؤگرنمیش اولساق بئله؛ جانلی، دیری و یئنیجی بیر **توْپلومسال رومانتیزم** اولوشموشدور آذربایجاندا. باخ! حسین جاویدین بو صمیمی و گرچکجی میصراعلارینا: *لازیمسه*

جهالتله دؤیوشـمك، بیرچـاره وار آنجـاق یئنـی لـشمك بیزلـر یئنی لشسك بیله دائیم بیر اسکیلیك آز-چوق بیزه حاکیم.

قونشو فارس شعری؛ رومانتیزمی یاشامادان، سمبولیزمه آتلامیشدیر! بیزده حسین جاوید، احمد جواد، محمد هادی، عباس صحّت، عبدالله شاییق، شهریار، ساهیر و سهند کیمی رومانتیکلر و توپلومسال رومانتیکلر اولموشدور. بیز ایسه؛ بو سؤره جی سؤردوره بیلمه دیك آنجاق. اونون دا؛ ندنی بللی دیر. گؤنئیده دیلیمیزین یاساقلیغی و قوٗزئیده ایسه؛ آخماق **سوسیالیست رئالیست** (بوٗیورتما-تاپشیرما) ادبیات ائگمن (حاکیم) لیگی و شاعیر-یازارلاریمیزین "*سوی قیریمی*"! گئنه ده؛ بیزده کند و تاریخی روْمان (آز اولسا بئله. "دلی کوٚر" رومانی گؤزه ل بیر اؤرنکدیر بونا)؛ قونشو فارس رومانیندان داها چوخ گلیشمیشدیر.

فارس ادبیاتیندا بو چئشیت روْمان بیلدیگین کیمی؛ روٗس و اؤزه لليكله یاشار کمالین **اینجه ممد**ینین فارسجایا چئویریلمه سیندن سونرا باشلامیشدیر. نه ایسه؛ بیز و فارسلار، نه شعر و نه ده ادبیات آلانیندا، آوروپادا یارانان موْدئرن آخیملاری یاشایا بیلمه میشیك. آمما تؤرکیه یاشادی. اونون سوْنوچو ایسه؛ ایندی گؤزوموزون اؤنونده دیر. موْدئرن شعر و ادبیاتی باشقا موْدئرن شئیلر کیمی؛ اؤگرنمه لی ییك. اؤگرنمك بیلدیگین کیمی *ترجومه-تقلید*دن باشلار ایستر-ایستمز. بیز ان آزیندان اللی ایل گئجیکمیشیك بو ساحه ده. سوْموت (کنکرئت) بیر اؤرنك صنایع آلانیندا ژاپن دیر. تقلید و سونرا ایسه؛ یارادیجیلیق و اؤره تیجیلیق.

ادبیاتا گلدیکجه؛ بیزده ترجؤمه حرکاتی یارانمالی ایدی اصلینده. ایسلام فلسفه و اوٗیغارلیق تاریخی؛ آچیق بیر اؤرنکدیر بونا. دؤردونجو هیجرینی "ایسلام رؤنئسانس"ی

کیمی دگرلندیررلر. بو رؤنئسانس ایسه؛ "چئویری حرکاتی" ایله گرچکلشمیشدیر ایسلام دونیاسیندا، بۆتون آلانلاردا.

ادبیات آلانیندا؛ بیز بو ایشی باشارامادیق. قونشو فارس ادبیاتیندا؛ بیر صادیق هیدایتدن باشقا کیم واردیر. او دا؛ فرانسیز دیلی ایله کافکا و فرانسیز یازارلارینی (اؤزه للیکله نئروالین؛ **اوْرئلیا** آدلی یازی سینین تاثیرینی، "بوف کور" دا، آچیقجاسینا گؤرمک اولار.) تانییر و بیر ایکی اثر یارادا بیلیر. قالانی؛ یا تقلیدله گئچینر یا دا یئرلی (محلی) ادبیات یازماقلا اوُغراشار. بو ادبیات هئچ زامان (فارسلار چوخ چالیشدیلار آنجاق بو سوْن ایللرده) اوُلوسلارآراسی (بین الملل) بیر ادبیاتا چئویریلمه دی. حتا قونشو اؤلکه لر ادبیاتیندا بئله؛ هئچ بیر تاثیر بوراخا بیلمه دی. بیر ایکی اثرله؛ دۆنیا ادبیات میدانینا چیخیلماز. فارس بیر روْمانجی: ایراندا ایکی رومان یازان وار: بیری هیدایت، او بیریسی ایسه من (ه. گۆلشیری)، دئییر. بو سؤز؛ یۆز ده یۆز دوْغرو اولماسا بئله، ان آزیندان دۆشونولمه لیدیر. بو یازارین ان اؤنملی "روْمانی" (شازده احتجاب) بئله؛ فالکنئرین تقلیدیندن باشقا بیر شئی دئییلدیر. بیزده ده؛ دوُروم آشاغی–یوخاری آینی سی. بیر آنار رسول اوْغلو وار بوشقابا قوْیمالی من بیلدیگیم! بیزده؛ موْدئرن ادبیاتین کؤکو یوخدور داها دوغروسو. بیز موْدئرن ادبیات و شعری تانیمامیشیق. رومانتیزمین فلسفی کؤکلرینی تانیمادان؛ سمبولیستلر ایله سۆررئالیستلر و فرانسیز شعرینین قیرخ بئش سونراسی شعرینی یازماغا قالخماق اولارمی هئچ؟ آوروپا شعرینده؛ بو گلیشمه لر دۆزه نلی (سیستماتیك) و آددیم–آددیمدیر. رومانتیزمدن باشلامیش گونوموزه کیمی. رومانتیزمین فلسفی–دۆشونسل کؤکلرینی تانیمادان؛ موْدئرن شعر یازماغین، بوش بیر شئی اولدوغونو سانیرام.

– فارس شعرینده بو گۆن؛ شاملو و رؤیایی کیمی تانینمیش شاعیرلر واردیر آنجاق، اونلارا نه دئییرسن؟

سؤز گلیشی قوْنشو فارس ادبیاتینا ایشاره ائتدیم. نه ایسه؛ یئری گلمیشکن، چاغداش فارس شعریندن بیر نئچه اؤرنك وئره لیم: بو شعرین آتاسی سایيلان نیما یوشیجین دئدیگینه گؤره؛ بئش قالیجی شعر یازمیشدیر عؤمرۆنده. دئمك؛ بۆتون یازدیغی شعرلردن بئشینی شعر کیمی دگرلندیریردی اؤزو. نه اۆچون؟ بیلیر سن نییه؟ چاغداش و موْدئرن بیر شعر یازماق اوچون؛ چاغداش و موْدئرن بیر دیل لازیمدیر. ندنسه؛ او بونو بیلمه دی و نیظامی نین اسکی و اوْرتاچاغ دیلینی، یئرلی لهجه ایله قاریشدیریب اؤزونه بیر دیل یاراتماق ایسته دی. بو دیل ایله مالارمئه و سمبولیستلر کیمی شعر یازماغا قالخدی. بیر ده؛ شاملونون دئدیگینه گؤره؛ ایلك اؤنجه شعرلرینی نثره یازار سونرا ایسه، شعرلشدیرردی (شاملو بونو؛ نیمانین فاجعه سی آدلاندیریردی!).

شاملونون اؤزونه گلدیکجه؛ بیر موصاحیبه سینده: ائویمین دووارینی ناظیم حیکمت بیخدی. آنجاق منه؛ بیر پنجره آرماغان ائتدی. من ایسه؛ او پنجره دن دۆنیایا باخدیم. منه تاثیر بوراخان؛ تك بیر شاعیر وارسا، او دا ناظیم حیکمت دیر، دئییر (حافیظه دن) و سونرا ناظیمین شعرلریندن بیر نئچه اؤرنك گؤستریر (البته بو اؤرنکلر بئله؛ یانلیش و قارماقاریشیق دیر نه ایسه).

شاملو جنابلاری؛ باشقالارینین آچیق–آیدین تاثیرینی دانماغا چالیشسا دا، اونون نئرودا، آراگون، لوْرکا؛ نئروال و... شعرلریندن نه بویدا "تاثیر آلدیغیندان" دانیشماق، آرتیق یئرسیزدیر منجه. یدالله رؤیایی نی ایسه؛ بو گون فارسلار؛ " موْدئرنیست بیر شاعیر" کیمی دگرلندیرر و آیریجا اونون"

لبریخته ها" آدلـی شـعر کیتـابینی فـارس دیلینـده؛ "بؤیـوك بیـر حادثه!" آدلانـدیرارلار. "لبریختـه هـا"(لار) کیمـی شـعرلر ایـسه؛ مــوْدئرن تــوْرك شــعرینده قیــرخ-اللــی ایــل بونــدان اؤنجــه، یازیلمیشـدیر آرتیق. اؤرنك اوچون: اوختای ریفعت **بیرینجی یئنی** شعرین ان گؤرکملی نوْماینده لریندندیر. سوْنرالار **ایکینجی یئنی** شـاعیرلری نـین شـعرلرینی ده؛ ائتکـی لـه یـن بیـر شـاعیردیر، شعر اوْزه رینده یازدیغی دئنه ملری ایله. ریفعتـین قیـرخ یئـددی ایل بوندان اؤنجه؛ چاپ ائتدیردیگی **پرچملی سوکاك** آدلی شـعر کیتابی و متین ائل اوغلونـون دا، قیـسا شـعرلرینی اوخیـوب دا (کیتـابین آدینــی اوٌنوتموشــام تاســوفله)، یــدالله رؤیـایی نـین "لبریختــه هــا"ســی ایلــه قارشیلاشــدیر (موقایــسه ائــت). دئدیکلریمین نه بوْیدا دوغرو اولدوغونو گؤررسـن. بیر اؤرنـك داهـا آتیلا ایلهان دیر. او توْپلومسال تورك شعری نین؛ ان آدلیم تمثیل جیــسی دیــر. اونــو شــاملو ایلــه قارشیلاشــدیرانلار واردیــر ائشیتدیگیمه گؤره. *تك باشینا بیر آخیم (مکتب)دیر آتیلا ایلهان،* دئییـر، جمـال ثوریـا. هانـسی شـعر بیلمـز؛ اینصافـسیز، آتـیلا ایلهان کیمی قوْجامان بیر شاعیری، شاملو کیمـی بیـر شـاعیر ایله قارشیلاشدیرا بیلـر کـی؟ بـو تکجـه آتـیلا ایلهانـا دئییـل ده، توْپلومسال شعره بئله، بؤیوك بیر ظولومدور. شاملونون شـعری نین تورك شعرینده؛ "آداشـی" اوْلـسا-اوْلـسا، نـاظیم حیکمتـین دوامجیسـی ساییلان، رحمتلی احمد عاریف اولابیلر، ایـشته بـو قده ر!

-قاییــدالیم فرانــسیز شــعرینه؛ بونــا اولــده بیــر آز اشــاره ائتمیــشدین. آنجــاق بونــون اینکــشاف پروسئــسینی بیــر آز آچیقلایابیلرمیسن؟

فرانسیز شعرینده بو گلیشمه لر ین هامیسـی دؤزه نلـی و آددیم-آددیمدیر دوْغـال(طبیعـی) اولاراق. رومـانتیکلردن سـونرا؛

سمبولیستلر گلیر. اؤرنك اۆچون: بودلئر، رمبو، وئرلئن، لافورگ، مالارمئه و لوْتره آموْن. سونرا ایسه آپولینئر. بونلار سۆررئالیست اؤنجه سی؛ موْدئرن فرانسیز شعری نین اؤنجوللریدیرلر. بیر فرانسیز بئله؛ بونلاری اؤگرنمه دن، موْدئرن شعرین نه اولدوغونو آنلایاماز. باشقالاریندان دانیشمابیرام. بونلارین هانسی سینین شعرلری (اۆچ–بئش شعردن ساوایی)؛ بیزیم و یا فارس دیلینه چئویریلمیشدیر. سایابیلرمیسن؟ و یا پئرس، رئوردی، کلودئل، ژاکوب، پونژ و والئری کیمی اوُستا شاعیرلرین نئچه شعر و یا شعر اۆزه رینده یازدیقلاری یازیلاری، چئویریلمیشدیر؟ سونرا سۆررئالیستلرین نئچه شعری و یا موْدئرن فرانسیز شعرینده؛ تك باشینا بیر شعر آنلاییشی اوْلان؛ <رئنه شار>ین نئچه شعرینی اوخوموشوق. بیزده؛ هر شئی قارماقاریشیق لیقلا اولوشور. دئمك بیر **کائوس**دا یاشاییریق بیز سۆرکلی. هر شئیدن بیر آز بیلمك. دۆزه نسیز اؤگرنمك. باتی شعرینی اولدوغو کیمی اؤگرنملی ییك. ساواش سونراسی (ایکینجی دۆنیا ساواشی)؛ فرانسیز شعرینی اؤگرنمك اۆچون؛ اونون کؤکلرینی تانیمالیسان، یوقسا: میشو، بونفوآ، ژاکوتئه، یابئس، دۆپن، رۆبو، دؤبوشئه، دؤگی، روْش، پیشئه ت، مارسئلین پئلئنه ت، نوئل و... کیمی شاعیرلرین شعرلرینی نئجه اوخویا بیلریك. موْدئرن شعرین آناتمل اثرلرینی اوخومالی ییق ایلك اؤنجه. آیریجا بیر فرانسیز شاعیری دئمیشکن: *قالیجی بیر شعر یازماق اوچون؛ مین قالیجی شعر اوخومالیسان*. بو قالیجی شعرلری ایسه؛ نئجه اوخوماق و یا هاردان باشلاییب، اوخوماغی دا بیلمه لی ییك آنجاق. اؤرنه گین؛ بیر کیتابی اوخوماق اوچون؛ ایلك صحیفه دن باشلامالیسان. اورتاسیندان هابئله؛ سوْنوندان دئییل ده. بیزیم؛ باتی(غرب) شعری ایله

تانیش لیغیمیز بئله دیر اؤست–اؤسته دئمک ایسته دیگیم. بودلئری تانیمادان اؤنجه؛ بوْنفوآنی اوخوماغا قالخیریق، و یا رمبونو چئویرمه دن قاباق، میشوْنو چئویریریك. "موْدئرنیته" نی تانیمادان؛ "پوْست موْدئرن" لیك کیمی بوْش بیر قاورا مین، قایغی سینی چکیریك!

–تۆرکیه ده نئجه دیر؟ اورادا ایگیرمینجی عصرده دۆنیا شؤهرتلی نهنگ شاعیرلر اولموشدور. دئمك اولارکی تۆرك شعری آوروپا شعری ایله چیگین–چیگینه گئتمیشدیر.

یۆزاللی ایلدیر باشلامیشدیر تۆرکیه. یۆزاللی ایلدیر باتی ایله یاخیندان تانیشدیر تورکیه. تورك شعری نین اؤنجوللری؛ باتی شعر و ادبیاتینی یاخشی تانییاردیلار. ابراهیم شیناسی (یئنی لیك ادبیاتچیسی کیمی)، احمد هاشیم (تورك سمبولیزمی نین تمثیلجیسی) و یحیی کمال کیمی بیر اوُستا و ناظیم دده کیمی "**ماوی گؤز بیر دئو**" وار بو شعرین آرخاسیندا. ابراهیم شیناسی؛ فرانسیز اینقلابیندا یاخیندان ایشتیراك ائتمیشدیر. و پانتئون (پاریسده) اؤستونه؛ اینقلاب بایراغینی سانجان (آسان) بیر آیدین–دئوریمجی دیر آینی زاماندا. یحیی کمال فرانسیز شعرینی؛ بیر سیرا فرانسیز شاعیرلریندن داها یاخشی تانییاردی. تورك شعری ده آنجاق؛ ناظیمه دک اؤگرنمك و تقلید کارکتئری داشییان بیر شعر دیر اؤست–اؤسته. بو تقلید آشاغی–یوخاری؛ آلتمیشلارا دك سۆرموشدور. آمما هانسی شعردن خبرسیز؛ اوْرهان ولی ایله ملیح جئودت کیمی بیرینجی یئنی شاعیرلرینی Enstentane' (آنلیق، لحظه لیك) شاعیرلری اولسالار بئله باشلانیشدا؛ فرانسیز سۆررئالیزمی نین تقلیدی کیمی دگرلندیره بیلیر؟ بو بیرینجی یئنی دیر تورك شعرینده. داها دوغروسو ناظیمین شعر آنلاییشی نین قارشیسیندا میدانا چیخان بیر شعر

آنلاییـشیدیر، بیرینجـی یئنـی. بیـر چئـشیت پوپـولیزم ده وار بـو شـعرده آنجـاق. سؤررئاللاشـمیش بیـر پوپـولیزم اؤرنـك اۆچـون. توْپلومسال بیر دیل و دؤیارلیقلا هر شئیه یاناشماق (دانیـشیق دیلی و فوْلکلوریک موتیولرینی شعره یۆکلمک. اوْرهان ولی ایله اوْختای ریفعت اؤرنه گین) بو دوغـرودور. کیمـسه بونـو دانامـاز و دانماق دا ایستمز. بو چئشیت شعر؛ تورك شعرینده قاپسامالی (احاطـه لـی) بیـر شـکیلده تنقیـد اولونمـوش آرتیـق. اونـون سوْنوچوندا ایسه؛ ایکینجی یئنی شعری دوغدو. بوتـون بـونلار؛ موْدئرن شعره دوغرو آددیملاماق ایـدی اصـلینده. مـوْدئرن شـعر دوْغوشـونون سـانجیسی ایدی البته. بیرینجی یئنی ایلـه؛ تـورك شعری بیـر کئـز داهـا (خـالق شـعریندن سـونرا)، خـالق دیلینـه (توْپلومـسال دیلـه)یاخینلاشـدی و اؤزه للیکلـه **اؤز تۆرکجـه**نـی یئنی و موْدئرن قاوراملارلا دئنه دی. و ایکینجی یئنی اۆچـون ده زمین یارادی.

–ناظیم حیکمتدن دانیشمادین. اوْنون رولو و تاثیری نه ایدی بـو پروسئسده؟

ناظیمـدن قوْنوشـمایاجاغام بـورادا. ناظیمـدن دانیـشماق اولدوقجا چتـین منـیم اوچـون. آراگـون دئمیـشکن: *لۆطفـا منـدن ایسته مه بیین ناظیمدن قوْنوشماغی.*

بیـر ده؛ ژان پـل سـارترین نـاظیم اۆزه رینـده یـازدیغی بیـر یازیسـی وار (Les Tempes Modernes) درگی سینده. اونا گؤره باتی نین ان بؤیوك شاعیری بودلئر و دوْغونونکی ایـسه؛ نـاظیم حیکمت دیر! ناظیمین ائتکـی سـینی تـورك شـعرینده اؤگرنمـك اوچون؛ جمال ثورییانین<**شاپکام دوْلو چیچکله**> آدلـی کیتـابینی اوخومالیسـان. هئچ کیمسه ناظیم دده نی؛ اونون کیمی تنقیـد ائدیب، دگرلندیره بیلمه میـشدیر منجـه. نـه ایـسه؛ نـاظیم دده چاغداش بیر شاعیر اولاراق؛ تۆرك دیلـی نـین "*کاشـیفی*" دیـر.

موْدئرن بیر شاعیر اولمایا–اولمایا؛ موْدئرن تورك شعری نین دده سی سایيلا بیلیر: *هامیمیز ناظیم دده نین قلمی نین اوُجوندان سیچرامیششیق* آنجاق. هم ناظیم دده؛ هم ده، بیرینجی یئنی شاعیرلری نین **شعر دئنه یيم**لری، حددن آرتیق اوُغورلو و باشاریلی اولدو تورك شعرینده. اونلار **ایکینجی یئنی** شاعیرلرینه ده؛ یول آچدیلار. تورکیه شعری ده آشاغی–یوخاری؛ فرانسیز شعری کیمی آددیم–آددیم ایره لیلدی. **ایکینجی یئنی** شعری ایله آرتیق؛ موْدئرن تورك شعریندن قونوشماق لازیم ایدی. بو شعری اوخوماق، اؤگرنمك، آراشدیرماق، تنقید ائتمك و... بو شعر اؤز آراشدیریجی سینی؛ تنقیدجی سینی ده یاراتدی (ممد فواد، محمد دوْغان و ...) بو شعرین چوخ درینلره اوُزانان سوْیلو (اصیل) بیر كؤكو واردیر. اؤرنك اوچون؛ قونشو چاغداش فارس شعری کیمی "قارماقاریشیق و کیملیك سیز" دئییلدیر. آیریجا بو شعر؛ تورك شعری نین گئچمیشینی (دیوان شعری؛ خالق شعری، تنظیمات شعری،"ثروت-ی فنون" شعری، احمد هاشیم و یحیی کمال ایله ناظیم و بیرینجی یئنی شعرینی) دریندن آراشدیریب، تنقید ائتمکله (بیز و فارسلار کیمی گئچمیشی اؤومکله–مدح ائتمکله– دئییل) گله جگه ده یول آچدی. بو شعر اوُلوسلار آراسی (انتئرناسیونال) بیر شعردیر آرتیق.

ایکینجی یئنی شاعیرلری؛ آینی زاماندا ترجومه یه ده چوخ دگر وئردیلر. بو آخیمین شاعیرلری؛ چوخلو موْدئرن باتی شعرینی ده، تورکجه یه چئویردیلر (تورك شاعیرلری نین چوخو فرانسیز دیلینی چوخ یاخشی بیلرلر.) آنتولوژیلر حاضیرلادیلار. باتی موْدئرن ادبیات تنقیدچیلرینی؛ ترجومه ائتدیلر تورکجه یه و سونرا، بو شعر باشقا آوروپا دیللرینه ده چئویریلدی. اؤزه للیکله فرانسادا بؤیوك بیر رغبت قازاندی.

تورك شعری جمال ثوریبا دئمیشکن:< *تقلیدلرینی یاپدی. اؤگرندی. تجرؤبه لر ائتدی. بیر چوجوق کیمی بؤیودو. ایندی ایسه؛ گنج بیر دلی قانلی دیر آرتیق و باشقالارینا میدان* اوْخویور.> اونون باشقا بیر سؤزونو ده خاطیرلاتماق ایستردیم بورادا. آیریجا جمال ثوریبا ایکینجی یئنی نین ان گؤرکملی شاعیر-تنقیدچی و تئوریسیینی دیر بیلدیگین کیمی:< *تورك شعرینی آلمان شعری ایله قارشیلاشدیرین (مقایسه ائدین)، تورك شعرینی داها دیری بولاجاقسینیز. تورك شعرینی رؤس شعری ایله قارشیلاشدیرین داها گنیش بیر یولدا بولاجاقسینیز. تورك شعرینی مجار شعری ایله آمئریکان شعری ایله قارشیلاشدیرین داها چیلغین، داها اینجه بولاجاقسینیز...*> دئییر. دوْغرودان دا بئله دیر. ان آزیندان سئکسن لره-دوْقسانلارا دک بؤیله دیر.

–سؤیلدیگین موْدئرن تؤرك شعرینین نؤماینده لری کیملردیر بو گؤن؟

ایلهان برك؛ جمال ثوریبا، تؤرگوت اوُیار، ادیب جانسئور، ائجه آیخان، سئزائی قاراقوچ، جان یؤجئل، هیلمی یاووز (تورکجه نین اؤره گینی دریندن دینله ین بیر اوستا شاعیر-دؤشونور)، اؤلکو تامار(شاعیر-تنقیدچی)، اؤزدمیر اینجه(شاعیر-تنقیدچی-چئویرمن)، آصاف حالت چلبی، متین ائل اوغلو، جاهید کؤله بی، صالاح بیرسل، صباح الدین آقسان، اؤزدمیر آصاف، گؤلتن آخین، انیس باتور(شاعیر-تنقیدچی) ،متین آلتوك، جلای سیلای، نیجاتی جومالی و تؤرک دیلی نین قوْجامان اوُستا شاعیری حوسنو داغلارجا و... گؤرورسن سایماقلا بیتمه ییر. بو شاعیرلرین هئچ بیری؛ بیر–بیرینه بنزمز. بو دا؛ تورك شعری نین "چئشیتلی قوْنولو" اولاراق، کلیشه و ائستاندارتلار

شعری اولمادیغینی گؤسترر آنجاق. هر شاعیر اؤزونه گؤره؛ بیر بیچیم و اۇسلوب یاراتمیشدیر آرتیق.

–بیر تنقیدچی اولسایدین شاعیر سلیمان اوغلونون شعرلرینی نئجه دگرلندیره ردین. بیر ده؛ شاعیر سلیمان اوغلونون شعر حایاتیندان بیر آز آرتیق بیلگی وئره بیلرمیسن اوخوجولاریمیزا؟

بو اولدوقجا چتین بیر سوْرودور. داها دوغروسو او باشقالاری نین ایشیدیر؛ اؤزه للیکله تنقیدچیلرین. آنجاق من یازماغا باشلادیغیمدا، موْدئرن شعر و ادبیاتین نه اولدوغونو بئله، بیلمزدیم. زیندانـدا شعره آلیشدیم! دوستوم؛ بؤیوك قارداش و اؤگرتمنیم، محمدعلی مالك الرقابی (اراك تورکلریندن ایدی و قوْجامان بیر عالیم) نی قومدا آسدیلار. سئللؤلده ایکن بیر "شعر" یازدیم. بو شعر؛ سونرالار، کؤلنده یاییملاندی، ایلك کیتابیمدا. نه ایسه؛ منیمکی بؤیله اولدو. آنادیلیمی بئله؛ دؤزگون یازا بیلمه ییردیم. بیر سؤره بوراخدیم شعری. شعردن اؤنجه؛ "اؤیکو" یازاردیم آرا–سیرا. بیر کیتاب دا حاضیرلامیشدیم چاپا. یاییملانمادی آنجاق. یاخشی دا اولدو سانیرام. داها چوخ دیوان شعری ایله اۇغراشاردیم، اؤزه للیکله مئولانا. ایلك یازیم ایسه؛ مئولانانین مثنویسی اؤزه رینده یازدیغیم بیر یازی دیر. او دا پاریسده یاییملاندی سونرالار.

سئکسن اؤچده؛ تورکیه یه قاچدیغیم سؤره ده، ناظیم دده نین شعرلری گئچدی الیمه. یاواش–یاواش اوخوماغا باشلادیم. ناظیم دده ایله تورك دیلی نین نه بویدا شعرسل (پوئتیک) اوْلاناقلارا (ایمکانلارا) یییه اولدوغونو اؤگرندیم. اؤزه للیکله<*مملکتیمدن اینسان منظره لری*>. بو بام–باشقا بیر دیل ایدی. بو دیل هم سئوینج وئریردی هم ده، غریبه بیر قورخو ایله هؤوشنه تؤره دیردی منده، بام–باشقا دؤنیالارا گؤتوروردو منی. سئوینچلی؛ قورخونج بیر دؤنیایا. او دونیانین

کیچیـك بیـر پارچاسـینی مـن زینـدانـدا یاشامیـشدیم آرتیـق. او آینی زاماندا بیر شاعیر کیمی؛ دونیـامیزین باشـقا پارچـالارینی دا گؤزومون اؤنونده سـرگی لـه ییـردی. تانیمـادیغیم آنـا دیلیمـه ؤورولدوم من ناظیم دده ایله. اونونلا سئودیم دیلینی؛ دیلیمـی. بیر شـعرینده: دؤنیـانین چـوق زنگـین و گـؤزه ل بیـر دیلـی ایلـه یـازیرام، دئییـردی نـاظیم دده: تـؤرك دیلینـی اؤگـرت چوجـوقلارا (عثمانلی دیلی اؤنونده) گؤزلریـنـدن اؤپـریم.″ (حافیظـه دن). بـو سؤز؛ اؤزه للیکلـه *گؤزلرینـدن اؤپـریم* سـؤزونه چیلـدیردیم مـن. بؤیله بیر جانلی، گؤزه ل و دؤشـوندوروجو سـؤز، هـئچ ائـشیتمه میشدیم عؤمرومده دییه سـن، اؤزو ده بیر شعرده. ائله بیلریدیم ناظیم دده؛ منـیم گـؤزلریمی اؤپـدو. منـی "**پرپیلـه دی**". او گؤنـه دك؛ هئچ کیمـسه گـؤزلریمی اؤپمـه میـشدیر اؤیلـه سـینه. نـه ایسـه...

سـونرا فرانـسیز دیلینـی اؤگرنمـه یـه باشـلادیم. اوسـتاد بازانین (فرانسـانین ان دگرلـی تؤرکولوگـو. میـرزه فتحعلـی نـی، دده قورْقــودو، تــؤرکمن شــعرینی و... فرانــسیزجایا چئــویرن قوْجامان بیر اوستا) طلبه سی اولـدوم **پاریس III** اؤنیوئرسـیته سینده. دیلیمیزی یـاواش–یـاواش اؤگرنیـردیم. ایلـك کیتـابیمی؛ والی گؤزه تن یاییملاندیردی کؤلنـده. خرجینـی ده اؤزو اؤسـتله نمیـشدی آنجـاق. آیریجـا بـو کیتـاب آذربایجـان تؤرکجـه سـینده خاریجـده یاییملانـان؛ ایلـك "شـعر" کیتابیـدیر. سـونرا ایکینجـی (اونو دا گئنه؛ والی گؤزه تن کؤلنده یاییملاندیردی) اؤچونجو و...

بیرینجی؛ ایکینجی کیتابیما نـه دییـه بیلـرم کـی. بیـر سـیرا بللی دؤشـونجه لـری شعرلـشدیرمگه چالیشمیـشام سـانیرام: توْپلـوم، سـؤرگون، یـالنیزلیق، سـئوگی، زینـدان و... آنجـاق بـو شـعرلر ده بئلـه؛ بیـر سـاده لیـق و صـمیمیت وار. شـهره یئنـی

کؤچموش (و یا کؤچدورولموش) بیر شاهسئو نین ساده لیك، صمیمیت و البته حایرانلیغی.

فرانسیز شعرینی ایسه؛ رومانتیکلردن باشلادیم تصادؤف اؤزره. و هؤگونون شعرلرینی اوخودوم. آینی زاماندا؛ اؤز دیلیمیزی ده اوُنوتماییردیم. بیر آز عربجم وار. عرب شاعیرلرینی ده؛ آرا-سیرا اوخویاردیم. سونرا بیر نئچه دگرلی؛ موْدئرن فرانسیز شعر آنتولوژیسی اوخودوم دؤزه نسیز. بیلیرسن آنتولوژیلر ده؛ ترجومه اولونموش شعرلر کیمی دیر. اؤرنك اوچون بیر شاعیرین آنتولوژییه آلینمیش؛ بیر نئچه شعرینی اوخویورسان، سانیرسان کی او شاعیری تانیدین. منده بؤیله بیر حیس وارایدی او زامانلار. من موْدئرن تورك شعرینی بئله؛ (ناظیم دده دن سونراکی شاعیرلری) آنتولوژی ایله تانیماغا باشلادیم. اؤزو ده، فرانسیزجایا چئویریلمیش آنتولوژیلردن. اؤچونجو کیتابیم بو اوْرتامدا اوْلوشدو. داها دوغروسو **اؤزومو** ایتیرمیشدیم پاریس کؤچه لرینده.

سمبولیستلر ماراغیمی چکیردیلر. اونلاردان میتولوژی اؤگرندیم! تورك میتولوژی سینی آراشدیردیم. بیر نئچه یازیم چاپ اولدو پاریسده؛ میتولوژی و میتولوژی ایله شعر اؤزه رینده. آنجاق *میتولوژی نین؛ فولکلور کیمی، نه بویدا شعره زیان وئره بیله جگینی بیلمزدیم هله*. تجروبه ائتمك گره کیردی بلکه. ائتدیم من؛ <*بارماقلاریمین اعتکافیندا*> آدلی کیتابیمدا. بیر کیتاب دا حاضیرلادیم تورك میتولوژیسی اوزه رینده؛ والی گؤزه ته نین یاردیمییلا. دوْستوم ضیا صدر؛ چوخ گؤزه ل بیر اؤنسؤز یازدی. یازیقلار اولسون! گؤزلنیلمز بیر اوْلایدا؛ بیر سیرا باشقا یازیلاریملا ایتیب–باتدی. گؤزه ل بیر تؤرك شعر آنتولوژیسی گئچدی الیمه. داها چوخ ماراغیمی چکدی؛ موْدئرن تورك شعری. آذربایجان دیوان شعری اؤزه رینده؛ بیر نئچه کوْنفئرانس

وئردیم. و اؤچونجو کیتابیم:<بارماقلاریمین اعتکافیندا> پاریسده یاییملاندی. بو کیتاب ایشاره ائتدیگیم؛ شهره کؤچدورولموش او، شاهسئون اؤشاغی نین، نئجه پاریس کؤچه لرینده، اؤزونو ایتیردیگی اؤیکوسو ده سایبلابیلر آنجاق. **دیده رگین بیر شاهسئون**ین اؤیکوسو آدلانسا ایدی داها اؤیغون اولاردی بلکی دئییرم. ائویمی آراییردیم. آمما کؤچه نین آدینی، ائوین نؤمره سینی، هانسی محله ده و هانسی مترو دوراغینا یاخین اولدوغونو بئله، بیلمه ییردیم. کیمسه دن سورماق جسارتیم ده یوخودو... هارداسا؛ بو **اؤز-ایتگینلیک** اؤچ ایل سؤردو. بو اوْلایی *"تانیش کافه"* آدلی؛ قیسا بیر اؤیکوده یازمیشام.

-<بارماقلاریمین اعتکافیندا> آدلی کیتابیندان دانیشیرسان؛ دئییلمی؟

بیلمم! او کیتابدان دانیشماق ایستمم. او **قارامسار** (پئسیمیست) دونیانی آنماق؛ یاشادیغیم او قاتلانیلماز فلسفی-دؤشونسل و سیاسال اوْرتام(محیط)ی خاطیرلاماق بئله، اؤزدورور منی ایندی. یالنیزجا بونو دییه بیلرم کی؛ سلیمان اوغلو شعر ایله دیل اؤغروندا، چوخلو شهید بوراخمیشدیر آرخاسیندا! پاریسین دوْلانباجلی کؤچه لری نین؛ هره سینده بیر شهید! سونرا *<بایقوش>* درگی سینی یاییملادیق؛ والی گؤزه تن ایله اؤچ سایی. او دا گؤزه ل بیر تجرؤبه اولدو بیزلره دیل باخیمیندان. و اوتوز ایکی قیسا شعر، *<من ایله سن اؤزه دوْغرو>* آدییلا یاییملاندی پاریسده یؤز نسخه ده، (یؤز گرچك اوخوجو اوچون!). منجه بو قیسا شعرلر؛ موْدئرن آذربایجان شعری نین باشلانیشی کیمی ده دگرلندیریله بیلر ایددیعاسیز. دوْستوم تاج احمدی ایله فرانسیزجایا دا چئویردیك(اصلینده او ترجومه ائتمیشدی). اودا ایتیب-باتدی. آلمانجایا دا چئویریلمیش بو شعرلر.

بیر ده؛ بیر سیرا "فرانسیزجا یازدیغیم" شعرلریم وار ایدی. آقا ضیا (صدرالاشرافی)نین تشویقی ایله <واریابل> (پاریسده چیخان موْدئرن شعر درگیسی) درگیسینه گؤنده ردیك؛ بیر نئچه سی یاییملاندی بو سؤره ده. دوْقسان آلتیدا؛ <*من ایله من آراسیندا*> چاپ اولدو کؤلنده. بو کیتاب؛ اصلینده دوْقسان بیر–دوقسان آلتیلاردا یازدیغیم شعرلردن سئچیلمشدی.

سونرا **بیلیمسل شعره دوْغرو** یازینی یازدیم و بیلدیگین کیمی اوْجاغین دعوتییله بورادا (بئرلینده) کوْنفئرانس وئردیم "لیتراتور هاوس"دا. ایندی ایسه؛ بئش ایل ایچریسینده یازدیغیم <**نوْم کیتابی**> آدلی شعرلریمی، حاضیرلاییرام چاپا، بلکه آلمانجاسییلا بیر زاماندا یاییملاندی.

–هانسی شاعیر و یا شاعیرلر؛ سنه داها چوخ تاثیر بوراخمیشدیر سورا بیلرممی؟

دؤنیا شعری ایله بیر آز تانیشلیغیم وار آرتیق. من سؤرکلی شعر اوخویارام. شعرسیز یاشایامام. سؤرکلی بیر–ایکی شعر کیتابی داشییارام اؤستومده. ایندی لهستانلی؛ چوخ ماراقلی بیر شاعیرین شعرلرینی اوخویورام، زئبیگنیئو هئربرت (سوکوت شعرین یازان بیر شاعیر). سئکسن اؤچ شعردن، ایگیرمی بئشینی اوخوموشام تیتیزلیکله. منجه دونیامیزین چوخ یاخشی شاعیرلریندندیر. دؤنن ناصر بگ مئرقاتی نین "تالانمیش گؤنش" آدلی کیتابینی اوخودوم. فرانسیز شعرینی ایسه؛ سئوه–سئوه ایزله ییرم آنجاق.

هانسی شاعیرین منه داها چوخ تاثیر بوراخدیغینی سؤیلمك؛ دوغرودان دا چتیندیر منیم اؤچون. او دا **گرچك الشدیرمن**لرین گؤره ویدیر سانیرام؛ اونلارین دا، ایشینه قاریشمام. هر بیر یاخشی شاعیردن بیر شئی اؤگرندیگیمی سانیرام. سئودیگیم شاعیرلر ایسه؛ چوخدور، سایماقلا بیتمز:

فضولی، یونوس امره، سوفوکل، رمبو، آپولینئر، سن ژان پئرس، والئری، رئنه شار، ائزرا پاند، میشو، هؤلدئرلین، بونفوآ، سئلان، ایلهام برك، جمال ثوریا، ادونیس، اوکتاویو پاز، پئسوآ؛ روْش، اونگار ئتی و... بیر ده؛ فرانسیزجادان اوخودوغوم، چؤواش تۆرکلریندن اولان و دونیانین ان یاخشی، دیری شاعیرلریندن بیری سایلان گۆنادی بگ و... اۇلو دده میزی اۇنوتماماق شرطی ایله: ناظیم حیکمت.

دوغروسو منه؛ شاعیرلردن داها چوخ، فیلسوفلار تاثیر بوراخمیشلار. بیلدیگین کیمی من دؤرد ایل قومدا الهیات و ایسلام فلسفه سی اوخوموشام. پاریسده ده؛ هانری کوْربنین طلبه سینین طلبه سی اولموشام بیر ایل. محی الدین ابن عربی و نسیمی (فیلسوف و دؤشونور کیمی)، هره سی بیر چئشیت اؤگرتمیشلر منه. نسیمی اۆزه ینده یازدیغیم: *<اینسان ایله تانری ایلیشکی سی نسیمی دیوانیندا>* یازیبیا باخا بیلر سن. نسیمی منه اؤگرتدی: *معرفتدن **نسنه** قیل حاصیل؛ اۇیان!* و محی الدین ایسه: *منزه دیر اۇلو تانری! دئییردی؛ **نسنه**لری یارادان او **تانری** کی، **اؤزو** ده، نسنه لر کیمیدیر.* نسیمی و محی الدین نین؛ بو درین، گؤزه ل اؤزدئییشلری (آفوریزملری) منی اویاندیردی دوغرودان. بو اۇیانیشین سونوچونو ایسه؛ <**نوْم کیتابی**>ندا گؤرمك اولار سانیرام. بیر ده؛ موْدئرن آلمان و فرانسیز فلسفه سینی ده، آنلادیغیم قده ری ایله سئورم. اونلارین دا؛ بیر پایی اولمالیدیر سلیمان اوغلونون، بو گونکو **من**لیگینده.

دوقسان اۆچدن سونرا ایسه؛ منی ان چوخ دریندن ائتکی لین، آنادیلیم اولوبدور. بو دیلین؛ هر بیر سؤزجوگو، بیر اسینتی و ایلهام قایناغی اولموشدور منه آیریجا. بیر ده منیم بیر سیرا یازیلاریم کیمی "یوخ اوْلموش"؛ ایسلام اؤنجه سی تۆرك قام

(شامان)لاری نین <**نوْم**> آدلی کیتابی وار قولتوقومدا آپولینئر دئمیشکن. بو کیتابی پاریسده بۆلدوم من. اونو گؤروبسن. بو کیتاب؛ نسیمی نین: *اۆچ الیف بیر عین ایله یازدیم بیله / اۆچ الیف بیر عین ایله گلمز دیله / اۆچ الیف بیر عین ایله گلسه دیله (بیله) / مۆستعید عاریف گرك اونو بیله* /نین بیر چئشیت باشلانیش هابئله؛ دوامیدیر سانیرام. البته موْدئرن بیر بیچیمده.

–جنوبداکی شعریمیز اۆزه رینده نه دییه بیلر سن؟

بو گۆنکو شعریمیز؛ اون ایل بوندان قاباقکیندان داها چوخ فرقلی. بام–باشقا بیر شعردیر دییه بیلرم. منجه؛ یئنی نسیلین شعرینی، اسکی نسیل ایله قارشیلاشدیرماق بئله؛ دۆزگون دئییل. "اسکی نسیل"؛ بیزه آنادیلیمیزده یازماغی اؤگرتدی: اۆزه للیکله <**وارلیق مکتبی**>. آیریجا من؛ او مکتبین اؤگره نجیسی سابیرام اۆزومو. <وارلیق> ایسه؛ بیزه شعرین نه اولدوغونو و نئجه یازیلدیغینی اؤگرته بیلمز ایدی، بیلدیگین کیمی.

بو گۆنکو شعریمیزی من؛ **گنج گۆنئی آذربایجان شعری** آدلاندیریرام. بو شعری؛ بیر ببگه بنزتمك اولار منجه. دئمك؛ بیر ببك دوغموش دونیانین بیر یئرینده. بو ببك (کؤرپه) ایسه؛ ساغلام و اسن دیر. سایری–مایری دئییلدیر. آیریجا بو ببك؛ ایگیرمینجی یۆزاییللیگین سونلاریندا دوغموشدور آنادان. بو دا؛ اونون باشقا بیر اۆزه للیك و گؤزه للیگی دیر. ایندی بو ببك ایمك له ییر؛ گۆلور، آغلاییر، باغیریر، یارامازلیق ائدیر، بیر شئیلر آنلاتماغا دا چالیشیر آینی زاماندا. طبیعی کی هر شئیه توْخونماق؛ هر شئیی یوْخلاماق، قیرماق، سیندیرماق و بیر ده، اؤگرنمك ایسته ییر، بۆتون ساغلام ببکلر کیمی. دوغرودور بو ببك؛ هله دیل آچمامیشدیر. دیلی وار آنجاق. اونو دینلمك

گرك؛ دؤزومله. آرتیق اونون وارلیغینی کیمسه داناماز؛ سویا "شو" و چؤره گه "په" دئسه بئله. ایکی–اۆچ هیجالی سؤزجوکلری چتین دیله گتیرسه بئله. باخ! بو ببگین نه گؤزه ل بارماقلاری؛ نه بویدا گؤزه ل گؤزلری واردیر... بارماقلاری ایله ایسته دیگینه ایشارت ائدیر. **یوخ دیل**ی ایله باغیریر؛ چاغیریر، قونوشماغا چالیشیر. بو ببگین داها دوغروسو نئجه؛ نه سایاقدا، ایمك لمگی منی ماراقلاندیریر. سن ژان پئرس:" ببکلیك (چوجوقلوق) سئوگیلیم منیم" دئییردی. من ایسه؛ بؤیله یاناشیرام بو گؤنکو شعریمیزه. باخ! م. سحر؛ نیگار خیاوی والی گؤزه تن، لاله جوانشیر، عطایی، اۆلکر، حبیب فرشباف، رضا حیدرزاده، داشقین، نادیر ازهری، عباسپور، صادیقی، صحت، دادخواه، کیان، تۆرکش، ایشیق سؤنمز، عزیز سلامی، علیرضا میانالی، ناصر مئرقاتی و... شعرلرینه. بو شاعیرلرین؛ بیر سیراسی نین شعر کیتابلاری وار و ایللر بویو شعر ایله اؤغراشمیش شاعیرلردیرلر. بیر سیراسینی ایسه؛ غزه ت–درگیلرده یاییملادیقلاری، بیر نئچه شعر ایله تانییرام (جوانشیر، قاراچای، فرشباف، حیدرزاده و...). بیر ده؛ منیم اوخومادیغیم شاعیرلر وار. یا دا؛ غزه ت–درگیلرده اوخویوب دا، آدلارینی اؤنوتدوغوم شاعیرلر.

بو شاعیرلری من؛ **گنج گؤنئی آذربایجان شاعیرلری** آدلاندیریرام (شعر و دۆشونجه اعتباری ایله). آیریجا؛ بونلارین هامیسی دا بیر سویه ده دئییلدیلر. اؤرنك اوچون: والی گؤزه تن کیمی بیر شاعیر؛ بؤیوك بیر تجرۆبه ایله بو کاروانا قوشولموشدور. اونون یازدیغی شعر ایله نثری ده؛ اوخویوبسان. طبیعی کی باشقادیر. یاییملانمامیش <**ماماچ**> آدلی رؤمانی؛ گؤنئی آذربایجان رؤمانی نین ان یاخشی، چاغداش رؤمانلاریندان‌دیر منجه.

بیر ده؛ بورادا داها دوغروسو مـن، بیلیمسل و موْدئرن شعر قوُراللاریلا یاناشمابیرام شعره. قوْی بو ببك دیل آچسین؛ یۆروسون، قوشسون دئییرم. اؤزو؛ یولونو بولاجاقدیر. اولدوغو کیمی یاناشماق گرك بو شعره. بو شعر؛ اؤز تنقیدچی سینی ده یاراتمالیدیر. اوسته لیک اسکی نسیل؛ بو شعرین اؤنونده سوسموشدور تاسۆفله. بو گۆن هر زاماندان داها چوخ؛ شعریمیزین تنقید و تنقیدچییه احتیاجی واردیر. بیر فرانسیز تنقیدچیسی: *پیس بیر تنقید بئله؛ یول گؤستریجی اولابیلیر،* دئییر. بیزده ایسه؛ نه یازیق کی، پیس بیر تنقیدچی بئله، یوخدور آنجاق!

بیر ده؛ سنین منه وئردیگین، تبریزده چیخان <بایقوش> درگیسی وار اؤنومـوزده. بو درگی ایله؛ بیر سیرا گۆنئیلی شاعیرلریمیزله تانیش اولدوم آرتیق. بو ایلك آددیمدیر؛ آمما گؤزه ل بیر آددیم. چاتیشمازلیقلار ایسه؛ چوخدور. او دا؛ طبیعی دیر. بیر سیرا ترجۆمه لر اؤرنك اوچون؛ یئرسیزدیر. اؤنوتمامیش ایکن؛ *کۆچوجوك؛ بؤیوك بیر یانلیشلیق* دا گؤردوم. جمال ثوربیانین شعری؛ محمد عاکیف آدیلا چاپ اولموش بو درگیده!

نه ایسه؛ بو گۆن دیلیمیزده یازیلان شعر، ایره لی لمکده دیر دییه بیلریك کسین لیکله. بونا اینانیرام من. یازیقلار اولسون کی بو شعرین **شعرسل قایناق**ی یوخدور. بیر طرفدن گنجلیك؛ تجرۆبه سیزلیك، او بیر طرفدن ایسه، آرخاسیزلیق شعریمیزی دایاندیرا بیلر. گۆنئیده بیزیم ایلك سوْرونوموز؛ دیلیمیزی یاخشی بیلمه دیگیمیزدن دوْغور. باخ! اؤرنك اۆچون بو پارچایا: *قاب–باجانی، توز–تورپاغا تؤتوب یئل، شیققیلدایان سینان سۆموك سسلریله/... قانلی آچیق قاپی/ سس سیز اؤزون دالان/ یارا ایبیسی گزیر/ اوْد–آلو وئریر یئر/...*

یاخشی! بو پارچانی نه آدلاندیرا بیلریک بیز؟ بو دیل ایله نئجه شعر یازماق اولار؟ دوستوموز اؤنجه؛ فارسجا دۆشونموش و او دیلده، سؤزجوکلری دۆزموش، سونرا ایسه، منیم آنلامادیغیم "آذری" لهجه سینده یازمیشدیر. اسکیدن شاعیر- یازارلاریمیز تۆرکجه دۆشونر، فارسجا یازاردیرلار. ایندی ایسه؛ ترسینه... باشقا بیر شاعیریمیز ده: "سنه گئجه نین انتهاسین (ی) گؤنده رجه یم" دئییر، بیریسینه! بو "گئجه نین انتهاسینی"؛ قوْنشو فارس شاعیرلری؛ قیرخ-اللی ایلدیر گؤنده ریرلر آرتیق! بیلمم ندن؛ هله کیمسه یه اؤلاشمامیشدیر! بو شاعیرین بؤیله بیر میصراع یازماق یئته نگی (استعدادی) ده واردیر آنجاق:"یاواش-یاواش تؤکولورم/ بو شهر اؤنوتولاسی دئییل."

بیلدیگین کیمی دیل هر شئیدیر. دیلسیز هئچ بیر یئره وارماق اوْلماز. ائویمیزین قاپی سیندان بئله؛ چیخابیلمه ریک دیلسیز: *دیل ایفلاسا اوُغرارسا؛ او دیلی قونوشان اینسانلار دا،* ایفلاسا اوُغرارلار. بو ایلك و سون قورال (قاعیده) دیر. آیریجا شعرده؛ *شاعیر دیلی دینله مه لیدیر. دیل؛ شاعیردن اؤنجه قونوشار، شعرده*... بوُنو آرتیق بیلیریك. بیر ده؛ اگر *"دیل وارلیغین ائویدیر"* سه؛ بیز (گونئی) آذربایجانلیلار، اوُچدورولموش بیر ائوده یاشاماق زوْروندا قالمیشیق. دۆشمانلاریمیز، بیزیم وارلیغیمیزی اوُچدورماغا چالیشمیشلار. بو **ائو-وارلیق**ی؛ یئنیدن تیکمه لی یيك. بو دا؛ شاعیر-یازارلاریمیزین گؤره ویدیر. قیسا بیر اؤرنك وئریرم: دیلیمیزین سئنتاکسی(سؤزدیزیمی؛ نحوی)؛ گؤنئیده پوزولموشدور بیلدیگین کیمی. قوزئیده ایسه؛ دیلیمیزین، سؤزجوك داغارجیغی(لئکسیکوم) یوخ ائدیلمیشدیر رسمی بیر دیل اولا-اولا. آیریجا آلمانلی بیر فیلسوف: *هر بیر دیلدن؛ بیر سؤزجوك آتیلارسا* (یوخ ائدیلرسه)، *او دیلده*

قونوشـان اؤلوسـون، بیـر قـاریش آنـا تـوپراغی دا یـوخ اولـور. او اؤلوسـون (میللتین) *دۆشـونجه سـی و دۆنیا گؤروشـو ده دارالیـر*، دئییر. یاخشـی. ایندی بیزیم قۇزئیده کی دیلیمیزه بـاخ! او بوْیـدا زنگـین و دقیـق بیـر دیلـدن؛ نـه قـالمیش آرتیـق؟ او دیلـی نـه آدلاندیرماق اولار ها؟

بیزیم دیلیمیز؛ گرامئـر باخیمینـدان– *سـاده فعـل، زامـان و اك* (شــکیلچی) و...– دۆنیـانین ان گنـیش و زنگـین دیللرینـدن بیریـدیر. بونـدان اؤتـرو دیلیمیـزده یئنـی سـؤزجوك تـؤره تمـه ایمکانی چوخدور.

آنـادولو لهجـه سـینه بـاخ! اکلریمیـزی گـؤزه لجـه سـینه قوللانمیشلار یئنی سؤزجوك تؤرتمـك اوچـون. بیـزده ایسـه؛ بـو اکلرین هامیسی آرادان آپاریلمیشدیر. **مان** ایله **من** کیمی اؤرنك اوچون اکلریمیزی؛ بو گۆن فارسـلار بئلـه، یئنـی سـؤزجوك تـؤره تمك اوچون فایدالانیرلار. بیز ایسه؛ ترجومه چی یئرینه چئویرمن دئدیگیمیزده، دیلی پوزموش اولوروق! و یا **سال** ایله **سل** کیمی ان اؤنملی اکلریمیزی، قۇللانانلارا دیوان توتماق ایسته بیریك! قـۇزئیلی بیـر "شـاعیر"ده، "آذربایجـان یـازیچیلار" قۇرولتاییندا باغیرا–باغیرا: تۆرکیه تۆرکجه سی؛ دیلیمیزه تجاووز ائدیر! دئییر اۇتانمادان. آنجاق بیلمم ندن؛ کیمسه روسـجانین و روسـلارین تجاووزوندان قونوشمابیر، بو اؤلکه ده. نه ایسه...

بئرتراند راسـئل؛ <*فاشـیزمین آتاسـی*> آدلـی یازیسـیندا، فیشته نی الشدیره رك (فیشته؛ دۆنیادا بیر اؤزگور و باغیمسیز دیـل وار، او دا آلمانجـادیر آنجـاق، دئـردی.)، دونیـانین دؤرد باغیمسیز دیلیندن دانیشیر: *تۆرکجه، چینجه، آلمانجا و روسجا*.

اؤرنك اوچون: فرانسیز دیلی نین سـاده فعلـی؛ دؤرد مـین بئش یۆزدور، آلمانجانین ساده فعلی؛ فرانسیزجادان داهـا چـوخ آزدیر، فارسـجانین؛ یالنیزجـا، اۆچ یـۆز آلتمـیش–یئتمـیش سـاده

فعلی واردیر (ن. خانلری نین یازدیغینا گؤره: <فارس دیلی نین تاریخی> آدلی اثری نین ایکینجی جیلدینده). بیزیم دیلیمیز ده ایسه؛ آوروپالی بیر تورکولوگون دئدیگینه گؤره **اون میندن** (اوستاد فرزانه نین دئدیگینه گؤره "ایگیرمی ایکی میندن" آرتیق: کاشغری دده نین سؤزلوگونه دایاناراق) آرتیق ساده فعلی واردیر. یاخشی! بو "اون مین فعلدن"؛ نئچه سینی بیلیریك بیز شاعیرلر؟ چوخوموز بو دیلین سنتاکسینی (نحو) بئله؛ بیلمه ییریك. فارس شوونیزمی نین تؤره تدیگی فاجعه؛ بودور ایشته! آنجاق؛ بیز اؤزوموز ده سوْروملویوق (مسئول) منجه.

بو سوْرون (پروبلئم)لارا باخمایاراق؛ شعریمیز ایره لیله ییر دئییرم. بو ایره لیلمه نین اؤنونو؛ منجه ایکی شئی آلابیلر. دئمك؛ ایکی "توْزاق و تهلوکه" وار شعریمیزین قارشیسیندا داها دوغروسو: بیری اوْتوزلاردان سونرا؛ گؤنومووزه کیمی یازیلمیش قوزئی آذربایجان شعریدیر. بیرسیرا شاعیرلریمیز؛ بو شعری اؤزلرینه اؤرنك گؤتورموشلر. و یا ان آزیندان قوزئیلی شاعیرلر کیمی یازماغا چالیشارلار. قوزئی آذربایجان شعری؛ ان گلیشمیش شکلینده بئله، گؤنوموزون شعری دئییلدیر. من بونو آرخایین لیقلا دئییرم و یاخشی بیلیرم چوخلاری مندن اینجی یجك. آمما بو دانیلماز بیر گرچك و اؤزدوروجو بیر حقیقتدیر. گؤنئی شعرینه؛ هئچ بیر شئی وئرمه یجك قوزئی شعری. ترسینه؛ یولوندان چاشدیرا بیلیر آنجاق.

بو شعری اوخومالی ییق. اوخویوب دا؛ همن اوْنوتمالی ییق. بیر ده؛ درس آلماق اوچون ده یارارلیدیر دئییرم بلکه. بو شعر؛ دئدیگیم کیمی؛ هله کلیشه لردن، خالق دیلیندن، فولکلور و آشیق هاواسیندان، بیر ده سؤیلئو (*نطق*)، *چیخیش، اؤگود- نصیحت و بوْش-بوْش اخلاقسال آفوریزمدن*

قورتارا بیلمه میشدیر اؤزونو. قوُزئیین یئنی نسیلینده؛ بیر چابا (سعی) وار آنجاق. بو چابا ایسه؛ نه یازیق کی رومانتیک بیر توپلومسال **قارامسارلیق**ا، چؤکموشدور. بو فئنوْمئن ایله من یاخیندان تانیش اولدوم؛ باکیده ایکی ایلده. یوْزلرجه شعر ییغینجاقلاریندا بونو گؤردوم. آیریجا –یازیقلار اولسون!– قوزئیلی شاعیریمیز؛ هرشئیی بیلر. اؤگرنمگی آصلا سئومز. شعر بیر آذربایجاندا وار؛ بیر ده آذربایجاندا! آچیق سؤیله بیرم دونیانین بلکه هئچ بیر یئرینده؛ قوزئی آذربایجانداکی کیمی، شعره حؤرمت سیزلیك اوْلامیشدیر. بو شعری نه آدلاندیریرسان آدلاندیر. گوْنوموزون؛ عصیریمیزین شعری دئییلدیر بو شعر.

باشقا بیر تهلوْکه ایسه؛ قوْنشو فارس شعریدیر. فارس شعری نین گنل فضا–تئمالارینی؛ ایمگه (ایماژ)لرینی، ایفاده لرینی و کلیشه لرینی آچیقجاسینا بیرسیرا شاعیرلریمیزده گؤرمك اولار. دئمك؛ بیر چئشیت تقلید، بنزه تمه و یا ان آزیندان تاثیر. چاغداش فارس شعری ایله یولا چیخیلماز دئییرم. چیخیلسا‌ایدی اؤزلری چیخاردیلار. بو شعر ایله تهراندان قزوینه بئله، گئتمك چتین! بونا گؤره دئییرم؛ قوُزئی آذربایجان و قونشو فارس شعری، شعریمیزه انگل اولابیلیر.

– دئدیکلرینین بیر حیصه سییله؛ خصوصییله آذربایجان شعری اؤزه رینده سؤیله دیکلرینله راضیلاشماق منیم اوْچون اولدوقجا چتین گلیر. بو حاقدا دانیشماغی باشقا بیر زامانا حواله ائدیرم. آنجاق بونونلا راضیلاشیرام کی شعر و ادبیاتیمیز *موْدئرنلشمه*لیدیر. ایندی سوال بوراسیدیر کی بو *موْدئرنلشمه* هانسی یوللارلا و نئجه اولمالیدیر؟

سوْرو ایله سوْرون (پروبلئم) بورادا ایچ–ایچه؛ هابئله قوْشادیر. منجه ایلك اؤنجه، شعریمیزین کؤکونو تانیمالی ییق. شعریمیزین گئچمیشینی اؤگرنمه لی ییك. سونرا ایشاره

ائتـدیگیم کیمـی؛ چاغـداش و مـوْدئرن شـعری، باشـلانیـشدان گونوموزه دك تانیمالی ییق. بو دا؛ بیلدیگین کیمـی چـوخ سـاده بیر ایش دئییل. آنجاق اوْلاسـی دیر. بیزیم بؤیوك بیر شانـسیمیز وار؛ اؤنوتمایالیم. بو شـانس ایـسه؛ تـۆرك شـعر و ادبیـاتی دیـر. آچیق بیر سـوفرا وار اؤنومـوزده. دونیـا اینـدی اونـدان فایـدالانیر. اوْرهان پامیقین **یئنی حایات** ایله **قـارا کیتـاب** و **بیـاض قـالا**سـینی اوخو! تۆرکیـه ده دوقـسان بـئش لـره کیمـی؛ قـارا کیتـاب قیـرخ بئش دفعه، یئنی حایات، اللی یئددی کـره و بیـاض قـالا ایـسه، اون سـکیز کئز یاییملانمیشـدیر (۱). بـو دا؛ تـورك اوخوجوسـونون نـه یـی اوخودوغونـون فرقینـده اولـدوغونو گؤسـتریر. فرانـسا دا بئلـه؛ بؤیلـه بیـر *کۆتلـه اوخوجوسـو* (اؤزو ده مـوْدئرن ادبیـات) بؤلماق چتین. دوغرودان دا؛ بو اۆچ روْمان آوروپا تنقیدچی–یازار–اوخوجوسونو حایران قوْیموشـدور. اون بئش دیلـدن آرتیـق دیلـه، چئویریلمیش و بیر نئچه اؤلکـه ده اؤدول (مۆکافـات) آلمیـشدیر، اؤزه للیکله فرانسادا. بو یالنیزجا بیر اؤرنك دیر.

منجه؛ ایندیلیك آرتیق بیـر یولومـوز وار، او دا قـارداش تـۆرك دیلینـه چئـویریلمیش قاینـاقلاردان فایـدالانماق. قـارداش تـورك شعر و ادبیاتینی یاخیندان اؤگرنمك. اونلارین بو یولدا ائتـدیکلری تجروبه لری گؤز اؤنونه آلماق. بیر ده؛ ایندیلیك فرانـسیز و بـاتی شـعرینی یئنیـدن چئویرمـه ایمکـانیمیز وارمـی بیـزیم؟ هـانگی آذربایجـانلی اؤرنـك اوچـون: رمبونـون شـعرلرینی؛ ایلهـان بـرك کیمی و لوتره آموْنون شعرلرینی ایسه، اؤزدمیر اینجـه دن داهـا یاخشـی و دۆزگون چئـویره بیلـر دیلیمیـزه. بـو تکجـه فرانـسیز و باتی شعری دئییلدیر، بۆتون دونیا شعریندن بو گون تورکجـه یـه گـؤزه ل چئـویریلر واردیـر آرتیـق. شـاعیرلریمیزین نئچـه سـی فرانسیزجا و یا باشـقا آوروپا دیللـری نـین بیریـسینی یاخـشی بیلیر؟

آیریجـــا؛ ادبیـــاتیمیزی موْدئرنلـــشدیرمگه چالیـــشان بیـــر کیمسـه نین، موْدئرن بیر دیلـه احتیـاجی واردیـر. بیـزیم دیلیمیـز یازیقلار اولسون! موْدئرنلشمه میش بیر دیلدیر. بو دیل؛ یالنیزجا تورکیـــه ده موْدئرنلشمیـــشدیر. بـــو گرچگـــی دانـــانلار؛ بیـــر آز گؤزلرینی آچیب، تعصبسیز اوْلایلارا باخمالیدیرلار. بیزیم دیلیمیز؛ اوتـوزلاردان اعتبـارا (شـعریمیز کیمـی) دوْندورولموشـدور، بونـو قبول ائتمه لی ییك آرتیق. سن چوخلو آذربایجـانلیلار کیمـی بـو گؤروشـه قاتیلماییرسان دئدیگین کیمی. من آنجاق بونـا دریـندن اینانیرام. باخ! بو دیلده بیر فلسفه کیتابی (مـوْدئرن فلـسفه دن دانیشماییرام) بئله یازیلیب–چئویریلمه میشدیر. قوزئیده کیچیك بیـــر فلـــسفه ســـؤزلوگو یـــاییملانمیش. بـــو ســـؤزلوگون بۆتـــون سؤزجوکلری ایسه؛ آوروپا کؤکلو (*اؤزو ده رۇس لهجه سییله*!) و عرب سؤزجوکلریدیر. **فلسفی بیر دوروغا (زیروه یه) ائرمه یـن بیـر دیلـده، مـوْدئرن شـعر ایلـه ادبیـات یـازیلارمی سـوْروارم سـندن**؟ *بیلیمسل شعره دوغرو* یازیمدا سؤیلدیگیم کیمی موْدئرن *لیک*؛ هرشـــئیدن اؤنجـــه فلـــسفی بیـــر دۆشـــونجه سیـــستمی دیـــر. فلـسفی بـو دۆشـونجه نـی ایـسه؛ مـوْدئرن بیـر دیـل ایلـه قاوراماليیق. آیریجا *قوزئی آذربایجانین بو گۆنکو شعری؛ او اؤلکه نین دیلی نین گلیشمه مـه سـیندن خبـر وئریـر. دیـل گلیـشمه سـه؛ اینـسانلارین دۆشـونجه و دۆنیاگؤروشـلری ده گلیـشمز. دیلدن باشقا هئچ بیر شئی یوخدور. دیلدیر اینـسانی؛ اینـسان ائـدیب دۆشـوندورن؛ گلیـشدیرن. لوقـا انجیلـی دئمیـشکن: باشـلانقیجدا یالنیزجـا سـؤزجوك(کلمـه) وارایـدی. و سـؤزجوك ایسه تانری ایدی و تانری سؤزجوك*...

منجه؛ یازی دیلیمیـزی ده تـورك دیلینـه یاخینلاشـدیرمالی ییـق. رحمتلـی دوکتـور نطقـی دئمیـشکن: *ان آزینـدان؛ اوْغـوز ائللری نین اورتاق بیر یازی دیللری اولمالیدیر*. لهجه لـر ایـسه؛

قورونوب ساخلانیلمالیدیر طبیعی. دونیانین هر یئرینده بؤیله دیر. آلمانجا دونیانین ان گلیشمیش فلسفی دیللریندن بیریدیر. چئشیتلی لهجه لری وار بو دیلین. بیر آلمان دیللی ایسویچره لی قونوشارایکن؛ بیر آلمانلی آنلاماز. تلویزیون وئرلیشلرینده ایسه؛ بیر ایسویچره لی قوْنوشارایکن، آلمان آلمانجاسیندا دا؛ آلت یازی کیمی ترجومه اولونار! دئمك؛ رسمی یازی دیلینه. بو دیلین آنجاق بیر یازی دیلی واردیر و هر آلمان دیللی اونو آنلار.

بیلیرسن من پان مان دئیلم. اوْلسام-اوْلسام **پان شعریست**! اولا بیلرم. اوْرتاق و موْدئرن بیر دیله دوغرو گئتمه لی ییك. بودور منیم بیلدیگیم. منجه؛ موْدئرن بیر ادبیات یاراتماق اوچون؛ ایلك اؤنجه، موْدئرن بیر دیلیمیز اولمالیدیر.

–دوکتور نطقی بونا اؤز یازیلاریندا عمل ائتمه میشدیر!

دوغرودور. بو اؤنرگه (تکلیف) اونون سوْن موصاحیبه سینده وئریلمیش (باخ! تریبون درگیسی سایی؛ آلتی) و گؤنئیلی بیر یازار-دیلچی نین *وصیتی* کیمی دگرلندیره بیلریك بیز بو اؤنملی اؤنرگه نی. بو وصیتی یئرینه یئتیرمك ایسه؛ گنج گؤنئی آذربایجان شاعیر-یازارلاری نین اؤزه رینه دؤشموشدور ایندیلیک. بیر ده؛ بیلدیگین کیمی الیفبا دگیشمه دن اؤنجه بیز تؤرکلرین اوْرتاق بیر یازی دیل و الیفباسی اولموشدور. او دا *عثمانلی* آدلاندیریلمیش الیفبا ایدی. بو گونکو کیمی هر **لهجه** بیر دیله چئوریلمه میشدی آرتیق...

-هانسی شعرینی و یا شعر کیتابینی داها چوخ سئوه رسن؟

سئومك باشقادیر. شعرسللیك بام-باشقا. اصلینده شعرلریمین چوخونو سئوه رم. چؤنکو اونلاری یاشادیم من. شعره گلدیکجه؛ ایلك کیتابیمدا ایکی-اؤچ شعر وار. ایکینجی کیتابدا دؤرد-بئش شعر. <بارماقلاریمین اعتکافیندا>؛ اوْن-اوْن ایکی شعر اولدوغونو سانیرام. <من ایله سن اؤزه دوْغرو> دا

ایسه؛ اوْتوز ایکی شعردن، ایگیرمی آلتیسی شعردیر و منیم شعریمده ده، بیر باشلانقیچدیر بو کیچیجیك کیتاب. موْدئرن شعر آنلاییشینا دوغرو بیر باشلانقیچدیر، دئمك ایسته دیگیم. <من ایله من آراسیندا> کیتابیندا؛ اون–اون بئش شعر واردیر اوست-اوسته. آنجاق سئودیگیم و بئیندیگیم شعر کیتابیم ایندیلیك (بیلیمسل شعر آدلاندیردیغیم قورالّلارا اویغون اولاراق)؛ <**نوْم کیتابیندان و نوْم تورکوسو**> آدلی، یاییملانمامیش کیتابیمدیر. بیر ده: یازیچی و شاعیر یازدیغی؛ هر یئنی بیر کیتابلا، اسکیدن یاییملانمیش کیتابینی دا نسخ ائدر بیرتؤرلو؛ میشئل فوکو دئمیشکن. بو بیر گرچک دیر. من بو گؤروشه قاتیلیرام. بو سؤز منجه؛ **یازی** ایله **یازماق**ین فلسفه سینی ده، ساده بیر دیل ایله آچیقلامیشدیر. بیلیر سن؛ پیغمبر اولسا ایدیم من، یالنیزجا بیر کیتاب یازاردیم و بؤیله جه نسخی ده، آرادان قالدیرمیش اولاردیم بلکه!

–بیلدیگیمه گؤره؛ <نوْم کیتابی> آلمانجایا دا ترجومه اوْلونوبدور؟

بو کیتاب منیم دوقسان ایکی سونراسی؛ یازدیغیم شعرلرین سئچیلمیش توپلوسودور. <من ایله سن اؤزه دوغرو> دان ایگیرمی بئش شعر. <من ایله من آراسیندا>؛ کیتابیندان اون شعر و یاییملانمامیش <نوْم کیتابیندان> ایسه، سئکسن شعر. آیریجا بیر سیرا شعرلرین ده، ترجومه اولونما سینی ایستردیم طبیعی. اؤرنك اوچون:<ایگیرمی بیره دوغرو اوْزانجاسینا> آدلی **توْپلومسال** اؤزون شعریمی. بو شعر؛ ساندیغیم کیمی ترجومه اولونمازدیر و اولونمادیر، بوتون چابالارا رغما. نه ایسه؛ یؤز ایگیرمی شعر ترجومه اولونوب و بیلیمسل شعره دوغرو، آدلی یازی ایله (اؤنسؤز کیمی) بیرگه یاییملاناجاقدیر. چئویرمنلر (اینگریت ریشتئر ایله آیقین

قاراداغلی) دوغرودان دا چوخ ائمك وئرمیشلر. ساغ اولسونلار! بیر نئچه سینی "**تاشکندن تبریزه**" شعر آخشامیندا ائشیتدین.

–سلیمان اوغلو شعر اولماسا ایدی؛ نئیلردین سن؟

هئچ. شعری یاراتماغا چالیشاردیم بیر تۆرلو. شعرسیز بیر دونیادا یاشاماق؛ یاشاماماقدان داها یاخشی. شعر اولماسایدی؛ **سئن**ه آتاردیم من بلکه اؤزومو، پوْل سئلان کیمی.

–سوْن اولاراق؛ شعرین تعریفینه قاییدماق ایستردیم. شعرنه دیر سنین اۆچون و سن نییه یازیرسان؟

شعر منیم اوچون؛ هر شئیدیر ایلك اؤنجه. بیر چئشیت یاشاییشدیر شعر بلکه. هر بیر شئی؛ شعره بنزه یه بیلر. شعر آنجاق؛ هئچ بیرشئیه بنزمز. شعر یالنیزجا شعره بنزر: *قوشون قوشا، سویون سویا؛ آتشین، آتشه و* ***من****نین* ***بن****ه بنزه دیگی* کیمی. آیریجا شعرین نه اولدوغو ایسه؛ اسکی یونان فیلسوفلاریندان گۆنوموزه، چوخلو آراشدیرمالار قوْنوسو اولموشدور بیلدیگین کیمی. بیر سیرا فیلسوف–شاعیر–یازارلار شعر؛ تانری، سئوگی و بونا بنزر شئیلر کیمیدیر، دئییرلر. من بونا اینانمام آنجاق.

آندره ژید؛ <*فرانسیز شعر آنتولوژی*> سینه یازدیغی اؤنسؤز یازیسیندا: شعر تعریف اوْلونماز. شعردن تعریف وئرمك ایمکانسیز و بوْش بیر ایشدیر، دئر. آنجاق تئودور دۆ پانویلین **بوْش** بیر تعریفینی اکلر یازیسینا بیر–ایکی سطیر سونرا و باخین! ایشته شعردن گۆزه ل بیر تعریف بولدوم، دئر. بیر سیرا دا؛ شعر: *رۇحون موسیقی سیدیر* (ولتئر). شعر: *اۆره ك ماهنیسی دیر* (ویکتور هۆگو) کیمی، هئچ بیر شئیه یارامایان تعریفلر وئرمیشلر شعردن و یا ان آزیندان، شعرین بۆتونلوگونو قاپساماایان تعریفلر. بودلئره گۆره شعر **چاغریشیمجی** (تداعی

معـــانی لـــی) **بیـــر اوْوفـــسونجولوق** دور. رمبـــو دا: **شـــــاعیرلر اووفسونجودورلار،** دئردی. دانته ایـسه: **شـعر دیلـین ظفـری دیـر** دئییردی و دنیس روْش اوچون ده: **شعر دیلین حافیظه سی دیـر.** ایندیلیک بو سوْن تعریف ایسه؛ منیم ان چوخ بگندیگیم "تعریف" دیر.

آیریجا ا. کانت ایسه؛ بیر شئی و یا نسنه نین تعریفینی (نه اولورسـا اولـسون)؛ ایمکانـسیز سـایاردی. تعریـف؛ بیـر شـئیین بۆتونلوگونـو بیـزه گؤسـتره بیلمـز، دئـردی. تانیتـدیرماق اۆچـون؛ آچیقلامالی ییق بیز سؤرکلی؛ شئی و یا نسنه نی.

شــــعر؛ چئـــشیتلی–چلیـــشکیلی (تنـــاقض) تعریـــف و آچیقلامالارا باخمایاراق، گرچك بیر یالانـدیر منجـه. اینـسان ایلـه دیل آراسیندا یارانان (*دیـل+اینـسان*)، گرچـك بیـر یـالان. گرچـك دیر: چونکـو **دیـل** و **بیلـیم** اۆزه ریـنده قورولموشـدور. بـو بیلیمـی ایسه؛ اسکی یونان فیلسوفلاری **ائپیستئمه** (*بیلگی ایله آنلاق*) و **تخنه** (*صنعت ایله فن*) آدلاندیراردیلار. بو گونکو *تئشنیك* ایلـه *تئکنیـك* سـؤزجوگونون کؤکـو ایـسه، بـورادان قاینـاقلانمیش و **پوئسیس** (*پوئتیک=یارادیجیلیق*) سـؤزجوگونون اؤنونـده دیـر. بـو قاورامالارین بیرلشمه سیندن منـیم آرادیغـیم (*یارادیجیلیق ایلـه بیلیم و بیلگی*)؛ بیر چئشیت بیلیمسل شعر یارانار آیریجا.

شعر؛ آینی زاماندا یالاندیر: چونکو ایمگه لـه مـه (تخیـل) و ایمگه (ایماژ) ایله بیچیم لنمیشدیر. بوندان اؤترو؛ ایمگه و تخیـل ایلــه قوْنوشــار شــعر ســؤرکلی. او ایــسه؛ افلاطــون افنــدی، شاعیرلری *ایده آل و اوْتوپیك شـهریندن* قـوْوردو. نـه ایـسه؛ ان سوندا، شعر: **دیل**دن **باشقا بیر شئی دئییلـدیر** بلکـه (مالارمئـه+ والئری). دئمـك؛ بیـز شـاعیرلر، دیلـین ان چـوخ سـئودیگی بیـر اوْیونجاغیق آنجـاق. دیـل ایـسته دیگـی زامـان شـاعیرله اوینایـا بیلر. بیلیر سن دیل؛ آجیماسیز (رحیمسیز)، قورخونج و گـؤزه ل

بیـر چوجـوق کیمیـدیر. ژرژ باتـای دا: *دیـل فاشیـسـت دیـر!* دئییـردی. دیـل: اؤلـدوره بیلـر بئلـه شـاعیری بیـر آنـدا.منـیم تانیدیغیم بیر نئچه شاعیری اؤلدورموشـدور گـؤزلریمین اؤنونـده. آیریجا *بیر نئچه یوْل سـلیمان اوغلونونـو قلـم اوُجونـدان آسـماغا چالیشمیـشدیر.* بونـا گـؤره؛ منـیم ان چـوخ قورخـدوغوم شـئی دیلدیر (اؤلوم کیمی). دیل؛ شاعیری دیلـیم–دیلـیم کـسه بیلـر، سـاقین! دیـل *قوْنوشـار ایکـن*، بارچـاآق توْیـون مؤزلراوْغلـو دئمیشکن، *سن شاعیر اولاراق، سوس! دینمه! دینله! دیلی ایزله!*

نییه یازیرسان سوْروسونا گلدیکجه؛ مـن اؤگرنمـك اوچـون یازیرام. بیر شئیی **مـن**ده بوُلمـاق؛ دگیـشمك، پوْزمـاق، "نـسخ ائتمك" و یئنیـدن یاراتمـاق. بیـر ده؛ بیـر آددیـم اؤلـوم تاریخینـدن اوُزاقلاشیب، یاشام جوْغرافیاسینا یاخینلاشماق.

یازماق؛ بیر دلی لیك دئییل آصلا، ترسینه **اوُس** (عقل) ایلـه **ایـستك** سـوْنوچودور، سونـسوزلوق **اؤزلمـی** (حـسرتی) دیـر. **یازمـاق**؛ آراماقـدیر. یازمـاق؛ آینـی زامانـدا *مـاجرالی بیـر* یولجولوقدور. **گؤرون(ه)مزلیك** ایلـه **بیلـین(ه)مزلیك** اؤلکـه سـینه یاپیلان؛ بیر **یوْلجولوق**. یازماق دیر منی؛ او اؤلکه یه گؤتورن. من یـازیرام؛ چؤنکـو او اؤلکـه نـین دولانبـاجلی یـوْللارینی اؤگرنمـك ایسته ییرم. یازماق؛ منیم پـلان و خـریطم دیـر. یازمـاق منـه؛ او اؤلکه نین یوللارینی گؤسـترر. **یازماق**؛ بیر **یوْل**دور، من ایسـه؛ بیر **یولجو**. منی اورایا–اورالارا گؤتـورن؛ **اوْ** دور او ! **مـن** گئتمـه لیـدیر؛ گئتمه لی:

" گئدیرم؛ وارام. گئتمه سم، اوْلمارام".

-تشکؤر ائدیرم!

اصلینده من سندن و *آذربایجان کؤلتور اوْجاغی*‌ندان تشکؤر ائتمه لییم. ساغ اوْلون!

(۱) بو موصاحیبه چاپا حاضیرلانار ایکن سئویندیریجی بیر خبر آلدیق: قوْجامان تؤرک روْمانجی سینین **بنیم آدیم قیرمیزی** آدلی سون کیتابی نین فرانسیزجا چئویریسی، فرانساندا ان یاخشی یابانجی *ایل روْمانی* کیمی تانیناراق، (Prix Du Meilleur Livre Etranger) نی قازاندی. بو اؤدول ۱۹٤۸ دن بو یانا فرانسادا هر ایل دؤزه نلی اولاراق، ان یاخشی یابانجی رومانلارا وئریلیر. پامیقین رومانی (Gilles Authler) طرفیندن چئویریلیب (Mon Nom est rouge) و *گالیمار* یایین ائوینده قیسا بیر سؤره ده، *آلتی باسقی* یاپمیشدیر آیریجا (تؤرکجه سی ایسه؛ ایندییه کیمی ۱۸ باسقی یاپمیشدیر.). بو اؤنملی اؤدولو داها اؤنجه آلانلار آراسیندا: ائلیاس کانتی/ روبئرت موسیل/ گؤنتئر گراس/ گابرئیل گارسییا مارکئز / و ی. ر. ر. تولکییئن / کیمی دؤنیا شؤهرتلی آدلار دا واردیر.

آ. ک. اوْ.

بو ایل آدینی چکدیگیمیز کیتاب؛ ایرلاندا (دوُبلین) نین بؤیوک کیتاب اؤدولونو ده قازاندی.

سلیمان اوغلو ۱۹٦۱-نجی ایلده شاهسئون ائلی نین یارجانلی-بلشلی اویماغیندا آنادان دوغموش و ۱۹۸۳دن بری فرانسادا سورگونده یاشاییر. دیل-شعیر-فلسفه اوزه رینده بیر نئچه یاییملانمیش و یاییملانمامیش یاپیتین یازاریدیر.

"نوْم کیتابی" ***ندان***

سئچمه شعرلر:

(۱۹۹۲-۲۰۰۰)

«تینه؛تین اولاجاق بو دیل:
قوخو، رنگ نه وارسا
دوشونجه ده، هامیسینی اؤزتله یه جکدیر.«

آرتور رمبو (مکتوبلار آراسیندان)

داش
سو
هاوا
و سؤزجوك
آدییلا.

تانری نین بیلدیگینی هامی بیلیر؛ بیلمه دیگینی ایسه یالنیزجا "بن" بیلیر دئییردی، بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو.

شعر یوْقدور آرتیق؛ شاعیرلر واردیر یالنیزجا و "وارلیق" ایله "اؤز"و، "کندی"لری آدییلا یوْروملایان اوُسلو دلیلر، دئییردی بارچاآق توْیون موزلراوغلو.

یوْروملاما:

(آراییش)

بیلینن لری یازما سلیمان اوْغلو!
بیلین(ه) مز لیکلری آرا...
گؤزلرینه باق
قۇلاقلارینی
ائشیت
ترس داورانما!

(یاساقلانمیش دیللرین یاساق سؤزجوکلرینه!

و من)

یاساق بو دیلده یازیرام یاوروم!:
اوخویا بیله جك میسن منی؟

یاساق دیلده یازماق: قان ایله قانی آولاماق گیبی قیب–
قیرمیزی بیر شئی دیر: یاساق دیلده یازماق.
و توپْراغی سوُیو گؤنشی بوُراسیزلیغا
داشیماق گیبی بیر دلی قانلیلیق دیر: یاساق دیلده یازماق:
گؤرور مو سن؟

(اؤیوم)

آرا–سیرا قوُشا قوش دئسم سوُیا سو
و سوُسسام سؤزجوك اؤنونده:
دئمك بیر قاورام بیر قاریش دؤشونسم
نه اوٌلور سنجه نه اولور کی

گئجه نی قارانلیقدان قوْپارسام بیر تؤرلو (گئجه یه گؤندوز
دئمه دن) اوْندا:
سنجه نه اولور کی نه اولور

*اونا سنه آلدیرمادان بیر دیل یاراتسام: **اوْست دیل***
اؤرنك اوْچون:
نه اولور سنجه نه اولور کی

*نه یازارسام نه یاپارسام : قورالّلارا اوُیماز **بن***
پکی؛ قوُرال سیز داورانسام:
دئمك بایاقکی گیبی گئجه نی قارانلیقدان قوْپارسام
بیر تؤرلؤ (گئجه یه گؤندوز دئمه دن)
اوندا:
سنجه نه اولور کی نه اولور...

I

هر سؤزجوك بير شؤلن دير (۱)

(مؤركّب قوْخوسو)

اوُيقودا قوُمرال بير قاميش ايميش بن اوُيقودا.

U: يئنى دوغموش گؤك؛ ساغ قوُلاغى نين ديبينده ايميش.

Y: يانسيتيجى چيچكلرين دوْلامباچلاريندا: قيزيل گؤل، قيزيل گؤل قوْخويورموش و اوُنوتما منى چيچگى، گؤز ببگى.

K: اوُفوقلاشميش گؤزلرى نين آرقاسيندا:

آق–آپپاق اوينايير ايميش دان اوُلدوزو.

U: *سونوچ*:

گؤك؛ گؤز ايله بن گيبى دير، پايلاشيلماز دئييرميش؛ بارچاآق توْيون مؤزلراوغلو.:

۱– نوْم كيتابى، سؤزجوك بؤلومو ص ۱

II

اوُیقودا؛ قوُمرال بیر قامیش ایمیش بن اوُیقودا.

B: مور بیر داشین یول آیریمیندا؛ (*هر داش بیر گۆنش دیر.*١)

بوز بیر قوُرت گیبی (یاوروسوز) دۆشرگه سالمیش ایمیش بن:

اوُلاماق قوْلای دئییل ایمیش کی: (یالقوُزاق).

E: ایلکل بیر چالغی –وحشی و چوْجوغسو– آغیرلیغی

ایمیش: گؤبگینده.

N: گئجه؛ بالیق قوخویورموش اوْرادا: بالیق و گۆندوز ایسه

قارانلیق.(٢)

سونوچ:

–دگیشمیش ایمیش باشی نین بیچیمی اللرینده.:

١– نوْم کیتابی، داش بؤلومو ص ١١٩.

٢– اورادا؛ اورالاردا نه یاپیرمیش ایمیش بن...

III

اوُیقودا؛ قوُمرال بیر قامیش ایمیش بن اوُیقودا.

N: اؤج کپنکلری: چوْجوق گیبی گؤزل و آجیماسیز:

–گؤزللیك؛ سوسلو بیر کابۆسدور گؤزللیك یاوروم،

پارکلاشمیش شو اوْرمان گؤرونوشو!

O: اوُزاقلاشمیش ایمیش بن: قان؛ داماردان اوُزاقلاشدیغی گیبی.

سوْنوچ:

قادینا بنزر پارك؛ دئییرمیش بارچاآق توْیون مۆزلراوغلو:

–آغاچلار؛ بیتکیلر، چیچکلر، و اوْتوراجاقلار بئله اورادا یالنیز.

M: چوْجوقلاری سئور بن. پارکین؛ قادین اولدوغونو بیلمزلر...:

IV

اوُیقودا؛ قوُمرال بیر قامیش ایمیش بن اوُیقودا.

K: آغوْسـتوس یاغمورو یاغمیش ایمیش:

اؤیله چیپلاق   اؤیله ائروتیك**...**

U: چـاره سـیز ایمـیش بـن: ایـسلاق سـسینی؛ گؤزلرینـده داشامیش ایمیش.

–تانری؛ قادینسا تؤرکدور: اؤزو ده منیم آنـام گییـی، دئییـرمیش بارچاآق تویون مؤزلراوغلو.

M: سوْنوچ:

سـوُچلو ایمـیش گیبـی بـاقمیش ایمـیش: قاغـایی لاشـمیش مارتیلارا.

R: گئجـه؛ بـالیق قوْخویورمـوش اورادا بـالیق و گؤنـدوز ایـسه قارانلیق.:

حاشیه:

تۆرکو = (بللك تاریخی):

(بیر یهودی؛– ائوئت – بیر یهودی اولابیلیرمیش ایمیش بن:
یهوْوه ایسته سه یمیش ایمیش. یهودی دئگیل ایمیش کی
بن: مسیحیلر گیبی...
موسلومان اولدوغونا دا اینانماز ایمیش بللك:
آتا سلیمان
– هی! اورشلیم –
و سلیمان:
"نشیده لر نشیده سی".

بن؛ تاپیناق ایمیش:- دئییرمیش بارچاآق توْیون موزلراوغلو-
اؤیله بیر تاپیناق کی، هئچ بیر یهودی، مسیحی و موسلومان:
تاپمازمیش ایمیش بانا.)

سوْنوچ:

A: آتسیز–آنیسیز قالمیش ایمیش بن:

Un turc sans cheval et sans souvenir est un egle sans ailles...

V

اوُيقودا؛ قوُمرال بير قاميش ايميش بن اوُيقودا.

L: اؤنونده اؤيله اوُزانميش ايميش ائركك ليگى كى...
كؤپرويه بنزه ييرميش ايميش آرتيق ائركك ليگى:

K: بير سؤرو سؤزجوك: آيدين قارانليق سايدام ائركك ديشى هئمو بى تئراوئستى لئزبيئن پيسكوپئت پارانوْيا...

يادىرغاما دئميش ايميش: ايليش!

A: دؤشلرينى –ائوئت– سايدين مى هئچ دؤشلرينى؟
بير ده؛ قاچ سؤزجوك (و هانگى جينسدن) ائدر بير شهر آنى:سوْرموش ايميش.

سوْنوچ:

D: آلنيندا؛ توُرونجسو بير صيفير و سولْ الينده بيره جيك بير"**I**" گؤرونتوسو.

– صيفير ديشيندان باشلايير ايميش: صيفير ديشيندان...
(او بيره جيك " **I**": اوْست بن).:

VI

اؤیقودا؛ قؤمرال بیر قامیش ایمیش بن اؤیقودا.

I: اؤزو ایمیش؛ کندیسی اوْلماسا بئله: اؤزو.

Quai de Bourbon دا گؤرموش ایمیش:

Il y a toujours qulque chose d`absant qui me tourmente... دئمیش ایمیش سایدام بیر دیل ایله.

N: گئجه؛ بالیق قوْخویورموش اورادا: بالیق و گؤندوز ایسه قارانلیق.

سوْنوچ:

–باخیشی؛ آغوْستوس یاغمورو: و یۆرویوشو ایسه آقدنیز یوْسونو قوخویورموش آرتیق.

(سون).

(گئری گئیینمك)

گؤك تانری *وار ایدی و اونونلا ایسه؛ هئچ بیر نسنه یوق ایدی؛ دئییردی بارچاآق تویون مؤزلراوغلو.*

...شو تانیش و قونشو سؤزجوکلر بئله: –دنیز گؤلگه سی
گیبی– اؤزدن اؤزاقلاشارایکن اؤزگه لشیر کندیندن/
بو! شو دئگیل یاوروم، -یازمیش ایدی سلیمان اوغلو- و بن
ایسه، گؤروندوگو گیبی یوق، اولدوغو گیبی دیر/

بیر نسنه **یوق** و بیر نسنه **وار**: ندن می یاوروم شو یوق ایله
وار/
یوقسا؛ اؤزونو کندینده، آرایان دا وار**...**/

سؤ تامدؤق سؤزجوك: دده قاملار تؤغراسی و قؤرتباش
شو: یوق دینگین لیك!/
(– نسنه اؤنجه سی؛ نسنه دؤشونده اؤیانیب و نسنه
دیشیندا، اؤچماقدیر سلیمان اوغلو دئمیشکن –)/
نسنه نی؛ –اولدوغو گیبی– سنه گؤردورن، یاساق بو یولجو
گؤزلر! (-هر نسنه بیر سیّردیر*-)
اورونچاق شو اولای سونراسی (باخیش=سیّر) ا - و - و - ا - ه
!...

(**...** و ایچ دیشیندا و دیش، ایچینده: اؤته یه بنزه ییر مایتالمان
بو سؤزجوکلر؛
بن ایله "گئتمک"ین، یولا بنزه دیگی گیبی**...**)

بیر ده ساقین!
سؤزجوك قاچاقچیلارینا اؤیما یاوروم:
باق**!**
باقدیقجا گؤزللشیر گؤزلرین.

حاشیه:

سؤزجوك؛ وارلیق دوْلاماجلاری نین، سئزیلمز آناتوْمی سیدیر. (نوْم کیتابی. ص٦١)

*باق**!** "سؤزجوگون آریندیریجی یئته نگی" و "قوُتلو اوْنغونلار" بؤلومونه: "هر اینسانین بوْینوندان بیر قوش آسیلی دیر. دوغان، قارتال، داوشانجیل، سونقور، اوُچقوش ،چاغری...*

-نوم کیتابی؛ نسنه بؤلومو ص٨٩

(اوُیغار سؤزجوکلر)

بوْشلوق؛ اوْلومسوز بیر بیچیم و سوْرونسال بیر وارلیق دیشیدیر، دئییردی بارچاآق تویون مؤزلراوغلو.

I

(**bk**)

... و هئچ بوْشلوغوندا: سایری–ساغلام توْمورجوقلار
پؤسکورتوسو.
بیر آددیم
اوقیانوس:
یابانجی شو گؤوده!

II

(**vd**)

صیفیر (۰) ایله بیر (۱) آراسیندا: هنده سی بیر تین
گؤرونتوسو.
بیر باخیم اوْیلوم:
سایدام شو یول!

III

(**vö**)

سۆتول بو سۇزجوكلر سئرووه نینده:

شیمشك   یاغمور   گؤك قورشاغی.

ماوی لیگین قارا یاراسی:

شو توْپراق!

سونوچ:

بارماقلاریمین اوُجوندادیر یاوروم:

ائوره نین اؤزه تی   اؤزه تین ائوره نی:

باق!

(نسنه باشاقلاری)

آیراچدا یازارسام؛ ناسیل و هانگی گؤزله اوخویاجاق، دئییردی بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو.

I

۱– : گؤوده؛ دؤشه بنزه دیگی گیبی
۲–: قان؛ قیلیجا بنزر.
۳– و دنیز ایسه؛ سوُیا.
(**A**: بیر بیچیم **z**: ایکی بام–باشقا ایشلو.)

II

و دنیز تاریخینده: قادین قادین و قادین تهلؤکه سی.
کؤچری او کریستال آه! نه سئویملی نه قوْرخونج!

(هر آن؛ آجیماسیز بیر نسنه گؤرونوشو و هر گؤرونوش ایسه، گؤزله نیلمز بیر گؤروشدور دئییردی، بارچاآق تویون مؤزلراوغلو).

حاشیه:

(–تاریخ؛ یازیلمامیش بیر اؤیکو بیچیمی دیر، نوْم کیتابیندا–):
۱– گؤوده تاریخینی یازماق اؤچون: دؤش.
۲– قان تاریخینی قوْشماق اوچون: قیلیج.
۳– و دنیز تاریخینی یؤرومك اوچون: سوُ
اولمالیدیر بن آرتیق.

(نوْم کیتابی، تاریخ بؤلومو ص ۲۱۹)

(اؤووٚنچ)

باش اگیرم اؤز اؤنونده: ساچلاریم گؤزللشیر\

نه پنجره دن دۆشموشم: نه ده؛ گؤك یۆزوندن\
– یوق! –
سو آردینجا بئله قوْشمامیشام \
یازیلمامیش بیر آغیت بوْیو؛ باغیرمیشام یالنیزجا:
(باغیشلانیلماز بیر سوُچ!) \

اللریمدن؛ گؤزلریمدن ده، اوُزاقلاشماییرام آرتیق \
آددیملارینی جئبلرینده گزدیرنلردن ده دئگیلم \
–ندنسه–:
اینتاحارا دالماغی دئنه ییر سؤزجوکلریم \

قلم اوُجوندان آسدی –بلکی– اؤزو:
شو شعر شؤلنینده کندیم \
(– ایشته بو بن!
شو سؤزجوکقلم!)
–گۆن آیدین دان اؤلدوزو! \

باش اگیرم اؤز اؤنونده:
ساچلاریم گؤزللشیر \
و سونرا و سونرا آییلیب:
سلیمان اوغلو کیمی
اوُیقولاییرام/

(اؤزگورلوك مارشی)

I– گنج سؤزجوكلر اوُچورومونداٍ؛ بوُلونتولار قاتیلی:
ائوئت سیز بیر قارانقوش اوُچوشو.

II– اوْندان زهرلی بیزدیر: سن! كیمی بیریسی.

III– بیر نسنه (و یا نسنه جیک) قیلیغیندا داورانماق
–بیلیرمی سینیز–
گنج سؤزجوكلر اوُچورومونداٍ:
ائوئت سیز بیر قارانقوش اوُچوشونو ایمك لمك دیر آیریجا.

IV– (– بنی سوسماق؛ مئی آیی كیمی
منی (و بنی ده) مئی لشدیرمك می دئمک بورادا:
اؤزگورلوك مارشی.–)

اؤیاری:

دیقت! ساییـن شو شعرجیك باكیده یاپیلدیغی اؤچون –آزاجیق– باكییا بنزر بلكی: بوتون نسنه لرین كندی بیچیملرینه بنزه دیگی گیبی.

("**FIAT UBI VULT**")

آیاقلاریم ایله آیاقلاریم: اوُزون ساچلاریما بنزییر آیاقلاریم.
آیریجا؛
آرا–سیرا یوْق اولورام آرتیق یوْق**!** : (**او** گؤزلریمده...

تانری و تانری اوْلامام آنجاق.
-ندنسه-
آیاقلاریم بو و شو آیاقلاریم!:
سؤرکلی سؤرکلی سؤرکلی
اوُزون ساچلاریما بنزر:
آیاقلاریم.

هی!
(بو سوواری)

I

: اؤزاق بورادان؛ سسله ییرم سسینی:
(آغارمیش سس**!**).
دؤیمادیم کی هئچ: هئچ دؤیمادیم آغارمیش سسینی.

II

: یاقیندان   شاشیرام: اؤزاقدان اؤزاقلاشماق قوْشولویلا.
بورایا یاقین: (هی بو سوواری**!**)
: اؤزاق بورادان سسله ییرم سسینی:
(مورارمیش سس**!**).
دؤیمادیم کی هئچ: هئچ دؤیمادیم مورارمیش سسینی.

III

اوزاغا آزاجیق   یاقینلاشیرام: یاقیندان اؤزاقلاشماق
قوْشولویلا.
او اؤزاق؛   شورادان سسله ییرم سسینی:
(قیزارمیش سس!).

هی ه ه هی**...!** سؤواریم منیم: "بو"**!**
دؤیمادیم کی هئچ: هئچ دؤیمادیم قارارمیش سسینی.

(هاوانی سیله رسه یاغمور)

بۇلوتدان ائنمیش بیر اؤپوجوکدور/
گۆن اوْرتا سئویشمه سینه بنزر آرا–سیرا /

و جاز دادار قۇمرال بیر آیدین لیقدیر/: گئجه یه بنزمز آصلا/
گئجه دن
-نه سؤیله ییرلر سؤیله سینلر-/
بیر قاریش اوُزاقدیر قارانلیق/ (مورادینا ائرمیش شو اوُلدوز:
گؤز چلنگی: هاوادا یئپ–یئنی بیر سوْلوق.../)
یالاییر یالاییر:
گئجه دن؛
بیر قاریش اوُزاقدا کی شو قارانلیق نوْتلاری:
یالاییر
دوُرماقسیزین...

(گۈز–درى–بللك و بورا.../)

اۈزونه بنزه سه ده؛ د′ريسينه بنزمز ژئومئتريك بنزرليگى نين
بللگى بورادا. و سايدام گۆزگولرين ياشى
–آيدين ليغى ساۈونماييرام آصلا–
دۇداقلار آداسيندا خورتلاسا بئله، آقدنيز بۇرولغانى ساييلماز
اورادا.

(...)

-ناسيل داشيياجاق بو چيگ گۈزه لليگى د′ريسينده:
بللك سيز گۈزلرى نين سۆرگونونده (ناسيل)...

(ب. ر. و شاشقین ایملر)

آ ...

د

دنیزی؛

آیاقلایا–آیاقلایا گئچدیم.   ایمپراتورلار بئله/

گئچ(ه) مه میش شو دنیزین دالینی شؤیله سینه**!...**/

(و):

من؛ بیر داملاجیق بن ایله

–سیزه توْخونمادان–

(توْخونوش؛ یاشاییش دیر، دئییردی بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو.)

دنیزی؛

آیاقلایا–آیاقلایا گئچدیم:

چیخماز بیر کۆچه نی گئچر گیبی.

("اۆست چیچک")

بیر: چیچک دئگیل
قرنفیل.../

ایکی: بنزه مه ییر قوْخوسونا
قرنفیل.../

اۆچ: ایندی سینده بایاق سیز دیر
قرنفیل.../

سوْنوچ:
چیچک دئگیل قرنفیل.../

(م. او...)

(۲۸ مئی: سایدامجاسینا)

اؤنجه سیزدیر دوْغولدوغوم شو توْپراق!
سوْنراسیز بیر اوُچوروم اؤته سی: تهلۆکه لی بیر معجزه.

گؤبگیمدن: ارکك لیگیمه... آسلاق شو آرا(لیق):
–یئر کۆره سی!–
اؤیله دینمز اؤیله چئویك
کؤچری باجاقلاریما بئله سیغاماز.

اؤنجه سیزدیر دوْغولدوغوم شو توپراق!
سونراسیز بیر اوُچوروم اؤته سی:
تهلۆکه لی بیر معجزه.

(شعر–سرگی)

گئجه؛ تهلۆکه دن دوْغار. – اۆپوش: تهلۆکه لر تهلۆکه سی:

اۆنجه سیز بیر سۆچ.

و اوُچوش–دۆشوشدور: گئجه لیك

–تر آلانی–

دۆش بئشیگینده کی؛ تر کۆینك سیز: بو دنیز**!**:

بله ییر بله ییر

چیپلاق لیغیمیزی آنیسیزجاسینا بله ییر.

(اۆ پۆ ش. ته لۆ که.)

و گئجه

–تر آلانی–

ترله مدن: سۆرکلی سۆرکلی تهلۆکه دن دوْغار سۆرکلی.

(دید٬رگین لیك دوٚلامباچلاری)

...آیریجا؛
پنجره ایمکان داییره سینده اسر ایکن: دیشاریدا؛ سس، سس
دوْغوردو: سس.
و سؤسقو دوٚلامباچلاری دید٬رگین جه سینه:
-چاره سیز بیر اوتاق گیبی- داورانیردی.

من ایسه؛ اسنك بللك له:
دیشاریدان پنجره نی آنیردیم و دیشاریدا:
سس؛ سوْرکلی سس دوْغوردو: سس.
و من؛
داملا–داملا دیشاریلاشار ایکن (تان گیبی) پنجره ایمکان داییره
سینده اسیردی شؤیله سینه...

(بوراسیز یوْلجولوق)

گؤك یؤزو؛
آددیملاریمین آلتیندا یؤرویور: گؤزلری قاپالی.
گؤوده می گؤتوروب ده یؤرویورم: گؤوده بوْیو بیـر یـوْل دیکیلیـر آرقامدا...

گؤك یؤزو آددیملاریمین آلتیندا: گؤزلری قاپالی.
"گؤوده می سـوْیونوب" دا یؤرویورم.
آددیملاریمین آلتیندا: گؤك یؤزو: گؤزلری قاپالی:
یؤرویور گؤك یؤزو آددیملاریمین آلتیندا:
گؤزلری قاپالی...

A

(قاپیلار قاپانیر)

گؤزلرینی گؤزلرینی و گؤزلرینی:
بوْرج آلیر یازیرام:
–ای حوضوریستان بوراسیزلیغی هی!

و سوْنرا:
گؤرونتوسوز شو گوْزگو گیبی:
قایغی سیز اوُیقولاییرام

(دۆش اۇنجه سی)

الیمی؛
الیمه دینله تدیردیم:
اَرکن بیر دۆش گیبی.
(–تانیشلیق نه یاۋوز نسنه!–)
و اوُیاندیم:
سوْیلو بیر دنیز ایدی گۇوده م
اللریمده.

(دوْلامباجلارداکی سس)

و : **سوْنرا**دان بیر آددیم اؤنجه ده ایدیم :
دلی قانلی بیر یالنیزلیق/ آرقادا :
ایسلاق سؤزجوکلر دؤننی/ (ایشته قیلاووز شو کولك!
دوْلامباجلارداکی سس) :

ودکام... آلاگؤز قوْخویور ودکام: آلاگؤز/

(اسروك او چان چاغریشی: اؤیله دوْغما اؤیله تانیش...
-گون آیدین مادمازئل اوُنوتولوش!)

آرتیق؛ سوْنرادان بیر آددیم اؤنجه ده یم :
قلمیم بئله، آلاگؤز قوْخویور بورادا:
آلاگؤز.../

(مادمازئل سؤزجوك)

هاردانسا دۆشموشدو :
گۆز قوْخویوردو بالدادار گؤزلری: گۆز /
سوزگون سوزگون باقدی :
و سس سیز–سمیرسیز:
س و\ ی و ن\ د و\
و قلمی مین اوُجوندا کی ماوی گرده کده :
اؤیله آغیر
اؤیله قیزیل
اوُزاندی کی :
گؤزلرینی بئله شاشیردی من : (گؤوده سینده.../

"La ve'rite' profond du reel; voil'a l'a...

گؤزلري نين قوْخوسوندا اويانیرایکن : شئی/ نسنه لشیر (بیر تورلو) / سؤزجوکدن چاخیر ساغارجاسینا/

گئچدیگینی سانماز آصلا : (ایندی؛ شیمدی سینده: **Absance**/

اوزاقلارا یاقینلاشار : توْپراقلا پايینی پایلاشار/ و ایتمیش بیر اوْرماندا ایمیش کیمی:
اکیلمه میش بیر داغداغان آغاجینا سیغینار بؤیله سینه.../

یوْروملاما:
سو توْپراقلا قوجاقلاشدیغی یئر...:
اوْنو یالنیزجا شاهسئون بیلیر دئردی آتام:
پایلاشماق ایلکه سی کیمی بیر اوْرمان...

(هفته نین سکیزونجو گونو)

ساچلاری :
پازارائرته سی

گؤزلری :
سالی

دوداقلاری :
چرشنبه

باجاقلاری :
پرشنبه

مه مه لری :
جوما

گؤبگی :
جومائرته سی

قیزلیغی ایسه :
پازار

تانری کیمی اویوموشدو یاتاغیمدا :
هفته نین سکیزونجو گونو
تانری کیمی

(ب؛ بایرام کیمی)

Blancheur de la rose; dans la nuit des mots...

گؤرمه دیگیم اؤلکه لر چوق
-کندی اؤلکه می بئله گؤر(ه) مه دیم...–

هارداسا "آ"یی دؤیاریسام بیر تورلو:
(آتیل ماتیل چرشنبه...)
"ب"یی آناریسام آنسیزین:
(باختیم آچیل چرشنبه...)
"ب"لر دؤزولر گؤزاؤنونه

-نه ایسه...-
باییلسام بئله آرا-سیرا:
آییق قالار بللك
("ب"لری آنماقدا بیر یارار وارایمیش بورادا دئمك)

بیر ده؛ بایرام آقشاملاری –بیلمم ندن– سورکلی   سورکلی
گؤر(ه)مه دیگیم اؤلکه لره دؤشونره م سورکلی

(ائشسیزلیك)

یاراماز بو سؤزجوکلرله؛ اوُغراشماق: او منیم گؤره ویم گؤزه لیم!
دئییردی بارچاآق تویون موزلراوغلو.

شو آقشام ائسته تیکینده: ائش آنلاملی بیر
ائش سس سیزلیك.../
(الیمده کی سارسیلماز بو نسنه!)

و چیپلاق سوُلوقدا داریقماماق بکله نتیسی.../

آیریجا؛ ائشسیز شو بیر داملاجیق کؤرفز:
(گؤك یوزونده بیریجیک سؤزجوک: ایشته "من"ین گیزلی
آدی: سن!...)

(دؤشلرینی بئله شاشمیشام ای هئچ کیمسه!.../)

آ: شو گئجه بیلینچ آلتی (سی)ندا:
۱– دلیسو بیر ایشیق گیبی/
۲– چوْجوغسو بیر بیچیم : اؤپ منی اؤپ!/

ن: شو گوندوز بیلینچ دیشی (سي)ندا:
۱– آدسیز بیر قوش گیبی/
۲– مئوسیمسیز بیر یازغی : اوُچ منی اوُچ!/

سوْنوچ:
او آق یول (اور! اور! اور!) سرگی سینده:
"سن"سیز بیر اؤلدوز یوقلوغو : بول سنی بول!/

(گر‘کسیز سوْرو)

اوُچاری بیر تورکمن آتی گیبی:
پارلاق

و باکیره بیر جئیران سوتو گیبی:
باشاریلی و آق-آپپاق بو باجاقلار:
باجاقلاریمین آراسیندا:
نه یی ایسه   آ   ر   ا   ر...

یوْروملاما:

(وازگئچیلمزلیک)

لابیرانت.

گله جکدن بری یورویور **بن**/

(–**گله جک** بئله : ایزله یه مز دوْلامباچلی ایزلرینی–)

اؤنده آقشام/

آرقادا سن/

و یولدا ایسه؛ من/:

گله جکدن بری یورویور:

بن.../

(بلکه سیزلیك)

گیریش

ائوئت سیز بیر سوْرو گیبی:
(–او بوجاقدا: اورادا بورادا شورادا...–)
بلکه سیز شو بلکه نین یوق قاپیسیندا...

(آ)

هر آددیمدا بیر یوْلجولوق؛ و هر یولجولوغدا ایسه کیچیجیك
(آرا–سیرا گؤرونمز) بیر شعرجیک ایزی:

(ی)

... آنلاشیلمازدیر شو گؤرونوشلر؛ هره سی بیر بیچیمده،
بیر ناقیشدا و بیر بویادا داورانار. هئپسی ایسه بیر دیلده
قوْنوشار دیلله ننده:

(ه)

و دؤگمه سیز کؤینه گینی ترس گئیینمیش (تر کؤینك سیز)
دنیز: –بو قیزا!– آقشام بوتونلوگونده، اسنه ییر قوْجامان مه
مه لرینی ماس-ماوی:

(ل)

و دنیز چیپلاق بیر قیزدیر. (تنقیز=چنقیز)

(ر)

اوْنسوز دا؛ ازیلمیش بیر زیتون گیبی: بیر "آه!" ترلمیش
ایدی باخیشی و آق بیر صیفیر (   ) گیبی؛ باشلانقیجی
قارغاییردی (۱)

سوْنوچ:

اونلار: (تانییرمیسان اونلاری کسین**!**):

زیتون

قیز

و شعر

یاغیسیدیرلار اونلار:

یوْروملاما:

(۱)- بارچاآق تویون موزلراوغلوندان:

A: *ساغ اوللاشما آنلارینا بنزه یه بیلیر –سانیرام– دنیزین چیپلاق وارلیغی...*

X: *هر سایی بیر بللك و هر بللك ایسه بیر اوْیلوم دور، ایستر قارا صیفیر، ایسترسه آق صیفیر اوْیلومو اولسون...*

+: *هر نسنه بیر اوُزای و هر اوُزای ایسه؛ گیزلی بیر بیچیم دیر: ایستر دنیز بیچیمی، ایسترسه سو بیچیمی گیبی چیپلاق اولسون...*

(باکیره بالیغین اؤزل داورانیشی)

I

باکیره بالیغین اوْزاقدان بللی: ناسیل چیمدیگی...

قوْجا بو لیمان بالیقلاری:
اسرؤکدولر می یوْقسا گئبه

II

باجاقلارینی قارنیندا (بلکه ده گؤکسونده... کیم بیلیر؟)
گیزلتمگی یاقشی بئجه ریر: بالیق...

درین سولاردا؛ بوْغولمادان چیممگی (و یوزمه گی بئله)
یاقشی بئجه ریر: بالیق...

آیریجا سییاهییا آلانلاری دا؛ آلداتماغی یاقشی بئجه ریر:
بالیق...

براووووو**...!** نه قده ر ایش بئجه رندیر (بیزیم) شو: بالیق!...

گؤزاؤته:

(گؤرمک)

اگیلیب؛
گؤزلریمین ایچینه باقیرام
–قوْرخو دییه بیر شئی یوق!

اؤپوپ ده؛
گؤزلریمین اوْستونه قویْورام

–قورخو دییه بیر شئی   و - ا   - ر:
آنجاق سنده
سلیمان   اوْغلو!

(واراوْلوش)

اوْلماق ایله اوْلاجاق آراسیندا: واراوْلاجاق
گؤوده \ سوْلوق \ : (–تر بئشیگی!–)
و یوْق یوللاری \ گئری چاغیران –باق!–:
دلی قانلی شو: بیر آووج هیجان:
سیم- سیجاق \ قاینار \
قان!

حاشیه و سوْنوچ:
سوْرو ایله سوْرون آرتیق "اوْلماق ایله اوْلماماق" دئییل یاوروم دئییردی بارچاآق تویون موزلر اوغلو: اوْلاجاق ایله واراوْلاجاق و اؤزه للیکله "وارلیق" دیر.

(بوْیوت)

کیمسه نین؛ آنیسی دئگیلم کی (–دئگیلم...

گئری اگیلمك:
اگلنجه اوْرتاسی اولسا بئله، بوْینوما بوْرچلو باشیم...

بلیرسیز یورودوگومو: یالنیزجا آنام بیلیر و سن ای "بیلمم نه!" و "کیم جیغاز!"

ایشته شو چیگ سس سیزلیك!... و گئری گئیینمك:
(آتا چوخاسی...

و اؤنه دوْغرو: "گئری"یی سوْیونماق...
(گؤزه ل ایمیش گؤزه ل: اؤنجه سیز شو یاشماقلی هاواجیق!...

حاشیه:
بیر ده؛ ساپ–سایدام بو آلچاق گؤنوللوك:
-هی! دلی قانلی- کیمی یادیرغایار؛ کیمی بورادا؟

(قالدیر! قالدیر ووراق! ساغ اوْلسون ساغلیق!:
یاشاییشا بیریجیك بهانه
"نوْم" دیلینه کوچوجوك بیر آرماغان...)

("نه" ایله "نه لر"(ین) کیملیگی)

بیر اؤلدوز(ون) ایزی؛ آنیمسادی شو یاقینلیقدا: بیر اؤلدوز(ون) ایزی منی.../

و سونرا؛
–اونا بنزر– (بنزرسیز بیر بنزرلیك می یوْقسا؟...)
بیر نسنه جیك بولدوم بللك تاریخینده.../
"نه" ایله "نه لر"؛ "ندن"ینی آراماق کیمی بیر نسنه جیك:

نه ایله نه لره اوُیماز نه ایسه
ایستك و سوچ گؤزویله سئزینینجه.../

(آفیش)

گرچکلشیر دوُواردا؛ دووار: آیریلیق و آرا(لیق)
آیریلیق صنعتی دیر دووار: سوُسار (و آرا–بیر سارسیتار دا)

اؤسته لیک؛ دووار، دووارلیغینی یاشایار: (من ایله سن گیبی!)
آرا(لیق)
و بیر ده؛ آیریلیق صنعتی

(یاپما چیچکلر)

بیلگی سیز شو چیچکلر!:

سوُ

ایشیق

قوْخو

و سؤزجوك:

نه دئمکدیر؛ بیلمزلر

اوُغورسوز شو چیچکلر!:

آه! شو اوُغورسوز چیچکلر:

شعر ده یازا بیلمزلر

(**یوْروملاما** سلیمان اوغلوندان):

{-ائوینی سیرتیندا داشییان بو ایلبیزجیک!

چیریل-چیپلاق بیر چیمرلیك گؤزه لليك...

باخیشدا؛ یئپ–یئنی بیر هاوا:

ایمگه لشمیش سایدام شو بویا!-}

(گؤز؛ باخیشا سیغمازجاسینا...)

آیریجا؛ سؤ تاریخیندن داها آچیق ایمیش: گؤزلري نین جوغرافیاسی
و سس الیفباسیندان داها اوْخوناقلی ایمیش: دوُداقلارینین هیجاسی؛
دئییردی بارچاآق تویون موزلراوغلو.

I

آچیق شو **نوْم** کیتابی دیر: گؤزلرین.
اوْخوناقسیز آچیق شو نوْم کیتابی!/
یوُمما/
آچما/
باق!/

II

سوُسامیش بیر نوقطه–ویرگوّل چیمرلیگینده دوّشرگه سالدی دوّن(ن) بن: منی سوُساراق.
(بورادا ؛ منی سوُساماق سنی سئومك <و یا سئومه مك> می دئمك...: آدلانیلماز بیر سوْرو...).

یوْروملاما:
شو مئوسیم! گؤزلرین دیر شو مئوسیم!:
اینانیلماز بیر گؤچمنلیك/
قاچیشا بنزر سوّركلی قاچیشا:
بنزرسیز بیر گرچكلیك/

گؤز؛ باخیشا سیغمازجاسینا...

(شعر آدییلا):

عشق؛
شعر قوْنوسو اوْلمامیش ایدی آرتیق/
و بیز شاعیرلر ایسه؛
بیر توْرلو یاشاییردیز شعر ایله/
عشق گلدی؛ سئوگی آدییلا:
و یوْق ائتدی بیزی گؤردوگونوز گیبی/

(گئچید)

یابـانجی لیـق بیـوگرافی سـیدیر   سـۆرگونلوك   :   هـئچ-بیـر یئرده-لیك تاریخی.

و یالنیزلیق پوْرتره سیدیر   سۆرگونلوك   :   گئجه چیزیلیر گۆندوز ایسه سرگی لنیر.

یوْق توْپراقدا   ایتگین بیر ایز جوغرافیاسیدیر   :   سۆرگونلوك:

ساغلانیلماز شو یارا گۆرونتوسو! :   سوْنسوز بیر چمبر.   و سۆرگونلوك:

سۆرگونو بکله ین بیر قارقیشدیر   :   سۆرگونلوك.

MAIN-SEIN

Rien ne remplit mieux la main
Que la presence:
D`un beau sein.
(من # سن)

گؤزلری نین جوماسینی سویونورام:
ماوی ماس– ماوی

دوداقلارینین آغوستوسونو آنیرام:
سیجاق سیم– سیجاق

مه مه لرینین ایللرینی دادیرام:
باشقا بام– باشقا

قام تیلی

بارچاآق تویون موزلراوغلو اوچون

(***تؤوش***):

اونگائی گاکاگ   اونگائی گاك
کائی گائی گاك   کائی گائی گاك

(ایشـته   قام   قوش   قوپوز: "نوْم")

آییك هایی   (گؤك قوش)   آئیك هایی
سـاگارباتا   سـاگارباتا   آتك   پورآ   پورآ
یاتیك   چوآ
ائدیل   چوآ
کاکاك   کاگاك
(شـورادا ایمیش قام!)
باشـتوتغان کیشـی   قارانقوشـا   قامقوشـا
یایوتشـو   (گؤکسـل یارادیلیش)   کؤرموش
(کؤتو   تین)
بای اولگن   ائرلیك قان

یئر مئسـی   مئرگو
یئر تونیگی
مئرگو
(...   آناایش   یقا   ...)
آللارا قیرار   (توپراق   تین)   اوزاقیرار
(گؤوده یوکسـك)
ناییینگاك   ناییینگاك
روبمات
(آرتیق بورادا ایمیش قام!:
قلمی مین اوُجوندا)

(دوْغولمامیش بیر ببك ایستگی گیبی)

آیاقلاری: آیاقلاریمدان داها گؤزه ل (و گؤزلری ده...)
چیلغین بیر چیغده مین باشینی کسه بیلردی یورویوشویله
شو آندا: دؤز بوراسیندان!...

یوْروملاما و سوْن سؤز:
I: قارادنیزده گؤرموشودوم او گئجه. گولموش ایدی
گؤزلریمی گیزلینجه سینه: گولوشه بنزر بیر گولوشله...

II: آت؛ نالینا بنزدیگی گیبی، اینسان دا آیاق قابیسینا بنزر
یاوروم! دئمیش ایدی.
بیرسیرا اینسانلار ایسه؛ ایستیثنا اوْلاراق (اؤرنه گین بیزیم
باکیلیلار) کراواتلارینا بنزرلر بیلمم نییه...

(سوْنون باشلانغیجی)

سوْن(ون) باشلانغیجی گیبی کندی اؤنونده.
ماکیپاژ آرقاسیندا گیزلتسه ایدی کندینی بئله:
بؤیله چاره سیز گؤرونمزایدی آنابایقوشلار گیبی.

نه ایسه؛ باغیشلانیلماز بیر سوچ یوق دا: کندینه دؤنر هر
شئی ان سوندا بیلدیگینیز گیبی...

کیمسه بیلمز –بلکی– عؤمور بوْیو هؤنکور– هؤنکور
آغلامیش ایدی سسینی:
کندی اؤنونده...

آیریجا؛ سویا
داشا
و اوْدا
ایعتراف ائتسه ایدی
-بیزیم گیبی-
هئچ اوْلمازسا
آزاجیق دینجلردی دئییرم:
سوْن(ون) باشلانغیجی گیبی: کندی اؤنونده...

(بوراسی هارا   هارا بوراسی؟)

سورگونلوك شعری   شعر سورگونلوگو   می دئمك:
شو "اؤنجه سیز دؤنوش" قوْینوندا؟

سوْرغولایان سؤزجوك   و   تیکرارلانان قاورام:
هئپسی بو مو یوْقسا؟

آرتیق بورادادیر   من ایله سلیمان اوغلو –بیلدیگیمه گؤره- بورادا:
اؤنجه سیز شو دؤنوش قوْینوندا:

حاشیه و یوْروملاما:

(بارچاآق تویون موزلراوغلوندان)

شعر.

آچیلمامیش بیر بیتیک دیر:

آرکائیک آیاسی نین آیاسی:

آچیلمامیش بیر بیتیک:...

(گونئی آذربایجانی بیر قاشیق سودا بوْغماغا چالیشانلارا!)

اؤیله بیریسییم کی من:
هالاییما حایران قالیر اوُلو تانری.
قوْپوزومو قیسقانیر.
تورکومو دانیر سورکلی.
قیزلاریملا ایسه؛
بیر کئز گرده گه گیرمگی باشلانقیجدان بری اؤزله ییر.

ائوئت؛ اؤیله بیریسییم من ها**...**: استغفرالله!

اوُیاری:
(ایلك یاسا)

دیقت!:
یاساقلاما
یاساق دیر بورادا:
یاساق!

(کورغان):

"بیلگی سیز بو بیلرزیك تاریخی: یالنیز داییره لر اؤیغارلیغی..."(۱)

هر باخیش بیر تاپیناق و هر تاپیناق بیر گؤروش(تاپینتی)
آناتوْمی سیدیر؛ دئییردی بارچاآق توْیون موزلراوغلو.

ایشیق:
ناقیش آنلاری

و بوْیایی سوْنسوزلاشدیران شو جوغرافیا

و آلتین گؤرکم:
ساخسی تونج گوموش و توهاف شو هنده سی
دۆش!

(اؤرنه گین): بوْیوت اوْیلوم بیچیم
و کورغان آنلامیندا کی (بلکی ده قاورامیندا کی)
"نوْمسال کلمه–سؤزجوك"لر:

هارداسا بیر تورلو "نه" ایله "نه لر"؛ "نییه"سینی "نه
اوچون" سوْرانلارا گؤستره مز...

(۱)-بارچاآق توْیون موزلراوغلونون یاییملانمامیش "کورغان" آدلی شعریندن.

[نه یازیق شاعیر اولماق
(و) **سن**!: ن. خ.]

ایلك اؤنجه دن بؤیله ایمیش -سانیرام– کؤکه سورونن اؤزلملر.
گؤرمه دیگیم توْپراق: ا‘ممه دیگیم ایشیق...
(–نه یازیق شاعیر اوْلماق!

(و): گؤوده سل اؤپوجوکلری بیر داها دئنه مك.
بارماقلارا دؤنه جك: اوْخوناقسیز بو بللك!
(و): سیغیناجاییز "من" ایله سلیمان اوغلو؛ بیر ده بارچاآق توْیون موزلراوغلو:
سئزیلمز شو سئزگیلره!
(–نه یازیق شاعیر اولماق!

دؤشونمه یه جه ییز و دؤشونمه یرك بیر قلم سیخینتیسی
نیفرت بسله جه گیز شعر ایله شعره.
و آق بو کاغیذ شؤلنی گیبی قارغیش یاغدیراجاییز: یازی ایله یازغییا.
(و) سن! سوْرو اؤزانتیسیندا: نوقطه سیز ویرگول سوز بیر یورویوش.
و یورویه جه ییز "یوْق یورویوش"لری سن ایله مانا آلدیرمادان.
(–نه یازیق شاعیر اولماق!

(و): سوتول گؤزلر اؤزه رینده: بیلینه مزلیك گؤزللیگی و
آیریجا دگیشکن بو ایمضا قوْخوسو (دئمک ایسته دیگیم):
بوْیا بوْیوت بیچیم و دوْغال بارماقلار اؤته سی:
آرا(لیق) اوْیلوم و گیزلی-یالانجی او سس.
(و): بورادا سن!
(ایتگین بیر سوواری گؤرونتوسو).
(–نه یازیق شاعیر اولماق!

(و): بیر ده؛ توْپراق ایشیق و هاوا دامازلیغی
و مورارمیش شو داورانیش هوْرمونو و سوسقو
قوْرخوسو:
سوْن آنیش اینیلتیسی.

(–ائوئت بؤیله ایمیش –سانیرام– ایلك اؤنجه دن کؤکه
سورونن اؤزلملر:
شیمدی اؤده شدیک "سن"له ای سن: شعر!

(و) سوْن

یوْرولماز بیر یوُلچو باخیشی دیر یول؛ داشلارا بئله آلدیرماز، دئییردی بارچاآق
توْیون موزلراوغلو.

رسام محی الدین سئزر!

(نئره؟)

دمیریوُلوا!:
نئره گؤتورور
یوُل/
دمیری
نئره؟

(یازغی)

...آیریجا اؤزونوزو (و کندینیزی ده

آسماق ایسترسینیزسه:

باجادان

پنجره دن

آسماییینیز لوطفا!:

گؤك یوزوندن آسینیز

گؤك یوزوندن:

اؤزونوزو

(و کندینیزی ده...

[گوزگو(نون) ایشلوی]

بیر ده؛
یوزومون:
یوْرغون جیزگیلرینی
سایا بیلسه ایدیم بورادا...

یوْروملاما بارچاآق توْیون موزلراوغلوندان:
باتماز گنج بیر گونش دیر شو گوزگو بورادا(۱):
کندینه تانیق.
اوُتانماز آصلا گؤز ایچینه باخار دؤم–دؤز:
سو/ دوُز/ دؤش/ و اوْد/ گیبی.

آیریجا سایدامجاسینا قوْنوشار سورکلی:
گؤز ایچینه باخدیقجا:
داش/ قالیق/ و سؤزجوك/ گیبی.

(۱)- باق! "نوْم کیتابی" گوزگو بؤلومو ص۷۷۱

(موتلولوق)

کؤرپو سسی:
کؤرپه بالیقلاری دیسکیندیرسه ده
تومارلاییر بیلمه دیگیم بیر شئیی:
گؤرمه دیگیم بیر یئرده...

اؤیاری:
سؤیله نه سی بیر سؤز بولماییبجا آیریلیر سؤزجوکلردن
و ساغ اوللاشیر کندیندن (بیخیق "او" کؤپرو موتلولوغو گیبی...):

عجملیک می شو؛ یوقسا عجمی لیک؟...بیلمز

گؤزه لیم او "آق یورویوش" شاهسئون قیزلارینا!

I

("نوْم" قیزی)

اؤیله گؤزه ل کی:
کؤکومه بنزییر
منیم

II
(قیزیل د٬ری قیز)

اؤیله سوزگون باخیردی کی:
باخیشی باخیش دئگیل ایدی
باخیش ایدی:
باخیش!

III
("اوْست بوْیا")

قارا:
قاپ–قارا
-ائوئت-
قارا:
قاپ–قارا
سؤیله مگه نه وار داها ها؟...

"آنالار، آنالار!
نه غریب گلیر قولاغا آنالار!"۱

آنام
(و بوسبوتون قادینلاشماق):

گیزلتمگی بئجرمه ییرم.../ گؤزلریمین یئته نك سیز اوْلدوغونا
دا اینانمابیرام..../ سؤزجوکلره قوْشولمادان ایزله ییرم.../
گؤز؛ گؤوده ده اوُیانیر (قان قادا دا و ساچ ایسه؛ قایغیدا
اوُیاندیغی گیبی ۲)...: هنده سی بیر دلیك جیك
گؤرونتوسو.../ و بام–باشقا بیر گؤرونوش بیچیمی.../
(قویودان قورخماقدا حاقلییام).../

سؤزجوکلر هاراسا گئدیر.../ ایزله ییرم.../
پکی؛ اؤنجه سیز بو ایزله ییش...: آرالیغی یئنمك می
دئمك بورادا؟.../
آرالیغا توْخونمادان سئزیرم.../

وسئزگی...:
قادینلاشمیش بیر "من"ی ایزله ییر: سئزگی.../ و "من"
بام–باشقا بیر "گؤرونوش"ه گئیینیر.../ و گؤرونوش ایسه؛
سؤزقوْنوسو بئله دئگیل بورادا.../
و من...:
قادینلاشمیش؛ "من"ی –سؤزجوگه قوشولمادان–
ایزله ییر...:

آددیمدا؛ سئزگی.../
گؤزده؛ ایزله دیگیم قادینلاشمیش "من"...:/

(گیزلتمگی بئجرمه ییرم.../ گؤزلریمین یئته نك سیز
اولدوغونا دا اینانماییرام.../)

ایندی – ساغ اوْل سلیمان اوغلو!–
نسنه یه.../
آرالیغیا.../
و سئزگییه.../
توْخونورام: "**او** گؤزلریم"له.../

و قادینلاشمیش "من"ی ایزله یرك بوسبوتونجه سینه
قادینلاشیرام.../
و چوْجوغسو بیر سئوینجله...:/
مانا قوْل چکیرم.../

١- فاوست؛ گؤته (بارچاآق تویون موزلراوغلوندان).
٢ – بارچا آق توْیون موزلراوغلو ایله دده قوْرقوت.

(دیبچك(ین) تاریخی)

دیبچك تاریخی بلیرسیز:
اوْخوماغا بیر یاپراق بئله یوق.

اسنك دیبچکده باق!
بیر آغیز اوْرمان...

و اوْرمان اوزه ریندە:
"قیب–قیرمیزی-یاشیل" بیر قاچ داملا قان:
دان!

(شارلوته و بیر چئشیت آذربایجانیمسوو اوْیون)

هر شئی اولدوغو گیبی قالاجاق یاوروم:
سوْنباهار و سوْن سارماشیقلار.../

کیمسه آنیمسایاماز آرتیق ایتکین اللرینی:
(-خزر دالغالاری بئله-)

بیر گمی گیبی سیغینسام یوْق لیمانینا شورادا:
(–الی دوْغرو بیر اوستاسان–)
پکی؛ نه دئر سن؟.../

یازیدان سوْنرا:
هارادا قوْناقلایاجاغام؛ -"یوق دئسن" یاوروم!
شعر بیر قوْنوقلوق و آیریجا بیر سیغیناجاق دئگیل کی آرتیق
چوْجوقجاسینا بیر یالواریش دیر بلکی...

("ایم" ایله "ایز")

"بورادان باشلاییر هرشئی؛ بورادان..." (۱)

تانگوْ اوْینارجاسینا یاغیردی قارلی یاغمور:
(– دئسامبر هاواسییلا قوْنوشولماز کی شؤیله سینه.../)

سوْنسوز(لوق) آدلی: تانیمادیغیم بیری؛ "شیمدی"
ایرماغیندا(ن) آخیردی آیریجا –بو هاوادا!–.../

"شیمدی" ایرماغیندا(ن) آخماسا بئله؛ آخیردی بیرتورلو:
آدینی بیلمه دیگیم و گؤر(ه)مه دیگیم بیر یئردن.../

تانگوْ اوْینارجاسینا
یاغیرمیش قارلی یاغمور –دئییلنلره گؤره-:
شو هاوادا!:

هرشئیین "بورادا(ن)" باشلا(ن)دیغی گیبی...

۱– باق! نوْم کیتابی؛ ایم ایله ایز بؤلومو ص۱۳۵

(سئرووُن):

من بارماقلاري نين اعتكافيندا اوياناجاق ان سوندا "بن"
دئییردی بارچاآق تویون موزلراوغلو.

آرتیق اینانمسیز بو "حوضورجوق" بئله اینانیر مانا:
گؤك؛
گؤوده یه (ماس–ماویجه سینه) ایناندیغی گیبی.../

"کیچیجیك بو بؤیوك یالان" باشلانغیجی (ایشته بو قده ر!):
تیکرارلا شو یالانی تیکرارلا
سلیمان اوغلو ایله سن!:
تیکرارلا.../

(هئچ باجاقلاریندا)

/اسکی بیر چاخیر/

آل یورودوگوم قوشقوسوز.

-سن نه دئر سن سلیمان اوغلو ها؟-

–هاوا گؤزل یاغمور آرا–سیرا یاغیر ساچلاریمی...

پنجره. پنجره یه باق!

"*سئن*" دئگیل؛ "*راین*" بیلدیگیمه گؤره ایندی ده

آخیرمیش بیر تورلو.

ائوئت؛ اسکی بیر چاخیر –دیوان شعرینده کی چاخیر دئگیل

ایمیش ده...**:**

(ساقی کرم ائت شاراب-ی گولفام یوروت...!)

آزاجیق دادلی اؤسته لیک آپ-آجی

رنگی ایسه بام–باشقا:

آل یورویوش(وم)دن بللی...

اؤیاری:

بیر داها ادبیات آغالاری: بنی جاندان اؤساندیردی؛ جفادان یار اؤسانماز

می... دییه داشلاماسینلار آل یورویوشلری!:

ائوئت؛ اسکی بیر چاخیر گیبی یورویوشه دئگیل ده یوره گه یوق

بئیینه ایشله مه لیدیر"بن" آرتیق: بئیینه...

(والسلام)

(بوزقیر گیبی آچ گؤز و یالانجی):

"وارییور بن؛ بانا و گؤستریور بنی، بانا: بن... دئییردی بارچاآق توْیون موزلراوغلو.

اوُیقوداميیام یوْقسا "اوُیقودا": بیر دنیز ایمیش گیبی...

ایتی سس و یوْسون دادار دوُداق (اؤپوجوك جوغرافیاسی...)

قولاق: قاغایی چالیپور ایمیش -دوْن گئجه-: قولاق...

دالغالاری -چلیك سیز- یورومك دنیزلشمك می دئمك...

سول چیگنینده توْخونوش(ون) ایزلری:
یاپ-یالنیز بیر قالیق
-بوْرتانیی-

اوُیقو گیبی اوُیقولاماق
-شو گئجه!-:
بیر دنیز ایمیش گیبی...

یوْروملاما بارچاآق توْیون موزلراوغلوندان:

(خزرده بوْغولان سویون سسی)
A
سوْروسوزدور؛ سوْرولارین (و یانیتلارین دا) دئدی یاوروم، بیلیرمی سن؟
Z
آرقاندا کی "یوْق شهر"دیر دئدی شعرلرین یاوروم، گؤرورموسن؟

(والس)

قادینلاشیر گؤزلریمده: الیمده کی بو نسنه!
و قارانلیق یئلکنی:– آ   ی!
والس اوْینابیر: گؤ
ز
لر
یم
له

یوْروملاما:
شعر ایله شعر و شعر قوْخویورموش من ایله تن: شعر...

(قاورابیش)

گؤوده می؛ گؤوده ندن آییران: قاراچی بو آرا(لیق)!
نه قده ر گؤوده میزه بنزر:
(بیزدن آیریلاراق
باق!

آقدنیز(جیک) لیکلر:

(تورکو)
I
بیر قاغایی و بیر قاغایی = دالغا بوداغی
اؤیله آغیر اؤیله یونگول:
بنیزینی بئله اوُنوتار چیپلاق گؤوده سینده: دنیز

(تورکو)
II
گمی= قاسیرغا چاباسی و : آدا ایسه؛ دنیز(ین) یاراسی
بوْغولا بیلر بو سو!: شو مئوسیمده دنیزده

(تورکو)
III
سوسوز بیر دنیز ایستگی دیر: سوسامیش گؤوده سینده؛
شو دنیز!
ایچدیکجه سوساییر.

(تورکو)
IV
دوققوز بوجاقلی بیر ترلان دیر: ایسلاق بو سو!: دوققوز
بوجاقلی بیر ترلان.
دنیزی اوُچار چیمرلیکده.

(تورکو)
V
(*سئزگی ایله کؤپوك*)

بالیق سیز شو دنیز گیبی یوْلجولاری ایله یوْلجولارینی
آنیمساییر: سایدام شو یول!
سایدام بو یول گیبی . آددیملاری ایله آددیملارینی اؤزله
ییر: بالیق سیز شو دنیز!

آتام واؤلوم تاریخی...

(ایلك یاز)

I

اؤلوم یاشاییشیندا: باشقا بیر باشقالیق می وار یوْقسا**...**

II

آیریجا؛ آتامین(سلیماندان قوْنوشورام یاوروم!) آغلاماغا
(ییرلاماغا دا)، یالنیزجا بیر دیلی وار ایدی: سوسدورولموش
بیر دیلی. دنیزی اؤلدو؛ آیریلیقدا بوتونلوگویله اورادا...

III

بیر ده؛ جوما قوْخوسونو: آی   آی   آی   هئچ اوُنوتمادیم،
هئپ یئنی له دیم**...**
ایلک یازلاریم بوسبوتون؛ قوْخوسوز اؤتر بورادا: قوْخوسوز...

جوما گونلری بئله دینجلمز آرتیق: سنین اؤلوم تانرین؛
(   ).

اوْرتاق گله جک
(يوْروملاما)

اؤلوم.
اوْرتاق گله جه گيميز گؤزله نتيسى اؤلوم:
پايلاشيلماز بير اوْرتاق ليق.

(بير نوقطه دن باشلاييريز و باشلاديغيميز او نوقطه نين
(اوُجوندا دئگيل ده) گؤرونمز يانيندا
(بلکه ده آرقاسيندا)
سوْنسوزجاسينا سوساريز:
اوْرتاق گله جه گيميز بيزيم.

و آيريجا
آدديم: (بو قاوات اوغلو قاوات!)
مزارداشيميزين بوْيوتلارينى يوْنماقدادير گؤزلريميزين اؤنونده
خايينجه سينه...

آ
x
+
(اوْست منلیک)

آرتیق شاشیرماغی بئجه ریر من و „شعر دیشی": شو سیچراییش چوقورلوقوندا سوچلو دا سایماییر کندینی...

/ؤز آلچاقگؤنول اوْلسا بئله: کیمسه یه اوُیمایان بیری سیدیر من:
(بیرآز چاپقین   اوْلدوقجا اوُیورگزر)

آیریجا نه چوْجوقلاشماغا چالیشار نه ده تانریلاشماغا دؤشونر
نه ایسه؛ سانیلدیغی گیبی ده چاره سیز دئگیل آنجاق**:**
اللرینه / گؤزلرینه/یورویوشونه /
آلیشدیغی کیمی
کندی‌نه ده آلیشمالیدیر ***من***آرتیق

(و کندی تاریخی)

و کندی تاریخینی ائنیرم:
"اؤز" اؤزجه سینه اوُزاقلاشیر: دوُیورام/ دوُیومساییرام
دادیلماز شو **آود** گیبی

کندی تاریخینی ائنیرم:
آددیملار –مانا آلدیرمادان- بوسبوتون جوغرافیالاشیر اؤنومده
آنسیزین

و من؛ /*اؤز* دیشیندا (آنلاییرمیسان ای هی من!)
کندی تاریخینی ائنیرم:

و/*اؤز* سینیرلارینا بیر قاریشجیق یاخینلاشیر
آددیملار ایله من.../

(سوتول يورويوش)

سسلر آلداديجى دير دئييردى آدينى اؤنوتدوغوم بير دۆشونور: آدلار گيبى، دئردى بارچاآق تويون موزلراوغلو

آديمين آلداديجى چيچگينى دؤشومه تاقيب آدينا/ آديما/ آديما/ آدينا/: آشيلاييرام شؤيله سينه!...

اللريمده سوسغون بير (ت/ آ/ گ/) "بيلمم نه!"
اؤنجه سيز بير اوْلاى باشلانيشى: من حوضورو: سوْيلو بير حضوريستان...
شورادا من كسين ليكله من قوْخويورموش و سن ايله او: باشقاسى

سس سيز حرفلرى وورغولاييرميشجاسينا بير گؤزله نيلمزليک باشلانقيجى:

گئريده كى آلان سيز و چوْجوغسوز او شهره دؤنوشور سوتول يورويوشلرى

مننه چكديسه آددان چكدى: آددان.../

سوْنوچ:
بوتون گئجه كندى آدينى سايیغلاييردى من.../

(آد جوغرافیاسی):

آدیما بنزر بیر شعر بویلابیر اسنک یاتاغیمدان
آووجومو اؤپوپ ده؛ یاستیغیمین آووجوندا گیزله ییرم:
بللک چوجوقسولاشیر اؤنومده
(بیری بیر یئرده آنیمسادی آدیمی یوْقسا...)
نئرده دوْغدوم کی...: سوروکله نمیش ساچلاریم بئله شاشیریر کندینی:

آدیمی وورغولامادان -:آددیم آددیم آددیملاییرام.
سابیغلاییشا بنزر سایدام بیر قاسیرغا قوْپور:
آ د یمدان
سس سیزجه سینه...

"اوْ- نوْم- دؤ- ليور
(کيتاب آدييلا)

کيتاب بير ائوره ندير؛ دئميشدی آدينی اونوتدوغوم بير دؤشونور:
يوْروملانمالی دير سؤزجوک-سؤزجوک، دئردی بارچاآق تويون موزلراوغلو

قاپانديريلميش بو کيتابی (نوْم) اوخويا-اوخويا
گله جک بارماقلارينی يازير ايميش من: گله جک بارماقلارينی

دانيلماز شو قاپی!: دوْققوز (۹) سيمگه سی (آيريجا اسکی بللک آچاری)

آرقاداکی سس سيزليک دوْلامباچلاری: سئزيلمز دير سئزيلمز

اؤنده ايسه من ايله قاپانديريلميش بو کيتاب! (نوْم)
ينانيلماز بير بولونتو
گله جک بارماقلارينی ايزله يير ايميش من گله جک بارماقلارينی:
بوراسيز گؤوده آنسيزين ليغيندا
-بللک ديشيندا ايميش گيبی-
کيتابی آچير و گله جک بارماقلارينا دوْققوز بارماق ياخينلاشير من:
سؤزجوکلر بوسبوتون سايداملاشير: بوراسيز گؤوده آنسيزين ليغيندا...

حاشيه (۱):
هر بولونتو بير تهلوکه باشلانقيجی دير؛ دئييردی بارچاآق تويون موزلراوغلو
حاشيه (۲):
شيمدی –ائوئت- سليمان اوغلونو آپ-آری بير قيليغدا گؤرمگه گئيينير من ايله سيزه آلديرمادان او.../

×
+
A
(اوْیون)

اۇیورگزُر گؤزلرینده آرتیق:
بام–باشـقا بیر "**تور**" و سئچکین بارماقلاریندا:
یاووز بیر قالابالیق لیق.
... ...
دۇداغیندا کی شـو هاوا!:
AY LO LO LO
H R A Q U
R L U G
Ay LO LO LO

سـؤزجوکلرده سـن یاورومَ! سـؤزجوکلر قالیغیندا.
دیللره دۆشـموش شـو تورکو گیبی:
Les poêts Azerbydjanais doivent des excuses ‛a la poésie...

باغیرماق و (سانکی) چیلغین بیر "هئچ-بیر-یئر-ده-لیك"
اؤته سـینده ایمیش جه سـینه:
Partout et ailleur.

Tu est l‛espace perdu du poême de l‛air:
L‛eau
Et le feu
Tu es mon dernier
Voeu
AY LO LO LO LO ...

(نوْم ماهنیسی)

اللریم: قوْپوز. گؤزلریم ایسه اوْزان. (بیرآز دگیشیك اوْلابیلیرم بلکی).
شعرلریم شعرلریم گیتارلاشمیش تار قوْخویورموش هئپ: شعرلریم.
"بن" ایسه؛ "اؤزگه" دئگیل. "باشقا"دیر: بام–باشقا. بیر چئشیت سلیمان اوغلو: "من" و بارچا آق توْیون موزلراوغلو.

حاشیه: تورکو=(اؤزلم):

{عزیزییم نار نار نار گؤندر
آق مندیله سار سار سار گؤندر
اکیلمه میش آ آ آغاجدان
دُریلمه میش نار نار نار گؤندر–}

داماردا و داماردا اؤتن سوتول بو کلمه یوکلو سؤزجوکلر:(– موسیقی یی اؤتمکدن می یوقسا بؤیله آغیر بؤیله زنگین...)

بیر "بن" بیر فضولی دده و بیر ده: او او یاراماز ("بن"ه بنزه مز) چوْجوق: رمبو.

موشتولوق موشتولوق آرتیق: کیتاب کیتاب و کیتابلاشیر: سایدام بو کیتاب گیبی "بن": (نوْم!)

(دیب نوت):

سؤزجوك؛ باشقا بیر شعر و شعر: بام–باشقا: گئچمیش ایندیلیگی
[و چاپقین بو سو قاسیرغاسیندا بئله: اوخوناقسیز بارماقلارینی بوسبوتون: "سوْیونار" اؤزوقویلو دؤشموش شو دنیز!]
و اوُنوتمامیش ایکن: شعر بوْیالی– بویاسیز. آنلاملی– آنلامسیز:(سؤزجوك تاریخی)
چاغداش بیر اوْرکیده داورانیشیدیر (سلیمان اوغلونون شعرلرینده) :
ایندیلیك گلجگی.
(و سوْن.)

(فیگور)

شعر.

اؤگی اؤگه لر سرگی سینده:
(**Unique et incroyable**
و رنگلری بوْیاماق.../)

دوداقلارینین گئجه سینی بویاییرام بورادا.../
دوداقلارین سلیمان اوغلولاشیر دوداقلارین:
اؤیله قیزیل اؤیله قیزیل اؤیله قیزیل کی.../:
ماسادا کی بو قیزیلگول بئله قیسقانیر:
O ma soeur de la nuit...couleur des couleurs!...

(دان=بان):

یازماق؛ آغ کاغیذ گیز**ی** لرینه سیغینماق اؤزله می دیر، دئییردی بارچاآق تویون موزلراوغلو.

یورومگی اؤگره نمه لییم.
سوْنسوز باشاریدان (و بئجه ریدن ده) قوْنوشماق
سؤزقوْنوسو دئگیل آرتیق.

سیرتیم گونش بئشیگی:
ساچلاریم ایسه زولاق دنیزی (و کیملیك...

ایزلریمی تالاماقدادیر شو آق یول!: اورالاردا
و قولاقلاریم: سورکلی سورکلی سورکلی بان
قوْخویورموش قولاقلاریم. (خوْروزلار بایرامی...

(هر نسنه بیر ساعات دیر: دؤش ایله اؤیانیش دئییردی بارچاآق تویون موزلراوغلو)

آرتیق: "ائرمك"یی (ائرمیشلر گیبی دئگیل ده) دئنه مه لییم:
گئتمك و سلیمان اوغلوندان بوسبوتونجه سینه سوْیونماق:
بان!

یورومك:
"ائرمك" ایله "گئتمه" گی یورویورموش گیبی:
دان بان!

من دئگیل یاوروم:
"بن" گئتمك دیر و "هئچ-بیر-یئر"ه دوْغرو یورومك و آیریجا تام "ائرمك".
(سوْن و...)

(شؤلن اؤنجه سی)

ایلك و سوْن ایشیق قابارمادان:
گؤوده مه یاخینلاشیرام.../

اوُزاقدا: اوزاقدا باجاقلاریم بوسبوتون گرچك لشیر.../:
گرچک جینسیندن بیر گرچک لشمه

چوجوغسو بیر سس: بللی–بلیرسیز.../
(یاشاسین سس بلله گی!)
-یاشاسین!...
و نسنه لر دیشیندا:
شو یاخینلیقدا شورادا!.../
(نیلوفر گئجه سی سوْیلو بیر تؤره ن:
آتاقاملار شؤلنی.../)
و گؤل
قوْخو
سس و
سرین بوْیا.../
و او او: خاتونلار خاتونو
"نوْم" قیزی.../
چاپقین شو گؤك گرده گینده:
و بو بو بو!... یاغیز شو توپراق!.../:
یوْل
گونش و
داغ.../:
یئرلی اولماسا دا –نیلوفر گئجه سینده–
دوْغمادیر گؤزلریمده بورادا:
دوغما.
(من وارایمیش اوْرادا...

("نوْمْ" و سونرا)

I

و: قولاقلاریندا داشیدیغین لابیرانتلی سسدن قوْنوشما!
و: آدینی
آدینی
آدینی:
اوُنوتدوغونو بئله یازما!
اؤنجه سیز بیر آنیت گیبی قوْرقوتلاشاجاق:
اؤته ده یوْنونان سؤزجوکلرین.

II

و: یورومك:
(ایزلی
ایزسیز)
"**آد**" یؤره سینه سیغینماق چاباسی دیر **بورادا**.
و: مندن سونرا موزلراوغلولاشاجاق دیر **بن**.

III

سوْنوچ:
(**نوْم** و **سونرا** ایندیلیگی)
بن بارچاآق توْیون موزلراوغلوسوز دا:
آد
نوْم و
سؤزجوك
قوْخویورموش: آیریجا...

(قازینتی):

گؤچمن یاغمورلاری دئشنلر –گؤره سن–
نه ا'لده ائده بیلمیشلر.

گوزگوده کی شو بوْیاسیز ماهنی:
باشلانقیجدان بیر قاچ سؤزجوك سونرا:
گؤكدن
كمیگه
كمیكدن
كیملیگه
چاغی اؤتورموش: "بو" ایله "شو".
"كندی" ایله
"بن":
"اؤز"و قوْشاراق.

یازیدان سونرا:
توپراق داورانیشیندا سونسوز شو ایز!
سو قیغیلجیملاریندان قوْنوشمایير كیمسه اورادا...

هر شئیدن اؤنجه؛ هئچ بیر شئیه دْشونمه مه لی شاعیر: هئچ بیر شئیه...(۱)

(شعره یئلکن آچارایکن)

ماسایی ایشیقلاندیریر آنسیزین آق کاغیذ و منی ده.../

آرتیق وازگئچیلمز دیر سوْنسوز اللری. بولماق دئگیل ده : اؤگرنمک گرک کسین بیر بیچیمده او اللری./

وازگئچیلمز (لیک) ایمیش شو اللر!:
و بارماقلار دا.../

یوْروملاما(۱):
اللری نین آچارینی ایتیرمیش.
سوسامیش آنجاق.
و کندینی-کندینه درد ده ائتمه میش
پک چوق ذکالی دا ساییلماز...

نه اوْلورسا اولسون: سیراسینی گؤزلر
و اللرینی ده زوْرلاماز: سوْیوق(لوق) دا بئله.
یادسیماز دا چئوره سینده کی نسنه لری آیریجا.

یوْروملاما(۲):
"هر نسنه نین بیر سیرّ" اولدوغونون فرقینه واردین آرتیق
سلیمان اوغلو ...

(۱)-نوْم کیتابی "قوْشوق بؤلومو " ص۹۹۹

(   )

I

سارسیلماز بیر کؤلگه جینسیندن
و چوْق اسکی: یاشیندان دا اسکی.
چاغیریلماییر و کیمسه نی ده چاغیرماییر (آرتیق).
کندی قوْناقلیغیندا(دیر) و شؤلن بیر آنی دئگیل اونون اوچون
گرچک بیر چاغیریش دیر:

گؤلگه لر+ گؤلگه لر: گرچک یوْلداشلار ایمیش گؤلگه لر:
اسکی و یاشلی اوْلدوقلارینا قارشین...

(   )

II

داغینیق دؤشلر وار ایمیش: دؤگون (و آیریجا گؤلگه) جینسیندن
گؤروله سی ایمیش و دئگیل ایمیش ده
یوْرومجولارجا یارالانمیش/اؤلدورولموش:
اوْخوناقسیز بیر داملا قان
و آنلاشیلماز بیر چیزیم چیزگی
هئپسی شو
و دؤگون (و آیریجا گؤلگه) جینسیندن...

حاشیه (۱):
آدینا (و سسینه بئله) سیغمازدی (او)...
اؤزه تلشه مز بیر یاپیسی واردیر:
یورویوشونده...

حاشیه (۱):
آددیملادیقجا یونگوللشن نسنه لر ده وار: یانسییان سؤزجوکلر گیبی...

اسکی چیزگیلر و باشلانقیچ:

(من ایله سن اؤزه دوْغرو)

(گیریش A**)**

من ایله **بن** آراسیندا
تانیش بیری وارسا:
اوْ دا؛ **بن**دیر **بن**.

(گیریش Z**)**

آق.
آق دیر بو کاغیذ.
آق اوْلسایدی (آه!): **بن** ایله سن.
آق بو کاغیذ آقلیغی؛ قارارمازدی.

I

(بن)

بن؛ سندن. سن؛ **بن**دن: هۆرکر.
و **بیز** ایسه:
بن ایله سن بیلمز.

II

(سن)

سن؛ **بیز** اوٌلماغا دۆشونسن.
اوُنوتار **بیز**:
بن ایله سن.

III

(بیز)

بن؛ **بن** اولار.
و سن ایسه:
سن.
بیز هیجالارینی آتسان اگر.

IV

(سیز)

بن قارشیسیندا: سن.
سن قارشیسیندا:**بن**.
باق!:
بن ایله سن **بیزه** بنزه مز اٌزلدن.

V

(اوْ)

بیز ایله **سیز**:
سـن ایله **بن** دئمکدیر.
او ایله **اونلار** ایسـه: **بن** ایله سـن.

VI

(بیر)

بن ایله سـن باشـلانقیجی:
گؤرونمز او **بیر** ایمگه سـی.
بن مئتافیزیکی: سـن حوضورو.

VII

(شعر)

آیریجا؛ **بن** سـن یازارایکن:
قوْپار **بن**دن
سـن.

VIII
(یازی)

یاز **بن**
ایندی یازسان **بن**.
یارین –آرقایین اول!–
چیچك لنر: **بن** ایله **سن**.

IX
(اوْخو)

یازدین می **بن**؟
ایندی اوْخو!:
آچیق بو یازینی هی سن!

X
(آه!)

سن آرقاسی: گؤرونمز.
بن قارشیسی: دؤیولماز.
آه کؤپروسو گئچیلمز آه!...

XI
(نۆقطه)

بن سـسـی نین سـسـینی اوْقشـاماق.
آرادان؛ هر بیر نسـنه نی قالدیرماق.
و سـونرا –ائوئت–: سـن ایله **بن** حوضورونو:
اوْلدوغو گیبی گؤروپ–دۇیماق.

XII
(آنلام)

هی! **لی** بؤیله سـی. آه! **لو** شـؤیله سـی:
بن ایله سـن کیملیگی...
دینله سـن هی **بن**!
دیل قوْنوشـارایکن: شـاعیر سـوُسـمالیدیر آرتیق.

XIII
(سـس)

بن ایله سـن: سـؤزجوك ایله سـس.
سـن ایله **بن**:
بیر هیجا ایکی حرف.

XIV

(هیجا)

سؤزجوك چالا بیلسه ایدی: سن.
سؤ هیجالاریندان شعر قوْشاردی: **بن.**
هی! سؤ هیجالار**ی** چال **بن**
چال **سن**!

XV

(حرف)

اوُزانیش خطی: نۆقطه سیز–ویرگۆلسۆز.
آنلاق اؤزگه لیگی هی! آرا **سن.**

آه! یول دؤیونتوسو: یول دؤیونتوسو:
دوْغوزدور **بن** امیزدیر سن.

XVI

(تك)

آیریجا؛ بیترسه (بیر تۆرلو) **بن** ایله سن: باشلاناجاق می
باشقا بیر **سن** ایله **بن:**
هامی توْپراغیندان:
هی ایتگین **تك** (لیک)!
سن دینلن هی!: گؤرونمز سس.

XVII

(هارا)

یول **هارا**سیندا: مین بیر **اورا**.
بن ایله سن **آه**ی؛ آه!
قوْخوموش **بورا** ایله **شورا**.

XVIII

(بوْیا)

مور توْپراق **هاچان**ی:
سارامتیل یۆرویوش **هانگی**سی.
تئله سیك **بن ندن**ی:
سئز سن!
ماق ایله **مك** و **لاق** ایله **ليك**؛ بوْیاسینی.

XIX

(سؤزجوك)

دیرچه لیش گؤوده سی:
مین بیر **آنجاق** ایله **نییه**.
بن ایله سن هی!: سور **مو** ایله **می**
نیچونونو.

XX
(کیم)

چیق **سن!** دیرماش **بن!**
ایسلاق **وار دۆنن**ی ایله: چاغیر بو گۆن **کیم**ینی!
ایلکین **بو!** سوْن **او:**
سن ایله **بن** هیجالارییلا: **کیم** یازیرلار سۆرکلی کیم.

XXI
(نه وار / نه یوق)

اورادا: **نه وار.**
بورادا: **نه یوق.**

ائشیت – گۆر!: **بن** بو **آر**ادا.
هی! سن: سن **هاردا...**؟

XXII
(شاعیر)

رسام اولسایدیم: چالاردیم **سن.**
چالغیچی اولسایدیم: چیزردیم **بن.**
شاعیرم آنجاق یازیرام: **بن** ب ن ب...

XXIII
(قادینلیق)

آنا سـسـی: قادینلیق نفسـی.
سـن هی! **بن**:
سـئویش!
اوُیقوسـونون **نئجه**سـی ایله **بوراسیزلیق** دؤشـگینده
شـؤیله سـینه...!

XXIV
(اورادا بورادا)

نئجه دگیشـدی: **ندنسه** بنیزی؟
(هی! **بن** ندن آنیمسـامادینسـان؟):
بورادا بنیزینی: **اورادا** بنیزینی:
کیمسه بنیزینده؛ ندن؟

XXV
(شیمدی)

لحظه لر **هئچ-کیم**ینده: سـریلدی دیده رگین بو **بن**!
قیرقلار؛ یئددیلر
شیمدیسـی اوٌلدو قاچقین بو **بن**!
آه! نه لر اولدو بو **بن**؛ نه لر.

XXVI
(سوْنوچلوق)

سانجی ایله سانجی:
-ائوئت- دوُیورام شیمدی
سنسیزلیك حوضورورونو:
من ایله **بن** آراسیندا کی یوق شو اوْیلومدا!

(**دالغا** ایله دالغا)

گئجه (نین) گؤبگی کسیلمه دن...

گؤنش سیرتیندا **سؤسپاندو** و آسلاق: – سؤنمز قاتی شو
قارانلیق! (تؤرونجسوو بیر یؤموروق).
ارکن بیر دؤش ایمگه سیدیر سؤسقو (بورادا):
سینیرسیز بیر قایا تاپیناق. ***(اوْنونقای قوْنوقای)***

قوْپوزو چالیبان قارانلیغا سار!:
چالگیل ببگیم چال!

قاباریق کؤللوگودور خزر بایقین گؤوده سینده: (۱)
دؤرغونلوق اؤیقوسونا دالمیش سؤ و قارانلیق تؤره نی:
گرچك لشمه میش ایشیق و کؤسکون بویا –اؤزنل نسنه لر–
باخیش سیز گؤز و ساغیر سولوق دور:
بورادان شورایا شورادان بورایا...

ماوی ساچلاری قافقاز یئلی چاتلاق دوداغی
قوْجا تبریز:
قوْینوندا سؤیا بنزر او تؤرکمن قیزی (گؤبگینده ساپ–ساری بیر
سانجی) خاتونلار خاتونو:
قازاق پانگ سسسسسی خوْجا باخشی قوْپوززززووو...
و سایبلامیش قاقایی اؤچوش مارتیلار ایشته سس
سس سس
و اؤیقوا!:

یاشماقلی هاوا و سوسامیش سؤ.
اؤلوم تاریخیندن داها قارا   داها سوروسوز شو گؤرونوش!
(–و آیریجا؛ کیچیجیك بو ماویلیك: اوُنوتما منی چیچگی.
اوُمود بنیزی–).   **(دوٌلونآی قارتآنای)**

قوْپوزو چالیبان قارانلیغا سار!
چالگیل ببگیم چال!

خریطه سیز بیر یولجودور خزر گؤك یوْزونده: (یاساق سن شؤلنی)
دلی قانلی بیر چاییرلیق (او بوْیدا معصوم کی...
سن ایله سن حوضورودور بوُرادا
اوْد   +   بللك   جوغرافیاسی:
و سوُچا–یانیلتیبا ایعتراف دیر   خزر   چوْجوغسو بیر دینگین لیك.
–وئر   الینی!
الینی   وئر   الینه!
باق! آزیغسیز قاغاییلار؛ اوُیقولو دالغالاری بیر ٔر–بیرٔر دٔنلرلر:
ارکن بیر دؤش ایمگه سی گیبی.
و اوُیقو اوُیاندیقجا سؤ؛
خزره سیغاماز (٢).   **(سوسانای آقآنای)**

قوْپوزو چالیبان قارانلیغا سار!
چالگیل ببگیم چال!

ورق له نیر   ورق له نیر   –یئلکن سیز شو آیاز گیبی**-**   سؤ:
ورق–ورق گؤزلریمده. **(گؤکتآنای قوْنونای)**

اللریم:
آپ–آری بیر آینایا چئوریلیر آنسیزین :اللریم.
بلیرسیز آدیمی آق–آپپاق هیجالارلا– کندی آغزیمدان دؤیورام:
گـــؤك اوُتـــانیر و دالغـــالار ایـــسه؛ اوْموزومـــدا دنیزلشیر.
شیمدی –ائوئت– دنیـزی بؤتـون دنیزلیگـی ایلـه دالغاسـیز اوُدا بیلرم: ائوئت.

و ای سـن!:
سؤ ایله قارانلیق تؤره نی!
نه قده ر نه قده ر نه قده ر
گؤزه ل ایمیش سـن اوُیاندیقجا: (بورادا) هی سـن...!

(سون.)

دیب نوْتلار:

۱– دنیزسیز دالغا و بایقین چیپلاق لیق دیر گؤوده. ان سوْن گؤلوشـده اوُیانیر؛ دوُداق آداسی گیبی. نوْم کیتابی؛ گؤوده بؤلومو ص ۲۱۳

۲– باق! نوْم کیتابی؛ سؤ ایله دنیز آراسینداکی ایلیشکی–چلیشکیلر بؤلومونه ص۲۳۱

(اؤیانیش)

او گؤزه لیم دؤشونورلر دؤشونورو: م. ه

A

هر بیر سؤزجوکله؛ بیر قاریش کندینه یاخینلاشار بن: هر بیر شئیین، بیر قاریش نسنه یه یاخینلاشدیغی گیبی –و یا ترسینه–.

D

شاعیر سؤزجوک گؤزلوگویله باخیر دئییردی؛ بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو، کندینه.

(شعر)

یوْلسوز شو نسنه–شئی! آزغینلیغدا نه بوُلموش سنجه
اؤیله تئله سیك اؤیله چئویك قوْشور کی اوُیاندیقجا:
قلمه بئله گلمز
(دیله گلمه دیگی گیبی).

آرتیق نسنه یی نسنه و شئیی ایسه؛ شئی
آدلاندیرماغین تام زامانی دیر سلیمان اوغلو!
یوْقسا باشقا بیر آد بوُلمالیدیر مادمازئل سؤزجوك؛
آد جینسیندن: شئی ایله نسنه اوْچون.

(یوْروملاما):

آددان باشقا نه وار کی... غریبان بیریسی ایمیش گیبی
داورانیر:
باقدیقجا -یوُموشاقجاسینا- آدسیز شو اؤز–قاوراملارا ایشیق
حضوروندا سارسیلیر.
و هئچ بیر شئیدن وازگئچمزجه سینه تئله سیر کندینه دوْغرو.

سوْنوچ:

سونسوزلوق دئگیل ده -فیلسوفلارا اینانما آصلا!-
باشلانقیج قوْخویورموش آد؛ باشلانقیجدان بری.
شیمدی؛
-ائوئت-
آدلاندیرماغین تام زامانی دیر سلیمان اوغلو!

(سون)

۱+۱=۰
(صیفیرین گؤرکمی)

هیندلیلر:
صیفیرین یوْق خامیرینی یوْغورارایکن
نه یی دؤشونورلردی
نیبه؟.../

حاشیه و یازیدان سونرا:
(باشلانقیجدان بیر سایی بری)
قارا صیفیردان باشلاماق بیرتؤرلو زامانی قاوراماق دیر دئییردی
بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو، ندنسه قارا صیفیر زامان اوْیلومودور و
آق صیفیر ایسه، مکان بیچیمی.
قارا صیفیر گؤزه بنزر: قارا توْیون گیبی.
آق صیفیر ایسه؛ باخیشا: آق توْیون گیبی.
قارا صیفیر گؤز گیبی آلچاقگؤنول دور.
آق صیفیر ایسه؛ باخیش گیبی ارکؤیون.

باق! نوْم کیتابی آق–قارا صیفیرلار بؤلومو ص صیفیر.

اینسان قوْنوشدوغو دیله بنزر؛ هربیر شعرین شاعیرینه بنزدیگی گیبی،
دئییردی بارچاآق تویون مؤزلراوغلو.

I

(دیل(ین) مئتافیزیکی):

سؤزجوگون اؤز–گؤوده سینی برك قوجاقلاییپ:
امیرم دادینی ایمگه سینی
داملا داملا/
دیل مئتافیزیکی نین بیر پارچاسی اولاجاق:
بن-سؤزجوك
و شعر/

II

(بیلینه مزلیك):

آیریجا؛ بیلمه دیگیم بیر بیلینه مزلیك (و گؤرونه مزلیک ده) وار
آنجاق: بیلیرم.../
دیل(ین) مئتافیزیکی نین قیزلیغیندا:
سیم–سیجاق دوُیورام اونو:
دیل(ین) مئتافیزیکی نین قیزلیغیندا.../

III

(گؤرونوش):

فعل ایله زامان آراسیندا:
سؤزجوکلر سمفونی سینی باشقا بیر گؤرونوشله
–باشلانغیجدا کی گیبی– گؤرسه ایدیم:
آنادیلیمه بنزر بیر شعر یازاردیم بلکه:
اؤست بیلینچلی
وارلیغینیزا اوُپ-اوُیغون.../

اؤلولر بایرامی و اؤزگورلوك شهیدلری

(بیر چئشیت شعر)

تاریخسیز بیر نسنه یه دؤشونرسم اؤزولورم ایندیکی گیبی/
هردن بیر شئی سؤیلمك لازیم بیلیرم/
پکی؛ بیر شئی سؤیله ان آزیندان:
ای سن!   اولْدوغونو دوُیاییم/
هردن بیر شئی سؤیلمك لازیم بیلیرم:
ایتمیش بیر آنلامی آنلاتماق(و یا آراماق) گیبی بیر شئی/

(اؤلومو دئنه یه مه دیم کی هئچ: سنین گیبی)

یوْروملاما:

بیر ده بیلیرم؛ اؤلولر گؤلمز نه ایسه، دیریلر گیبی. نئجه
گؤلورسن ای گؤره مه دیگیم کیمسه بورادا. باشی نین
اؤستونده (باق!) یئرکؤره سی و آیاقلاری نین آلتیندا گؤك یؤزو.
هانی؛ بیر شئی سؤیله آرا–سیرا،
اؤزگورلوك دادار بیر شئ...

(یۆکسگه دۆشونرسم...)

یۆکسگه (یۆکسك لیگه دئگیل ده) دیرمانماق.
یۆکسگی (بارچاآق توْیون مۆزلراوغلو دئمیشکن) بیر تۆرلو
قاوراماقدیرسا...:
ایشین ایشته شودور اینجه لیگی بلکی یاوروم!

یازما سلیمان اوغلو!
بیر ده؛ ساقین:
سایدام جاملارا دیرمانما!
(آیریجا؛ اۆره ك سسینی آصلا دینلمه!)
قوْلای دئگیل ایمیش کی یۆکسگه دیرمانماق شۆیله سینه...
(سون)

یازیدان سونرا:
بوراق مادمازئل سۆزجوك، کندی سۆزجوکلوگویله قاوراسین
یۆکسک بگی!
سن ایسه چالیش یۆکسك بگ(۱) سۆزجوك اوْلسون ان
سوندا:
اۆزو ده؛ سۆزجوگون اۆپ–اۆزو.
نه دئر سن بو اۆنری یه سلیمان اوغلو ها...؟

(۱)- اتک یازی:
–بگ یازدی قلم؛ قۆصوروما باخماییییز. بلکی ده بایان یوکسك.

RHEIN

(اؤن سئزی)

ساپ–ساری یاشیل لیقلار آراسیندا:
ایلان یۆواسینا بنزر بو ایرماق!:
آلغیلانماز اوْیوق–اوْیوق بۆتونلوگویله/
هئچ / بیر / یئرین/:
هئچ / یئره/ بنزدیگی گیبی/

نسنه لر بوْیوتو:
داغینیق هایقیریجی و اوُیانیق.
کؤرو–کؤرونه دئگیل آصلا/

پارچالانماز بیر هاوا چؤکور اؤزه ریمه آنسیزین/
(منسه بورادادیر شو یاخینلیقدا...
بوُرادا!
آردیمدان گلسین گلسین آردیمدان
قارامسار یۆرویوشویله: **او**/

ان سوْندا؛
-بیلیرم- بۆتون نسنه لر آدلارینا بنزرلر آرتیق:
"من"ین؛ آدینا بنزمه دیگی گیبی/

حاشیه:

آرا–سیرا؛ بللك خریطه سینه سیغماز ایرماق، کندی بیچیمینه سیغمادیغی گیبی. نوْم کیتابی، ایرماق بؤلومو ص ۱۹۰

دان باله سی

(**Ballé de l'aube**)

I

دان.   دۆنن بیر یول دوُرسا؛ یارین دا؛ بیر یولجودور، شیمدی حوضوروندا.

یارین؛ قام(ین) سوسقوسونا بنزر: ایندی فیدانیندا.

-سایدام شو کیتاب! (نوْم)-

آیریجا؛ گؤك یوْللارینی؛ یئر یوللاریندان داها یاقشی تانییر قام:

Ce livre(NOM) est un mot qui fait oublier la couleur de l'oubli dans sa presence.

II

پکی بن:

کیمسه دن عوذور می دیله مه لیدی یوْقسا؛ شعر یازارایکن...

بیر ده؛ بؤیله سینه بیتیرمك ایستردی جانیم شو شعری اؤرنه گین:

بو گۆن حوضوروندا

دۆنن بیر یولدور   و یارین ایسه بیر یوْلجو.

دۆنن   یارین   بو گۆن...

بیر تۆرلو بیتیرمك اولوردی شو اؤیكونو

بؤیله سینه اؤرنه گین:

یولدان داها یاقشی تانیر سلیمان اوغلو یولو:

شعر یازارایکن...

(آقشین ببك و
یۆرومك)

بیر: آپوکالیپس
ایکی: او بیر مئتافور سوْنوجویدو بۇرادا
اۆچ: یاریمچیق یۆرویوش

هئچ (صیفیر!)دن قایناقلانمیش؛ هئچه دوغرو یؤنلن بلیرسیز بیر وارلیق دیر شعر؛
کیمسه یه خطاب ائتمز؛ کندینه بئله، دئییردی بارچاآق توْیون مؤزلراوغلو.

(گیریش):

یازماق نه بویدا چتیندیرسه : یۆرومك ایسه او بویدا اوْلمازین.

آرا–سیرا یۆرویه بیم دییه یۆرویورم.
یازاییم دییه یازیرام.
یازماق هردن بهانه دیر یالنیزجا : یۆرومك بهانه سی.
سوْلوق آلماق جسارتی گیبی بیر دلی قانلیلیق دیر یازماق هردن.

I

بیر دنیز گؤلگه سی بۇلارسام:
-هارادا اولورسا اولسون. یئترکی دنیز اولسون (آقدنیز گیبی اؤرنه گین)-.
دینله نرم قیپیسیندا.
دینلنمك ایسه؛ بیر چئشیت یازماق دیر بیلیرم:

يۆرويوشـون يازى اولدوغو گيبى.

بير داغ قارالتيسـى گؤره رسـم:
–سـاوالان گيبى بير داغ–
زيروه سـينه چيقارام:
داشـلارى؛ قوُشـلارى، بيتكيلرى سـالاملايا–سـالاملايا.

بوزقيرا دۆشـونرسـم ايندیكى گيبى:
سـوُ ايچينده اولسـام بئله سـوُسـايارام. زهيرله نجگيمى سـانارام او گۆنلر گيبى.

II

دنيزى تانيمادان؛
دنيزى يۆرومك دك مؤتلويام من بورادا.
نسـنه نى نسـنه؛ شـئيى ايسـه؛ شـئى گيبى يۆرودوگجه:
بارماقلاريما بير قاريش ياخينلاشـيرام آرتيق.
و بارماقلاريما بير قاريش ياخينلاشـارايكن:
گؤك يۆزونه سـن! دئييرم آتاقاملار گيبى
و توْپراغى گؤك يۆزو گيبى قوجاقلاييرام.

III

بيليرم يۆرومك نه بويدا چتيندیرسـه : يازماق ايسـه او بوْيدا اوْلمازين.
اوْلمازين شـئيلرله اوُغراشـماق اولدوقجا اولمازين آرتيق منيم اوۆچون.
آيريجا او بويدا دا ذكالى بيريسـى دئگيلم نه ايسـه:
هردن ايچيمده هئچ بير شـئى داشـيماييرام

–او کیمسه(لر) گیبی–
و دۆشسوز اؤیقولاییرام.

اسرۆك اوْلماییندا سۆرکلی زامانا دۆشونورم و اوْتوردوغوم بو اوْتورغاجا!
و بارماقلاریمی قوْرویان بو ماسایی سوْرغولاییرام ندنسیز.
نه اؤنمی وارکی بونلاری یازماق سوْرورام آرا–سیرا
کندی–کندیمه.
(سوْرو ایسه البته هر اینسانین حاقّی)

IV

یازماق نه بویدا چتیندیرسه : یۆرومك ایسه او بویدا اوْلمازین بورادا.
بیر ده؛ شو اوْلمازین!:
یۆرویورایکن بئله راحات بوراخماز منی:کبینلی آروادیم سانار کندی سینی.
من ایسه؛ هئچ سئومم اونو. سئومه دیگیمی ده گیزلتمم آنجاق.
(نه بویدا باشاریلی اوْلدوغومو دا بیلمم: او دا آنامین ایشی.
-نه دئرسه او اولاجاق سؤزسو ز-
اونون ایشینه ده قاریشامام.)
آرا-بیر
-سلیمان اوغلو گیبی-
بلله گیمی ده قؤللانیرام
یۆرومك اوْچون.
بونو گیزلتمگه ده بیر ندن بؤلماییرام ایندیلیك.

هئچدن باشلادیغیم یۆرویوشومدن بللی:
"هئچدن هئچ دوْغارمیش" باری.

ایندی بورادایام: بورادا: آددیملاریمین اؤنونده.
قایغیلاریم یوق اولموشجاسینا یۆرویورم.

–کیمسه نین قایغی سینی دا چکمه ییرم ایندی. تانیش بیر کیمسه ده قالمادی آرتیق.–
نه سنه (وارلیغینی آصلا دوُیمادیم!) نه ده مانا بنز مه ین شو سؤزجوگه:
دۆشونه مم من کیمسه یه.
هئچدن باشلادیغیمدا؛ یولوم آیدین.   ساغ الیم ایسه آچیق و ساغلام ایدی.

۷

شیمدی؛ یۆرومك نه بویدا چتیندیرسه   : یازماق او بویدا اوْلمازین منیم اۆچون.
اوْلمازینا آلدیرمادان یۆرومگه چالیشیرام بورادا.
آق بو کاغیذ یئتر بیر نئچه سؤزجوک یۆرومك اۆچون؛ دئییرم کندی–کندیمه.

-یۆرومك اۆچون چوقلو سایدام سؤزجوکلره محتاجسان! دییه بیلر سلیمان اوغلو گیبی بیریسی-:
(او سؤزجوک دۆشگونو...)
او دا دوْغرو. دانامام.
آیریجا؛ هئچدن باشلامامیش بیر کیمسه نین قایغی سینی دا چکه مم آرتیق.

(-او کیمسه وارایکن؛ بیر چئشیت سلیمان اوغلونا بنزر یۆرومك
دئنه مه سینی یۆرویردیم آنجاق.-)
ایندی ایسه؛ هئچ بیر شئی اۆچون یۆرومه ییرم.
آرتیق؛ "اۆچون" نه دئمکدیر بیلمه ییرم:
اوْنسوزام؛ اوْن(لار)سوز:
کیمسه(لر) سیزلیك بوْیو بیر سئوینچ سینیریندا.

–بیر کیمسه وار آرادا پیچیلدابیر قولاغیما سلیمان اوغلو
قورنازجاسینا:
اوْنسوزلوق ایله کیمسه سیزلیگی آندیران؛ گؤر(ه) مه دیگین
بیریسی.
من ایسه:
اوْنسوز خانیمی (بلکی ده بگ ایمیش) آق کاغیذا کؤچورر
ایکن:
اؤیله اوْنسوزلاشیرام کی
یالنیزجا اوْنسوز خانیم (بگ بلکی؟) بیلیر نه سؤیله ییرم.
دۆز بۇرادا : شو آندا:
بیر دئییشمه بیر قاوغا و بیر ساواش چیقیر آرامیزدا:
سوْن قیامت قوْپموش گیبی: آپوْکالیپس.
بیلدیگیمه گؤره ساواشجیل بیریسی ده دئگیل ایدی بن
آنجاق.

VI

سؤزجوکلری بوراخدیم سؤزجوکلری: "بایاقدان بری".
مئتافوْرسوو یۆرومك زامانی دا دئگیل آرتیق ایندی.

–آیریجا منیم گیبی:
اوْن(لار)سؤز و کیمسه(لر) سیز بیریسینه؛ مئتافوْرسوو
یۆرومك یاراشارمی هئچ؟ سوْروپ–دؤرورام.
کیمسه ایله اؤغراشاماز بن بورادا: –سؤزجوکلرله بئله.
شو منیم یازغیم. بو منیم آلین یازیم دئییرم کندی–کندیمه.

VII

من ایسه –بیلمم ندن– آناما دئگیل ده؛ آتاما بنزرم:
آرارام هئپ آرارام.
بولدوقجا –یوق! بوْش وئر دئرم، د'گمز ایمیش...
آتادان قالمیش بو چؤخا مانا؛ ناسیل آتارام.

بۆتون یۆرویوشلریم –گؤزلریم گیبی– شو ماسانین اۆزه ریندە:
"ein halbs Wort...W...O"
توْخونامام اوْنلارا.
–نئجه سینیز بن سیز یاورولاریم؟ دییه جسارتیم بئله قالمادی
آرتیق.
اوْن(لار)سوزلاشمیش بیر کیمسه(لر) سیز(لشمك) گیبی
داوراناراق:
اوْن(لار)سوزلاشیرام بۆسبوتونجه سینه.
اوْن(لار)سوزلاشماق ایسه؛ بورادا یالنیزجا:
کیمسه(لر) سیزلشمك گیبی بیر اوْلای دیر: ایشته بو قده را!
ایندی؛ نه من ایله بانا آلدیریرام نه ده او سلیمان اوغلونا.
بیر ده -اؤنوتامیشکن-
کیمسه(لر)ین ایشینه قاریشماماق منیم اؤزمانلیغیم.
آرتیق بورادایام : بورادا!
اؤیله بیر "بورادا"دیر بن کی "او"؛ سلیمان اوغلو بئله آنلایاماز:

(بورادا کی) بنی.
اوْن(لار)سوزلاشدیم بورادا من؛ بنی من گیبی یۏرویرک.
سلیمان اوغلو دا بیر بهانه ایدی آنجاق بورادا.
او دا؛ او کیمسه‌(لر)دن بیریسی.
–سؤزجوکله شمه میش (سایداملاشمامیش؟) بیر نئچه
حرفدن باشقا بیر شئی می ایمیش یوقسا او: –
او دا یازماق اوْچون بیر بهانه
یۏرومك اوْچون بیر آراچ.

VIII

آیریجا؛ کندینه "گۏن آیدین افندیم!" دئمگه جسارت ائتمه ین او
کیمسه گیبی یۏرویه مم آرتیق من.
او کیمسه دن آیریلدیغدان بری –بیر نئچه دقیقه دیر– نه دنیز
آرخاسیندان قوْشورام.
نه ساوالان داغی نین زیروه سینی دۏشله ییرم.
نه اوُنوتما منی چیچگینی دؤشومه تاخیرام و نه ده باییلدیغیم
او مانا بنزر قوُشو اؤزله ییرم:
اؤزگورم –گؤردوگون گیبی– اؤزگور.
اوُزاقدان ال ساللایاراق: –من بورادایام! دییه باغیران سایدام او
سؤزجوگو بئله دینله یه مم.
او دا؛ او کیمسه (لر)دن بیریسی.
اوْنسوزلاشمیشام من آرتیق:
اوْن(لار)سوزلاشدیم من آرتیق : کیمسه یه توْخونمادان.
او سؤزجوگه و بو کیمسه (لره)یه آلدیرمادان یۏرویورم ایندی:
شیمدی –باق و گؤر!– یازماق تام یۏرومك دیر بورادا:

شؤیله سینه...
-کیمسه نین بو آرادا اولماماق شرطییله.-

IX

بیر گؤزگو یه راستلارسام بورادا –او دا؛ او کیمسه لرین اؤتانقاج بیر گؤرونتوسو– سالاملامادان گئچرم.
داش ایله یول؛ بام–باشقا بیر بنیزله قارشیما چیقسالار بئله بیر گۆن آنسیزین.
باغیشلایین بگلر–خانیملار!: گئچه بیلرممی؟ دئرم:
اونلارا باقمادان.
-تانیماییرمیسینیز بیزی بگ افندی! دییه؛ سوْرسالار بئله سایغییلا.
تانیمالییامامی یوْقسا...؟
بیز سیزین ان...
بورالی دئگیل بن. باشقا بیریسییله قاریشیق سالمیش سینیز...
شاپکامی بئله قالدیرمام اونلارا.
تربیه سیز بیریسی ده دئگیلیدی بن آندیغیما گؤره.
حاشیه:
(تربیه نی ایسه؛ سؤزجوکلر خریطه سیندن اؤگرنمیشدی بن. او کیمسه(لر) اؤگرتمه میشدیلر کی مانا. تربیه ایسه؛ گؤزله مه دیگیم یئرده بولور منی: یول؛ داش، قوُش، دنیز، چیچك، هاوا و اؤزه للیکله سایدام او سؤزجوکگیبی. اونلاری دا سلیمان اوغلونا باغیشلادیم. محتاجدیر اونلارا او؛ بیلیرم.)
یۆرویوش ایله یازی قیلیغیندا اؤغراسا بئله سایدام او سؤزجوك مانا:
قاپیمی قاپاتارام یۆزونه.

منم سئوگیلیم! دییه یالواریب–یاخارسا دا:
یانیندا داشی؛ یولُو، قوُشو، هاوانی، اوُغور بؤجگینی، اوُنوتما
منی چیچگینی آلسا بئله و بیر ده اسکیدن ان چوق
سئودیگیم سو خانیمی اوْموزوندا داشیسا دا:
"اوچ کئزلیك بوْشامیشام سنی!" من؛ دییه دوُرارام
قارشیسیندا اوُتانمادان.

X

آرتیق بالیقلاری دا سئومم بورادا:
اونلارین سایداملیقلاری نین ندنینی ده هئچ زامان آنلامادیم
کی.
سؤز گلیشی اونلاردان قوْنوشموشدوم:
باغیشلایین منی!
آیریجا؛ من ایله بالیق آراسیندا نئجه بیر ایلیشکی اولابیلیر
کی؟
سوُدان هورکن بن ناسیل بالیقلاری سئور کی؟

حاشیه:

(بؤتون دؤنیا بالیقلاری سوُدا یاشاییر و سوُدا دا یؤرویورلر <آرا –بیر اؤزورلر ده> و سوُدا یوُمورتالاییرلار، دییه اوُیارمیشدی بنی بارچاآق تویون مؤزلر اوغلو، بوُ شعری یؤرومه دن اؤنجه.)

او کیمسه(لر):
اوْن(لار)سوُزلاشدیغیم او کیمسه(لر) قیرمیزی–قیرمیزی:
دایان دئدی و باق!:
باقدیقجا آناجاقسان منی: بیزی...
گؤله سیم گلدی شعریمی یؤرویرك.

XI

يۆرومك نه بويدا اوْلمازين ديرسا: يازماق دا او بويدا چتين ايندی.

"*يۆرومک*: يازی نين شاشقين بيچيميدير بلکه ياوروم!*"* دئدی آنام، سوْن گؤروشوموزده.

آچيقلاما*: [داها دوغروسو آنام قونوشماق دئميشدی؛ من ايسه قونوشماغی (و دانيشماغی دا) سئومه ديگيم اۆچون قونوشماق سؤزجوگونو، گؤزه ليم بو يۆرومک سؤزجوگو ايله دگيشديم!]*

من ايسه؛ سؤزجوکسوز يازماغا چاليشيرام آرتيق آتام گيبی.
(اؤلمه دن اؤنجه سۆرکلی سؤزجوکسوز يۆرويردی منيم آتام.)
آليشمالييام بيرتۆرلو.
آتامين ايستگينی ايزله مه لييم بورادا ايندی.

"بئش کيتاب" بوْيو؛ آناما بنزر او سوُساميش دنيز آرقاسيندان قوْشدوم:
کنديمه "–تۆن آيدين افنديم!" دئمه دن.
سوُيا (آجيسينا–تاتليسينا) سوُ دئديم سايغييلا
قوُشا   قوُش
و بيتمه ميش بير قايين آغاجی نين اؤنونده ساعاتلارجا
تاپ(ين)ديم.
شيمدی بورادا   شو آندا:

اوْن(لار)سوزلاشمیش بیر کیمسه(لر) سیزلیك تؤرکوسونو (ماهنی سینی دئگیل ده) یؤرویور بن اؤزگورجه سینه سؤزجوکسوز.

دنیز سؤیویلا داغ داشییلا قوُش قانادییلا چیچك قوْخوسویلا
و سایدام او سؤزجوك ایسه؛ یوق آنلامییلا:
قوْشسون بنی ایندی بورادا!
و بیتمه میش شو قایین آغاجی تاپ(ین)سین یوق ایزلریمه!
و اونلار:
ای سن!:

اوْن(لار)سوز و کیمسه(لر) سیز یولجو.
بؤتون اوْن(لار)سوزلوغونلا باغیشلا بیز کیمسه(لری)؛ دییه یالوارسینلار بانا.

من ایسه؛ او کیمسه(لری) دینله مه دن یؤرویورم:
و سیز هئچ زامان اوْلمامیش سینیز
اوْلمایاجاق سینیز
گؤزلریمین ان بؤیوك یانیلتیسی سینیز!:
دئییرم اونلارا.

(سوْنوچ):

*سانا سیغینیرام ای **گؤکتانري**م:*
"او" ایله "او"نلاردان قوْرو بارماقلاریمی
قوْرو اوْنسوزلوغومو–کیمسه سیزلیگیمی
گؤزلریمین سوْنسوز یانیلتی سینی!

ساناسیغینیرامسانا!:
ای گؤکتانریم!

-(آمین!)

آچیقلاما:

بو ایکی یازی –بارچاآق توْیون موزلراوغلو دئمیشکن- آنلاتی
ایله آنی؛ اؤیکو ایله شعر آراسیندا دوُرماقسیزین و
سورکلی یئر دگیشن بیر "متن سئرووه نی"دیر و آیریجا بیر
نئچه آرقاداشین ایستک و اؤنریسی اوْزه ره بورایا
آلینمیشدیر.

(اؤوگو)

گیریش:

یازدیقلاریمی دئگیل ده؛ یازمادیقلاریمی (داها دوْغروسو یازامادیقلاریمی) تارتیشیرام من شعرله.

آیریجا یاقشی بیلیرم گرچکلر وار آجیماسیز، قوْرخونج و **گرچک**: گئچمیشیمیز و گله نک-گؤره نکلریمیز گیبی گرچکلر. بیز (من باشدا اوْلماق اوْزه ره): کندی گیزلی داورانیشلاریمیزی سوْرغولامادیق –بیر کئز اولسا بئله- کندی دیلیمیزله.

باشلادیغیمیز یئره دوْغرو اؤزانیریز و ایسته گیمیز: گئچمیشیمیزین دوْلامباچلی گله جه گینه سیغینماق دیر یالنیزجا؛ بارچاآق توْپون موزلراوغلو دئمیشکن.

I

(شعره دوْغرو)

یوکسک سسله دوشونن دورنالار گیبی: یاقین و اوزاق/ چیزیرم هاوادا بیر نئچه چوجوغسو دیزه./ آیریجا آلا- قارانلیغدا گؤمولموش یوللار دا وار و یولچالار دیزه لریمده /: یالنیز و قالاٰبالیق/ بولامادیغیم کسیک-کسیک جاوابلارا بنزر آرا- سیرا/

II

"دؤشونوله مز"** نسنه لر ده وار آنجاق؛ یازیلاماز/: (- سوْروسوز، یانیت سیز-) یولونو قاپاتار دیلین و شعرین ده/ و آچار آنسیزین بیزی (و منی ده)/: گرچک لشمه میش بیر دؤش گیبی/: گؤرونه مزلیک ایله بیلینه مزلیک اؤنجه سی بیر گؤروش/: یئپ-یئنی بیر گؤرونوش./:

(سوْن)

آچیقلاما*(سلیمان اوغلوندان):*

-تیکرار./ و سورکلی تیکرار./
-تیکرارلاما؛ گرچک لشمه میش دؤشلریمیزین دینگین بئشیگی دیر، دئییرسن و اؤتورسن اؤز‘ریمدن یوموشاقجاسینا /: ایسلاق اوفوغو ایزله یرک./ و اینانیرسان دؤشلره.../ و "او" دئییر: -"کندی"سی نین دیشیندا یورویور او، "اؤز"ونو ایزله مه دن./ و من دئییرم: "او"؛ سایدام اوُفوغدان آسیلمیش کؤلگه گیبی/: کندی سی نین "اؤته"سینی آراییر یوکسک سسله دؤشونن دوُرنالار اوُچوشوندا.../ و سن اؤتورسن اؤز‘ریمدن یوموشاقجاسینا/: ایسلاق اوفوغو ایزله یرک/ و من سنین اؤتوشونو آنلاشیلاسی بیر دیل ایله یوْروملاییرام اونا.../:

A

یوْروملاما(بارچاآق تویون موزلراوغلو):

"کندی"ندن اؤنجه یوروین
سؤزجوک ده وار ایمیش:
-ائند‘ر اولسا بئله-
شاعیره بنزر (و دیله ده)
و کندینی آشار
چیقماز بیر کوچه نی آشارجاسینا...:

Z

{آیریجا؛ گؤزلو اولدوغوموز اوچون گؤرمه یپریز بیز دئییر **او** (:
یالنیزجا باخیریز)
قارانلیغدا بیر شئیلر بولماقدادیر "شعر" بو گوندن ایعتیبارن بیزیمله
بیر **یئر** وار دئییر **او** -چوجوقلار بئله بیلیر- هئچ بیر شئی گیزلی دئگیل اورادا
چونکو **وار** و کندینی آچیق-آیدین -اولدوغو گیبی-
گؤستریر بیزلره (و مانا دا)

-**او** دینله دیگی اوچون آنلاییر بیزی و گؤردوگو اوچون:

ائشیتدیگی   و باخدیغی   اوچون دئگیل ده

و   **او**
بیزه اؤگره تیر: "دینله مک؛ گؤرمک دیر".
و گؤستریر مانا: تانریلارین سؤزلرینی یوْروملایان شاعیری اورادا***.}

و سن دئییرسن/: ایلک و سوْن ظفریمیز****/: ایشته! شعر ایله شو یاساق دیل!/
و سس سیزجه سینه اوْخوبورسان:" دیل قوْنوشارایکن؛ شاعیر سوسمالی دیر" و اؤز‘ریمدن اؤتورسن یوموشاقجاسینا...

I

(**گر‘کسیز بیر حاشیه**):
زامان بوْیونجا؛ من ایله بن؛ کندی ایله اؤز، بو ایله شو و آیریجا،
منیم آصلا و آصلا آنلایامادیغیم "دؤبولور نسنه لر" ایله "د‘گیشمز ایدئالار" و نه لر... و نه لر... آراسینداکی ایلیشکی-چلیشکی لر قایغی سینی چکدیز/: یوکسک سسله دۆشونن دۇرنالاری گؤرمه دن/:
آه! او یاراماز فلسفه جیلر بیزلری/
(و منی ده)
دیل ایله شعره یابانجی قیلدیلار../:

II

(**او** کیم؟...)

کندی یازغی سینی (و آدینی دا) سایيغلاماق گیبی بیر سوْرو.../
نسنه لرین اؤز‘ریندن آتلاییر: کندی گؤلگه سی اؤز‘ریندن آتلارجاسینا/
کندی یازغی سینا قارغاماز بیزیم گیبی **او**
و هاوادا چوجوغسو دیزه لر چیز‘یر و:
" بیزدن باشلاییر یوللار ایله یوْلچالار/   ساعاتلار ایسه؛ بیزی آلدادیر دئییر/

(نه گئچمیشی گؤستریر ساعات   و نه ده؛ گله جگی چونکو،
بیز "سایی" دا/ دئگیلدیز و یاشار بیلدیگیم قده ری ایله)

"او" ایسه: "بوراقین نسنه لری کندی باشینا راحاتجاسینا" دئییر/
بیز آلیشمیشدیز آنجاق اوْنلاری یئر به یئر ائتمگه.../:

سوْنوچ و اتک یازی:

بنزرلری؛ بنزرسیزلر ایچینده بولماق/
و بنزرسیزلر بنزرلر ایچینده گؤرمک دیر بیزیم ایشیمیز بلکی دئییر/
(بیر ده؛ بیزیم گیبی قوْنوشماغا آلیشمامیشدی **او**)
بیز(لر) آرتیق نه یوْلودوز**/** نه ده یولجو/
دؤشلریمیزدن (دؤشونلریمیزدن ده)بئله سوْیوندورولموشدوز/
و: **بیز** (من باشدا اولماق اؤز٬ره) نه سؤیله نیلمزلیک دیر\ نه ده بیزی بکله له ین سوسقولاری دینله ییر و نه گؤرونن لرین آردینداکی گؤرونمزلیکلری گؤرور:/
"چونکو بیز "کندی-اؤز"وموزدن آرتیق اینسان اوْلموشوز"، دئییر **او**
و یوموشاقجاسینا اؤز٬ریمدن اؤتور...

و من اونون اؤتوشونو آنلاشیلاسی بیر دیل ایله آچیقلاییرام اونا.../:

آلینتیلار:
* "دیل؛ وارلیغین ائوی دیر و اینسان بو ائوده یاشاییر" م. هایدئگر.
"دؤشونوله مز (düşünülemez**)؛ م. هادئگرین **das Ungedachte** دئدیگی**؛** چتین قاورامین چئویریسی دیر.
*** تانریلارین سؤزلرینی یوْروملاییرلار شاعیرلر؛ دئییر سوقراط (ایون کیتابی. افلاتون).
**** "شعر؛ دیلین ظفری دیر" (دانته).

مصطفی کمال پاشا آتاتورک ایله ابولفضل ائلچی بگ و اؤلوسوموزون گله جگی...

[بیر نسنه یه ایصرارلا باق!:

*سیّرینی گؤستررسانا](**I**)*

کیملی گینیز لوطفا!...

(شعره قارشی بیر چئشیت شعر-اؤیکوله مه)

شیطانسی بیر گولوشله یورویرک.../: **گؤوده**سی (بوسبوتون)
قولاق کسیلمیش ایدی.../
کندیمیزده کی (و یالنیزجا بیزیم کندیمیزده کی) او آق-آپپاق
(اؤلدوز چیچگینه بنزر)؛ منیم دیلیمده قونْوشان پاموق
چیچکلری گیبی.../
اؤیوشوق آددیملارینی اوْلدوقجا گردی.../ شیطانسی
گولوشله یورویرک.../
سوْراجاقسان نئجه.../
آنلاماقسیزلیغدان گلمه: سنی تانری!.../

"ان گؤزه ل باش (-آددیم دئگیل ده-)؛ دیر‘نن باش دیر.../
(ایستر اینسان باشی، ایسترسه نسنه ایله قوزو باشی)"
دئدی آتام.../

آچیقلاما: او ایسه ان دگرلی دوشونجه؛ دیر‘نن دؤشونجه
دئگیل ده، دؤشونجه نی دؤشونجه گیبی دؤشونن دؤشونجه
دیر، آتانین دئمک ایسته دیگی بودور داها دوْغروسو،
دئمیشدی او.../

گیبی باشقا (اؤزگه)سینا تاپار؛ کیمی ایسه –من ایله سنین گیبی- کندینه، اؤزونو گؤرمک اوچون، دئدی سلیمان اوغلو ایله او.../

هارالی سینیز؟ سوْردو؛ سوْن گؤروشده.../
هارالی... می.../ هئچ دؤشونمه میشدیم کی.../

"هئچ-بیر-یئر-لی-".../
(اؤله سییه قورخموشدو؛ او او سوْرودان.../)

(بلکی ده سوْروشمادان و سوْرغودان؛ کیم نه بیلیر کی.../)
هارالیسان سوْروسو.../

ان چتین و قاتلانیلماز سوْرو؛ یانیت سیز سوْرو دئگیل یاوروم دئدی، قاری جیران ننه.../
هارالیسان؛ <کیم> سن! دئمک دیر آیریجا یاوروم، دئییردی آناسی.../
من ایله او؛ هله لیک <کیم> دئگیلدیز ده.../ یالنیزجا <نه لیک سیز>(**II**) بیر <نه>ایدیز آنجاق: هئچ بیر شئیه بنز‘مز یارمچیق بیر نسنه جیک.../

اؤنودولماز او گئجه اؤنجه سی.../:
خزردن بیر قاریش اوزاق: دؤز بورادا!.../
گله جک گونلرین گله جگینه دییه باغیرمیشدی او: (نه دئنلی او گؤزه لیم ابوالفضل ائلچی بگه بنزه ییردی تانریم!: کمالسی

سسی ایله)…/ حسرتی گیدُررمیش شو بالدیران!…/ ایچ!
سلیمان اوغلو…/
-کیملی گینیز لوطفا!…

"هئچ-بیر-یئر-لی-یم-" دئدی کندی-کندینه…/
-هارالی دئدینیز؟…/
داغلار بئله یوروبور آرتیق…/ شیطانسی بیر گولوشله یورویرک دئمیشدی…/
بوتون دگرلرین یوق اولدوغونو باغیرماق هئچ ده دلی قانلیلیق دئگیل؛ دئمیش ایدی: یئنی یارادیلاجاق دگرلرین قیراغیندان-شاعیر گیبی، اؤرنه گین بیزیمیونوس دده گیبی-یوموشاقجاسینا اؤتمکدیر بلکی…/

"سولار آخماییینجا دؤرولماز"(**III**) دئییردی آتاسی کندینه قیزینجا…/
آیریجا او:
"کندی اؤز کیتابینی اوْخویاراق؛ دوْلاشیردی" آرتیق…/ (**IV**)

گؤزلری نین بویاسی آتسا دا؛ ماوینی ماوی، آغی آق، و قارانی ایسه، قارا گیبی سئزه بیلیردی آنجاق او:…/ کندلری نین چوجوقلاری بئله؛ گولموشلردی شو سؤزه اورادا…/:
چوروموش سوْلوق قوْخار؛ او رنگی اوُچموش قارانلیق اؤنجه سی بایرام آقشامی…/
اللری (و بارماقلاری دا) قارچیچگی قوْخوسا دا بوشالمیشدی آرتیق…/

-کندینه گل! دییه باغیراراق؛ اوُیاردی کندینی…/

-کیملی گینیز لوطفا!...
-دئمیشدی او- کؤچری لیک قانی اوینار دامارینداا اونون، دوُرماز بیر یئرده.../
(هئچ-بیر-یئر-ده-لیک- قانی، دئمک ایسته ییرمیش ایمیش ده دئدی جیران قاری ننه، ساچلارینی هؤره رک.../)

< اللریم بولوشسایدی بیر کئز داها؛ هارداسا بیر یئرده (بیر-یئر-لر- ده).../ آدسیز اوْلسا دا اوْمورونداا دئگیل آرتیق: بولوشسایدی بیر کئز داها اللریمله.../ دئمیشدی او.../>

قوساسی گلمیشدی او چوروموش سوْلوق قوْخار؛ رنگی اوچموش قارانلیق اؤنجه سی بایرام آقشامی.../
دوُیمازلیغدان می گلیر؛ یوقسا آنلامازلیغدان او شهر بؤجگی، دئمیشدی آتاسی.../
اورایا ائرینجه ایستر-ایستمز دوُراقسادی.../ گوله سی گلیردی او کیتابین بیچیمیندن.../ آیریجا آدی دا لاپ گولونچ ایدی:"من ایله من آراسیندا.../ (باشقا و یئنی بیر گؤزدن گئچیرمه ده ایسه: من ایله بن آراسیندا.../)

گولوشونون سسی بئله آغلاماقلی چیخمیشدی اورادا: هئچ بیر نسنه ایله (-یازی و تانرییلا دا-) بوتونله شمز شو اوغلوم! دئمیشدی آتاسی.../
-کیملی گینیز لوطفا!...

باشدا من اولماق اؤز‌ُره؛ او ایله سن و (سلیمان اوغلو دا) یابانجی دیر.../ دئمک ایسته دیگیم او بورالی، سن اورالی و من ایله سلیمان اوغلو ایسه: "هئچ-بیر-یئر-لی-..."/

شو "هئچ-بیر-یئر-لی-لیک-" ده؛ دئدی آنام اؤفکه لی بیر
سسله: دئموکلوس قیلیجی دیر، ساللانیر سورکلی.../
هر بیر سؤزجوکله و آیریجا سوْرو ایله ائنه جه گینی
دۆشونموشدو او ؛ او پاسلی قیلیجین.../
-کیملی گینیز لوطفا!...

او داها نه دئمکدیر؛ دییه سوْراجاقمیش دا.../
-کیملی گینیز لوطفا!...

"کیم- لیک" دییه هیجالادی.../
تانیمادیغیم؛ ایچ دارالدیریجی، اوُساندیریجی؛ اۆزوجو و جو...
جو... بیر سؤزجوک چالاری.../ شو!...\
گولومسه دی آناسی.../
ان دگرلی دۆشونجه؛ دۆشونجه نی دۆشونجه گیبی دۆشونن،
دۆشونجه دیر دئدی، شیطانسی بیر گولوشله یورویرک او :
گؤوده سی توم قولاق کسیلمیشدی.../:
"اؤیله سیجاق : اؤیله سیجاق کی
اۆشویور‘م آنجاق".../ (**۷**)

آرتیق باشدا من اولماق اۆز‘ره.../
-کندینه گل!.../
-کیملی گینیز لوطفا!...

آیمازلیق می؛ یوقسا یارامازلیق شو یاپدیغیم.../:
اوُغورسوز بیر ایشیق ایمیش گیبی؛ گؤزلری نین کندی سینه
دیکیلمیش اولدوغونو گؤرموش ده او آن آنسیزین.../:
گؤزو ایله گؤزو آراسیندا یوروین

وارلیق سیز وارلیقلار آراسیزلیغی گیبی
داورانماق ایسته میش ده.../
اؤنونده ایسه.../
-کیملی گینیز لوطفا!...
"... گرچک یوْقدور دئدی شؤوکت باجیسی؛ یوْروملامالار واردیر یالنیزجا".../ (**VI**)
اؤندن-سونا سوز'رجه؛ سوزدو او اونو.../

("پوْرت دؤ شووازی" مئتروسونون گیریشینده؛ ساریپا چالار-اپریمیش بیر آفیش ایلیشدی گؤزونه: "میللی کیملیک" اوْز' رینه اؤزل بیر کوْنفئرانس: ۱۲. ۲۵. ۱۹۹۵)

تورکومسوو قاپالی گؤزلر؛ (-قاپات شو گؤزلری آرتیق! دئدی.../ -البت بو بیر کیملیک ایشاره تی دئگیل ایدی، دئمیشدی آناسی قوْیونلاری ساغاراق.../)
نه او.؟.../ <گؤز>.../ دییه قارشیلیق وئردی او: گؤزلرینی قاپاتاراق.../

آلدیریش سیز باخیشلار؛ آلدیرماز او آصلا.../ (باخیش سیز باخماق گیبی بیر اوْلای دئدی قولام قارداشی.../)
<او قوزولاری چوجوقلاردان داها چوق سئوردی ده دئدی؛ او ایله سلیمان اوغلو../>

شعر آقشامی: بئرلین. ساعات: (اوْخوناقسیز...): سلیمان اوغلو ایله او.../
کندینه بیر چکی-دوْز'ن وئرمه لی ایدی ده.../
شاپکاسینی ندن اؤتوموشدو کی.../

-حؤرمتلی شاعیر.../
گوله سی گلیردی: من ایله من و او ایله سیز ده.../
-کیملی گینیز لوطفا!.../
-کیملی گینیز.../

هر شئی (و نسنه ده) سؤزجوکلر اوچون دییه باشلادی.../
کریستالسی.../ سیم-سیجاق.../: اؤلدوز مو یوقسا قوزو؟.../
کیم ایدی او.../ نه ایدی او یازیلاماز(میش) شعرلرینه بنزر
آذربایجانیمسوو قیزین آدی.../

نه یازیق بیر آز قابا و چوق دا مودئرن و اولدوقجا "دئکولته"
اولدو.../ نه ایسه دئمیشدی.../: آنام آصلا بگنمز.../
یازدیغین (داها دوغروسو سایيغلادیغین؛ دئمک ایسته
ییردی.../)، بو بیلمم نه جیغاز دئدی آناسی: نه ایمیش کی
شو!.../
بیر ده؛ او دئنلی "تانیش(لیق)سیزلاشدیرماغا" نه گرک
یاوروم!.../
اورادا.../ اونلار ایندی هامیسی اورادا.../ شاهسئون ائلی نین
سئچکین ایگیتلری.../ او دا اونلارلا بیرلیکده.../ اؤیله یورو کی
یازیق آتان دا آنلاسین.../
-کیملی گینیز لوطفا!.../
-کیملی گینیز!...

„گئچمیشدن آرینمامیش گؤزلرینی قاپات!" دا (**VII**)
دئمیشدی.../: دؤز یولو ایزله آنان گیبی.../

آنا یوللار سیخیجی اولسا بئله؛ (آنالار و اوسته لیک قادینلار گیبی.../ بیر ده، او آلتین آچاری اوُنوتما!.../) گئده جگین یئره اوُلاشدیرا بیلیر آنجاق.../

او اوُنوتولموش گؤزه لیم بیلگه لر.../:
سؤز (و سؤزجوک ده؛ اکله دی من ایله او و سلیمان اوغلو.../)، سؤز اولماق اوچون بیلگه لر الیندن چیخمالی دئدی اوُمما قاری ننه، بارچاآق تویون موزلراوغلو گیبی بیر: بارچا- بیلگه.../
بوراخما اونو یاوروم!
ایزله!.../
آیریجا ساقین: گؤزلرینی آصلا اوُنوتما!.../

یووارلانیپ باشی بوْش یازماقدانسا (سلیمان اوغلو ایله او گیبی.../) باشینی گؤکه دیک!.../ (گؤک تانری گیبی.../) گؤزلرینی گؤر!.../ یوممما او گؤزلری.../ دییه جکدی ده.../
-کیملی گینیز لوطفا!...

ایناناسی گلیر اونا؛ شو سؤزجوکلری توم یورویرک.../
آرا-بیر تیکرارلاماق ایستردی کندینی شو سؤزجوکلرده بیر تورلو.../
-اوُنوتمامیش ایکن گؤزلرینی آچ دا!.../
-قاپات گؤزلرینی!.../ دییه اوُیاردی اونو آتاسی؛ آلا قوْیونون اکیز قوزولارینی اوقشایاراق.../

<قارانلیغدان بیر **اؤز** درمک و آیدینلیغدان ایسه؛ شو اؤزه اؤزگه بیر کندیلیک گؤک گئییم بیچمک.../ دئردی ده سورکلی.../

آیریجا او آلتین آچاری دا اوُنوتما!.../>

اوُزاقدادیرلار هئپ اوزاقدا

او منیم قوْرویوجو ملکلریم

اینانیلماز بیر قوْرخو*.../

{**آچیقلاما*** (۱): سلیمان اوغلوندان: (آیریجا قورخو هئچی آچیقا چیخاریر دئردی؛ او آلمان دؤشونجه سی نین دؤشونجه سی.../) (**VIII**)}

قاتلانیلماز بیر هئچلیک.../

قارانلیق آدلاندیرمیشدی آنام شو آدلانیلاماز هئچلیگی.../**

اوزاقدادیرلار هئپ اوزاقدا

منیم قوْرویوجو ملکلریم... او/

آتام (سلیمان جاواد اوغلونون) یازمادیغی سوْن

قوشوقلاریندان.../

{**آچیقلاما**** (۲): آنام زوبئیده خودایاریدن: (قارانلیق بیر ایلک تمله می (-آرخه دئرلرمیش ده اسکی یونانلیلار-) باغلی بیز من ایله سلیمان اوغلو و او... یوْقسا: سوْنلولوقون سوْنسوز درینلیگینه دوْغرو، شیطانسی بیر گولوشله یورویوروز باشی بوْش.../}

تانری قوْروسون! دئدی جیران قاری ننه.../

[حاشیه (۱): آنامین اوْلدوقجا چتین؛ آنلاشیلماز و بیر آز دا آلاموْد اولان هئرمنوتیکسل! (شو داها هاردان چیقدی؛ دئدی آتام شاشقینجاسینا.../) سؤزلرینه بیر قوش باخیشی:

ایلک تملین؛ قارانلیق بوْشلوق اولدوغو -و بیزیم اسکی اویغورلار دئمیشکن: یالنیق اوغلونون (منیم آنام باشدا اولماق اؤزُره.../) ایسه، شو بیزیم گؤره مه دیگیمیز قارانلیق-بوْشلوقدان دوْغونا (و گلیشدیگینه ده...) ایناناندلار بولونور آرتیق آرامیزدا آرا-سیرا.../

اتک یازی: آتام بو آچیقلاما(بلکی ده یوروملامایی)یی یئترسیز و آیریجا اوُسا باتماز بولسا بئله؛ ائشیتمزلیکدن گلدی.../

حاشیه(۲): هانگی "گلیشمه" دئدی آنام آلدیرمازجاسینا.../ و اکله دی: اؤلومه می یوْقسا قارانلیغا دوغرو یوروین شیطانسی یورویوش گلیشمه.../

سوْن]

-کیملی گینیز لوطفا!...

-کیملی گینیزا!...

بیره یی گؤتورن او یولجو سؤزجوکلر؛ قارانلیق (درینلیگین دیلیمیزده کی گیزلی آدی، دئییردی اوُمما قاری ننه دوداقلارینی بوزه رک.../)، ایچ دونیاسی نین یوق قاپی سینی آچان آلتین آچار و بیزیم اسکی اویغورلار دئمیشکن یالنیق اوغلونون نه لیگینی اؤرتدوگو دئنلی، شو نه لیک اؤزُ رینده کی اؤرتوگو ده قالدیران او.../ (**IX**) تیل + سؤزجوک=کیم–لیکر کیملیگی و و و من ایله سلیمان اوغلونون هئچ و آنجاق هئچ آنلایامادیغی شو: بن ایله سن و او ایله آلتین آچار.../:

یئرسیز آلینتیلار.../

آق کاغیذلار.../

و اوْخومادیغیم او اوْخوناقسیز کیتابلار.../

(اؤرنه گین نوْم کیتابی: نوْم.../)

شؤوکت باجیمین یازمادیغی او گؤزه لیم اؤیکولر.../

آتامین قوْشمادیغی او قوزویا (بلکی ده اوُلدوز-قوزرویا) بنزر نسنل قوشوقلار.../ اوزاقلاردا هئپ اوزاقدا...\

-کیملی گینیز لوطفا!...

-کیملی گینیز!...
واراقلاری دؤن-گون دوُرماقسیزین چئویرمک؛ چیگنه مک=
شیطانسی سؤزجوکلر.../: سلیمان اوغلو ایله او .../ (آلتین
آچار ایمیش ده دئدی شؤوکت باجیم، شریعت له قاوغا
ائدرک.../: او وییئنالی آق ساققال بابا.../)
سؤزجوک جینسیندن یاپیلان سامیری داناسینا بنزرمیش
ده.../ دئییردی آناسی.../
تانری قوْروسون! دئدی نازخانیم قاری ننه.../

بیر آز یاوان؛ اوْلدوقجا سیخیجی و اوْسته لیک بوسبوتون
"دئکولته" ایدی من ایله سلیمان اوغلو و او (هانگی من سوْردو
جعفر قارداشی: اوْی اوْلان ائششک اوغلو ائششک دایان
بیر!.../ دییه باغیراراق.../) و یاغمورلو شو گئجه یاریسی.../
چاخیرسیز قالدیم آرتیق یاغموردا.../:
"چتریمی ده اونوتدوم آیریجا"؛ دئدی آتاسی.../ (**X**)
او دونیانین ان اوُسلو دلیسی.../:
گؤک گیبی چیریل-چیپلاق و گؤم-گؤک دئییردی شؤوکت
باجیسی: گؤک یوزونه باخاراق.../
نه دئنلی کیتاب گوشه دی ده.../ هئپ گوشه یه جک می.../
<کیم؟>.../
او.../ <نه>.../
او.../ نه.../ دئمکدیر یاوروم دییه سوْردو جیران قاری ننه؛ "قارا
خجه خالا" ایله قولاقلاشاراق.../

[-یاقشی کی آنیمسادیم یاغمورلو شو گئجه یاریسیندا او
گؤزه لیم خالانی.../ ائوئت قارا خجه خالا (آتام خجه خالایا
قارا خجه دئردی.../) قارا خجه خالا هئچ کیتاب گوشه مه

دی؛ ا‌ُری شاه حوسئین عمی نین دئدیگینه گؤره.../ آنجاق او (منیم اعتکافیما بنزر.../) قوْجامان-اوزون بارماقلاری <پیانیست اولابیلیردی دئمیشدی: قولام قارداشی.../> سو؛ گونش، سوت، قوْز، اۆزوم و آیریجا ایلک باهار بادامی قوْخویوردو سورکلی.../

گر‌ُک سیز بیر اتک یازی: بیزیم پایتختیمیزده یئرله شن تبریزلیلر؛ بیز پایتخت سیز شاهسئونلرین قوْزونا! "گیردیکان" و بیزیم ایستانبولدا یاشایانلار ایسه "جویز" دئرلر، ائشیتدیگیمه گؤره.../ باکیلیلار نه دئرلر کی؟.../ دییه سوْردو نازخانیم قاری ننه.../]

هر شئی (دئدی او ایله سلیمان اوغلو): سؤزجوکلر اوچون و سؤزجوکلرین سؤزجوگونون سؤزجوکلری نین سؤزجوکلرینه.../

-کندینه گل!.../

-کندینه گل آرتیق اوغلوم!.../

-کیملی گینیز لوطفا!...

-کیملی گینیز!...

سوْنوجا دوغرو وازگئچیلمز بیر حاشیه:

(اون ایکی ایل بوندان اؤنجه "سوْرین میدانی"ندا گؤزله نیلمز بیر اولای اؤیکوسو ده آدلانا بیلیر آنجاق: نئجه ایسترسینیز دئمیشدی نازخانیم قاری ننه.../)

بونجا زامان بکله تدی؛ بکله تیر ده آرتیق: من ایله او و سلیمان اوغلونو.../

"ندن آی گلیب قوْنمادی آلنینا؛ او گئجه کی گیبی.../ سوْردو اوُمما قاری ننه سیندن.../

من دونیانی دا –سن ایله اونو دا- کندی بوْیوملا اؤلچورموشم ده.../ دئمیش ایمیش نازخانیم قاری ننه، شؤوکت باجیمین دئدیگینه گؤره.../

"دیلک آچیلمامیش چیچک دیر و اؤزلم ایسه؛ پارچالانمیش اؤر‘ ک"...‏/

اؤزلمی گید‘رمیش دئدی: ایچ بو بالدیرانی! سلیمان اوغلو.../:
بیر قاریش خزردن اؤزاقراق.../)نه دئنلی او گؤزه لیم ابولفضل ائلچی بگه.../)

نه دییه جه گینی (یاپاجاغینی دا) اوُنوتورموش او آرا-سیرا آرتیق دئدی او.../
-کیملی گینیز لوطفا!...
کیملی گینیز...

آچیلمامیش بیر چیچک؛ اؤرنک اوچون "اوُنوتما منی چیچگی" و پارچالانمیش بیر اؤر‘ک (او ایله سن اؤر‘گی گیبی) گؤردونمو یاوروم؟ سوْردو جیران قاری ننه.../
گینه او یاراماز شیطانسی (آلتین آچار اوْلاجاقمیش دا دئمیشدی.../)؛ سؤزجوکلر سؤزجوگوگونون سؤزجوگو.../
قارالامالار.../
قارالاما! یاوروم دئدی.../ شو یازیق آقلیقلاری.../
"یازماق (قارالاما دئردی نازخانیم قاری ننه سورکلی.../):
کسین مودسوزلوق دئمکدیر" (**XI**) دئیردی اؤلوم آدلانان او قارانلیق جیغازی؛ قلم اوُجوندان آسان قادین.../

(قاری ننه لری گیبی سئومیشدی او ایله من اونو.../ اینتیحار ائدسه بئله، یاغمورلو شو گئجه یاریسی بورادا.../)

بیر ایچیم سحر بیر اؤدوم شافاق بیر باخیم دان

اولدوزو.../

بیر ده؛ من ایله سلیمان اوغلونون هئچ و آصلا آنلایامادیغیمیز او سؤزجوکلر ایله سؤزجوکلر.../:

ارکن بیر آذان چاغریسی (گیبی).../

(**یئرسیز بیر حاشیه:** منیم آتام؛ آذان سسینی هئچ سئومز ایدی.../ اؤزه للیکله صاباح آذانینی.../ بان ایله دان دئردی آنام.../، آتاما آلدیرمادان.../)

-کیملی گینیز لوطفا!...

کیملی گینیز...

سحره دک سحره دک

دییه؛ کیرپیکلری نین دوزولوشوندن آغیر-آغیر یاغدیریر:

آنلایامادیغی او سؤزجوکلر ایله سؤزجوکلری.../:

آلتین آچار.../

دئدی اوُمما قاری ننه.../

او گؤزه لیم گؤلگه سیز؛ آل یاپراق آغجاقایین آغاجی (گؤره سن) هارالی ایدی.../

کیم دیکمیش ایدی اونو اورادا؛ (-یئر ایله گؤک آراسیندا-) یاوروم دییه سوْردو جیران قاری ننه.../

"هر یازی (قارالاما دئردی ده قاری ننه.../)؛ بیر چئشیت اینتیحاردیر".../ (-یوروشونه دیقت ائت یاوروم!.../) و یا ان آزیندان اینتیحارا قالقماق گیبی بیر دلی قانلیلیق دیر دئدی، آیریمینا وارسان.../

آیریجا یازی (بیزیم قوْشو قیزی **ائکریتور** دئر منیم "یازی" دئدیگیم قارالامایا.../ بیلمم نییه.../): قارانلیغین (و قوْرخونون دا) اکیز قارداشی دیر.../ هانی؛ نییه یازیرسان کی قارانلیغین (درینلیگین ده) اکیز قارداشینی؟ سوْرموشدو، اوُمما قاری ننه سی قیزمار او یای گون اورتاسیندا گاوُوس چالقایاراق.../

شو؛ او ایله **من**ین یازغیسی دیر دئردی آتام، آلا قوْیونون یون(گو)نو قیرقاراق.../

اوْیاری:

او قیزیل دُری (آدی نه ایدی کی.../ سوْردو جعفر قارداشی.../) شاعیری آنیمسادی آنسیزین.../: فرانسیزلار نه دئنلی گؤزه ل یازیرلارسا؛ بیز او دئنلی پیس یازیریز.../ و فرانسیزلار نه دئنلی پیس دانس ائدیرلرسه بیز، او دئنلی یاقشی دانس ائدیریز.../ (**XII**)

(جیران قاری ننه ایله نازخانیم قاری ننه نین یاییملانمامیش "نوْم نشیده لری" آدلی اوْرتاق یاپیتلاریندان آلینتی.../ سلیمان اوغلو)

گرکلی بیر آچیقلاما:

آیریجا؛ جیران قاری ننه "دانس" (اوْیون دئرلر بیزیم شاهسئونلر.../ باکیلیلر ایله عربلر: "رقص" دئرلر دوُیدوغوما گؤره.../ او دا قولاق سوچلوسو ایدی.../) سؤزجوگونو "گیومه" آراسینا قوْیموش: بیلمم نییه.../

قارانلیغدان؛ او اکیزلیکدن قاچماق اوچون بلکه (یئنمک اوچون دئگیل ده .../) دئدی قارداشی جعفر، قوْز آغاجینی باشی نین اوْزُرینده اوْیناداراق.../ اوْلان ائششکک اوغلو ائشش!.../

او ایسه؛ آپار منی! گؤتور منی! او اکیز(لیک) قارانلیغا دالدیر منی او قارانقو قورخو-درینلیگه.../

دییه جکدی ده.../

-نییه آی گلیب (او گئجه کی گیبی.../) آلنینا قوْنمادی کی یاغمورلو شو گئجه یاریسی.../:

چاخیرسیز قالمیش ایدی یاغموردا.../: اوسته لیک چترینی ده اوُنوتموشدو.../

-گله جک   قوْناجاق   گله جک

یاوروم!.../

-کیملی گینیز لوطفا!...

-کیملی گینیز!...

گؤزلری نین بوْیاسی (بلکی ده رنگی دئدی او.../) آتسا دا؛ ماوینی ماویجاسینا، آغی آقجاسینا و قارانی ایسه، قاپ-قاراجاسینا گؤره بیلیر اورادا.../   (کیم؟ دییه سوْردو آنام.../ نه.../ دئمیشدی آتاسی؛ "خیلخاوچی" اوغلونون توْیوندا چؤپو چکرک.../

شیطانسی بیر گولوشله یورویرک سئزدی اونو.../ گؤرمه ییردی آنجاق.../   او یاراماز.../

(آلتین آچار اولاجاق ایمیش ده.../)

بیر ده؛ او قاراچیسو(و) چتیرسیز یاغمورون ایسلاق-پارلاق سسی.../

"سس سیز موزیک"ه بنزر (آدینی اوُنوتدوغوم او کیشی دئمیشکن.../) آرا- سیرا قارانلیق کؤکسونده کی قوْپوق-آسلاق شو سس!.../

قولاقلارینی چینلاتیردی (کیمین؟.../ سوْردو جعفر قارداشی.../) دوُرماقسیزین شو گئجه یاریسی.../

بئینینی سارسیتان بیر گؤرولتو قارالتیسی گیبی.../:

-کیملی گینیز لوطفا!...

-کیملی گینیز!...

-گؤزلرینی آچ!.../ قاپات دا شو گؤزلری!.../

سؤزجوکلر اوچون.../ دئمیشدی او.../

هر شئی سؤزجوکلرین سؤزجوکلری اوچون.../

کندینی؛ کندی گؤزلری ایله هئچ (و آنجاق هئچ.../) گؤرمه میشدی.../

او سورکلی باخاردی.../: (سلیمان اوغلو ایله من گیبی.../)

یالنیزجا باخاردی.../

هئچ و آنجاق هئچ گؤرمزدی کی.../

آچ گؤزلرینی!.../ دئدی

دارا او بولاشیق دوٚلاشیق لیغی.../

سایدام لیغین او سایدام سینیرلاری؛ ساپ-سایدام بیر توتوق ایمیش گیبی.../:

-کیملی گینیز لوطفا!... -کیملی گینیز!...

(سون ایله باشلانقیچ):

آچیقلاما و یازیدان سونرا کی اکله مه لر:

اؤسته لیک؛ کندینی بؤیله سینه ( )؛ (آق بوراخیلمیش بیر پرانتئزجیک.../) سرگیله دیگینده ایندیلیک (یاغمورلو شو گئجه یاریسی؛ یارین هئچ بللی اولماز آنجاق.../) اؤزه ل بیر ساقینجا گؤرمه ییر.../

اک (۱):

کریستالسی سرین بیر دینگین لیک و آقشام قیشلاغی (آزاجیق بیزیم قیشلاغا بنزر.../) دییه؛ توهاف و چتین آنلاشیلیر بیر قارالاما بو دئمیشدی، آتام باشینی قالدیراراق و

اکله میشدی: قارشی داغدا کی ایشیل-ایشیل پارلایان
قوزولاری سئزه رک.../:
سایدام کریستالا دؤنوشه بیلیر بیر گون شو قارالاما.../
(هانگیسی سوْردو شؤوکت باجیم.../): اوُلدوزلار گیبی اوزاق
و سیم-سیجاق.../
بیر ده هئچ آنلایامادیم یاوروم.../:
ندن هامیمیز آینی بیچیمده دوْغاریز.../: اوُلدوزلار گیبی.../:
آنجاق بام-باشقا شکیللرده اؤلوروز.../ (داها دوغروسو
اؤلدورولوروز.../): بیزیم قوزولاریمیز گیبی.../

اک (۲):
(•) بیر نوقطه دن باشقا بیر شئی یازیلمامیش
ایکینجی اکده؛ پرانتئز ایچینده کی گیبی ایچی بوْش بیر
نوقطه.../: دئمک بیزیم صیفیر آدلاندیردیغیمیز (آدلانیلاماز.../) او
گیزیلر گیزیسی، هیندلیلردن اؤنجه ده وار ایمیش.../
ان آزیندان بیزیم بلله گیمیزده.../ دئدی آنام گوله-گوله.../

اک (۳):
باشلیق: کندیمیزده کی اوُلدوزلار.../ (پاموق چیچکلری
می.../)
(هانگیسی ایسه؛ قئید اولونمامیشدیر آنجاق.../):
ایلک ببکسی سؤزجوکلر (تیکرارلاماغا بیر گرک می وار.../)
قوزو سؤزجوگودور.../
-آمان قییما اونا! دییه باغیردی نازخانیم قاری ننه.../
سوْنسوز و گئچیجی بیر گؤزه للیک دیر قوزو.../
او بویدا معصوم و سوچسوز کی یالنیزجا کندینه و اؤزه للیکله
مه له ییشینه بنزر.../

آیریجا؛ او اوْنغون-اوْنغون گؤزلر.../
هر شئیی آنلار.../
آنلاتماغا ایسه؛ کریستالسی بیر سؤزجوک (ویا سلیمان اوغلو ایله او دئمیشکن: بیر سایدام سؤزجوک.../) بولاماز آنجاق.../

سوْن آچیقلاما: (سلیمان اوغلوندان):
بیر ده اؤسته لیک؛ آتام ایمضا یئرینه ماوی بیر "قوزو" رسیمی چیزمیشدی (سوْیوت رسیملره بنزر.../) یورویوشونون ان سوْن آددیملاریندا.../
(هارادا؟.../ سوردو بارچاآق توْیون موزلراوغلو..../) بو رسیم-سؤزجوگو ایسه؛ اؤنملی قیلماق اوچون (بلکه.../ دئمیشدی نازخانیم قاری ننه.../) گیومه آراسینا قوْیموش و آیریجا بیر سکیز بوجاقلی اؤلدوز (ییلدیز دئردی آتام؛ فضولی دده گیبی.../) دا اکله میشدی قوزو رسیمی نین قیرا(نا)غینا: شؤیله سینه.../:

من ایسه؛ (سلیمان اوغلو ایله او دئگیل ده.../) بو سوْیوت <ایمضا-قوزو-رسیم>ین بیر سیمگه و گیزلی بیر گیزی اولدوغونا اینانمیشدیز.../
ایللر بوْیو دؤرماقسیزین دؤشونندن سونرا؛ شو توهاف <ایمضا-قوزو-رسیم>ین یالنیزجا بیر ایمضا اولدوغونو و هئچ بیر اؤزه ل "گیزلی گیزی" داشیمادیغینی آنلادیم یاغمورلو شو گئجه یاریسیندا.../
بورادا بارچاآق تویون موزلراوغلونون اولدوقجا دگرلی دؤشونسل یاردیملارینی آنماغی، آیریجا کندیم اوچون اؤده نیلمز بیر بورج سابیرام.../

بیر ده؛ منیم آتام (سلیمان جاواد اوغلو .../) ساوادسیز
اولدوغوندان دوْلایی (پیغمبر افندیمیز ده ساوادسیز ایمیش.../
نه وار کی بوندا دئدی جعفر قارداشی.../) ایمضاسینی
سورکلی دگیشردی: من ایله سلیمان اوغلو و اؤزه للیکله او
گیبی.../

بارچاآق تویون موزلراوغلو دئمیشکن: او بؤیوک فیلسوف (آدی
نه ایدی؟.../ سوْردو شؤوکت باجیم، جیران قاری ننه نین
قاشلارینی گؤتوره رک.../)

تانری قوْروسون! دئدی قاری ننه.../

بویورموشلار (هاردا؟.../) کی: گیزی و یا عربلر و باکیلیلار
دئمیشکن: "سیرّ" دگیشمز.../

چونکو گیزی و یا سیرّ؛ دوْغرولوق و یا عربلر ایله باکیلیلارین
دئدیگی گیبی: "حقیقت" دیر.../

دوغرولوق ایسه؛ (بیزیم باکیلیلار گینه ده حقیقت اوخویاجاق
بیزیم دوْغرولوغو.../) کسین و سالت ویا عربلر ایله باکیلیلار
دئمیشکن: مطلقدیر.../ (مطلقی ایسه؛ بیزیم تبریزلیلر
"موطلق" گیبی تانییرلار.../ **سالت** دئمزلر اونلار من
بیلدیگیم.../) دگیشکن هر بیر نسنه ایسه، (تبریزلیلر،
باکیلیلار و عربلر ده "شئی" دئرلر: دده قوْرقود ایله نسیمی و
فضولی ایله سلیمان اوغلونون **نسنه** سینه.../) دوْغرولوق
اوْلاماز.../ نه ایسه.../

دئمک ایسته دیگیم؛ منیم رحمتلی آتامین ایمضاسیندا هئچ
بیر گیزی (ایسترسه آچیق؛ ایسترسه قاپالی و گیزلی: اؤرنه
گین او ایچی بوْش نوقطه گیبی.../) یوقوموش.../

بوتون بو بوْش بوغازلیقلار؛ بو دئمکدیر کی من ایله سلیمان
اوغلو و آیریجا او ایله بارچاآق تویون موزلراوغلو –بئله-، (او داها

کیمدیر سوردو؛ شۆوکت باجیم بهجتی بله یرک.../) ایللرجا
بوْشو-بوْشونا اۇغراشمیشیز شو توهاف ایمضا ایله.../

(کیشیسل بیر آچیقلاما و سوْن):

آرا-بیر تانیمادیغیمیز (هردن ده؛ تانیدیغیمیز و آیریمینا
وارامادیغیمیز دئدی آتام.../) بیر نسنه نین (یا دا اینسانین.../
-تانری قوْروسون! دئدی جیران قاری ننه.../) آرخاسیندا
قوْشاریز شیطانسی بیر یورویوشله.../
اونا ائرینجه ایسه؛ بوْش بیر نسنه-شئی-وارلیق اولدوغونو
گؤر‘ریز و بیزیم قوْنشو قیزی دئمیشکن: **دئسو** اوْلاریز.../:
من ایله بن و سلیمان اوغلو ایله او و آیریجا و اۆسته لیک.../:
سیزین گیبی.../

تۆن آیدین سلیمان اوغلو ایله بارچاآق تویون موزلراوغلو و او.../
(ایمضا:<**من-قوزو-اۇلدوز**> و رحمتلی آتام.../

آلینتیلار:
I-تالموت کیتابیندان.
II-"نه لیک" آلمانجانین **Wesen** قارشیلیغی. عربجه: ماهیت.
III-شاهسئون آتا سؤزلریندن.
Il se premene, lisant au livre de lui-meme...IV
ستئفان مالارمئه.
V-و. هوایدوبورونون شعریندن بیر پارچاجیق.
VI-ف. نیچه.
VII-ج. جوْیس.

VIII-م. هایدئگر.

IX-ز. فئروید.

X-ف. نیچه.

XI-ویرجینیا ووُلف.

XII-اوٚکتاوییو پاز.

سؤزلوک:

آزغین: آزمیش اولان. یوٚلسوز، یاراماز،گومراه

آزیق: ذخیره.

آنلام: معنا.

آیراج: پرانتئز

قاورام: مفهوم.

ایلکه: پرنسیب.

اؤیاری: اخطار؛ تنبیه.

قاتیلماق: ایشتیراک ائتمک.

اۇیوم: ریتم؛ آهنگ.

کؤرفز: خلیج.

لیمان: بندر.

آدا: جزیره.

چمبر: چنبر.

آنسیزین: بیردن-بیره؛ آنی اولاراق، آنیدان.

آیا: الین بارماق دیبلری ایله بیلک آراسینداکی ایچ بؤلومو؛ آووجون ایچی.

آلغیلانماز: درک ائدیلمز. آلغیلاماق فعلیندن.

آلین یازیسی: سرنوشت.

یازغی: قدَر-قضا؛ تقدیر، مقدّرات.

اَک: ضمیمه. (گرامئرده: شکیلچی) اکله مک فعلیندن.

ائش: بیر-بیرینین آینیسی اوْلان ویا بیر-بیرینه چوق بنزه ین ایکی شئیدن هر بیری؛ بنزری. حایات یولداشی.

ائش آنلاملی: آنلاملاری آینی ویا بیر-بیرینه چوق یاخین اولان سؤزجوکلر؛ آنلامداش: مترادف، (فرانسیزجا: سینونیم).

بیلینچ: شعور.

بیلینچ آلتی: شعور آلتی؛ تحت الشعور.

بیلینچ دیشی: بیلینچ سیز یاپیلان ایش و آیریجا ائتکین لیکلرین بوتونو؛ غیر-ی شعور.

سینیر: سرحد؛ مرز.

آیریملی: فرقلی.

ائندَر: نادیر. آز بولونان.

ایچگؤدۆ: غریزه.

اۆلکو: ایدئآل

اۇزمان: متخصص.

یانیت: جاواب.

سوْرو: سؤال.

سوْرغو: استنطاق.

سوْرون: پروبلئم.

سوْرونسال(لیق): پروبلئماتیک.

ساغیر: ائشیتمه ین؛ ائشیتمه دۇیوسوندان یوْقسون، کار.

اؤکسوز: یئتیم.

قام: ایسلام اؤنجه سی تورک شامانی؛ شامان.

توْیون: ایسلام اؤنجه سی تورک شامانی (آق توْیون، قارا توْیون).

نوْم: نوْملاماق فعلیندن: تبریک ائتمک؛ تقدیس ائتمک، قوتلاماق. آیریجا ایسلام اؤنجه سی تورک اولوسونون مقدس کیتابینین آدی: (نوْم پیتیکی=نوْم کیتابی).

بایان: خانیم یئرینه قوللانیلان بیر عینوان (آنادولو تورکجه سینده).

دۆشونور: متفکّر.

آلان: ساحه؛ میدان.

یاورو(م): یئنی دوغموش حایوان و اینسان. چوجوق؛ ببک، عزیز(له مه)، بورادا بو آنلامدا قوللانیلمیش.

آلیشماق: عادت ائتمک.

آلچاقگؤنول: متواضع.

ا‌ُرکؤیون: منجیل؛ مغرور.

گؤره و: وظیفه.

گؤچمن: کؤچری.

چیغد‌ُم: زانباقلیلاردان؛ چئشیتلی رنگلرده چیچک آچان، چوق ایللیک، یومرولو بیر قیر بیتکیسی. (مخمور چیچه گی).

بیتیک: مکتوب.

یاپما(یاپای): ساختا؛ قاییرما، صنعی.

اوُچاری: اله-آووجا سیغماز؛ کندینی چئشیتلی اگلنجه لره وئرمیش کیمسه، کئف چکن.

چاپقین: گئچیجی عشقلر آرخاسیندا قوشان کیمسه. جینسللیک داشییان ویا خاطیرلادان.

حه شری: چوق یاراماز؛ اله-آووجا سیغمایان، حایوانلاردا ایسه: آزغین، خویسوز.

گئبه: ایکی جانلی؛ حامیله.

آلیق(لیق): حئیران؛ حئیرانلیق.

قوْنو: مؤوضوع.

سؤزقوْنوسو: سؤزو ائدیلن؛ اوزه ریندە قونوشولان.

اؤن سئزی: هئچ بیر بلیرتی یوق ایکن بیر شئیین اولاجاغینی سئزمه:(حس قبل الوقوع).

سئزگی: سئزمک فعلیندن(مشاهده ائتمک)؛ گرچگین دئنه یه ویا عقله وورمادان، دوغرودان-دوغرویا قاورانماسی، فراست.

اوُزای: بوتون وارلیقلارین ایچینده بولوندوغو سینیزسیز بوْشلوق؛ فضا، مکان.

اؤته:ماوراء؛ مابعد، مئتا. اؤرنه گین: مئتافیزیک.

اوْیلوم: حجم؛ جرم.

بوْیوت(لار): بیر جیسمین هر هانسی بیر یؤنده کی اوُزانیمی؛ دیمانسیيون؛ بعد(ج: ابعاد)

اؤگه: عنصر؛ ائلئمان.

سیمگه: سمبول.

ندن: سبب؛ دلیل.

اوُس: عقل.

دؤش: رؤیا.

تانیق: شاهید.

اؤفکه: قیزقین لیک؛ غضب.

اسرۆک(اسریک): ایچکیلی؛ سرخوش، کئفلی.

آنیت: آبیده.

آنی (آنماق/آنیمساماق فعلیندن): خاطیره؛

بالدیران: آغو اوْتو؛ زهیرلی بیتکیلرین اوْرتاق آدی، شوکران.

اؤیکو: حکایه؛ نووئل.

مئی: ماییس آیی؛ بئشینجی آی.

گاوُوس: نهره؛ (شاهسئون لهجه سی).

هالای: داوول و زونا ائشلیگینده توْپلو اوْلاراق اوینانان اوْیون (شاهسئون لهجه سی).

چؤپو:هالایدا ایکی مندیل ایله اوینانان بیر چئشیت توْپلو اوْیون (شاهسئون لهجه سی).

یئته نک: استعداد.

ایرماق: دنیزه دؤکولن چایدان داها بؤیوک آخار سو.

سوواری: آتلی؛ شوواليه.

بیلگه: بیلگیلی؛ اوْلغون و اؤرنک کیمسه، حکیم.

قیلاووز: اؤنده ر؛ رهبر، یول گؤستریجی.

گیزی: سیرّ.

کیشی سل: شخصی.

اؤزه ل: خصوصی.

چیمرلیک: پلاژ.

ائور'ن: عالم.

اوُغراشماق: مشغول اولماق.

اوُلاشما(ق): یئتیشمک؛ مواسله، تماس.

دیره نیش: مقاومت. دیره نمک فعلیندن.

ناسیل: نئجه.

گیبی: کیمی.

اوْلاسی سیز: ایمکان سیز.

اوْموز: بویونون ایکی یانیندا؛ قوللارین گؤوده یه باغلاندیغی بؤلوم.

یاقشی: یاخشی.

قارامسار: پئسیمیست.

سوْلوق: نفس.

ائرمیش: دینی ایناnچلارا گؤره کندیسینده اوْلاغان اوْستو معنوی گوج بولونان کیمسه؛ اولیاء، ولی.

اؤزلم: حسرت.

گؤوده: بدن؛ تن.

تین: روح.

تینسل: روحانی؛ معنوی.

قوُت(قوتلو-قوتسال): اوُغور؛ موبارک، طالیع، بخت، قدس.

سؤزجوک: کلمه.

سؤیله شی: صؤحبت.

سؤیلم: دیسکور.

آنلاتی: حیکایه ائتمه.

دوْشکون: مبتلا.

قورناز: گؤزو آچیق؛ باشقالارینی اویونلاریلا (آل و حیله ایله) آلدادا بیلن کیمسه.

بنیز: اؤز؛ اؤزون رنگی، سیما، صورت.

یوز: اؤز.

قوللانیش: فایدالانما.

اوْنقون: ۱-چوق وئریملی؛ بوْل، اسکیک سیز ، اوُغورلو، قوتلو. ۲-توْتئم. بورادا هر ایکی آنلامدا قوللانیلمیشدیر.

سایری: مریض؛ خسته.

قوْل چکمک: ایمضا ائتمک.

اوْلوملو: مثبت.

اوْلومسوز: منفی.

گؤرونگو: فئنومئن.

گؤرونتو: گرچکده وار اولمادیغی هالدا وار ایمیش کیمی گؤرونن شئی، خیالات.

گؤرونوش: گؤزون ایلک باخیشدا ویا ذهنین دولایی سیز اولاراق آلغیلادیغی شئی. ظواهیر، مجازی آنلامدا منظره.

سایدام: شفاف؛ ترانسپران.

سئروون: ماجرا.

اؤز ُت: خلاصه.

بیچیم: فوْرم.

ایشلو: فوْنکسییون.

قوْشماق: قاچماق. تله سیک یورومک.

سوُچ: گوناه.

آغیت(آغی): مرثیه.

اؤزگور: باغیمسیز؛ حر، مستقل.

بولونتو: کشف.

دؤیماق: ائشیتمک.

دؤیومساماق: حیس ائتمک.

قوْشول: شرط.

قوُشقو: شوبهه؛ تردید.

قوْشوق(قوشقو): شعر.

مور: قیرمیزی ایله ماوی نین قاریشماسیندان اولوشان رنگ؛ بنؤوشه یی(بنفش).

شؤلن: بؤیوک قوناقلیق؛ ضیافت.

یاؤوز: چوق آنلاملی بیر سؤزجوکدور: ۱-پیس؛ کؤتو. ۲-گوجلو؛ چتین. ۳-یاقشی؛ گؤزه ل. آیریجا فضولی دیوانیندا هر اوچ آنلامدا دا قوللانیلمیشدیر.

اۇیقو: یوخو.

دلی قانلی: چوجوقلوق چاغیندان چیخمیش گنج ارکک. ۲- گنچلره سسله مه سؤزو اولاراق قوللانیلیر: هی! دلی قانلی.

تۆن: گئجه. تون آیدین!: گئجه لری سؤیله نن سالاملاما سؤزو.

یانسیدیجی: (یانسیماق فعلیندن) یانسیمادان یارارلاناراق بیر ایشیق آخیسینی اۆزایداکی داغیلیشینی دگیشدیرمه یه یارایان نسنه، فرانسیزجا: رئفلؤکتؤر.

ایلکل: ابتدائی؛ فرانسیزجا: پریمیتیو.

اؤج: انتقام

آجیماسیز: رحیمسیز.

اوْغوستوس: اۆت آیی. سکیزینجی آی.

مارتی: قاغایی. دنیز قوشو.

بللک: حافیظه.

کیملیک: هویّت.

نشیده: بیر توْپلولوغدا اوْخومایا د'گر شعر؛ سئچکین شعر.

تاپیناق: (تاپماق فعلیندن: عیبادت ائتمه؛ سجده و ناماز قیلماق) معبد.

سوْنوچ: نتیجه.

تامدۇق: ایسلام اؤنجه سی تورک دوشونجه سینه گؤره: مقدس آتش. آیریجا تامو (جهنم) سؤزجوگو ایله بیر کؤکدن دیر.

توُغرا: تورک اوْردوسونون ایمضا یئرینه قوللاندیقلاری؛ اؤزه ل بیر بیچیمی اولان سمبوللاشمیش ایم، ایشارت. گئرب. آرم.

اوْرونچاق: اسکی تورک دوشونجه سینده: گؤکسل امانت.

اوْلای: حادیثه.

نسنه: اوْبژه؛ مجازی و گنل آنلامدا شئی.

دیش: خاریج.

ایچ: داخیل.

ائشیک: آستانا؛ ائوین ائشیگی اؤرنک اوچون (بورادا بو آنلامدا قوللانیلمیش).

ساقین!: چکین! یاپما! زینهار! احتیاط ائت!

مایتالمان: محتشم؛ مانیفیک.

آری: صاف. خالیص، چیلخا.

کمیک: سونوک (سوموک).

دینگین: دینچ.

چلیشکی: تناقض؛ پارادوکس.

ایلیشکی: ارتباط؛ علاقه.

اوْتوراجاق: صندلی.

شاشماق(شاشیرماق): چاشماق.

چلنگ: چیچک؛ دال و یاپراقلارلا یاپیلمیش حلقه.

بوُرولغان: گیرداب.

اُسنک: ائلاستیک.

سوُسقو: سوکوت.

دیدُرگین: آواره.

ساوُونماق: مودافعه ائتمک.

سویْلو: کؤکلو. اصلی-نصبی اولان.

واراوْلوش: ائگزیستانس.

سیجاق: چوق ایستی.

قییی: قیراق؛ کنار. اؤرنه گین: دنیز قیییسی.

تۆرکو: تورک خالق شعر و موزیکی.

ایمگه: ایماژ؛ تصویر.

دۆن: دونن.

یارین: صاباح.

یؤنتم: مئتود.

آنلاق(آنلیق): معرفت.

تؤر(لو): نوع؛ ژانر، چئشیت.

ببک: کؤرپه.

قاباریق: قابارمیش اولان. چیخینتیسی اولان: قاباریق دنیز. آی و گونشین چکیم ائتکیسی ایله بؤیوک دنیزلرده سولارین یوکسه لمه سی، مد.

قاتی: سرت.

قویو: سولونون قارشیتی؛ برکلیگیندن دولایی چوق چتین آخان. غلیظ. اؤرنه گین: قویو رنگ، قویو سوت.

اؤرنک(اؤرنه گین): نمونه؛ مثال اوچون.

اؤزنل: سوبژه کتیو.

نسنل: اوبژه کتیو.

یانیلتی: سهو.

یانیلغی: خطا. یانیلما دوُرومو.

بایقین: کندیندن گئچمیش.

قاچ: نئچه.

اوُیغارلیق: مدنیت.

کورغان: ایلک چاغدا مزار اؤز/رینده توپراق ییغیلاراق یاپیلان کیچیک تپه. تپه بیچیمینده مزار.

تؤره ن: مراسیم.

ایم: ایشاره؛ نیشان.

اوُیانیش: ائنتئباه؛ رؤنئسانس.

ایشته!: گؤستریلیرایکن ویا بیر شئیه ایشارت ائدیلیرکن سؤیله نیر.

ماسا: میز.

کسین: قطعی.

سالت: مطلق.

قارانقو: قارانلیق.

قاوات: پزه ونگ؛ دیوّث.

یوْسون: چوقو سولاردا یئتیشن بیتکی لرین؛ ایلکل اؤرنکلرینه وئریلن گنل آد.

یاغی: دوُشمان.

یوره ک: اۆره ک.

باجاق: گؤوده نین قاسیقدان دابانا دک اولان بؤلومو: آیاق.

یوْروم: تفسیر.

یوْروملاما: تاویل.

اوُیورگز‌ر: اوُیقو سیراسیندا قوْنوشان؛ یوروین کیمسه.

گۆز (کۆز): سوْنباهار؛ پاییز.

ایلک یاز: ایلک باهار.

بکله نتی: گؤزله نتی.

یاپی: استرۆکتور.

اؤده شمک: بیر-بیرینه اولان بوْرچلاری اؤده ییب؛ آلاجاق-وئره جک بوراقماماق.

چان: ناقوس.

توتوق: پرده.

وئریم: محصول.

تؤوش: سس (اسکی تۆرکجه).

موتلو: بخته ور؛ مسعود.

گله نک: عنعنه.

گؤره نک: عادت؛ رسم و روْسوم.

یابانجی سؤزجوکلر؛

ائسته تیک: صنعتسل یارادیجیلیغین گنل یاسالارابیلا صنعتده و یاشامدا گؤزه للیگین تئوریک بیلیمی. فلسفه ده ایسه: گؤزه للیگی و گؤزه للیگین اینسان حافیظه سینده کی و دوُیغولاریندا‌کی ائتکین لیکلری قوْنو اولاراق اله آلان فلسفه قوْلو. بدیعیات: گؤزه ل بیلیم، علم الجمال.

آرکائیک: اسکی.

سوسیاندۆ: آسلاق.

لابیرانت: دوْلامباچ.

پوْرتره: بیر کیمسه نین یاغلی بویا؛ فوتوغراف و... بیر یول ایله یاپیلمیش رسیمی.

ژئومئتریک: هنده سی.

مئتافوْر: استعاره.

دئسو: خیال قیریقلیغی؛ دۆش قیریقلیغی.

مادمازئل: کیچیک خانیم؛ قیز خانیم.

آپوْکالیپس: ساواشین دهشتلری؛ قوْرخونچلوق، اوُغورسورلوق، (دینی و مجازی آنلامدا قیامت گونو، آخرالزمان)

ماکیاژ: بز‘ک-دۆز‘ک؛ سۆس.

یاییملاناجاق:

دیل-شعیر-فلسفه ایلینتی لری "وارلیق" شاعیرین پایی

(دوْغو ایله باتی فلسفی دۆشونجه سینه قیسا بیر گیریش)

تؤره-اره ن

(۳٦۵ صحیفه لیک بیر شعر. اوُستاد ضیا صدرالاشرافی نین "سوْن سؤز"و ایله)

"نوْم" اؤیکولری

(اؤیکولر توْپلوسو)